

80. Tiistaina 19 päivänä syyskuuta 1989

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Esitellään:

1) Hallituksen esitys n:o 106 valtion tulo- ja menoarvioksi vuodelle 1990 .. 2218

2) Hallituksen esitys n:o 107 valtioneuvoston lainanottovaltuuksista vuonna 1990 2321

3) Hallituksen esitys n:o 108 valtion liikelaitoksista annetun lain (627/87) mukaisten liikelaitosten lainanottovaltuuksista vuonna 1990 ”

4) Hallituksen esitys n:o 109 laiksi vuodelta 1990 toimitettavassa valtionverotuksessa sovellettavista veroasteikoista ja veroprosenteista ”

5) Hallituksen esitys n:o 110 laiksi tulo- ja varallisuusverolain muuttamisesta ”

6) Hallituksen esitys n:o 111 laiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain muuttamisesta ”

7) Hallituksen esitys n:o 112 laiksi yhtiöveron hyvityksestä annetun lain muuttamisesta ”

8) Hallituksen esitys n:o 113 laiksi maatilatalouden tuloverolain muuttamisesta sekä tappiontasauksesta tuloverotuksessa annetun lain 2 ja 4 §:n muuttamisesta ”

9) Hallituksen esitys n:o 114 laiksi kehitysalueiden veronhuojennuksista ja

laiksi leimaverolain 97 a §:n muuttamisesta 2321

Siv.

10) Hallituksen esitys n:o 115 laiksi liikevaihtoverolain 16 ja 27 §:n muuttamisesta sekä laiksi eräistä vakuutusmaksuista suoritettavasta verosta annetun lain 3 §:n muuttamisesta ”

11) Hallituksen esitys n:o 116 laiksi eräitä elintarvikkeita koskevista poikkeuksista liikevaihtoverolakiin annetun lain muuttamisesta ”

12) Hallituksen esitys n:o 117 ympäristönsuojelua koskeviksi muutoksiksi liikevaihtoverolainsäädäntöön ”

13) Hallituksen esitys n:o 118 laiksi kerman ja vähärasvaisen maidon tassaumaksusta annetun lain 22 §:n muuttamisesta ”

Pöydällepanoa varten esitellään:

14) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 16 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu asetusta tapaturmaviraston eräiden virkojen perustamisesta ja lakkauttamisesta (A n:o 12) ”

15) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 17 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu asetusta eräistä virkajärjestelystä (A n:o 14) ”

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies
Hetemäki-Olander.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Aaltonen, Ahonen, Alho, Almgren, Anttila, Björkstrand, Donner, Hacklin, Halonen, Häkämies, Ikonen, Jansson, Jääskeläinen, Jäätteenmäki, Kekkonen, Knuuttila, Kuuskoski-Vikatmaa, Laitinen, Lamminen, Lax, Louekoski, Mäkelä, Männistö, Niinistö, Ollila, Pietikäinen, Pohjola, Puisto, Ryyänen, Suominen, Turunen, Tähkämaa, Vistbacka, Vähänäkki, Väyrynen ja Zyskowicz.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Väyrynen, Hacklin ja Ahonen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi ed. Lax, virkatehtävien takia edustajat Knuuttila ja Louekoski sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Ahonen, Björkstrand, Hacklin, Jääskeläinen, Ryyänen ja Väyrynen, tämän kuun 22 päivään virkatehtävien takia edustajat Pietikäinen ja Suominen sekä yksityisasioiden vuoksi ed. Turunen, tämän kuun 28 päivään virkatehtävien takia edustajat Aaltonen, Almgren, Donner ja Kuuskoski-Vikatmaa sekä ensi lokakuun 13 päivään yksityisasioiden vuoksi ed. Mäkelä.

Eduskunnan tietoon saatettuja asetuksia

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että valtion virkojen täyttämisestä eräissä tapauksissa ja eräiden asetusten toimittamisesta eduskunnalle 24 päivänä lokakuuta 1986 annetun lain 2 §:ssä säädetyssä tarkoituksessa ovat eduskunnalle, puhemiehelle osoitettuna, saapuneet valtion virkamieslain nojalla 1 päivänä syyskuuta 1989 annettu

Asetus liikenneministeriön hallinnonalan eräiden virkojen perustamisesta ja lakkauttamisesta

sekä 8 päivänä syyskuuta 1989 annettu

Asetus valtioneuvoston kanslian eräistä virkajärjestelyistä.

Nämä asetukset on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla ne edustajille.

Kirjalliset kysymykset

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle on, puhemiehelle osoitettuna, saapunut vastaus kirjalliseen kysymykseen n:o 420. Tämä kysymys vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Oy Yleisradio Ab:n hallintoneuvoston jäsenet

Ensimmäinen varapuhemies: Tuluaan valituksi Oy Yleisradio Ab:n pääjohtajaksi pyytää ed. Paasilinna vapautusta yhtiön hallintoneuvoston jäsenyydestä. Puhemiesneuvosto puoltaa anomusta.

Anomukseen suostutaan.

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että eduskunta päättäisi antaa eduskunnan valitsijamiesten tehtäväksi uuden jäsenen valitsemisen Oy Yleisradio Ab:n hallintoneuvostoon vapautuksen saaneen sijaan.

Hyväksytään.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys n:o 106 valtion tulo- ja menoarvioksi vuodelle 1990

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 2) — 13) asiasta.

Keskustelu jatkuu:

Ed. Paakkinen: Arvoisa puhemies! "Muruja on elon onni, suurin osa suruja." Tämän seinätaulun sanoman on moni meistäkin saanut lukea jo omassa kodissaan. Tämä on myös se kuva, joka on annettu julkisuuteen vuoden 1990 valtion tulo- ja menoarviosta. Minä sen sijaan kysyisin, eikö huoneentaulussa pitäisi ainakin Suomen osalta lukea: "Muruja ovat elon murheet, suurin osa onnea." Olennaisia ovat ne tavoitteet, joita me olemme asettaneet toisaalta valtion budjetille ja toisaalta omalle elämällemme. Olennaista on verrata tavoitteita lopputulokseen eli tässä tapauksessa vuoden 1990 budjettiluonnokseen.

Voisi kysyä myös, mitkä ovat talouspolitiikkamme ja budjettipolitiikkamme tavoitteet. Talouspoliittisesti me kaikki sanomme, että budjetin on oltava tässä taloudellisessa tilanteessa tiukka. Budjetin on pyrittävä pitämään inflaatio mahdollisimman alhaisena ja työllisyys hyvänä. Budjetin kautta on myös pystyttävä tekemään tulonjaollisesti ja sosiaalisesti oikeudenmukaisia uudistuksia.

Minä yhtä hyvin kuin moni muukin tiedämme, että keskustelu tästä eteenpäin jatkuu kuitenkin niin, että tähän ja tähän kohteeseen olisi pitänyt saada enemmän rahaa. Nämä kaksi asiaa — ikävä kyllä — eivät sovi samaan yhtälöön. Tiukka budjetti ja määrärahojen voimakas lisääminen kumoavat toisensa.

Tutkimukset osoittavat, että korkea inflaatio on tulonjaollisesti varsin epäsosiaalinen. Me sosialidemokraatit korostamme talouspolitiikassamme inflaation kurissa pitämistä. Nopea inflaatio kasvattaa työttömyyttä, jolla on ihmisen elämälle ja maan taloudelle monia kielteisiä seurausvaikutuksia.

Siispä inflaatio on pidettävä kurissa ja työllisyystilanne hyvänä. Näiden tukipilarien varaan hallituksen ja eduskunnan on rakennettava talouspolitiikkansa. Vain näillä keinoin voimme jatkaa yhteisten palvelujen kehittämistä ja tulonsiirtojen lisäämistä samassa määrin kuin budjettiluonnoksessa ja koko 1980-luvun olemme voineet eduskunnassa tehdä.

Arvoisa puhemies! Tätä budjettia on moitittu löysyydestä. Viimeksi löysän finanssipolitiikan uhkilla on herkutellut Teollisuuden Keskusliitto. Meille sosialidemokraateille puolentoista prosentin menojen kasvu ei ole holtittomuutta. Mutta kansantalouden ylikuumeneminen jatkuu. Huoleen on siis aihetta. Tämä kaikki tapahtuu kansainvälisittäin hyvin hoidetusta finanssipolitiikasta huolimatta. Ylikuumenemisen todellisiin syihin on Teollisuuden Keskusliitolla vaikutusmahdollisuuksia niin paljon, ettei laman syitä tarvitse budjetista hakea.

Finanssipolitiikan merkitystä ylikuumenemisen hillinnässä ei pidä vähätellä. Silti meillä sosialidemokraateilla asumisen, ympäristönsuojelun ja päivähoidon rahantarpeet kulkevat ohii ja yli suhdannepolitiikan.

Vuoden 1990 valtion tulo- ja menoarvioesitys vastasi sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän asettamia budjettitavoitteita varsin hyvin, arviomme mukaan noin 80-prosenttisesti. On varsin upeata todeta mm. se, että Suomi yhtenä viidestä maasta maapallolla pystyy ohjaamaan 0,7 prosenttia bruttokansantuotteestaan kehitysapuun.

Ensi vuoden aikana pystymme tarjoamaan alle kolmivuotiaille lapsille päivähoitopaikan tai kotihoidon tuen sekä lisäämään lapsilisiä jälleen yli 500 miljoonalla markalla. Opintotukea nostetaan. Korkeakoulutus ja taide saavat merkittävän, selvän tasokorotuksen. Koulutusrahasto toteutetaan vuonna 1991.

Peruspäivärahat nousevat, sekä vanhusten kuntoutusta ja rintamaveteraanien ylimääräistä rintamalisää nostetaan. Kansaneläkejärjestelmää kehitetään vuonna 1991 puolison lisäosan ja eläkkeensaajien asumistukijärjestelmän osalta.

Leikkausjonot lyhenevät. Valtion lainoit-taman asuntotuotannon määrä kääntyy selvään nousuun, ympäristötutkimusmäärärahat nousevat. Työvaltaista yritystoimintaa tuetaan sotu-alennuksin, ja aluepoliittinen tuki nousee.

Ovatko nämä vain onnen murusia vai suurin osa suruja? Mielestäni oleellista on se, että uudistuspolitiikka jatkuu yhteisissä palveluissa ja tulonsiirroissa. Se on pienen palkan, eläkkeen, peruspäivärahan tai opintotuen varassa elävän ihmisen paras turva.

Arvoisa puhemies! Asunto-olojen kehittämisrahasto aloittaa toimintansa ensi vuoden alusta. Tätä on pidettävä todellisena saavu-

tuksena ja sosialidemokraattien työvoittona. Rahaston avulla pystytään turvaamaan sosiaalinen asuntotuotanto ja määrällisesti sitä lisäämään. Aravatuotanto nousee ensi vuonna 20 000 asuntoon, joista 14 000 on vuokrasuntoja. Tämä on korkein luku sitten vuoden 1976.

Asuntorahaston perustamisen yhteydessä otetaan käyttöön ns. valtion yhtenäislaina, joka ei ainoastaan helpota vuokralojen rahoituksen järjestämistä vaan antaa myös keinoja pitää aravavuokrataso kohtuullisena.

Suomalaisen asuntopolitiikan yksi ongelma on asumismuotojen vaihtoehtottomuus: valittavana on vain omistus- tai vuokrasuntoja. Edistysaskeleeksi on näin ollen luettava myös vuoden 1990 aikana nuorille tarkoitettujen ns. asumisoikeustalojen lainoitus.

Vuoden 1990 valtion tulo- ja menoarvioesityksen asuntotuotantomäärärahoissa on selvä vaje — asiantuntijoiden mukaan tuosumma on reilut puoli miljardia markkaa. Vajausta on perusteltu sillä, että rakentamisen tuotantokustannuksia ei pystytä ennakoimaan riittävän hyvin. Liian suuri summa tässä vaiheessa koettaisiin valtion näyttämäksi vihreäksi valoksi rakentamiskustannusten nostamiselle vähintään samassa korotussuhteessa.

On selitys oikea tai väärä, valtion ensi vuoden lisämenoarviossa on tuotantomääriä vastaava rahasumma saatava käyttöön. Vastaisuuden varalle sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä näyttää punaista valoa sille, että asuntorahaston määrärahoja tulevina vuosina alimitoitettaisiin tällä tavoin kuin nyt on tehty.

Ensi vuoden valtion budjetti on merkittävä myös siinä suhteessa, että ympäristönsuojelussa ollaan toteuttamassa uusia keinoja ilman epäpuhtauksien vähentämiseksi. Uusien taloudellisten ohjauskeinojen, mm. uuden ympäristöveron, ohjaavia vaikutuksia on syytä seurata hyvin tarkkaan, ja tietenkin tarvittaessa on ryhdyttävä korjaustoimenpiteisiin.

Vuoden 1990 budjetissa toteutettava ympäristönsuojelu- ja jätehuoltoinvestointien liikevaihtoverohelpotus tukee mm. rikkiohjelman sekä energiantuotannon typen oksidien päästöjen rajoittamista koskevan ohjelman toteuttamista. Energiaan kohdistuva ympäristövero kannustaa energian säästämiseen ja

hiilidioksidipäästöjen vähentämiseen. Liikenteessä polttoaineveron porrastus sekä dieselkäyttöisten autojen verotuksen tiukkeneminen merkitsevät kantaa puhtaamman autotuln puolesta sekä tukea pyrkimyksille ohjata raskas liikenne rautateille.

Maa- ja metsätalouden lannoiteveron korotuksella hillitään turhaa fosforin käyttöä ja vähennetään vesistöjen rehevöitymistä. Eduskuntaryhmämme ei pidä mahdollisena veronkorotuksen korvaamista maataloustuloneuvottelujen yhteydessä.

Meidän lainsäädäntömme tai ympäristöveromme eivät kuitenkaan vähennä niitä ilman tai veden epäpuhtauksia, joita kulkeutuu maahamme muiden valtioiden alueilta. Ympäristöministeriö on kiitettävän aktiivisesti toiminut kahdenkeskisten sopimusten aikaansaamiseksi naapurivaltioidemme kanssa mm. rikkipäästöjen vähentämiseksi. Viimeksi tällainen sopimus syntyi Suomen ja Neuvostoliiton välillä. Tämä sopimus on erittäin merkittävä, sillä Neuvostoliiton puolelta tulee maahamme rikkipäästöjä saman verran kuin niitä syntyy omassa maassamme.

Valtion ensi vuoden budjetissa tämä uusi kansainvälinen ympäristöyhteistyö näkyy esimerkiksi energiansäästön ja ympäristönsuojelun yhteistyön aloittamisena Puolan kanssa. Tavoitteena on tukea erityisesti ilmansuojelun kannalta kiireellisiä hankkeita kuten rikinpoistolaitteiden rakentamista hiilivoimalaitoksiin ja kaukolämmön laajentamista. Suomen on tulevinakin vuosina varauduttava taloudellisesti tukemaan ja antamaan tietomme ja taitomme käyttöön vastaavanlaisille projekteille muissakin maissa. Tähän tukeen on varauduttava yksin ja yhteistyössä muiden Pohjoismaiden kanssa.

Meidän tehtävämme on vastata yhteisten palvelujen kehittämisestä. Paljon myönteistä on näissä asioissa tapahtunut 1980-luvulla. Silti emme ole vielä esimerkiksi päivähoidossa ja asumisessa pohjoismaisella hyvinvointitasolla. Kansantulon kasvaessa ja rikkaiden rikastuessa entisestään tarvitaan tulonjakopolitiikkaa ja tarvitaan yhteisin varoin rahoitettuja palveluja. Budjetin ennätyslijämälle on olemassa vankat perustansa.

Pitkälti juuri suhdannepoliittisista syistä ovat tämän budjetin ansiot vähäisempiä kuin pidämme suotavana. Näin on erityisesti tulonjaossa. Haluamme varmistaa, että tasavertopolitiikalle on jatkossa mahdollisen la-

mankin koittaessa tilaa. Menokasvua on hillittävä, mikä merkitsee tietoista painopisteiden valintaa. Meille tässä budjetissa niitä on kolme: asuminen, ympäristö ja lasten asema eli päivähoito ja lapsilisät. Uskomme, että hyvin hoidettu finanssipolitiikka on pitkällä aikavälillä hyvin hoidetun tasa-arvopolitiikan ehto.

Meidän tulonjakopoliittisia tavoitteitamme veroratkaisut tukevat kolmella tavalla. Ensinnäkin viime vuonna toteutetut pienituloisten helpotukset ovat edelleen voimassa: verotettavan tulon alarajaa on nostettu, sotumaksun alennus on jäänyt voimaan ja vähennysrakenteen pienituloisia suosivat muutokset sisältyvät sellaisinaan tähänkin budjettiin. Toiseksi keskituloisten palkansaajien verohelpotukset ovat ensi vuonna keskimääräistä suurempia. Tuntuvin veroasteen lasku sijoittuu vuositulovälille 90 000—150 000 markkaa. Kolmanneksi lapsiperheiden asema kohenee. Yksinhuoltajien verotus kevenee muita enemmän, ja lapsilisiin tulee yli 500 miljoonan markan vuosilisäys, jota olemme vuodesta 1987 vaatineet. Yksinhuoltajien verotus kiristyi viime vuonna vajaalla prosenttiyksiköllä. Nyt se kevenee tuloluokasta riippuen yli kaksi prosenttia. Nämä asiat ovat meille olleet budjetin keskeisiä hyväksymiskyntyksiä.

Budjetissa on myös asioita, joihin olisimme halunneet tulonjaollisesti ja talouspoliittisesti toisenlaisen ratkaisun. Olemme halunneet keventää pieni- ja keskituloisten inflaation myötä kohtuuttoman korkeaksi nousutta progressiota. Kun näin tehdään, tulee korkeimpiin tuloluokkiin aina markkamääräisesti isoja helpotuksia. Näin tapahtuu, vaikkei esimerkiksi parin korkeimman tuloluokan marginaaliveroa lainkaan alennettaisi. Tästä syystä ehdotimme budjettineuvotteiluissa asteikkomallia, jossa ylin marginaalivero olisi ollut ennaltaan.

Ehdotuksellamme on tulonjaolliset perusteensa. Kokoomuksen ehdottama neljän prosentin alennus olisi tuonut ylimpään tuloluokkaan 3 700 markan lisähyödyn. Toteutunut kompromissi antaa 900 markan lisähelpotuksen yli 265 000 markkaa vuodessa ansaitseville. Meidän mielestämme tämäkin helpotus on tulonjaollisesti vino.

Suhdannepoliittisesti tuollaiset siirrot suurituloisille ovat muiden tuloluokkien helpotuksista tulevien tuhansien markkojen lisäksi

tuhoisia. Pidämme hyvänä ratkaisuna yli 200 000 markkaa vuodessa ansaitseville tulevaa ylimääräistä ennakonpidätystä, joka markkamääränä on sama kuin ylimmän tuloluokan yhden prosentin marginaaliverohelpotuksesta tuleva hyöty. Kulutusrajoitusten on kohdistuttava sinne, missä kulutusmahdollisuudet ovat suurimpia.

Kun ylimpien tuloluokkien marginaaliveroasteella on yhteytensä myös henkilöyhtiöiden maksamiin veroihin, katsomme, etteivät helpotukset näissä tuloluokissa enää jatkossa ole tarpeen. Henkilöyhtiöiden verotuksen uudistamisessa on meidän kannaltamme jääty puolittiehen, eikä marginaaliveron alennuksiin jatkossa ole aihetta, ennen kuin pääomatulojen ja henkilöyhtiöiden verotuksessa tapahtuu etenemistä.

Palkansaajien veroasteen lasku on meille sosialidemokraateille jatkossakin tärkeää. Verouudistuksen lähtökohtatilanteessa vuonna 1986 kotitalouksien välillisistä ja välittömistä veroista koostuva suhteellinen osuus kaikista veroista oli 80 prosenttia. Luku oli Oecd-maiden korkein. Tuloveroaste on etenemässä aivan oikeaan suuntaan: ensi vuonna päästään jo puoli prosenttia alle vuoden 1987 tason. Yhteisöjenkin osuus on asettumassa kansainvälisesti aiempaa vertailukelpoisemmalle tasolle. Noususuhdanteen myötä yksin yhtiöveron hyvitysjärjestelmä nostaa yritysten osuutta yhteisten palveluiden rahoituksessa kaksi miljardia markkaa, mikä on tuntuvasti arvioitua enemmän.

Palkansaajien verotuksessa tuloverotus on vielä tärkein, muttei läheskään ainoa osa. Jos puhutaan valtion verosta, jota marginaaliverohelpotukset ainoastaan koskevat, on sen merkitys kaikille alle 100 000 markkaa vuodessa ansaitseville kunnallisveroa vähäisempi. Jos halutaan vaikuttaa selvästi ja voimakkaasti kaikkein pienituloisimpien verotukseen, on puututtava kunnallisveroon. Suhdannepoliittisissakin toimissa on tulonjako otettava huomioon. Valtio ei saa kuntien taloutta rasittaa sellaisin toimin, joilla on pysyvä veroäyriävaikutus, niin tärkeää kuin kuntien menotalouden suhdannetasaus sinänsä onkin. Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä ei katso viimeisimpien kuntien verotulotietojen perusteella aiheelliseksi rasittaa kuntien menotaloutta ylimääräisellä suhdannetasausmaksulla. Tarvittaessa löytyy parempiakin suhdannetasausmenetelmiä.

Tuloverojen lisäksi kansalaiset maksavat liikevaihtoveroa, joka kaventaa kansalaisten kulutusmahdollisuuksia täsmälleen saman verran siitä riippumatta, mitä ansaitaan. Liikevaihtoveron korotuksiin ei näin korkealla verotasolla ole pysyvää tarvetta. Tulonjaollisesti on tärkeää, että toteutettu korotus jää väliaikaiseksi ja suhdanneluonteiseksi.

Budjetin veroratkaisuista on aihetta antaa tunnustusta. Viime vuoden pahimmat epäkohdat on henkilöverotuksessa korjattu. Jatkoa tarvitaan, mutta sitä harkittaessa on tulonjaon tasointaminen otettava nykyistä keskeisemmäksi tavoitteeksi. Veroasteikon pahimmat ongelmat on nyt korjattu. Progression lieventämiseen ei ainakaan kaikissa tuloluokissa ole jatkossa tarvetta. Yhteisiä palveluja ei verohelpoituksilla saa missään suhdannetilanteessa vaarantaa. Verouudistuksen tässä vaiheessa on hyvä hengähtää, jotta jäisi aikaa varmistaa veroratkaisujen kestävyys myös tulonjaollisesti.

Arvoisa puhemies! On varmasti totta, ettei hallituksen esitys ensi vuoden tulo- ja menoarvioksi poista kaikkia elon murheita eikä tuo sataprosenttista onnea. Mutta se tuo tavoitteemme lähemmäksi todellisuutta poistamalla ja lieventämällä murheen aiheita.

Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä on valmis tukemaan hallituksen budjettilinjaa. Se osaltaan hillitsee inflaatiota, tukee työllisyyttä, parantaa yhteisiä palveluja ja lisää tulonsiirtoja.

Ed. Siitonen: Arvoisa puhemies! Suomen kansantalouden kehitys on koko kulu- van vuosikymmenen ollut poikkeuksellisen edullista. Ensi vuosi tulee edelleen olemaan voimakkaan kasvun aikaa. Yhtenäkkään vuonna ei koko 80-luvulla ole tarvinnut kansantuotteen muutosta miinusmerkkisellä prosenttiluvulla kirjata. Vaikea työttömyys on tällä hallituskaudella muuttunut työvoimapulaksi. Kansalaisten elintaso on tämän kehityksen seurauksena noussut voimakkaasti, ja kasvavia käytettävissä olevia varoja on luonnollisesti käytetty kulutukseen. Onko tämä hyvinvointia, jota kansalaiset ovat tavoitelleet vaiko kansantaloudellisesti moitittavaksi käyttäytymiseksi leimattua kulutusjuhlaa?

Yllättävän kielteisiä reaktioita on esitetty etenkin kotitalouksien varallisuuden kasvusta. Kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä

ei hyvinvoinnin lisääntymistä voida pitää talouspoliittisena epäonnistumisena. Talouspolitiikan taivaalle ei pidä maalata liian mustia pilviä, vaikka vastuu kansantaloudesta onkin kannettava. Pitkään jatkunut nousu johtaa luonnollisesti myös kehityskapeikkojen paljastumiseen. Näin on käynyt nytkin.

Vaikka Holkerin hallituksen aikana ovat julkiset menot ja valtiovelka suhteessa bruttokansantuotteeseen jatkuvasti alentuneet, on merkittävin huolenaihe se, että Suomi on alkanut elää toisten kustannuksella, sillä vaihtotaseemme on osoittanut vuosi vuodelta yhä suurempaa vajausta. Tässä suhteessa hyvinvoinnin kehitys on osittain keinotekoisia. Huolta on syytä tuntea myös vahvistuneista inflaatiopaineista sekä siitä, miten korkealle sijalle Suomi maailman kalleimpien maiden joukossa on joutunut.

Paitsi vaihtotasevaje kuvastaa tasapainoamme horjuttavaa kehitysilmiötä myös kotitalouksien voimakas velkaantuminen ja samanaikainen säästämisesteen lasku. Jälkikäteen onkin rohjettava kysyä, oliko talletusten verohuojennuslain lopettaminen sittenkään oikea-aikainen toimenpide, vaikka se kiistatta tähtäsi kaikkien tulojen samalle viivalle saattamiseen aivan verouudistuksen hengen mukaisesti. Hallitus esittääkin omaisuustulovähennyksen kaksinkertaistamista. Se on uusi ja merkittävä kiihoke säästäjille, joille tämän viestin toivoisi kulkeutuvan.

Budjettia on jo ehditty arvostella. Nämä arviot ovat useimmiten maininneet budjetin liian löysäksi. Varmasti tämä kritiikki on osin perusteltuakin. Tälle kritiikille on kuitenkin vastapainoksi pakko todeta, että kaikki yhteiskuntaryhmät, elinkeinoelämä mukaan luettuna, odottavat julkiselta vallalta palveluja. Suomen keskusta on esittänyt toisella suupielellä budjetin menopuolelle voimakkaasti lisäyksiä, vaikka toisaalta on yksi tulopuolen keskeinen arvostelija.

Yhteiskunnallisesti tärkeitä uudistushankkeita on paljon. Päivähoidon järjestäminen on myös naistyövoiman työmarkkinoille saannin edellytys. Riittävä vuokra-asuntotuotanto julkisen vallan toimesta on yhä välttämättömämpää, koska yksityinen vuokra-asuntotarjonta on vähentynyt. Väestön ikääntytminen tulee aiheuttamaan sekä vanhustenhuollon että terveydenhuollon osalta palvelutarpeita, joita ei rahatta voida ratkaista.

Elämä muuttuu nopeasti niin kotimaassa kuin koko maailmassa. Maailma muuttuu entistä vapaammaksi ja yhtäläisemmäksi. Häiriöt kantautuvat yhä nopeammin maasta maahan. Tämä edellyttää jatkuvaa valppautta. Hallitus on valmistautunut ja virittynyt tulevaan Euroopan yhdentymiskehitykseen. Se on antanut jatkuvasti tietoja keskustelujen edistymisestä. Laajapohjainen integraatio-neuvottelukunta merkitsee kaikkien tahojen mahdollisuutta osallistua keskusteluun. Kaupan avautuessa on muistettava, että ulkomaankauppa nojaa aina kilpailuun ja markkinoiden vapaaseen toimintaan. Tällaisiin olosuhteisiin ei säännöstely sovellu. Siksi onkin pidettävä huoli siitä, että kilpailun keskeisin edellytys eli kilpailukyky on jatkuvasti olemassa.

Viime aikoina on Suomessa käyty keskustelua ulkopoliittikkamme aktiivisuuden tasosta. Budjetin ulkoasiainministeriön hallinnonalasta näkee, ettei ulkopoliittikkamme ainakaan passiiviseksi voida moittia. Budjettiin on kirjattu entistä aktiivisempi osallistuminen kansainvälisen yhteisön tapahtumiin.

Väitteet siitä, että Euroopan yhdentymisen vaikuttaa ulkopoliittiseen linjaamme, voimme torjua. Ulkopoliittinen linjamme jatkuu tasavallan presidentin johdolla Paasikiven ja Kekkonen viitoittamaa tietä, ja kokoomuksen eduskuntaryhmä antaa tälle työlle täyden tukensa.

Arvoisa puhemies! Vapaakuntaudistus toteutuu. Se poistaa byrokratiaa mutta kaipa jatkokseen vielä lisätoimenpiteitä mm. valtionapujen kokonaisuudistuksen kohdalla. Julkisten menojen kasvun hillitsemiseksi onkin ryhdyttävä purkamaan tiukkaa lakisidonnaisuutta.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä kannattaa lämpimästi valtionosuusjärjestelmän suhteellisen radikaaliakin purkamista. Kunnallista itsehallintoa voidaan vahvistaa vain purkamalla norminantoa sekä yhtenäistämällä ja keventämällä kuntia koskevia suunnittelujärjestelmiä. Julkisten menojen kasvun hillitseminen edellyttää myös niiden uudelleen kohdentamista. Etenkin sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutehtäviin tarvitaan kipeästi lisää henkilökuntaa. Samalla on hallinnonalojen sisällä hallintotehtävissä toimivien määrää vähennettävä.

Budjettiesityksessä lisätään ostopalveluja. Yksityisen palvelutuotannon perusteena on

annettavan palvelun edullisuus, laadukkuus ja tehokkuus sekä käyttäjälle että veronmaksajalle. Budjettiesityksessä on perustellusti laskettu julkisten palvelujen hintoja. On hyvä, että vihdoinkin tunnustetaan se tosiasia, ettei ilmaispalveluja ole. Lähtökohtana pitää olla pyrkimys kustannusvastaavuuteen, jolloin palvelujen käyttäjä maksaa palvelusta jonkin osuuden. Terveyskeskuksmaksu olisi ollut yksi esimerkki oikean suuntaisesta kehityksestä. Järjestelmän on luonnollisesti oltava sosiaalisesti oikeudenmukainen. Uudistuksella saadaan lisää voimavaroja moniin palvelupuutteisiin.

Hallinnonuudistushankkeiden perustavoite on ollut ihmisten tarpeiden mukainen palvelutuotanto. Samalla on korostettu valtion ja kuntien tarkoituksenmukaisempaa työnjakoa. Kuitenkin merkittäviä kustannussäästöjä syntyy vasta sitten, kun kunnat vapaakunta-ajattelun mukaisesti saavat nykyistä joustavimmat valtionosuuksien käyttömahdollisuudet. Uudistus on ulotettava koskemaan myös sosiaali- ja terveystoimen sekä sivistystoimen kustannuksia.

Valtion ja kuntien välinen järjestelyasiakirja käsiteltiin kesällä. Hallituksen iltakoulun valtuuttamana sisäasiainministeri allekirjoitti sopimuksen. Sopimus ei kuitenkaan kokonaisuudessaan näytä toteutuvan. Tämä käytäntö ei edusta sitä avointa kulttuuria, jota tämä hallitus on peräänkuuluttanut ja monella alueella edistänyt. Kahden julkisen sektorin yhteistä talouspolitiikkaa tarvitaan. Valtiovalta osoittaa kunnille tehtävät, ja kuntien on niistä joskus jopa oikeustoimilla uhattuina, kuten nyt päivähoitolain kohdalla, selvidyttävä. Luottamus kahden verotusta suorittavan julkisen sektorin välillä voidaan palauttaa vain sillä, että sopimuksista pidetään kiinni. Sopimukset, joiden noudattamatta jättämistä jo etukäteen voidaan epäillä, eivät koskaan ole viisaita.

Kokoomuksen eduskuntaryhmän keskeisin tavoite ensi vuoden talousarviota laadittaessa oli tuloveroasteikkojen alentaminen alle vuoden 1987 tason. Budjettiin liittyvät verolait ovat oikean suuntaisia. Tuloveroasteikko alenee kaikissa tuloluokissa, ja erityisesti keskituloisten asemaa on parannettu. Progressiiviseen tuloveroasteikkoon tehtävä 6 prosentin inflaatiotarkistus ja marginaaliverolennukset ovat tuntuvia. Enintään 8 prosentin ansiokehityksellä jää tuloveroaste alle

vuoden 1987 tuloveroasteen. On myös muistettava, että yli 50 prosenttia marginaaliveroa maksavien lukumäärän arvioidaan laskevan alle puoleen nykyisestäään. Vaikka kokoomuksen eduskuntaryhmä olisi ollut valmis vieläkin suurempiin taulukkotarkistuksiin, voidaan tasoa pitää hyvin tyydyttävänä. Kokoomuksen eduskuntaryhmä edellyttää, että vuoden 1991 tulo- ja menoarviota laadittaessa tuloverotaulukkoja edelleen alennetaan kaikissa tuloluokissa.

Tuloverotuksen keventäminen on johdonmukaista hallitusohjelman toteuttamista ja lisää kansalaisten taloudellista päätäntävaltaa siitä, miten he haluavat käyttää tuloverotukselta säästyneet varat. Valinnanmahdollisuudet verovelvolliselle voidaan taata vain, jos työntöön ja yrittämisen verotuksesta painopistettä siirretään välilliseen verotukseen.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä tavoitteli veroratkaisussa myös lapsiperheiden ja yksinhuoltajien aseman parantamista. Tavoitteidemme mukaan asuntolainojen korkovähennysoikeus kohdistuu tulevaisuudessa nykyistä paremmin lapsiperheille. Eduskuntaryhmämme esittää kuitenkin, että lapsiluvun mukaista vähennysoikeutta tulisi jo ensi vuonna kasvattaa 4 000 + 4 000 markkaan esitetyn 3 000 markan sijasta. Kaikki muut toimenpiteet lapsiperheiden vähennysoikeuksien lisäämiseksi ovat tavoitteittemme mukaisia. Myös uusi asuntovähennysmalli on kehitetty sellaiseksi, että vähennysmahdollisuus kasvaa lapsiluvun mukaan.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä edellytti, että viime vuonna tehtyjen yritysverotuksen veropohjamuutosten vuoksi olisi veroratkaisuilla suosittava yrittämistä. Siksi olemmekin tyytyväisiä, että valtion yhteisöverokanta laskettiin 8 prosenttiyksikköä, 33:sta 25 prosenttiin, aiemmin kaavaillun 5:n sijasta. Edellytämme, että yhteisöverokanta sopimusten mukaisesti alennetaan edelleen 23 prosenttiin.

Työntäjän palkkaperusteisen sosiaaliturvamaksun alentaminen, toteutuva toimitil-osakkeiden jälleenhankintavarausmahdollisuus ja ympäristönsuojeluinvestointien ja raaka-aineiden liikevaihtoverokohtelun rinnastaminen tuotannollisiin investointeihin tulevat myös yrittämistä. Ensi vuonna toteutuva puolisoiden pääomatulojen erillisverotus on erityisesti yrittäjäpuolisille edullista.

Valitettavaa sen sijaan on, että kuntatyönantajilla olevaa 1,25 prosentin ylimääräistä sosiaaliturvamaksua, joka rasittaa kuntien palvelutarjontaa, mutta ei esimerkiksi valtion, ei samassa yhteydessä voitu korjata.

Verovelvollisten oikeudenmukaisen ja tasapuolisen kohtelun toteuttamiseksi on luotonoton leimaverokohtelun uudistaminen toteutumassa. Yhtäläinen kohtelu eri luottomuodoille mahdollistaa luoton leimaveron alentamisen. Kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä olisi kuitenkin mahdollista alentaa verokantaa sovittua 1,4:ää prosenttia enemmän. Alempi leimaveron suosisi ennen kaikkea asuntovelallisia, joiden luoton tarve on viime vuosina kasvanut kohtuuttomasti. Jatkossa on ensiasunnon ostajat vapautettava luoton leimaverosta kokonaisuudessaan.

Autoveron alentaminen on kaavailtu toteutettavaksi siten, että ensi vaiheessa ns. katalysaattorivähennys nousee 3 500 markasta 4 500 markkaan ja vähennyksen määrä siirtyy kattavasti autoveroon mahdollisesti vasta vuonna 1992. Kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä auton hankintaan liittyvän verotuksen alennustavoitteet ovat kuitenkin riittämättömiä ja hallituksen tulisi nopeuttaa autoveron alentamista. Lukkoonlyömällä kiinteä aikataulu autoveron alentamiseksi saatetaan sitä paitsi hillitä autojen tuontipainetta, koska alemman veron toivossa moni auton hankinta voidaan siirtää myöhemmäksi. Ajatellen tämän hetken vaihtotasevajausta olisi tällainen ohjelmallinen veroalennuksen aikataulu hyvin tähdellinen.

Annamme veroratkaisulle arvosanan hyvin tyydyttävä. Tehty ratkaisu jättää kuitenkin paineita ensi vuoden asteikkoratkaisuun, sillä vuoden 1990 korkeimmasta marginaaliveroasteesta, 43 prosentista, on vielä matkaa 40 prosentin tavoitteeseen. Tämänhän hallitus on ensi vuonna päättänyt toteuttaa.

Nyt tehty ratkaisu on kuitenkin sellainen, joka verovelvollisia tyydyttää, ja sen takana on hyvä seistä. On varmistettava, että tuloveroasteikkojen alentaminen näkyy jokaisen ennakkokannossa. Ennakonpidätykset tulee tehdä realistisemmin kuin tälle vuodelle, jolloin kenellekään ei enää jää epäselväksi kaikkia koskeva tuloveroasteikkojen aleneminen.

Arvoisa puhemies! Kuluneen vuoden keskustelua on hallinnut asuntopolitiikka, joten asuntobudjetin laatimiseen kohdistuivat mel-

koiset odotukset. Ympäristöministeriö on saanut lukuisasti ulkopuolista apua. Ministeri Rantasen johtama pääkaupunkiseututyöryhmä ja ylipormestari Ilaskivi jättivät kattavat esityksensä pääkaupunkiseudun asumisedellytysten parantamisesta. Lisäksi asuntorahoituksen ja nuorisoasumisen ongelmien ratkaisuihin valmistuivat laajat työryhmäraportit. Ympäristöministeriö ei kuitenkaan ole pystynyt ainakaan toistaiseksi käsittelemään laajaa arsenaaliaan. Pikemminkin se on julkisuudessa keskittynyt arvioimaan kielteisesti ehdotuksia.

Budjettiriihessä esillä ollut asuntosäästö-palkkiojärjestelmän huonontaminen saatiin kokoomuksen ansiosta torjuttua. Järjestelmää ei heikennetä miltään osin. Onkin hyvä muistaa, että hallitusohjelmassa nimenomaisesti edellytetään, että asp-järjestelmää kehitetään.

Vuokrasääntelyn purku oli toinen paljon keskustelua herättänyt asuntobudjetin kohta. (Ed. Laaksonen: Huono asia!) Hallituksen tekemä päätös aloittaa sääntelyn purku niissä kunnissa, joissa vuokra-asuntojen kysyntä ja tarjonta ovat tasapainossa, on periaatteessa hyvä läpimurto. Käytännössä vuokrasääntelyn purkaminen edelleen selkeän suunnitelman mukaisesti vasta auttaa asuntotilanteen helpottamista juuri niillä paikkakunnilla, joilla yksityinen tarjonta nyt ei ole riittävä. Tämän takia olisi SDP:n ministerienkin odottanut kallistuvan rohkeamman sääntelytoiminnan purkamiselle nykyisten asuntongelmien ratkaisemiseksi.

Asuntotilanteen parantamiseksi vuonna 1990 tuotetaan yhteensä 20 000 arava-asuntoa. Tuotantoluvut ovat korkeimmat yli 7 vuoteen. Ilahduttavaa on myös omistusaravien tuotantomäärän nouseminen 4 000 asuntoon. Asuntopolitiikan uskottavuuden ja myös uuden poliittisen kulttuurin vuoksi on huolehdittava siitä, että päätetyt asuntomäärät voidaan täysimääräisesti myös toteuttaa. Asuntopolitiikkaan tarvitaan nyt vielä enemmän vauhtia. Kokoomuksen eduskuntaryhmä on tähän valmis omalta osaltaan.

Perheille budjetti sisältää veroratkaisujen lisäksi monia myönteisiä asioita. Hallitus jatkaa johdonmukaisesti lapsilohen korottamista, joka on yksi kokoomuksen keskeisiä painopisteitä perhepolitiikassa. Perhe-eläkeuudistuksen toteutuessa lasten eläketurva

paranee tuntuvasti ja toisen tai kummankin huoltajan menettäneiden lapsiperheiden asema turvataan nykyistä paremmin. Budjetti luo myös mahdollisuudet sille, että päiväkoiteja ja päivähoidon virkoja voidaan kunnissa perustaa edelleen nopeassa tahdissa.

Suurimpia puutteellisuuksia hallituksen budjettiesityksessä on kuitenkin se, ettei kotihoidon tuen perusosaa korotettu. (Ed. Väänänen: Se on vahinko!) Sosialidemokraateilla näyttää edelleen olevan luutuneita käsityksiä kotihoidon tuen kehittämisen tärkeydestä. Kotihoidon tuen korottaminen oli ja on edelleen kokoomuksen eduskuntaryhmän budjettitavoitteista keskeisimpiä ensisijaisesti alle kolmivuotiaiden lasten osalta. Lasten kotihoidon tukea on nostettava tuntuvasti, jotta siitä luodaan todellinen vaihtoehto perheille. (Välihuutoja) — Käydään debattipuheenvuoroissa sitten tätä keskustelua, ed. Väänänen.

Kotihoidon tuen lisääminen ei ole vaade, jonka perusteella kasvatettaisiin menoarvioletta. Niissä kunnissa, joissa kotihoidon tukea on korotettu, on samanaikaisesti huomattu, että päivähoitojonot ovat voimakkaasti lyhentyneet. Myös esitetyt julkisten palveluiden hinnat osoittavat selkeästi, että kotihoidon tuen kautta järjestetty päivähoito on taloudellisempi vaihtoehto kuin kunnallinen päivähoito, lasten omasta edusta puhumattakaan, varsinkin alle kolmivuotiaiden kohdalla.

Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilökuntapula on ratkaistava viipymättä. Työvoimapulaa on helpotettava joustavin palkkauksellisin keinoin ja työolosuhteita kehittämällä. Erityisinä painopistealueina ovat päivähoito, terveyskeskukset ja sairaalat. Budjetissa esitettävä alan koulutuspaikkojen lisääminen peräti 4 700:lla parantaa tilannetta jatkossa. Perusturvan asteittaista parantamista jatketaan tässäkin budjettiesityksessä, joskaan kotihoidon tuen ja opintotuen tasokorotukset eivät ole vielä riittäviä.

Opposition syytökset budjetin löysyydestä ja toisaalta sen esittämä miljardiluokan perusturva-aloite eivät kuitenkaan ole osoitus ainakaan realistisesta politiikan tekemisestä. Järkevää olisi uudistaa perusturvaetuuksien maksatusta siten, että ne annetaan kansaneläkelaitoksen hoidettavaksi ja yhdeltä luukulta maksettavaksi.

Epäkohtaksi koettu eläkkeen aleneminen

toisen puolison siirtyessä eläkkeelle poistuu nyt. Tämän ohella aviopuolison lisäosan taso kohoa 85 prosenttiin yksinäisen lisäosasta. Myös eläkeläisten asumistukea parannetaan. Noin 170 000 sotaveteraanin sosiaaliturva parantui budjettiesityksessä, kun ylimääräisen rintamalisän määrää korotettiin rintamaveteraaniain neuvottelukunnan esityksen mukaisesti. Korotus koskee erityisesti vaikeimmassa taloudellisessa asemassa olevia veteraaneja. Olemme hitaasti tulleet oikealle tielle parantamalla eri tavoin johdonmukaisesti sotaveteraanien ja sotainvalidien taloudellista asemaa sekä mahdollisuuksia saada kuntoutuspalveluja.

Yritystoiminnan edistäminen on ollut jatkuvasti hallituksen painopistealueena. Budjettiesitys parantaa elinkeinoelämämme kilpailukykyä. Verokevennysten ohella yritysten sosiaaliturvamaksuja pystyttiin alentamaan 0,5 prosentilla. Myös keskeiset tutkimus- ja kehitystoiminnan määrärahat nousevat 12 prosentilla. Yritystoiminnan aluetukeen myönnetään budjettiesityksessä 600 miljoonaa markkaa ja pienyritystoiminnan myöntämismäärä on lisääntynyt viidenkaksella. Aluetukea on tarkoitettu kohdentaa aiempaa selkeämmin kunkin alueen elinkeinorakennetta ja yritysten kilpailukykyä vahvistaviin hankkeisiin. Elinkeinopolitiikassa rohkaistaan yritysten siirtymistä tai jäämistä kehitysalueille.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä edellyttää, että työvoimavaltaiten yritysten asemaa parannetaan hallitusohjelman mukaisesti uudistamalla nykyisin palkkaperusteinen sosiaaliturvamaksujen rahoitusjärjestelmä.

Uudella työllisyyslailla on ollut kehitykseen myönteiset puolensa. Kuitenkin laki on hyvän työllisyystilanteen aikana joustamaton ja kallis. Kokoomuksen eduskuntaryhmä esittää harkittavaksi, että osa työllisyyslain velvoitteista voitaisiin käyttää työvoimapulan, uudelleenkuulutuksen ja työvoimakapikkojen ongelmien ratkaisemiseen.

Koko koulutuksen kehittämisessä yliopistojen ja korkeakoulujen merkitys korostuu entisestään koulutus- ja tutkimustoimintamme perustana. Korkeakoulujen opetus- ja tutkimusvoimavaroja on lisätty edelleen 15 prosentin reaaliavauhdilla. Jatkossa korkeakouluille on annettava edelleen suuremmat valtuudet päättää itse määrärahojensa käytöstä. Korkeakoulujen kansainvälistymisen

ja lisääntyvän tutkija- ja opiskelijavaihdon edellytyksiä on myös kehitetty voimakkaasti. Kokoomus on toiminut jatkuvasti aktiivisesti opiskelijoiden perusturvan parantamiseksi. Holkerin hallitusohjelman mukaisesti asiassa edetään tässäkin budjetissa. Jatkossa opintorahaa on nostettava siten, että se muodostaa puolet koko opintotuen määrästä. Mahdollisen peruskoron nousun toteutuessa kokoomuksen eduskuntaryhmä edellyttää ehdottomasti, ettei korotuksella ole vaikutuksia opintolainoihin.

Teiden rakentaminen pysyy tulo- ja menoarvioesityksessä oikeutetusti painopistealueena. Koko maan tiestöä tulee rakentaa ja parantaa, mutta etenkin päätieverkko on saatettava nykyistä parempaan kuntoon. Erityistä huomiota on kiinnitettävä liikenneturvallisuuden lisäämiseen.

Viime aikoina on rautateillä ollut hyvin lähellä kahden vakavan suuronnettomuuden tapahtuminen. Ainoastaan viranomaisten ripeän toiminnan ja ehkä hyvän onnenkin ansiosta välttyttiin pahemmilta seurauksilta. Tulevaisuudessa on viranomaisille annettava paremmat voimavarat, jotta vaarallisia aineita koskevat kuljetukset ja varastoinnit voidaan hoitaa ilman vaaratilanteita. Ohjaus ja valvonta on myös keskitettävä nykyistä paremmin.

Teiden ja tietoliikennejärjestelmien rakentaminen on ehdoton edellytys, jotta maakunnallisiin keskuksiin ja koko Suomeen ulottuvaa tehokasta aluepolitiikkaa voidaan harjoittaa.

Kestävän aluepolitiikan keskeinen edellytys on pitkäjänteinen maaseudun elinkeinotoiminnan kehittäminen ja rahoittaminen. Maatalouselinkeinojen ja muun elinkeinotoiminnan yhteiselle kehittämiselle taataan paremmat elinedellytykset koko maassa. Maatalouden kehittämisrahaston toiminta painottuu perustellusti sekä rakenteelliseen kehitykseen että pienimuotoisen yritystoiminnan kehittämiseen.

Metsätalouden osalta myönteisen metsäveroratkaisun lisäksi on korostettava metsänparannusvarojen voimakasta, lähes neljänneksen kasvua.

Hallitus on tehostanut kiitettävästi kilpailulainsäädäntöä sekä hintalainsäädäntöä. Hintakilpailun edistämiseen on saatava kuitenkin lisää tehokkuutta. Markkinoiden ongelmat näkyvät selvimmin elintarvikkeiden

hinnoissa, rakennusallalla sekä sen aine- ja tarviketeollisuudessa. Elinkeinotoiminnan keskittyminen ja kilpailun puuttuminen on vienyt hintakehityksen kuluttajan kannalta kohtuuttomaan tilanteeseen.

Tervettä kilpailua voidaan aikaan saada kansainvälistymisellä ja säätelystä purkamalla. Yhdeksi vaihtoehtoksi tuon harkittavaksi luopumisen kokonaan ohjehinnoista. Tämä olisi hyvin linjassa niiden hallituksen toimenpiteiden kanssa, jotka edistävät kuluttajan asemaa.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä pitää myös ympäristökysymyksiä erityisen tärkeinä ja toteaa ympäristönsuojelun tavoitteiden kuuluvan keskeisinä myös muihin hallinnonaloihin kuin ainoastaan ympäristöministeriön hallinnonalaan. Uutena ympäristönsuojelun kehittämistoimena voidaan pitää kansainvälisen ympäristönsuojelun voimakasta lisääntymistä. Hyvänä esimerkkinä tästä on Puolan kanssa aloitettava energiansäästö- ja ympäristönsuojeluyhteistyö. Jatkossa on huolehdittava siitä, että ympäristöyhteistyön osuutta myös kehitysyhteistyössä lisätään.

Ympäristönsuojelututkimus ja -koulutus on ollut liian alhaisella tasolla. Kokoomuksen eduskuntaryhmä on valmis siihen, että näihin menoihin saadaan ensi vuonna tuntuva tasokorotus.

Arvoisa puhemies! Olen tässä kokoomuksen eduskuntaryhmän puheenvuorossa tuonut esiin vain joitakin keskeisiä painopistealueita, jotka ovat herättäneet ryhmässä eniten keskustelua. Kokoomuksen kansanedustajat tuovat omissa puheenvuoroissaan lähemmin esiin eri hallinnonalojen, kuten ympäristönsuojelun, budjetinäkymiä.

Ed. Juhantalo: Arvoisa puhemies! Suomen kansantalous on avoin ja suhteessa maailman kauppamahteihin pieni. Hyvinvointimme on pitkälti riippuvainen ulkomaankaupasta. Paasikiven—Kekkosen ulkopolitiittisen linjan kauppapoliittinen viljely on tuottanut kauniin sadon. Länsikaupan voimakkaan laajentumisen rinnalla kehittynyt Neuvostoliiton-kauppa on antanut Suomelle etuja, joita moni on kadehtinut.

Vaikka Neuvostoliiton-kauppa on viime vuosina supistunut suhteellisesti, on se edelleen keskeisessä asemassa Suomen näkökulmasta. Suomella on Neuvostoliiton kasvavilla markkinoilla elintärkeitä etuja vaalittava-

naa. Neuvostoliiton nopea uudistumisprosessi vaatii myös Suomelta ja suomalaisilta yrityksiltä valppautta ja kykyä pysyä mukana muutoksissa. Neuvostoliiton tämänhetkiset taloudelliset vaikeudet ja talousuudistuksen hidastuminen eivät saa johtaa kauppapoliittisiin tai muihinkaan spekulatioihin Suomen ja Neuvostoliiton suhteissa. Osallistuminen läntiseen integraatioon ei saa johtaa välinpitämättömyyteen tai passiivisuuteen Neuvostoliiton-kaupassa ja muussa taloudellisessa yhteistyössä. Neuvostoliiton markkinoista käytävässä kilpailussa menetämme ilman aktiivista otetta helposti sen erityisaseman, joka Suomella on ollut.

Turvallisuuden, talouden ja ympäristön uudet haasteet lisäävät kaikkien Euroopan valtioiden keskinäistä riippuvuutta. Suomi on johdonmukaisesti ponnistellut laajan yleiseurooppalaisen yhteistyön puolesta. Tämä lähestymistapa on pidettävä jatkuvasti mielessä määriteltäessä suhdettamme Länsi-Euroopan taloudelliseen yhdentymiseen. Viime aikoina monet suomalaiset talouselämän johtajat ovat julkisesti asettaneet tavoitteeksi Suomen jäsenyyden Euroopan yhteisössä. On tietenkin mahdollista, että Euroopan yhteisö joskus tulevaisuudessa kykenisi luomaan uusia jäsenkategorioita, jolloin myös Suomen jäsenyys saattaisi tulla uudelleen pohdittavaksi. Tätä edesauttaisi sellaisen yleiseurooppalaisen taloudellisen yhteistyön syntyminen, johon tasavertaisina voisivat osallistua myös sosialistiset maat. Tällaisista muutoksista ei kuitenkaan vielä ole näyttöä. Siksi Suomen kauppapoliittisten järjestelyjen on tapahduttava muulta kuin jäsenyyspohjalta ja selkeästi vain kaupallisiin sopimuksiin tähdäten. Nykytilanteessa EY-jäsenyys on pois suljettu mahdollisuus puolueettomalle Suomelle.

Keskusta on ollut varsin aloitteellinen kansainvälisen ympäristönsuojelun edistämiseksi. Vielä pari vuotta sitten tämä aloitteellisuus yritettiin julkisuudessa leimata puuhasteluksi, jolla ei reaali maailmassa ole kosketuskohtia. Ilahtuneina olemme viime aikoina panneet merkille, että myös hallitus on aloittanut puuhastelun keskustalaisilla linjoilla. Hiljattain tehty rikkisopimus päästöjen vähentämisestä Neuvostoliiton ja Suomen lähialueilla ja Puolalle myönnettävät ympäristönsuojelumäärärahat ovat osoituksina myönteisistä toimenpiteistä, joilla on todel-

lista merkitystä ympäristönsuojelun kannalta. Suomen ja Neuvostoliiton välinen rikkisopimus on tarkoitus lopullisesti vahvistaa pääsihteeri Gorbatschovin Suomen-vierailun aikana. Sopimuksen merkitys esimerkiksi Pohjois-Suomen luonnonsuojelun kannalta on kokonaan eri luokkaa kuin esimerkiksi Iijoen Kollaja-altaan ympärillä tapahtunut pelehtiminen tai puihin kiipeily Talaskan-kaalla.

Arvoisa puhemies! Hallituksen budjettiesityksen sisältöä arvioitaessa on syytä palauttaa mieliin, miten tämän hallituksen aiempien budjettiesitysten tavoitteet ovat toteutuneet. Vielä viime vuonna hallituksen inflaatiotavoite oli 2 prosenttia. Viime vuoden todellinen inflaatiovauhti oli kuitenkin selvästi yli 5 prosenttia, kuten hallituksen budjettiesityksestä nyt ilmenee. Viime syksynä tämän vuoden inflaatiovauhdiksi hallitus arvioi 4,5 prosenttia, mutta on nyt korjannut arvionsa 6,5 prosenttiin, joka sekin saattaa olla alakanttiin. Myös vaihtotaseen vajetta koskevat ennustukset ovat menneet pahasti pieleen. Kun hallitus ennusti viime vuoden vajeeksi 6 miljardia markkaa, vaje nousi yli kaksinkertaiseksi eli 12,6 miljardiin markkaan. Tälle vuodelle hallitus ennakoii viime syksynä 15 miljardin markan vajetta, mutta korjaa nyt arvionsa 17 miljardiin markkaan. Hallituksen oma ennuste ensi vuoden vajeeksi on 18,5 miljardia markkaa, joka eri tutkimuslaitosten mukaan on selvästi alimitoitettu arvio.

Hallituksen inflaatiotavoite 5,5 prosenttia ensi vuodelle ei ole uskottava, sillä budjetin perustelujen mukaan hallitus aiheuttaa jo omilla maksujen ja verojen korotuksillaan sekä tänä että ensi vuonna ainakin yhden prosenttiyksikön inflaatiopaineen. Hallituksen inflaatiotavoite perustuu lisäksi vain 1,5 prosentin palkankorotuksiin ja ansiotason nousuun tätä vuotta vähemmän. Nämä lähtökohdat eivät hallituksen oman budjettiesityksen ja siitä esitettyjen työmarkkinajärjestöjen edustajien arvioiden perusteella tule kestämaan.

Hallituksen budjettiesitys ei sisällä keinoja kansantalouden epäterveen kehityksen korjaamiseksi. Budjetin talouspoliittisissa perusteluissa kylläkin asetetaan budjetille oikean suuntaisia tavoitteita, mutta keinot näiden toteuttamiseksi kirjasta puuttuvat. Näyttää siltä, että budjetin vero- ja menopuoli on

käsitelty täysin irrallaan budjettiin kirjatusta talouspoliittisista tavoitteista.

Talouspoliittisia virheitä peitelläkseen hallitus harrastaa uutta matematiikkaa, jonka eräs pakinoitsija on ristinyt "jokkantiialgebraksi". Hallitus kieltää vertaamasta budjettiesityksiä keskenään ja tekee kaikkensa vaikeuttaakseen tätä vertailua. Surullisen kuuluisan "Verotus kevenee" -tiedotteen tyyllä pyritään todistamaan kansalaisten verotuksen keventymistä puhumalla vain valtion tuloveroasteesta, unohtamalla samalla kokonaisveroasteen selvä kiristyminen.

Inhimillisesti tämä peittely on ymmärrettävää, koska kyseessä on ministerin poliittinen arvovalta. Valtiovarainministerihän ilmoitti yksiselitteisesti Helsingin Sanomien haastattelussa 13.6.1989, että hän aikoo naukata budjetin yhden prosentin kasvuun oman poliittisen arvovaltansa. Nyt kuitenkin budjetin nimelliskasvu on 12,5 prosenttia, josta eläke- ja asuntorahastosiirtojen, valtion velan nettokuoletusten ja liikelaitosuudistusten jälkeäkin jää jäljelle noin 9 prosentin kasvu tämän vuoden budjettiesitykseen verrattuna. Hallituksen oman inflaatioarvion jälkeen jää reaalikasvuksi kolminkertainen luku valtiovarainministerin tavoitteeseen nähden. Vaikka reaalikasvuna käytettäisiin valtiovarainministeriön myöntämää 2,5 prosenttia, on tavoite ylitetty 150 prosentilla. Tämän vuoden budjettiesityksessä yhden prosentin tavoite kasvoi lopulta kuusinkertaiseksi. Nämä ovat melkoisia nauloja kansantalouden arkuun.

Yli 3 prosentin reaalikasvu on selvästi nopeampi kuin budjetin ennustama 2,5 prosentin kokonaistuotannon kasvu. Budjetin menopuoli on siis lievästi kokonaiskysyntää lisäävä eikä sitä hidastava. Ensi vuoden budjettiesityksen vertaaminen tämän vuoden kassamenoihin on täysin perusteetonta. Eri vuosien kassamenoja voidaan toki verrata keskenään, muttei ensi vuoden budjettiesitystä ja tämän vuoden arvioituja kassamenoja.

Maan talous on taitamattoman, SDP:n ja kokoomuksen vetämän ulosmittaushenkeä lietsovan talouspolitiikan seurauksena kriisissä, vaikka hallitus ei halua sitä tunnustaa. Kun kustannustaso ja inflaatio pyörähtävät ensi talvena jälleen palkkaratkaisuihin kieroituksen ylöspäin, olemme kilpailleet itsemme ulos niin viennin, asumisen, elämisen kuin palveluidenkin osalta. Budjettiesityksessä

hallitus itsekin myöntää hintakilpailukyvyyn heikkenevän tänä vuonna 6,5 prosenttia ja heikkenemisen jatkuvan edelleen ensi vuonna. Jos kansainvälinen talous lähivuosina hiljenee, ajautuu Suomi ankaraan lamaan 1970-luvun puolivälin tapaan. Nämä uhkakuvat ovat todellisia, eikä budjetti mitenkään ehkäise tämän synkän tulevaisuudenkuvan toteutumista. Keskustan viime syksynä ja keväänä tekemät yhteistyötarjoukset hallitukselle talouspolitiikan tervehdyttämiseksi tyrnättiin tylästi.

Hallitus on mainostanut budjetin ylijäämää poikkeukselliseksi saavutukseksi. Tämä saavutus on itse asiassa syntynyt hallituksen epäonnistuneen talous- ja tulopolitiikan seurauksena. Suurta verouudistusta luvannut hallitus kiristi verotusta ja aiheutti näin työmarkkinoilla ansiokehtiyksen karkaamisen käsistä ja kiihdytti inflaation kolminkertaiseksi hallituksen omaan tavoitteeseen verrattuna. Valtion verotulojen voimakas lisäys on inflaation ja siitä seuranneen kotimaisen kysynnän kasvun seurauksena syntynyt automaattisesti, eikä ylijäämää suinkaan ole kertynyt valtion aktiivisten säästötoimenpiteiden seurauksena.

Pian budjetin päälinjan julkistamisen jälkeen markkinakorot lähtivät rajuun nousuun ja syntyi valuuttaspekulaatioita Suomen markkaa vastaan. Yrityksillä ja pankeilla on realistisempi kuva maan talouden tilasta ja budjetin tiukkuudesta kuin hallituksella. Niillä kun ei ole hallituksen tapaan varaa sortua katteettomaan toiveajatteluun.

Hallitus aikoo kerätä veroina ja veroluonteisina maksuina ensi vuonna 126,4 miljardia markkaa eli 44 miljardia markkaa enemmän kuin edellisen hallituksen viimeisen budjettiesityksen mukaan. Kolmessa vuodessa verotulojen kasvu on siten 54 prosenttia. Vuoden 1987 kokonaisveroaste 36,6 prosenttia on reippaasti ylitetty viime vuonna ja tänä vuonna ja se tullaan selvästi ylittämään myös ensi vuonna. Kokonaisveroaste olisi selvästi kasvanut ensi vuonna vielä tähänkin vuoteen verrattuna, ellei hallitus olisi keksinyt alentaa kokonaisveroasteeseen luettavaa työnantajan sosiaaliturvamaksua 0,25 prosentilla ja korottaa samalla bruttoveroastelaskelmiin kuulumattomia työeläkemaksuja 2 prosenttiyksiköllä. Jos työeläkemaksut laskettaisiin kokonaisveroasteeseen, kuten monissa muissa maissa tehdään, kokonaisve-

roaste nousisi ensi vuonna noin 38,5 prosenttiin eli noin 2 prosenttiyksikköä yli vuoden 1987 tason.

Välillistä verotusta rajusti kiristävä hallitus haluaakin mieluummin puhua vain palkan-saajien tuloveroasteesta. Valtiovarainministeriön tulopoliittiselle selvitystoimikunnalle viime keväänä laatimien laskelmien mukaan kuitenkin myös erityisesti keskituloisten lapsiperheiden tuloverotus on selvästi kiristynyt sekä viime että tänä vuonna. Veronmaksajain Keskusliiton laskelmien mukaan tuloveroasteessa tapahtuu toki ensi vuonna tähän vuoteen verrattuna lievää keventymistä, mutta tuloveroaste nousee ensi vuonnakin vuoteen 1987 verrattuna selvästi niin lapsiperheiden, yksinasuvien kuin yksinhuoltajienkin osalta.

Hallituksen verolinjaa kuvaa hyvin SAK:n Palkkatyöläinen seuraavasti: "Hallituksen veroesitys tulee mutkistamaan rajusti verotusta ja on eräiltä osin jopa ristiriidassa hallituksen ohjelman kanssa. Veron muutokset kasvattaisivat myös tuleroja. Pieni- ja keskituloisen perheen nettotulojen kasvuero on peräti kolminkertainen."

Liikevaihtoveron korotus hallituksen kaavailamalla tavalla kohdistuu ankarimmin pieni- ja keskituloihin ja paljon kuluttaviin lapsiperheisiin. Hallitus ei ole tehnyt mitään välttämättömyyshyödykkeiden kuten elintarvikkeiden verotuksen keventämiseksi. Päinvastoin hallitus on kahteen otteeseen heikentänyt maitotuotteiden alkutuotevähennystä, mikä on merkinnyt useiden satojen miljoonien markkojen lisälaskua kuluttajille. Nopein tapa elintarvikkeiden hintojen alentamiseksi olisikin valtion näiden tuotteiden hintoihin lisäämien välillisten verojen alentaminen tai kokonaan poistaminen. Keskimäärin nelihenkisen perheen vuosittaisessa ruokalakussa on lähes 5 000 markkaa veroa valtiolle.

Hallitukselle on tuottanut ylivoimaisia vaikeuksia tunnustaa verouudistuksensa epäkohtia. Budjettiesityksessä hallitus myöntää osittain virheensä yksinhuoltajien osalta. Hallitus esittää yksinhuoltajavähennyksen korottamista kunnallisverotuksessa tänä vuonna 12 000 markkaan. Tavoilleen uskollisena hallitus kuitenkin haluaa kiristää opposition tuen kaikkien verouudistuksen epäkohtien taakse sitomalla tämän korjauksen pysyvään verolakiin. Opposition pitäisi hyväksyä mm. lapsiperheiden, keskituloisten ja

asuntovelallisten verotuksen kiristäminen, jotta hallituksen toteuttamaa yksinhuoltajien verotuksen kiristämistä voitaisiin edes hie- man oikaista. Jotta tällaiseen epäoikeuden- mukaiseen kaupankäyntiin ei jouduta, ovat keskustan edustajat tehneet lakialoitteen, jonka perusteella voidaan hallituksen riittä- mättömän esityksen lisäksi palauttaa yksin- huoltajavähennys valtionverotukseen sekä korjata verouudistuksen epäkohdat myös elatusvelvollisten osalta.

Budjettiesityksen perusteluissa puhutaan kauniisti säästämisen edistämisestä, mutta porkkanan sijasta hallitus näyttää uskovan vain keppiin eli pakkosäästämiseen valtion kirstuun. Kansalaisten kannalta myönteisiä säästämiseen kannustavia ehdotuksia hallitus ei tee. Reaalikoron turvaamiseksi tavallisille säästäjille käyttökelpoisin keino on toteuttaa keskustan lakialoite määräaikaistilien korko- jen verovapauskohtelun palauttamisesta aiemmalle tasolle niin, että yli kahden vuo- den määräaikaistilin verovapaa korko olisi sama kuin Suomen Pankin peruskorko.

Inflaation hidastaminen edellyttää halli- tuksenkin mukaan kireää finanssi- ja raha- politiikkaa. Kun hallituksen budjettilinja on löysä, jää jäljelle ylikireä raha- ja korkopo- litiikka. Hallitusohjelmassa luvattiin alentaa korkoa. Keskustan eduskuntaryhmä ei hy- väksy hallituksen epäonnistuneen talouspoli- tiikan paikkaamista yksipuolisesti asuntove- lallisia, yritystoimintaa ja maataloutta rasit- tavalla peruskoron nostolla.

Hallitus näyttää kokonaisuudessaan alle- kirjoittavan pääministerin näkemyksen, että Suomessa ei enää ole köyhiä. Sosiaaliturva- menot kasvavat vain 5 prosenttia eli alle inflaation ja selvästi vähemmän kuin budje- tin loppusumma. Ainoatakaan merkittävää perusturvaa kohentavaa uudistusta ei ole sisällytynyt yhteenkään hallituksen kolmesta budjettiesityksestä.

Pakollisten lakisääteisten indeksitarkistus- ten lisäksi esitetään vain ylimääräisen rintamali- san korotusta 7,5 prosentista 12,5 pro- senttiin 1.10.1990 alkaen. Tämä hallituksen näyttävästi mainostama uroteko on vain murto-osa veteraanijärjestöjen ja keskustan esityksistä. Se ei ole veteraaniasiain neuvot- telukunnan esityksen mukainen. Tästä 25 miljoonan markan lisärahasta tulee keski- määrin jokaiselle ylimääräistä rintamali- sää saavalle veteraanille kokonaista 3,32 mark-

kaa korotusta jokaista hallituksen vallassao- lokuukautta kohden. Tämä tuo monen vete- raanin mieleen tuntemattoman sotilaan Van- halan kysymyksen soppajonossa: "Kuinkas kauan herrat luulee korpisoturin keikkuvan näillä annoksilla?"

Kun SDP:n eduskuntaryhmä kesäkokouk- sessaan uudisti puolueen vaalilupauksen lapsi- lisien kolminkertaistamisesta, olisi luullut lupauksen tehneen entisen puoluesihteerin tarttuvan riuskasti asiaan. Tähän mennessä ainoa maksettu tämän hallituksen lapsilisien korotus tapahtui viime vuoden lokakuussa, jolloin lapsilisät nousivat 17 prosenttia. Se ei kahden ja puolen vuoden aikana ole paljon inflaation vielä kiihtyessä. Tämän vuoden toteutuvan korotuksen ja ensi vuodeksi lu- vatun korotuksen jälkeen lapsilisien reaa- liarvo on noussut vuoden 1990 lopussa 35,4 prosenttia, ellei inflaatio kiihdy hallituksen ennustamaa nopeammin. Lapsilisiä tulisi nos- taan vuoden 1991 alussa 226 prosenttia, jos lapsilisien ostovoima halutaan korottaa kol- minkertaiseksi vaalikauden aikana. Kysynkin ministeri Liikasalta ja SDP:n eduskuntaryh- mältä: Aiotteko täyttää lupauksenne?

SMP:n eduskuntaryhmä teki kansanelä- keuudistuksen neljännen vaiheen toteuttami- sesta hallituskysymyksen ennen budjettiriihi- tä. Budjetin yleisperusteluissa luvataan kui- tenkin vain toteuttaa vuoden 1991 aikana eläkekomitea 1987:n mietinnön mukaiset esi- tykset. Kun näyttää siltä, että SMP:ssä ei ole kyseistä komiteamietintöä luettu tai aina- kaan ymmärretty, kertaan sen esitysten pää- kohdat. Komitea tyrmää eläkeläispuolisoi- den lisäosan nostamisen 81 prosentista kaik- kien jo eläkkeellä olevien eläkeläispariskun- tien osalta. Samoin komitea tyrmää lisäosan korottamisen sellaiselle eläkeläispuoliselle, joka on jäämässä eläkkeelle toisen puolison ollessa jo eläkkeellä. Niiden tulevien eläke- läisten, jotka siirtyvät eläkkeelle vasta vuo- den 1991 luvatus muutoksen jälkeen, asemaa eläkekomitea heikentää alentamalla ensin eläkkeelle tulevan puolison lisäosaa nykyises- tä 100 prosentista 85 prosenttiin, vaikka sa- malla toisen puolison lisäosaa nostetaan 81:stä 85:een prosenttiin. Komitea ei hyväk- synyt kansaneläkkeiden sitomista TEL-in- deksiin eikä kansaneläkkeiden tasokorotusta niiden jälkeenjääneisyyden korjaamiseksi. SMP:n budjettineuvottelijat ovat tulleet bud- jettiriihessä täydellisesti höynäytetyiksi.

Vielä viime kunnallisvaalien alla kaikki puolueet ja merkittävät poliitikot liputtivat lasten kotihoidon tuen tuntuvan korottamisen puolesta. Budjetin lupauksista ei näy jälkeäkään. Voi vain ihmetellä mm. niiden pääkaupunkiseudun kansanedustajien menettelyä, jotka omissa kaupungeissaan huutavat valtiota avuksi korotetun kotihoidon tuen maksamisessa, mutta vastustavat tätä koskevia esityksiä eduskunnan äänestyksissä.

Hallituksen epäsosiaalinen linja näkyy myös sairausvakuutuskorvausten omavastuiden ja terveystalvelujen maksujen korotuksina. Sairausrakuutuksen tutkimuksen ja hoidon omavastuu nousee 33 prosenttia, lääkkeiden omavastuu 17 prosenttia ja matkakustannusten omavastuu 20 prosenttia. Poliklinikkamaksu nousee 20 prosenttia, hoitomaksu 23 prosenttia ja hammashuollon maksut keskimäärin 30 prosenttia.

Eduskunta hyväksyi vuoden 1987 budjetia käsitellessään yksimielisesti pönnen, jonka mukaan opintotukea tulisi kehittää niin, että opintorahan osuus olisi puolet opintotuen määrästä. Hallitus on eri yhteyksissä julistautunut opiskelun ja opiskelijoiden ystävaksi. Opintotukimenot kasvavat kuitenkin vain budjetin nimelliskasvun verran. Opintorahan nousu jää mitättömäksi, korkeakouluopiskelijoilla 60 markkaan, keskiasteella 40 markkaan ja lukiolaisilla 15 markkaan kuuksaudessa. Mitä saa 2 markalla tai 50 pennillä päivässä?

Opintolainojen korkoja nostetaan. Ottaen huomioon inflaation, opintolainan koron nousun ja pankkien myös opintolainoista perimät toimenpidemaksut saattaa opiskelijan käteen saama opintorahan korotus jäädä miinusmerkkiseksi. Jos opintotuen nousu valtionalouden pursutessa rahaa on tätä luokkaa, millaisia mahtavat olla opintorahan korotukset huonoina aikoina? Esittääkö hallitus silloin opintorahan pienentämistä?

Kuntien taloudellinen tilanne on muuttunut viime vuosien aikana jyrkästi heikompaan suuntaan. Kehitys oli vuodesta 1975, järjestelyasiakirjan aloittamisesta lähtien, noin kymmenvuotiskauden poikkeuksellisen vakaa. Kunnallisverorasitus jopa aleni selvästi suhteessa bruttokansantuotteeseen.

Nykyistä kunnallistalouden syösykierrettä kuvaavat hyvin veroäyrin hintaa korottaen kuntien luvut: vuodelle 1988 81 kuntaa ja kuluvalle vuodelle peräti 101 kuntaa.

Samanaikaisesti kuntien lainakanta on kasvanut ja kuntien kassavarat ja talletukset ovat supistuneet. Kuntien taloudellinen asema on kiristynyt huolimatta siitä, että viime vuosina yleinen taloudellinen kehitys on ollut varsin hyvä.

Hallitus rikkoo karkealla tavalla kesäkuussa kuntien keskusjärjestöjen kanssa solmimansa järjestelyasiakirjan. Kuntien ylimääräistä sosiaaliturvamaksua ei lakkauteta, ja kuntien osallistumista yksityisen hammashuollon kustannuksiin ei lopeteta, ja maksuja päinvastoin lisätään. Hallituksen esittämä suhdannevero kunnille pakottaa lukuisat kunnat korottamaan veroäyrin hintaa ja ottamaan epäedullista velkaa. Tarkoituksena on ilmeisesti käyttää taloudellisia pakotteita kuntien pakkoliitosten vauhdittamiseksi.

Jokainen Suomen maanteillä viime aikoina liikkunut on voinut todeta, että tiet ovat ruuhkautuneita ja huonokuntoisia. Autokannan kasvu on ruuhkauttanut erityisesti päätieverkoston, ja siksi huomion kiinnittäminen pääteiden rakentamiseen ja kunnossapitoon on tarpeellista. Kun samanaikaisesti kuitenkin alemman asteisen tieverkoston kehittämisiin investoinnit ja kunnossapitomäärärahat on jäädytetty, jää saldo koko tieverkoston kehittämässä miinusmerkkiseksi.

Valtion maanteliikenteeltä perimät verot kasvavat vuonna 1990 2,3 miljardia markkaa, ja tierahojen nettolisäys on noin 400 miljoonaa markkaa. Tieliikenteeltä kerätään siis veroja lähes 2 miljardia markkaa enemmän kuin teiden rakentamiseen ja kunnossapitoon käytetään. Katalysaattoriautoille ehdotetaan tuhannen markan lisäveron kevennystä ensi vuonna. Jos ensi vuonna niiden osuus nousisi 10 prosenttiin uusista autoista, menettäisi valtio verotuloja tähän vuoteen verrattuna 20 miljoonaa markkaa eli 1 prosentin haittaverona mainostetusta polttoaineveron lisätuotosta.

Budjettiesitys puraisee hallan tavoin Suomen maataloutta. Hallitusohjelman lupauksen vastaisesti säästyviä vientitukivaroja ei ohjata maaseudun ja maatalouden kehittämiseen. Vientitukimenot ovat vuodesta 1987 alentuneet nimellisesti lähes 400 miljoonaa markkaa, mutta hallitus esittää maatilatalouden rakenteen ja maaseudun kehittämiseen tarkoitettujen määrärahojen alentamista 62 miljoonalla markalla tämän vuoden budjettiin verrattuna. Siirto maatilatalouden kehittämiseen

rahastoon laskee 50 miljoonalla markalla, 250 miljoonaan markkaan, kun se vielä vuonna 1987 oli 435 miljoonaa markkaa. Nuorten viljelijöiden tukemiseen esitetään 25 miljoonaa markkaa, kun vuonna 1987 momentin määräraha oli 167 miljoonaa markkaa.

Hallituksen asuntobudjetti on kuin paisunut, sisältä ontto pannukakku. Näyttävänä kuorena esitellään uutta asuntorahastoa ja jälleen kerran korotettuja asuntotuotantovoitteita. Budjetista kuitenkin puuttuvat rahat tavoitteiden toteuttamiseen. Jo tänä vuonna asuntorahojen vaje on asuntohallituksen mukaan 700—800 miljoonaa markkaa ja ensi vuonna eräiden arvioiden mukaan jopa 2 000 miljoonaa markkaa. Tälle vuodelle luvatuista 13 000:sta valtion lainoitamasta vuokra-asunnosta oli elokuussa rakenteilla vasta 1 900. Katteettomien tavoitteiden kirjaaminen budjettiin ilman riittäviä määrärahoja on poliittisen moraalin kannalta vähintään arveluttavaa.

Hallitus heikentää edelleen asuntolainojen korkojen verovähennysoikeutta. Esimerkiksi 25 000 markan korkojen osalta vähennys heikkenee vielä tästäkin vuodesta 1 350 markkaa ja yksinäisellä vieläkin enemmän. Uuden monimutkaisen asuntovähennyksen sijasta olisi pitänyt poistaa ensiasuntojen leimavero ja asuntolainojen korkojen omavastuu kokonaan. Hallituksen talouspolitiikan virheet aiotaan maksattaa asuntovelallisilla. Keskituloista palkansaaajaperheistä ei 80 markan tuloverokevennys paljon lohduta, jos korkomenot samalla kasvavat 400—500 markkaa kuukaudessa. Vuokra-asuntopulan poistamiseksi tarvitaan yksinkertaisia ja selkeitä konsteja eikä uutta hallintobyrokratiaa. Toistan esityksemme vuokra-asuntojen määräraikaisesta verovapaudesta, jos vuokraaja sitoutuu asunnon vuokraukseen esimerkiksi 5—10 vuodeksi.

Arvoisa puhemies! Löysä budjettiesitys jatkaa hallituksen epätervettä talouspolitiikkaa, joka lisää vaihtotaseen vajeusta, heikentää tuotantomme kilpailukykyä ja kiihdyttää inflaatiota. Verouudistuksen epäkohtia ei korjata, ja verorasitus on ensi vuonnakin edelleen selvästi korkeammalla kuin hallituksen aloittaessa. Budjetti on sisällöltään epäsosiaalinen: perusturvaa ei kohenneta, tuloerot kasvavat ja kuntien taloutta heikennetään. Tällaiselle budjetille keskustan eduskuntaryhmä ei voi antaa tukeaan.

Ed. Helle: Arvoisa puhemies! "Juttele sinä vaan, kyllä sinut tunnetaan, vaikka sen valheeksi vannotkin, kyllä sua uskotaan." Tuon tapainen rallin pätkä tuli mieleeni varsinkin, kun kuuntelin kokoomuksen ryhmäpuheenvuoroa. Siinähan jopa todettiin, että kotitalouksien varallisuus on kasvanut hallituksen olemassaolon aikana. Toisaalta hallituksen omat tilastot osoittavat, että kotitalouksien velkaantuminen on kasvanut erittäin voimakkaasti tänä aikana. (Eduskunnasta: Eivät ne ole ristiriidassa!) — Voi olla, että eivät ole.

Arvoisa puhemies! Budjetti unohtaa kansalaisain perusturvan. Budjetti ajaa hyvinvointipalveluja ahdinkoon. Budjetti lisää eriarvoisuutta. Budjetti vastaa kaikuna asuntopulaan: ... pulaa, pulaa, pulaa! Ympäristön kohdalla budjetti on lähes pelkkää kosmetiikkaa.

Perusturvaa hallitus ei paranna. Se hylkää kansaneläkeuudistuksen neljännen vaiheen. Opiskelijalle se tarjoaa muutamaa markkaa ja yrittää peruskoron korotuksella viedä senkin takaisin opintolainojen koroissa. Peruspäivärahan varassa elävälle työttömälle hallitus ei anna mitään. Se tahtoo murentaa työttömän ammatti- ja muuttosuojan, mutta ei anna asuntoa.

Me kansandemokraatit pidämme välttämättömänä nopeassa tahdissa korottaa lapsilisii sille tasolle, jolle valtiovarainministeri ne ennen vaaleja lupasi nostaakin. Me käsitimme silloin, että kysymys oli markkamääräisestä nostamisesta, mutta saattaa olla, että onkin tarkoitettu vain lapsilisien maksatuskertojen nostamista kolminkertaisiksi. Sehän kyllä on tapahtunut.

Kun lasketaan vähimmäismenot, joilla lapsettomat ja lapsiperheet ovat samalla taloudellisen hyvinvoinnin tasolla, todetaan, että lapsilisän tulisi olla ensimmäisestä lapsesta runsaat 800 markkaa ja neljännestä runsaat 300 markkaa. Näin arvioitu tulotäydennysten tarve koskee matalatuloisia. Näiden lukujen rinnalle ei ilkeä panna hallituksen lukuja, niin vaatimattomia ne ovat.

SKDL:n ja keskustan ryhmät harkitsevat yhteisen rinnakkaislakialoitteen tekemistä lapsilisistä. SKDL:n ja keskustan eduskuntaryhmät ovat myös yhdessä laatineet ohjelman siitä, miten perusturvaa tulisi parantaa. Ryhmien tarkoituksena on pyrkiä luomaan kattava ja riittävä perusturva, jonka saa

yhdeltä luukulta. Erityisesti on tarkoitus korjata pienimpien päivärahojen tasoa. Tulo- ja menoarvioesitys ei sisällä pienintäkään askelta eteenpäin näissä asioissa.

Me ehdotamme opintorahan tason selvää nostamista. Velkapainotteinen opintotuki kasaa ongelmia valmistumisen jälkeiseen aikaan. Me ehdotamme vanhempainrahan, työttömyysturvan peruspäivärahan ja sairauspäivärahan parantamista. Ehdotamme kansaneläkeuudistuksen neljännen vaiheen keskeisen osan eli puolisoiden itsenäisen liisäosaoikeuden toteuttamista. Hallitus taasen on sitoutunut luopumaan tästä uudistuksesta, ja siinä päätöksessä myös SMP on mukana.

Me ehdotamme kansaneläkeindeksin tarkistamista ja jälkeenjääneisyyden korjaamista tasokorotuksella. Nämä ehdotukset valtiovarainministeri tyrmännee liian kalliina. Aivan oikein, pikkurahalla ei tasa-arvoa toteuteta, perusturvaa paranneta.

Herra valtiovarainministeri! Vihaatko hyvinvointipalveluja? Vihaatko matalapalkka-aloja? Teidän käsikirjoituksenne mukaisesti hallitus tyrmää hoitoalojen palkan korotukset. Se on selkeästi tulo- ja menoarvion yleisperusteluihin kirjattu. Hyvinvointipalveluissa palkka on nyt pieni ja henkilökuntapulan takia työtaakka usein kohtuuton. Nyt on kaikki syy reippaasti parantaa hoitoalojen palkkausta. Niin saadaan työntekijöitä hoitamaan lapsia, vanhuksia ja sairaita. Kansalaisten palvelut paranevat. Kaikien hyvinvointi lisääntyy.

Valtiovarainministeri ja koko hallitus tyrkäävät kuitenkin palkkakuopasta ylös kaupavat naiset takaisin kuopan pohjalle. Mikä on hallituksen peruste? Se, ettei yksityiseltä työnantajalta saa houkutella työntekijöitä julkiseen palvelukseen. Hämmästyttävää! Hallitus ajaa hyvinvointipalvelut ahdinkoon. Edessä on yksinkertaisesti romahdus, ellei suunta muutu, ja meidän muutamme sen.

Minä uskon kuitenkin, että matalapalkka-alojen naisvaltaiset ammattiliitot eivät enää murtumatta alistu. Ne ottavat sen, mikä näille aloille kuuluu, ja samalla pelastavat hyvinvointipalvelut. On luvassa kuuma alkuvuosi, herra ministeri, kun sopimukset päättyvät.

Hallituksen ja Suomen Pankin linjana on ollut rahamarkkinoiden nopea liberalisointi. Näin on tehty, jotta maamme sopeutuisi paremmin Euroopan yhteisöjen sisäiseen yh-

dentymiseen. Tämän Euroopan hurmoksen maksavat suomalaiset, mm. asunnon ostajat.

Asuntojen hinnat kohosivat muutamassa kuukaudessa hyppäyksenomaisesti. Samalla nousi myös raakamaan hinta niin, että asuntokaupan laimenemisesta huolimatta valmistusta kustannuspohjaa on tulevillekin vuosille. Asunnon ostajaa lypsivät paitsi suoranaiset keinottelijat myös pankit, maanomistajat, rakennusyhtiöt ja Suomen rakennustarvikekartellit. Jotta saalistus ei pysähtyisi tähän, hallitus romuttaa vuokrasäännöstelyn. Sitä emme hyväksy.

Vuonna 1989 eli tänä vuonna piti budjetin mukaan aloittaa 13 000:n valtion lainoittaman vuokra-asunnon rakentaminen. Syyskuussa tänä vuonna 1989 näistä noin 6 000:n osalta on olemassa rakentamispäätös. Sen sijaan 7 000 vuokra-asunnon osalta ei ole rakentamispäätöstä. Aiemmilla vuosilla on tälle vuodelle siirtynyt noin 4 600 vuokra-asunnon rakentaminen, joiden osalta ei ole tehty rakentamispäätöstä. Täksi vuodeksi varattiin tahallaan liian pieni määrä raha vuokra-asuntoja varten. Lisämenoarvio tuonee siihen vain osittaisen helpotuksen.

Budjettiin on kirjattu, että vuokra-asuntojen tavoittelukua nostetaan. Ensi syksynä olemme taas sen tilanteen edessä, että tavoitteen ja todellisuuden välillä on huutava ristiriita. Edellisen hallituksen asuntoministerille oli ominaista, että varatuista määrärahoista jäi vuotta kohti puoli miljardia käyttämättä eikä asuntoja syntynyt. Nykyinenkään asuntoministeri ei saa alulle vuokra-asuntojen rakentamista.

Herra puhemies! Milloin asuntoministeri jättää paikkansa käytettäväksi? Entä mihin hallitus tarvitsee asuntoasioiden komiteoita, toimikuntia ja selvityksiä, kun yksi on ja pysyy: hallituksen täydellinen kyvyttömyys asuntoasioissa?

Herra valtiovarainministeri, vielä kysymys. Sattuvasti länsisaksalaiset sosialidemokraatit ovat arvostelleet Suomen verouudistusta vastaavaa länsisaksalaista uudistusta siitä, että se keventää niiden verotusta, jotka loikovat mukavasti pitkän, mustan auton takapenkilä, ja siitä, että uudistuksen maksaa se, joka istuu edessä kuljettajan paikalla. Sellainenhan meidänkin uudistuksemme on. Onko se oikein? Näin länsisaksalaiset demarit todistavat. (Eduskunnasta: Se oli länsisaksalainen demari!)

Verouudistus merkitsee sosialidemokratien antautumista suurituloisten edessä. He ovat luopuneet yhteiskunnallisesta oikeudenmukaisuudesta niin tässä kuin monessa muussakin kohdassa. Äskeisessä sosialidemokraattien ryhmäpuheenvuorossa kuulin me valitteluja tämän suuntaisesta kehityksestä, mutta voimat näkyvät olevan kadoksissa. (Ed. Pekkarinen: Kerrankin kokoomus sai jotakin läpi!)

Valtion tuloveron keventäminen antaa kymppelijä tavalliselle työläiselle ja tuhansia, kymmeniätuhansia suurituloisille. Hallituksen yhden prosenttiyksikön liikevaihtoveron korotus nappaa kuluttajilta 3 miljardia markkaa. Verouudistuksen julkilausuttuna ideana oli, että kaikki tulot asetetaan samalle lähtöviivalle. Kauniit periaatteet eivät kuitenkaan toteudu, kun hallitus tuo lähdeveresityksensä eduskuntaan. Suurituloisilla marginaaliveroprosentti on päälle 60:n, mutta rahan tukkupalattajat selviäisivät 25 prosentilla. Melkoinen tukkualennus!

Veroasteesta on julkisessa keskustelussa tehty suurempi asia kuin se, mihin tällainen monet asiat peittävä keinotekoinen luku antaisi aihetta. SKDL:n eduskuntaryhmän mielestä on oleellista se, miltä ryhmiltä ja missä suhteessa veroja kootaan ja mihin tarkoitukseen veromarkat ohjataan. Porvarillinen propaganda käyttää tätä lukua, siis veroastetta, ennen kaikkea peittämään todellisia halujaan eli suurituloisten verojen alentamista. Kun porvari vaatii veroasteen alentamista, hän tarkoittaa veronalennuksia suurituloisille ja yrityksille yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden ja perusturvan kustannuksella.

Veroasteen keinotekoisuutta kuvannee myös se, että saadaksean tämän puhtaasti laskennallisen luvun näyttämään ensi vuoden osalta pienemmältä hallitus alentaa työntekijän sosiaaliturvamaksuja, jotka ovat mukana veroastetta laskettaessa, mutta nostaa ylimääräisesti työeläkemaksuja, joita ei lasketa mukaan veroasteeseen. Tämä on tarpeetonta pikkunäppäryyttä, mutta vaikutus ei jää vain tähän. TEL-varat palautuvat vieläkin suhteellisen edullisen takaisinlainausoikeuden ansiosta maksajilleen. Yrityksen kannalta tämä hämäysoperaatio tuo siten myös käytännön hyötyä.

Yhdestä asiasta haluan myös kiittää valtiovarainministeriä, nimittäin siitä, että hän oman ryhmänsä ja luultavasti kokoomuksen

kin vastusteluista huolimatta uskaltanut esittämään ympäristöveroja. Silti minulla on vähän sellainen olo kuin vanhemmalla, jonka lapsi tuo kotiin pitkän ala-arvoisia numeroita sisältävän sarjan jälkeen nähtäväksi vihdoin koepaperin, johon on merkitty kuutonen. Iloinen pitäisi olla vähästäkin. Mutta paljon pitää hallituksen vielä oppia. Ensinnä pitää peruuttaa takavuosina tehty energiaverouudistus, joka alensi teollisuuden energiakustannuksia miljardilla markalla vuodessa ja houkutteli tuhlaamaan. Pitää myös panna teollisuuden käyttämä vesi verolle, jotta vedenkäyttö vähenisi ja tulisi taloudellisesti järkeväksi siirtyä monissa tuotantoprosesseissa suljettuun kiertoon. Tätähän me olemme toittaneet jo pari vuotta. Samoin pitää kloori- ym. päästöihin kohdistuvilla maksuilla vähentää päästöjä.

Typen oksidien kohdalla autoliikenne on avainasemassa. Katalyyttipuhdistimien käyttö yleistyy aivan liian hitaasti. On välttämättä kehitettävä joukko liikennettä, rajoittaa yksityisautojen käyttöä keskustoissa ja pikaisesti selvittää, kannattaisiko sittenkin suosia katalyyttipuhdistimien asentamista vanhoihin autoihin, vaikka tällöin puhdistusteho onkin heikompi.

Kun pääkaupunkiseudulla liikkuu merkittävä osa maamme yksityisajoneuvoista ja kun alue asukastiheytensä puolesta voitaisiin hoitaa suurelta osin joukkoliikenteen avulla, tulee valtion panosta lisätä. Meidän muualla Suomessa asuvien oma etu vaatii, että pääkaupunkiseudulla käytetään mahdollisimman vähän henkilöautoa, sillä saasteista osa aina kulkeutuu myös meidän haisteltaviksemme.

Opposition yhteinen ehdotus ympäristöverojen kokonaisuudesta tarjoaisi hyvän pohjan taloudellisten ohjauskeinojen käytölle ympäristönsuojelussa. Toivomme, että yhteistä valmistelua voitaisiin jatkaa.

Maamme talouden kannalta mullistusta merkitsivät vapaakauppajärjestelyt Euroopan talousyhteisön kanssa. Siihen on nyt sopeuduttu. Monet puhujat pitävät nyt vähemmän merkittävinä EY:n yhdentymisen vaikutuksia. Olen toista mieltä. Sitä paitsi EY:n uudet vapaudet eivät ole kansalaisten vapauksia vaan liikemiesten vapauksia kansalaisten päiden ylitse, sillä Euroopan yhteisön portin päälle on kirjoitettu: liberté, égalité, porte-monnaie.

Hallitus on neuvotteluissa sitomassa maamme monissa olennaisissa kysymyksissä jo nyt. Ei suinkaan riitä perinteinen tapa, jonka mukaan hallitus tuo lopuksi valmiin sopimuskokonaisuuden eduskunnan hyväksyttäväksi Euroopan yhdentymisasiosta. Eduskunnan on päästävä sanelemaan Suomen ja EY:n välisten suhteiden järjestämistä koskevat tavoitteet etukäteen. Eduskunnan on voitava päättää, mihin voidaan suostua ja mihin missään tapauksessa emme alistu. Esimerkiksi puunjalostusta ja muuta maamme perusteollisuutta ei pidä luovuttaa ulkomaa-laisten hallintaan vain siksi, että uuden polven sijoittajat hyötyisivät.

SKDL:n mielestä eduskuntaan on tuotava Euroopan yhdentymisasiasta syksyn aikana tiedonanto tai selonteko siinä tarkoituksessa, että se pannaan valiokuntaan huolellisesti valmisteltavaksi tavoitteiden ja rajoitusten määrittelyä varten. Tiedonanto tai selonteko ei suinkaan saa supistua vain taloudellisiin puoliin ja yritysnekökulmaan, vaan sen tulee kattaa vaikutusarviointi paljon laajemmin. On arvioitava Euroopan yhteisön sosiaalista ulottuvuutta, kulttuuria ja ennen kaikkea poliittisia seurauksia. Meitä ei kiinnosta tässä asiassa puheiden lukeminen paperista selontekokeskustelussa vaan se, että eduskunta pääsee päättämään valiokunnan mietinnön pohjalta.

Euroopan yhdentymisajattelun ja -keskustelun puitteissa on myös syytä muistaa omat juurensa, mistä suomalainen yhteiskunta on kehittynyt. Hämeenlinnan Varikonniemestä on löydetty muinaiskaupunki, joka mullistaa melkoisesti Suomen historiankirjoitusta. Kai-vausten jatkamiseksi tarvittaisiin vajaat miljoona markkaa, asiantuntijoiden mukaan 750 000 markkaa. Mutta edes sitä summaa ei ole löytynyt esiteltyyn budjettiin. Hallitus ei ole suostunut ottamaan sitä budjettiin. Näin hallitus liittyy siihen kulttuurihistoriaa ymmärtämättömien nousukkaiden sarjaan, joka eri kunnissa tuhoaa mm. arvokkaita rakennuksia. Eduskunnan enemmistön luulisi voivan lisätä mainitun määrärahan. Emmehän me halua olla yhtä tyhmiä ja lyhytnäköisiä kuin hallitus tässäkin asiassa on ollut.

Herra puhemies! Alussa esitin lyhyesti SKDL:n tylyn arvion hallituksen budjettiesityksestä. Todellakin, se on sellaisen hallituksen aikaansaannos, jota tämä maa ei ansaitisi: itsetyytyväinen hallitus, jonka mielestä

maassa ei ole köyhiä eikä kipeitä. Se on suurella rahalla pelaavien pelinappulahallitus.

Ed. Väyrynen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Rehn: Fru talman! Den starka utvecklingen av vårt lands ekonomi håller försättningsvis i sig. De strukturella problemen inom ekonomin förstärks likaså. Den inre utvecklingen störs av ett kraftigt kostnads- och pristryck, den yttre av en tilltagande obalans i bytesbalansen. Budgetmakarna har trots, eller kanske beroende av, den positiva ekonomiska utvecklingen inte haft en alldeles lätt uppgift. Samtidigt som givna löften om lättnader i inkomstbeskattningen måste uppfyllas, vilket också sker stegvis, måste man av konjunkturpolitiska skäl dra in köpkraft från marknaden. Därför är budgeten nu överbalanserad, vilket är bra. Svenska riksdagsgruppen krävde i sitt budgetställningstagande att staten dels skulle fondera pengar, dels återbetala utländska lån. Gruppen noterar med tillfredsställelse att så också sker. Däremot kunde budgeten varit stramare på utgiftssidan för att hålla tillbaka den offentliga efterfrågan. Detta kunde ha gjorts utan att de tyngdpunktsområden man beslutat satsa mera på skulle ha behövt bli lidande.

I nuvarande konjunkturläge bör också kommunerna spara. De planer på kommunala konjunkturdepositioner som diskuterats kan inte slås ut generellt över kommunerna. Detta skulle drabba de ekonomiskt svaga för hårt. I stället måste man förutsätta att för dessa kommuner, som ofta har ett högt skattöre, sökes lindrigare lösningar.

Finans- och budgetpolitiken är statens medel att påverka ekonomin, penning- och räntepolitiken är numera huvudsakligen instrument för skötseln av vår valutas värde. Därför anser svenska riksdagsgruppen att beslutet att inte i detta skede höja grundräntan var riktigt. Dock kvarstår trycket att höja grundräntan på grund av den bestående yttre obalansen. Svenska riksdagsgruppen understryker att om grundräntan höjs, måste höjningen genomföras så att de som har bostadslån knutna till grundräntan inte drabbas oskäligt.

Den viktigaste målsättningen är att bekämpa inflationstrycket. För att lyckas med det är det nödvändigt att alla tar sitt ansvar — stat, kommuner och arbetsmarknadsparter. Alla bör bidra till att vi får en stabil utveckling genom att minimera kostnads- och pristryck. Att få bukt med inflationen är nödvändigt för att också kunna minska underskottet i bytesbalansen. Försämrar vår utländska konkurrenskraft råkar vi i stora svårigheter om konjunkturen vänder neråt. En växande utlandsskuld på grund av ökat underskott i bytesbalansen kan leda in i en ond cirkel, där räntor och amorteringar åter upp tillväxten i ekonomin och mera därtill. Såsom en delösning för att snabbt förbättra bytesbalansen är ett främjande av sjöfartens verksamhetsförutsättningar under finländsk flagg, t.ex. genom ett parallellregister. Norge införde sitt NIS-register 1987, och tillväxten av handelsflottan har varit enorm. Norge har aldrig haft så stor flotta som nu.

Puhemies! Ruotsalainen eduskuntaryhmä toteaa tyytyväisenä, että ryhmän vuoden 1989 budjetin yhteydessä esittämä kritiikki ja toiveet veroasteikkojen tarkistamisessa ovat nyt johtaneet juuri sen suuntaisiin korjauksiin, joita olemme halunneet. Erityisen hyvää on keskituloisten marginaaliveron tuntuva korjaaminen. Myös korjaukset yksinhuoltajien ja lapsiperheiden asemaan ovat askel oikeaan suuntaan.

Vaikka tuloverotus aleneekin — mikä vastaa RKP:n vaatimusta siitä, että työnteon tulee kannattaa — on kuitenkin korostettava, ettei bruttoveroaste alene muiden veropoliittisten toimenpiteiden vuoksi. Yhtenä näistä toimenpiteistä on liikevaihtoveron korottaminen jälleen puolella prosentilla, mikä sinänsä on oikea toimenpide. Hallitukselta voisi kuitenkin peräänkuuluttaa parempaa verotoimenpiteiden suunnittelua. Puoli prosenttia ensin ja toinen puoli prosenttia runsas puoli vuotta myöhemmin merkitsee yrityksille kustannuksia aiheuttavaa uudelleenhinnoittelua ja muutoksia tietojärjestelmissä. Tämä on johtanut siihen, että monet ovat automaattisesti valinneet esimerkiksi noin kolmen prosentin hinnankorotuksen kustannuksien kattamiseksi. Tämä ei juuri ole tehokasta inflaation torjuntaa.

Ruotsalainen eduskuntaryhmä katsoo, että nyt on korkea aika ryhtyä liikevaihtoveron

uudistamiseen. Suomi kuuluu niihin harvoihin maihin Oecd:n piirissä, jotka eivät vielä ole päättäneet siirtymä arvonlisäverojärjestelmään. Liikevaihtoverotoimikunnan mietintö, joka ilmestyi alkukesästä, tarjoaa hyvän pohjan asian eteenpäin viemiseksi.

Eduskuntaryhmämme on useita kertoja lausunut huolensa siitä, että säästöhalukkuus maassamme on laskenut tuntuvasti. Ryhmä on ehdottanut uusien säästömuotojen kehittämistä mm. siten, että osa tulosta voitaisiin sijoittaa verottomalle talletustilille, jolloin verotus tapahtuisi vasta, kun pääomaa nostetaan tililtä. Tämä voisi olla yksi keino toisaalta kannustaa säästämiseen ja toisaalta keino niille ihmisille, joilla on epäsäännölliset tulot, tasata verotaakkaansa useammiksi vuosiksi.

Budjettiehdotus tukee kehitysyhteistyöpolitiikallamme asetettuja tavoitteita, korostaa ihmisoikeuksia ja haluaa vahvistaa YK:n auktoriteettia ja toimintaedellytyksiä. Tyytyväisenä voidaan panna merkille osallistumisemme rauhanturvaamistoimintaan, jonka merkitys korostuu voimakkaana määrärahojen lisäämisellä.

Ulkomaankauppaamme tulee hallitsemaan voimakkaasti Länsi-Euroopan yhdentymiskehitys, mikä pakottaa Suomen terveellisellä tavalla sopeuttamaan julkisen taloutensa kansainväliseen käytäntöön. Uusi kilpailutilanne merkitsee haasteita elinkeinoelämällemme tarjoten virikkeitä, mutta vaatien samalla uutta ajattelua yrityksiltämme. Myös tärkeässä Neuvostoliiton-kaupassamme on selvä uuden ajattelun tarve tilanteessa, jossa useat Länsi-Euroopan maat ovat jo ajaneet ohitsemme luomalla hyviä kauppasuhteita Neuvostoliittoon.

Yhä voimakkaamman kansainvälistymisen jalanjäljissä on monin paikoin syntynyt erittäin valitettavia sivuvaikutuksia päätään esiin nostavana rasismina. Meidänkään maamme ei ole välttynyt tältä. Meillä on kaikki syyt kaikin keinoin tukahduttaa tällaiset pyrkimykset, jotka sopivat huonosti meidän kaltaisemme oikeusvaltion henkeen. Tämä merkitsee myös, että meidän on otettava vastuumme ihmisistä, jotka ovat joutuneet pakenemaan maastaan sorron vuoksi. Vastuun tulee koskea sekä suoraa kehitysapua pakolaisille esimerkiksi YK:n pakolaisasiain päävaltuutetun kautta että myös valmiutta toivottaa pakolaiset tervetulleiksi

Suomeen. Ennen kaikkea meidän tulisi päästää naiiveista väittämistä, joiden mukaan "pakolaisia olisi tuettava heidän omassa maassaan". Pakolaisethan on suljettu oman maansa ulkopuolelle.

I jämförelse med övriga nordiska länder är biståndsdiskussionen i Finland synnerligen ytlig. Politikerna går sällan in i detalj ifråga om användningen av biståndsbudgetens numera nästan 3,5 miljarder mark, också pressen nöjer sig i allmänhet med att lyfta fram endast vissa, misslyckade projekt. Företagen analyserar inte i tillräcklig grad hur väl inom Finnidas projekt exporterad teknik, varor och know-how verkligen gynnar mottagarlandet.

Kritiker gör gällande att vårt bistånd är missriktat, men ger sällan strukturerade förslag till förbättringar. Ändå finns det ingen orsak att betvivla Finnidas uppriktighet då man i budgetboken säger att "biståndsarbetets utvecklingsåtgärder inriktas främst på förbättrade resultat och utvecklingseffekter inom verksamheten". De tyngdpunkter man allmänt omfattat inom Finnida för biståndet, och som delvis innebär nytänkande, är riktiga. Klarare markering i valet av länder borde dock göras till förmån för de allra fattigaste, som i dag får endast 50 procent av vårt bilaterala bistånd. Detta föreslås också i den rapport som den av utrikesministeriet tillsatta oberoende expertgruppen utarbetat, den s.k. Hellberg-gruppen.

Vid sidan av folkökningen är miljöförstörelsen utvecklingsländernas värsta problem i dag, och den i sin tur beror främst på fattigdomen i u-länderna. I dag finns det redan 10 miljoner miljöflyktingar, och det är därför alldeles riktigt att vårt bistånd starkt dirigeras till skogsplanteringar, och till bas-service på bynivå som gör det möjligt för den fattigaste befolkningsgruppen att själv höja sin levnadsstandard utan att förstöra varken hälsa eller miljö. Härvid gör medborgarorganisationer och FN-organisationer såsom Unfpa, Unicef och Ifad betydande insatser, inte minst i arbetet mot befolkningstillväxt.

Finland bör verka inom Internationella valutafonden, Världsbanken och andra internationella penninginrättningar så att anslag skulle riktas till ekologiskt hållbara basprojekt på bynivå.

Vi omfattar allmänt i dag tanken att miljövärd är viktigt, men samtidigt förnekar fortfarande en del finländare betydelsen av utvecklingsbistånd. Ändå går dessa hand i hand, finländarnas överlevnad är också beroende av om vi kan stoppa utvecklingsländernas miljöförstörelse.

Därför bör vi i vårt eget land beslutsamt övergå till energibesparing och miljöskydd samtidigt som vi bygger upp ett bestående basservicesystem i utvecklingsländerna.

Ruotsalainen eduskuntaryhmä ei ole alkuunkaan tyytyväinen valtiovarainministerin fiskaaliseen ja valtiontaloudelliseen otteeseen ympäristöverojen valmistelussa. Verot johtavat ainoastaan osittain meidän peräämääme tulokseen, ympäristökuormituksen vähenemiseen, kannustukseen mahdollisimman ympäristöystävälliseen ja energianiuikkaan tekniikkaan sekä päästöjen puhdistamiseen samalla, kun verojen tuotto ohjattaisiin ympäristönsuojelutarkoituksiin.

Voisimme hyvin seurata ruotsalaisten esimerkkiä tärkeissä asioissa tehtävässä yhteistyössä. Pääministeri Carlsson on kutsunut teollisuuden Harpsundin kokoukseen ympäristöasioiden pohtimiseksi ja yhteisten ratkaisujen löytämiseksi niihin. Voisimme hyvin pitää oman "Kesärannan kokouksen", jossa hallitus, teollisuus ja ympäristöasiantuntijat voisivat pohtia järkevää ja toimivaa ratkaisua ympäristöveroihin tarkoituksena todellisten myönteisten ympäristövaikutusten saavuttaminen. Tämä olisi huomattavasti rakentavampaa kuin nykyinen tilanne, jossa kukin näistä arvostelee voimakkaasti toisten ehdotuksia.

RKP:n kauan peräämät ympäristöinvestointien liikevaihtoverohelpotukset, katalysaattorilla varustettuja autoja koskevan vähennyksen korottaminen, joka kylläkin oli liian pieni, ja ympäristöntutkimusmäärärahojen voimakas nostaminen voidaan tyytyväisenä panna merkille pluspuolelle. Muutoin määrärahojen korotukset ovat pieniä, joissakin tapauksissa määrärahoja jopa pienennetään.

Ympäristönsuojelu perustuu pitkälti kansainvälisiin sopimuksiin, joita on ilahduttavasti saavutettu viime aikoina. On tärkeää, että olemme vauhdittajana kansainvälisessä ympäristönsuojelussa. Tältä osin on myönteistä, että budjetissa on uusi 30 miljoonan

markan suuruinen määräraha ympäristöyhteistyöhön Puolan kanssa. Kyse on ennen kaikkea rikinpoistolaitteista puolalaisiin hii-livomaloihin.

Samanaikaisesti kuitenkin tiedämme, että Ruotsi on äskettäin päättänyt panostaa lähes kymmenkertaisen summan Puolan kanssa tehtävään ympäristöyhteistyöhön. Tiedämme myös, ettei Baltian alueella, jonka saastumisella on välitön vaikutus meidän ympäristöömme, ole taloudellisia mahdollisuuksia selvitä yksin ympäristöpanostuksista. Pohjoismaiden yhteisen edun mukaista on kanavoida varoja Itä-Euroopassa tehtäviin ympäristöinvestointeihin, taloudelliseen asiantuntemukseen, teknisiin apuvälineisiin ja paikallisesti tapahtuvaan teknillisen välineistön valmistukseen.

Suomen kunnianhimoisena tavoitteena voisi mieluusti olla pyrkimys tulla maailman parhaaksi ympäristönsuojelussa. Tätä RKP on usein tuonut esiin. Tämän onnistumiseksi tarvitaan koko väestön voimakasta ympäristötietoisuutta, joka puolestaan vaatii tehokkaasti suunniteltua ympäristökasvatusta. Tällaisena voidaan hyvin pitää valtakunnallista ympäristötiedotuskampanjaa "Askel tulevaisuuteen", jota suunnitellaan vuodeksi 1990 ja jonka suojelijana on tasavallan presidentti. Eduskunta voisi antaa merkittävän panoksensa tukemalla budjettivaroin tätä kampanjaa ja siten vahvistaa suomalaisten ympäristötietoisuutta.

Omsorg om miljön innebär i många fall minskad konsumtion, för vilket givetvis också en sund ekonomisk politik talar. Men också om vi inte konsumerar lika mycket varor, kunde vi frossa i kultur, det sliter inte på miljön. Tyvärr ger inte budgetförslaget grund för en sådan konsumtion, ett sådant frosseri. Kulturbudgeten har många minusförtecken, med ett positivt undantag för stöd av inhemsk filmverksamhet. Regeringen kan inte i all oändlighet uppskjuta givna löften om kultursatsningar, och också om byggnadsskatten är på många sätt motiverad, känner man sympati för dem som anser att kulturbyggen borde ha lämnats utanför.

Dock bör i detta sammanhang konstateras att undervisningsministeriets huvudtitel också uppvisar klara glädjeämnen, ett av dem är den starka satsningen på forskning och utbildning, med kraftig tillväxt i anslagen.

Problemen inom bostadssektorn i vårt land är väl kända. Den nuvarande utvecklingen med starkt ökade priser på ägobostäder riskerar att utestänga en stor del av nya bostadsbehövande och utsatta grupper från bostadsmarknaden. Samtidigt skapar höga bostadspriser tryck på hyresnivån. Det bristande utbudet på nya bostäder i bostättningscentra är en av de faktorer som tillsammans med bristen på konkurrens inom bygg- och byggmaterialektorn i vårt land lett till prisförhöjningar som är katastrofala. Även kommunernas bristande framsynthet i mark- och planläggningspolitiken är ett problem, som skapat onödiga flaskhalsar.

Bristen på konkurrens och byggkapacitet har gjort det nödvändigt att införa byggs-katt på vissa byggnader. Detta är en nödvändig åtgärd, också om den inte är populär, för att flytta över byggkapacitet till bostadssektorn.

Det vore nödvändigt att skapa en tillräckligt kraftig motvikt mot prishöjningar på bostäder. Svenska riksdagsgruppen anser, att konsumentorganisationerna på allvar borde ta sig an bostadsköparnas intressen, bilda egna intresseorganisationer, vilkas uppgifter kunde vara vara att förhandla med bostadsproducenter, banker, fastighets- och bostadsförmedlare om vilken prisnivå som skall anses skälig. Den nivån borde åtminstone inte mycket överstiga kostnadsnivån för nyproduktion av bostäder.

Puhemies! Olisi tarpeellista luoda riittävän vahva vastapaino asuntojen hintojen kohoamiselle. Ruotsalainen eduskuntaryhmä katsoo, että kuluttajajärjestöjen tulisi vakavasti ottaa huolehtiaukseen asunnon ostajien eduista. Tämän etujärjestön tehtävänä olisi mm. neuvotella asunnontuottajien, pankkien, kiinteistön- ja asunnonvälittäjien kanssa kohtuullisena pidettävästä hintatasosta. Tämän tason ei pitäisi ylittää ainakaan paljon asuntojen uustuotannon kustannustasoa.

Ruotsalaisen eduskuntaryhmän mielestä tehokkain tapa hyvien asuntojen tarjoamiseen kohtuuhintaan on voimakas panostus ns. osuuskunta-asumiseen, joka on yleistä muissa Pohjoismaissa, ja tämän laajentamiseen. Kyse on asumisoikeuskiinteistöistä. Järjestelmä toimii niin, että tarkoitukseen muodostetaan uusia osuuskuntaorganisaatioita, joiden tehtävä on toisaalta tuottaa asuntoja jäsenilleen omakustannushintaan,

toisaalta hoitaa hallintoa, toimia etujärjestönä jne.

Asumisoikeudella on monia etuja. Se on omistusasunnon ja vuokra-asunnon välimuoto. Se merkitsee sitä, että voi asua niin kauan kuin haluaa, mikä luo turvallisuutta. Omakustannuseriaate saa kustannukset pysymään kohtuullisina, ja asunnon ja kiinteistön hoito on omissa käsissä, mikä luo asumismokratiaa.

Vertailu uusien asumisoikeuskiinteistöjen hintojen ja Helsingin hintatason välillä antaa seuraavat tulokset: Uusi asumisoikeushuoneisto noin 15—20 minuutin matkan päässä keskustasta maksaa vuoden 1988 hintatason mukaan Tukholmassa markkoiksi muutettuna noin 6 500 markkaa neliö, Oslossa noin 7 000 markkaa neliö ja Kööpenhaminassa noin 5 500 markkaa neliö. Helsingin seudulla tiedämme, että mitään ei saa alle 10 000 markan, pitkälle yli menee. Ruotsissa tehdyt tutkimukset osoittavat myös asumisoikeuden olevan vuokra-asuntoa edullisempi pitkällä tähtäyksellä, erityisesti kun otetaan huomioon, että panoksensa saa takaisin asumisoikeuden myydessään. Vuoden 1990 budjetissa on varovainen maininta asumisoikeuskokeilusta. Katsomme, että hallituksen tulee vielä ensi vuonna valmistella voimakas panostus juuri osuuskunta-asumiseen asumisoikeuskiinteistöissä.

Haluamme aivan lyhyesti kommentoida joitakin budjettiehdotuksen yksityiskohtia, joita yksittäiset ryhmämme jäsenet omissa puheenvuoroissaan sitten käsittelevät perusteellisemmin.

Tyytyväisenä voi panna merkille, että lapsilisiä korotetaan jälleen tuntuvasti. Ruotsalainen eduskuntaryhmä peräänkuulutti tätä ennen budjettiriihtä, koska katsomme lapsilisien olevan tukimuoto, joka antaa parhaat edellytykset todelliselle valinnanvapaudelle lasten hoidossa. Korotus olisi voinut olla vieläkin suurempi.

Samalla katsomme, että hallituksella on syytä tässä vaiheessa vakavasti ryhtyä parantamaan niiden lapsiperheiden asemaa, jotka jäävät eri järjestelmien väliinputoajiksi tästä aiheutuvinne taloudellisine seurauksineen. Yksi esimerkki tästä ovat perheet, joissa lapset syntyvät niin lyhyellä aikavälillä, että jäädessään pois kotihoidon tuki korvataan äitiysrahalla, joka on huomattavasti pienempi, koska se jää minimiinsä.

Lapsista ja nuorisosta puhuessamme haluamme myös viitata maassamme valitettavasti lisääntyvään rikollisuuteen, joka koskee myös lapsia ja nuoria. Hallituksella on syytä seurata tilannetta tarkasti toisaalta näiden lasten tulevaisuuden turvaamiseksi, toisaalta kansalaisten turvallisuuden varmistamiseksi. Hallituksella on myös oltava valmius tarvittaviin toimenpiteisiin.

Trygghet är också något som gäller trafikfrågor. Satsningar på våra huvudvägar är en delösning då det gäller att skapa trafiktrygghet. Dessa satsningar får dock inte leda till orimligheter i balansen mellan glesbygdsvägar och huvudvägar. Som exempel på dessa orimligheter kan nämnas anslagen för Nylands vägdistrikt i budgetförslaget. På grund av sorsatsningarna på huvudleder i huvudstadsregionen påbörjas inga nya projekt i Väst- och Östnyland, vilket upplevs närmast som en katastrof.

I lantbrukspolitiken, som jag till sist vill behandla, har vi i dag all orsak att agera utgående från att våra familjejordbruk skall ha en framtid i en integrerad värld. Det måste finnas fortsatt förståelse hos konsumenterna för de inhemska livsmedlen. Debatten måste föras utgående från alla aspekter; trygghet i livsmedelsförsörjningen, sysselsättningen, regionpolitiken och miljön.

Under 1980-talet har det varit nödvändigt att åstadkomma bättre balans mellan produktion och konsumtion. För att kunna möta framtiden måste det dock nu ges möjligheter till utveckling. Det finns skäl att beakta detta när den produktionsstyrande lagstiftningen görs för 1990-talet. Mot denna bakgrund är det bekymmersamt att regeringens föreslår en överföring till gårdsbrukets utvecklingsfond som gör att de disponibla medlen för 1990 kommer att vara mindre än för detta år.

När det gäller att möta framtiden så anser svenska riksdagsgruppen det väsentligt att producenter och konsumenter kan göra gemensam sak och diskutera problemen. Det skulle säkert skapa förutsättningar för bättre förståelse mellan grupperna, för det nödvändiga och riktiga i att vi själva producerar och kontrollerar det vi konsumerar. När det gäller regeringens budgetförslag så beklagar svenska riksdagsgruppen att den fosforskat som kommer att uppbäras av lantbruket inte

till någon del kommer att beaktas som kostnad för näringen och inte ens kommer att användas för miljöinvesteringar inom näringen, detta trots att Sfp:s ministrar i budgetrian eftersträfvade detta. Lantbruket har pålagts och kommer att ytterligare påläggas miljövårdande investeringar som kommer att vara ekonomiskt betungande. Det riktiga skulle vara att stöda dessa med de pengar som fosforskatten inbringar, alltså komma miljövärden till godo. Därtill är lantbruket i behov av forskning när det gäller åtgärder för att minska belastningen på miljön.

Herr talman! Svenska riksdagsgruppen anser att statsförslaget för år 1990 med stöd av övriga föreslagna ekonomisk-politiska åtgärder på ett riktigt sätt kan styra landets ekonomi. Vi förutsätter dock att de ändringar i statsförslaget skall göras som riksdagen på basen av sakkunnigutlåtanden kommer fram till.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Valtion vuoden 1990 tulo- ja menoarvioesitystä on voitu tehdä varsin suotuisissa taloudellisissa olosuhteissa. Bruttokansantuotteen ennakoidaan kasvavan tulevana vuonna 2,5 prosenttia ja tuloylijäämän nousevan 2,5 prosenttiin kansantuotteesta. Toteutuessaan tämä merkitsee sitä, että valtio on tulevana vuonna varallisuudessaan tasolla, johon aikaisemmin lienee päästy ainoastaan 1960- ja 1970-lukujen vaihteessa. Markoissa valtiontalouden ylijäämä nousisi tämän mukaan kuluvan vuoden 9 miljardista markasta ainakin 13 miljardiin. Kun voitaneen perustellusti olettaa tai odottaa, että verokertymä on arvioitu varsin varovaisesti, todellinen summa saattaa nousta vielä tätäkin korkeammaksi.

Maamme taloutta vaivaa toisaalta vakava ongelma. Vaihrotaseen vajuus kohoaa tulevana vuonna arvioiden mukaan jopa 17 miljardiin markkaan, ja tätäkin synkempiä arviolukuja on esitetty. Vuonna 1988 vaihtotaseen vajuus oli 12,6 miljardia, ja tulevana vuonna vajuus nousee ennätyslukemiin, ehkä lähelle 20:ta miljardia markkaa. Näin valtava vaihtotaseen vajuus ei voi olla aiheuttamatta vakavia ongelmia kansantaloudellemme. Vaihrotaseen vajeesta huomattavan osan muodostavat yritysten ulkomaisten velkojen korkomenot ja tulonsiirrot ulkomaille sekä nopeasti noussut kehitysapu.

Lisäksi toisena vakavana ongelmana on niin kuluvana vuonna kuin 1990 korkeaksi noussut inflaatiokehitys. Kuluvan vuoden budjetissa hallitus ennakoi inflaatioprosentin jäävän alle 3 prosentin, mutta ennusteet näyttävät noin 6,5 prosentin inflaation toteutumisvauhtia. Vuodelle 1990 ennusteet poaavat Suomeen 4,5 prosentin inflaatiiovauhtia, ja on syytä toivoa, että lukema todellakin pysyttelee alle 6 prosentissa.

Työllisyys on maassamme työllisyyslain säätämisen ja voimaantulon jälkeen kehittynyt todella myönteiseen suuntaan. Kuluvana vuonna työttömyysaste tulee laskemaan 4,5 prosentista aina 3,4 prosentin luokkaan. Budjettiesityksessä on lähdetty siitä oletuksesta, että työttömyysaste ei myöskään vuonna 1990 tule ainakaan kohoamaan, vaan saattaa jopa alentuakin tämänvuotisen tasosta. Työllisyystilanne on siis maassamme erityisen hyvä niin eurooppalaisittain kuin maailmanlaajuisestikin tarkasteltuna.

Tässä yhteydessä en malta olla toteamatta sitä, että vallitsevan korkeasuhteiden ohella nykyisen kaltaiseen matalaan työttömyyteen maassamme on eräs ratkaisevan tärkeä tekijä SMP:n työn tuloksena aikaansaatu työllisyyslaki, jota sen säätämisen aikoihin muiden puolueiden taholta yleensä synkästi vastustettiin. Nytemmin tätä edellisen eduskunnan viimeisenä työpäivänään hyväksymää lakia on kilvan kiitelty puolelta jos toiseltakin ja kunnian ottajia tästä uudistuksesta on alkanut löytyä lähes kaikista puolueista. (Ed. Vähäkangas: Kyseenalainen kunnia se on vieläkin!)

Vaikka maassamme on edelleen lähes satuhatta työtöntä, kasvava työvoimapula on tämän päivän todellisuutta. Yleisesti arvelaan myös asiantuntijoiden taholla, että työvoimapulaan ei kovinkaan paljon ole saatavissa helpotusta niiden joukosta, jotka vielä tässä vaiheessa ovat työtä vailla, koska osa työttömien määrästä on jo sellaisia, jotka eivät ole kykeneviä työelämään sen paremmin kuntoutuksen kuin uudelleen koulutuksen kautta. Heille oikeampi toimeentuloturva olisikin muu sosiaaliapu työttömyyspäivärahan sijasta. Mutta työttömien joukossa on varmuudella suuri määrä myös sellaisia, joilla on kyky työntekoon, mutta ei sellaiseen riittäviä haluja. Heidän tarkoitukseensa on systemaattisesti välttää työnteon mahdollisuus ja elää pelkästään yhteiskun-

nan kustannuksella. Väitetään, että tästä toiminnasta on kehittynyt suoranainen taitteen muoto, jonka ansiosta yhteiskuntaan on muodostunut tietynlainen sosiaalipummien ryhmä. SMP:n eduskuntaryhmän mielestä tämän tyyppinen joukko pitää karsia pois työttömien joukosta, koska sen toiminta saa varjon lankeamaan myös rehellisten ja työhalukkaiden, mutta työtä vailla olevien kansalaisten ylle.

Herra puhemies! SMP:n eduskuntaryhmä asetti kokouksissaan heinä- ja elokuussa omat budjettitavoitteensa. Näissä tavoitteissa lähdettiin siitä, että valtiontalouden hyvää tilannetta tulee käyttää hyväksi toteuttamalla niitä sosiaalisia uudistuksia ja parannuksia, joihin aikaisempien, taloudellisesti heikkojen vuosien aikana ei ole voitu tai haluttu ryhtyä. Tällaisten sosiaalisten uudistusten kohderyhmiä olivat SMP:n mielestä lapsiperheet, eläkeläiset, rintamaveteraanit, opiskelijat ja työtä vailla olevat kansalaiset. (Ed. Vähäkangas: Mitä ne veteraanit saivat nyt?)

SMP:n eduskuntaryhmä asetti tavoitteekseen kansaneläkeuudistuksen IV vaiheen olennaisimpien osien toteuttamisen siten, että pienimpiä eläkkeitä saavat eläkeläiset eivät enää joutuisi kärsimään eläkkeiden yhteensovittamisesta. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että kansaneläkkeen lisäosaa saaville eläkeläisille tuo eläkkeen osa maksettaisiin täysimääräisenä myös toisen puolison jäädessä eläkkeelle. (Ed. Laine: Hallitus päätti toisin!) Nykyisin kummankin puolison ollessa eläkkeellä tuo lisäosa on 81 prosenttia täyden lisäosan määrästä. (Ed. Vähäkangas: Niinhän se hallitus päätti!) Tämän uudistuksen toteuttamiseen eduskuntaryhmä tähtäsi vuoden 1991 budjetissa siten, että asiasta olisi periaatteessa päätetty nyt tätä budjettia koskevien neuvottelujen yhteydessä. (Ed. Laaksonen: Pieleen meni!) — Easy, easy, ja tarkoittaa "rauhallisesti, rauhallisesti" näin Kuopion murteelle käännettynä. Minä tulen palaamaan tähän asiaan kyllä vielä.

Rintamalisän osalta SMP:n eduskuntaryhmä asetti tavoitteekseen sen, että yhteenlaskettu rintamalisä ja ylimääräinen rintamalisä korotettaisiin 600 markkaan kuukaudessa. Tämä korotus olisi tuonut edes hieman lisätunnustusta ja myös suolarahaa niille, jotka olivat oman henkensä uhalla ja monissa tapauksissa terveytensä menettäen turvaa-

massa maallemme sen vapautta ja mahdollistamassa nykyisen kaltaisen hyvinvointiyhteiskunnan luomista, toisin sanoen kirjoittamassa omaa "lisäpöytäkirjaansa" ribbentropsopimukseen tavalla, jonka arvoa emme tunnu edes vielä tänä päivänä kunnolla ymmärtävän.

Lapsiperheiden ja nuorten osalta SMP:n eduskuntaryhmä asetti tavoitteekseen lapsilsien merkittävän korottamisen, kotihoiton tuen perusosan korottamisen 1 800 markkaan, äitiysrahan korottamisen 30 markalla päivässä sekä ensiasunnon ostajien ja opiskelijoiden taloudellisen aseman parantamisen.

Muita tärkeimpiä eduskuntaryhmän budjettitavoitteita olivat metsäverotuksen korotuksen estäminen, maidontuotannon vapaa-kiintiön nostaminen 50 000 litraan vuodessa sekä pellonraivausmaksun poistaminen ensimmäisellä rakennusavustusalueella tiloilta, joilla on puute rehuomavaraisuudesta. Merkittäviin tavoitteisiimme kuuluivat myös poliisin toimintaedellytysten turvaaminen niin henkilöstön kuin muidenkin resurssien osalta, asevelvollisten päivärahan korottaminen ja ilmaismatkojen lisääminen, maaseudun pienimuotoisen elinkeinotoiminnan edistämiseen tarkoitettujen määrärahojen lisääminen sekä luonnonmukaisen viljelyn tukeminen. Edelleen tiemäärärahojen merkittävä lisääminen erityisesti huonoon asemaan jääneen sivuverkoston kunnostamiseksi. (Ed. Laine: Teillä oli kovia tavoitteita!)

Erityisen tärkeän osan SMP:n budjettitavoitteissa muodosti perinteisesti perusturvaan liittyvien päivärahojen korottaminen sekä kotiäitien ja muiden kotona hoitotyötä tekevien kansalaisten eläketurvan saaminen muita työntekijöitä vastaavalle tasolle.

Arvoisa puhemies! SMP:n eduskuntaryhmän mielestä valtion vuoden 1990 tulo- ja menoarvioesitys on kohtuullisen hyvä. Budjetissa toteutuu useita tärkeitä eduskuntaryhmämme tavoitteita ja eräissä perinteisesti vaikeissa kysymyksissä saavutetaan merkittävää edistystä. Näin on asia myös ns. kansaneläkeuudistuksen IV vaiheen tulevan, osittaisen toteutuksen suhteen siitä huolimatta, että eduskuntaryhmämme ja toisaalta budjetikirjan lausuman sanamuodon suhteen valitsee erimielisyys siitä, mitä asiaa koskevissa neuvotteluissa on todella sovittu ja tarkoitettu. (Ed. Laine: No niin, siinä se!)

Sen informaation mukaan, joka neuvottelijoidemme taholta annettiin eduskuntaryhmälle yön pimeinä hetkinä Smolnassa, etupäässä vain kansaneläkettä saavien puolisoiden osalta lisäosa oli sovittu maksettavaksi täysimääräisenä myös toisen puolison siirtyessä saamaan kansaneläkettä. Sen sijaan korjausta ei ollut tarkoitettu sellaisten puolisojen osalle, joista toinen siirtyessään eläkkeelle alkaa nauttia korkeampaa eläkettä. Tämän lisäksi, kuten budjettikirjan lausumassakin todetaan, oli sovittu kansaneläkettä nauttivien asumistukijärjestelmän uudistamisesta, mikä merkitsee asumismuodosta riippuen merkittävää etua kansaneläkettä nauttivalle.

Budjettikirjan lausumassa oleva viittaus eläkekomitea 87:n mietintöön on kuitenkin tulkittu siten, että uudistuksen jälkeen kummankin puolison nauttiessa kansaneläkettä lisäosan määrää ei maksettaisikaan täysimääräisenä, vaan ainoastaan korotettuna nykyisestä 81 prosentista 85 prosenttiin. Korotus olisi siis 19 prosentin sijasta vain 4 prosenttia.

Asia jää tietyllä tavoin riitaisena tämän tarkoituksen suhteen hallituspuolueiden eduskuntaryhmien välillä selvitettäväksi, ja lopullinen selvyys asiaan tulee silloin, kun asia on edistynyt konkreettisen toteuttamisen asteelle vuoden 1991 budjettia koskevilla neuvotteluilla. SMP:n eduskuntaryhmä pysyy lujasti kannassaan, mutta meillä ei ole tarkoitus tehdä tästä hallitussopua rikkovaa elementtiä, vaan pyrimme eteenpäin sovinnollisesti ja maltillisesti neuvotellen. Näin siitä syystä, että saavutettu edistyminen on tässä asiassa joka tapauksessa ensimmäinen merkittävä liikahdus myönteiseen suuntaan kymmenen vuoden aikana.

Mutta, herra puhemies, minä ihmettelen niitä riemun kiljahduksia, joita tämän ristiriidan suhteen on viime päivinä kuultu esimerkiksi Suomen keskustan ja muiden oppositiopuolueiden taholta. Onko asia ymmärrettävä niin, että esimerkiksi Suomen keskustan taholta tunnetaan vilpittömästi iloa siitä, jos kansaneläkeläisten asian korjaaminen ei etenisikään meidän esittämällämme tavalla? Muuhun käsitykseen en ole voinut tulla ja samalla kysyn, miksi te ette ole suurena voimakkaana puolueena — täällä suuren voimakkaan puolueen edustajia ei taida olla yhtään ainutta paikalla, heillä on ehkä muita

neuvotteluja menossa — pystyneet saamaan tätä asiaa kuntoon vuosien ja vuosikymmenien hallitusvastuun aikana. (Ed. Vähäkangas: Katsokaa tarkemmin, onhan täällä Väyrynen!) Ainoa saavutuksenne tässä asiassa on se suuri meteli, jota pidätte siitä nyt oppositio penkillä istuessanne.

Arvoisa puhemies! Vaatimuksemme rintamalisän korottamisesta toteutui merkittävästi osin, joskaan ei sen suuruisena, mitä olimme esittäneet ja mitä olimme toivoneet. Ylimääräinen rintamalisä lähes kaksinkertaistuu siten, että rintamalisä ja ylimääräinen rintamalisä tulevat olemaan yhdessä nimimillään hieman yli 400 markkaa kuukaudessa. Valiokuntakäsittelyn aikana pyrimme omalta osaltamme tarmokkaasti vaikuttamaan siihen, että rintamalisää voitaisiin vielä ainakin jossain määrin korottaa.

Verotuksen osalta ensi vuoden budjetissa tapahtuu oikean suuntaista kehitystä. Tulo-veroasteikkoja tarkistetaan 1—3 prosentilla ja keskituloisten verouudistuksen yhteydessä kokemat epäkohdat korjataan, kuten hallitus on useaan kertaan luvannut. Kaikkein suurituloisempien kohdalle annettu 1 prosentin veronalennus olisi pitänyt kohdistaa pienituloisempien luokkaan. Kun kuitenkin pelkäsimme, että kokoomus tekee asiasta hallituskysymyksen ja tämä hyvä hallitus kenties hajoaa, luovuimme pitkän hampain asiaa koskevista vaatimuksista, koska olemme yhteistyökykyinen ja yhteistyöhaluinen puolue.

Myös lapsiperheiden asema kohenee verotuksen osalta. Esimerkiksi kaksilapsiselle perheelle käteen jäävä kuukausitulo nousee noin 400—800 markkaa kuukaudessa tuloista riippuen. Olisimme SMP:n taholta toivoneet kuitenkin merkittävämpiä tulonsiirtoja lapsiperheille ja ensiasunnon hankkiville kansalaisille. Nuorilla pareilla on yleensä opintovelkaa, asuntovelkaa ja pienten lasten aiheuttamat suuret menot. Tämän takia tulisi juuri lapsiperheille antaa suurin mahdollinen tuki. Myöhemmässä vaiheessa, kun lapset ovat aikuistuneet ja velkataakka muutenkin vähentynyt, voitaisiin tukimuotoja vähentää, kunnes eläkeiän saapuessa tuen tarve yhteiskunnan suunnasta jälleen astuu kuvaan. Mielestämme verorasitteen ja toisaalta yhteiskunnan antamien sosiaalisten etujen rytmittämisen eri elämänvaiheisiin pitäisi tapahtua nykyistä suunnitelmallisemmin.

Maatalouteen ensi vuoden tulo- ja menoarvio tuo erään merkittävän uudistuksen. SMP on jo useiden vuosien ajan vaatinut erityistukea niille viljelijöille, jotka harjoittavat luonnonmukaista viljelyä. Tähän saakka tuki valtion taholta on ollut varsin vähäistä. Käsiteltävässä tulo- ja menoarviossa toteutuu nimenomaan SMP:n vaatimuksesta uusi luonnonmukaiseen viljelyyn siirtyvien viljelijöiden tukijärjestelmä. Luonnonmukaisen viljelyn tukijärjestelmä merkitsee sitä, että viljelijä voi tehdä valtion kanssa kesannointisopimuksen siihen liittyvin korvauksin, mutta siitä huolimatta harjoittaa pelloillaan luonnonmukaista viljelyä ja myydä tuotteet normaalisti. Uudistusta voidaan pitää merkittävänä päänavauksena sille, että maasamme ryhdyttäisiin nykyistä enemmän tuottamaan ruokaa luonnonmukaisin menetelmin. SMP:n eduskuntaryhmän mielestä kyse on täysin uudesta maatalouspoliittisesta ajattelutavasta.

Suomalaisen elintarviketuotannon tulevaisuus saattaa olla pienehköissä yksiköissä, jotka tuottavat puhdasta ja korkeatasoista ruokaa. Suurten tehdasmaisten maatalousyksiköiden aika saattaa olla tulevaisuudessa ohi, koska ne eivät tehomenetelmin tuotetuilla tuotteillaan pysty kilpailemaan yhdyntävän Euroopan markkinoilla. Ainoa mahdollisuutemme on tuottaa korkeatasoista ja puhdasta ruokaa, jollaista saastuneen Euroopan markkinoilta ei pysty edes rahalla saamaan. SMP:n eduskuntaryhmän mielestä tarkoitukseen varatut määrärahat ovat kuitenkin riittämättömät, ja tulemme esittämään niiden lisäämistä eduskunnassa muuttamalla määräraha arviomäärärahaksi.

SMP:n eduskuntaryhmän mielestä luonnonmukainen viljely tulisi virallistaa valtiovallan toimesta myös sillä tavoin, että maamme perustettaisiin jonkin yliopiston yhteyteen luonnonmukaista viljelyä tutkiva ja alan koulutusta antava osasto. Parhaiten luonnonmukaisen viljelyn tiedekunta sopisi johonkin maamme kehitysalueääneissä sijaitsevista yliopistoista. Eräitä mahdollisia sijaintipaikkakuntia voisivat olla mm. Joensuu, Kuopio tai vuoden 1990 budjettiesityksessä perustettava Mikkelin ammattikorkeakoulu.

Asuntopolitiikassa valtion vuoden 1990 tulo- ja menoarvioesitys merkitsee arava-vuokra-asuntojen tuotannon lisääntymistä.

Tavoitteena on 20 000 uuden asunnon rakentamisen aloittaminen vuonna 1990. Näistä suurin osa eli 14 000 on vuokra-asuntoja. Tällä toimenpiteellä on tarkoitus helpottaa varsinkin suurissa asutuskeskuksissa vallitsevaa vuokra-asuntopulaa. Ongelmaa ei tällä ratkaisulla suinkaan poisteta, vaan siihen tarvitaan merkittävästi tehokkaampia toimenpiteitä. SMP:n mielestä esitettyä arava-asuntojen rakentamismäärän nostoa tehokkaampi toimenpide olisi ollut osuuskunta-asumisen laaja tukeminen, kuten täällä aikaisemmin myös ruotsalaisen kansanpuolueen puheenvuorossa lausuttiin. SMP esitti budjettiriihessä osuuskunta-asumisjärjestelmän kehittämistä siltä pohjalta, että asukkaat pääsisivät asuntoonsa noin 20 000—30 000 markan kynnysrahan maksettuaan. Raha maksettaisiin takaisin asunnosta lähdettäessä korotettuna inflaatiotarkistuksella. Asukkaat maksaisivat asunnosta vuokran, joka ylittäisi hoitokulut esimerkiksi 25 prosentilla. Hoitokulut ylittävä osa kerättäisiin asuntorakennusrahostoon, johon kertyvillä varoilla rakennettaisiin jatkuvasti uusia osuuskunta-asuntoja, sen mukaan miten kerääntyvät varat sitä edellyttäisivät ja siihen riittäisivät. Järjestelmä vaatisi valtiolta alussa miljardi-luokan investoinnin, mutta toisaalta tämän hetken vakavaa asunto-ongelmaa ei penneillä kyetä poistamaankaan. Mielestämme hallitus joutuu jatkossa hyvin pian puuttumaan valitsevaan asunto-ongelmaan merkittävästi budjettiesitystä tehokkaammilla toimenpiteillä.

SMP:n mielestä asuntopolitiikassa ei otettu riittävän pitkälle meneviä askelia myöskään omistusasumisen tukemisessa. SMP esitti aravalainojen korkotason alentamista siten, että koron omavastuuosuus olisi 3 prosenttia riippumatta peruskoron suuruudesta ja ensiasunnoissa vastaava omavastuuosuus olisi ollut 2 prosenttia. Laina-aikaa esitimme jatkettavaksi 25 vuoteen ja ensiasuntojen osalta 30 vuoteen. Yhdessä vuokra- ja osuuskunta-asumisen tukitoimien kanssa toimenpide olisi tuonut tehokkaasti parannusta asuntotilanteeseen.

Opiskelijoita muistetaan budjettiesityksessä korottamalla opintorahan perusosaa lukiolaisilla 15 markalla, ammattioppilaitosten ja kansanopistojen opiskelijoilla 40 markalla ja korkeakouluopiskelijoilla 60 markalla. Näin ollen korkeimmillaan korkeakouluopis-

kelijan opintoraha voi olla ensi vuonna 560 markkaa kuukaudessa. Tämän lisäksi tulevat huoltajakorotukset nousemaan tämänvuotisista. Opiskelijoiden velkataakan rasituksia pyritään tasoittamaan sillä, että samalla kun opiskelijoiden korkojen omavastuuosuutta tullaan korottamaan 0,25 prosentilla, tehdään päätös siitä, että opiskelijoiden korkojen omavastuu ei vuoden 1991 loppuun mennessä enää nouse riippumatta peruskoroon tehtävistä muutoksista.

Puolustusministeriö, SDP, kokoomus ja RKP:kin olivat täysin kylmiä SMP:n esitykselle varusmiesten aseman parantamisesta. SMP olisi toivonut varusmiespäivärahan korottamista ja ilmaismatkojen lisäämistä sekä kotiuttamisrahan nostamista 300 markasta 500 markkaan. Eniten ihmetyttää se, ettei edes asianomainen ministeriö halunnut parantaa varusmiesten etuuksia, vaan SMP jäi näissä vaatimuksissaan yksin. SMP:n eduskuntaryhmä tuleeekin budjetin eduskuntakäsittelyn aikana vaatimaan varusmiespäivärahaan sekä ilmaismatkoihin korotuksia. Ei voi olla oikein, että puolustusvoimissa palvelevat varusmiehet jäävät ilman päivärahajen korotuksia, vaikka yleinen kustannusten nousu koskee myös heidän tarpeitaan.

Arvoisa puhemies! Tiemäärärahoihin on esitetty osittaista tasokorotusta, jonka ansiosta vähin erin lähestytään parlamentaarisen liikennekomitean esittämää tasoa. Edelleenkin tiemäärärahoissa ollaan useita satoja miljoonia markkoja jäljessä siitä tasosta, joka oli ennen öljykriisiä. Tiemäärärahat ovat joka tapauksessa saaneet osakseen reaalinousun, ja merkittävää on myös se, että aloitettavat uudet perusparannustyöt kohdistuvat tällä kertaa valtaosin sivutieverkoston parantamiseen, joka on saanut odottaa omaa vuoroaan lähes turhaan vuodesta vuoteen. Valitettavana pidän sitä, että useat kiireelliset tiehankkeet — omassa vaalipiirissäni Pohjois-Hämeessä mm. pitkään siirretty tieosuus Virrat—Ähtäri — jäävät edelleen vaille aloitusta, koska parantamissuunnitelmia ei ole voitu vahvistaa maanomistajien keskinäisten riitojen ja niistä johtuvien valitusten vuoksi.

Tulevana vuonna toteutuu Valtionrauteiden muuttuminen liikelaitokseksi, jolloin radanpito irrotetaan raideliikenteen harjoittamisesta. Tulo- ja menoarvioesitys sisältää määrärahoja mm. rataosuuksien sähköistä-

miseen, jota on myös seuraavien vuosien aikana lisääntyvässä määrin jatkettava rautatieliikenteen ajanmukaistamisen perusedellytyksenä.

Liikenneministeriön tontilta katsottuna eduskuntaryhmä tervehtii tyydytyksellä myös puhelinliikenteen maksujärjestelmissä ja kaukopuhelujen hinnoissa tapahtuvia muutoksia. Käytännössä ne merkitsevät sitä, että kaukopuheluihin on odotettavissa 10 prosentin alennus ja myös paikallispuheluihin on tehtävien järjestelyiden perusteella odotettavissa merkittäviä alennuksia.

Arvoisa puhemies! Kuluneen vuoden aikana maassamme on virinnyt voimakas pakolaispoliittinen keskustelu saaden osin asiattomia ja turhan aggressiivisiakin muotoja. Asiattomuuksiin ovat syyllistyneet ne yksityiset ja poliittiset tahot, jotka ovat havahtuneet näkemään, että osin tämän keskustelun ansiosta heidän unelmansa saattaa maa useiden muiden maiden tapaan juurettomien massojen temmellyskentäksi on valumassa tyhjiin. Kansalaiset ovat vaistonneet vaaran ja reagoineet tavalla, jota myöskään poliittiset päätöksentekijät eivät voi jättää huomioimatta. Ällistytävää kuitenkin on, että keskustelua ei useista yrityksistä huolimatta saatu aikaan täällä eduskunnassa, jossa päätöksiä tehdään, vaan se syntyi kansan keskuudessa ja kuten tavallista julkisen sanan edesauttamana.

Kansalaisten reaktiot ovat ymmärrettäviä. Päällimmäisenä kansalaisten ajatuksissa ei ole ollut sinänsä varteenotettava pelko epäsosiaalisten aineksien kulkeutumisesta maamme vaan ärtymys eriarvoisuutta vastaan. Samanaikaisesti kun joka vuosi kasvavan pakolaisvirran tarpeisiin ollaan valtion taholta valmiit uhraamaan kymmeniä, jopa satoja miljoonia markkoja, oman maan vähäosaisten tueksi mitättömätkin markkamäärät ovat tiukassa. Tässäkin tulo- ja menoarvioesityksessä pakolaisten huoltoon on varattu lisää useita kymmeniä miljoonia ilman viittauksia komiteanmietintöihin, mutta kansaneläkeläisten aseman vähäisenkin parantamisen suhteen kiemurrellaan lausumiensa sanaviidakkossa kuin ahven verkossa. Näin siitä huolimatta, että kansaneläkkeellä, työttömyyspäivärahalla ja sairauspäivärahalla elävä maksaa yhteiskunnalle vain muutamia kymmeniä tuhansia markkoja, kun taas jokainen tänne otettu pakolainen maksaa yli 100 000

markkaa vuodessa. Kun omat kansalaiset seisovat kilometrien mittaisessa asuntojonossa, tänne tulevaa pakolaista odottaa loistokuntoon kunnostettu asunto ilman korvausta. Kun suomalainen tekee työtä otsansa hiessä, tietyistä suunnista tulleet pakolaiset istuvat kielikursseilla vuodesta toiseen oppimatta kunnolla edes suomalaista kirosanana. (Ed. Rehn: Mutta tekevät kovasti työtä!)

Tässä on tärkeimpiä syitä siihen, miksi kansan syvät rivit suhtautuvat karsaasti pakolaismassoihin, ja heillä on siihen oikeus. Suomen pakolaiskiintiötä on toistuvasti korotettu milloin milläkin perusteella, myös tänä vuonna neljästä sadasta viiteensataan Punaisen Ristin juhluvuoteen vedoten. Ensi vuodeksi ehdotetaan tämän vuoden lopullista kiintiötä eli viittä sataa pakolaista, ellei sitä sitten jälleen kaikessa hiljaisuudessa koroteta vetoamalla jonkun Punainen Puolikuu -nimisen järjestön juhlahumuun. Tässä tapauksessa se tuskin kuitenkaan on mahdollista, koska eduskunta tekee päätöksen näistä kiintiöistä. SMP:n eduskuntaryhmä hyväksyy ensi vuodelle asetetun kiintiön, mutta vastustaa jyrkästi sen korottamista tästä eteenpäin millään perusteilla. Päinvastoin kiintiötä on tulevina vuosina supistettava asteittain siten, että tänne otettujen pakolaisten määrä ei saa missään muodossa eikä vaiheessa ylittää 4 000 pakolaisen rajaa. SMP edellyttää jatkossakin, että nimenomaan eduskunta päättää pakolaiskiintiöstä.

Eduskuntaryhmä toivoo, että samalla selvitetäisiin mahdollisuus pakolaiskiintiöiden käyttämiseen vainon kohteena olevien heimokansojen kuten mm. Romaniassa olevien unkarilaisten hyväksi. Huomioitava on myös se, että Virosta ja muista Baltian maista saattaa esiintyä tiettyä muuttohalukkuutta, joskaan heidän osaltaan ei voida puhua pakolaisuudesta. Solidaarisuuden ohella tästä olisi hyöty myös työelämälle, koska unkarilaiset ja Baltian asukkaat todennäköisesti olisivat halukkaita työelämään, jossa työvoimasta ilmenee tämän päivän näkymien mukaan kasvava puute. Baareja ja kiinalaisia ravintoloita meillä alkaa olla aivan riittävästi.

Otetaan meille pakolaiset tiukkojen kiintiöiden puitteissa sitten Indokiinasta tai edellä mainitsemistani suunnista, laillisesti tähän maahan tuleville on taattava samanlainen yksilön turva, mihin pyritään omien kansa-

laisten osalta. SMP:n eduskuntaryhmä tuomitsee jyrkästi kaiken niin henkisen kuin ruumiillisenkin väkivallan tänne laillisesti vastaanotettuja kohtaan. Poliisin tehtävänä on selvittää väkivaltaa harjoittavat sekä polttopullojen heittäjät, ja heidän paikkansa on Kakolan muurien sisällä tai mielisairaалassa. Yhteiskunnallista keskustelua mikään ei saa kuitenkaan estää.

Arvoisa puhemies! Rikollisuus on maassamme kasvanut voimakkaasti viimeisen vuoden aikana. Asia oli ennakoitavissa, ja olen siitä puhunut eduskunnassa useita kertoja. Syynä on esitutkintalain voimaantulosta johtunut poliisin tutkintatehon laskeminen. Pidätettyjen ja vangittujen rikoksentekeijöiden määrä on romahtanut, koska rikollisten määrä on normaalisti suunnilleen vakio ja rikollisuuden markkinoilla on nyt vapaana runsaasti enemmän yrittäjiä kuin ennen esitutkintalain voimaansaattamista tämän vuoden alussa. Vankien lukumäärä on lyhyessä ajassa pienentynyt 800:lla, jos tänään toisen lakivaliokunnan kokouksessa asiantuntijan näkemyksestä sain oikean ajatuksen.

Jotta tämä asia tulisi nyt kerralla selväksi, selvitetäköön myös se, miksi poliisin tutkintateho on laskenut. Koska tutkintaan tarvittaessa liittyvä pidätysaika on laskenut aikaisemmasta 17 vuorokaudesta esitutkintalain mukaiseen 7 vuorokauteen, poliisi joutuu nyt yhteen tutkittavaan juttuun satsaamaan kaksin-, jopa kolminkertaisen määrän tutkijoita saadakseen aineiston kokoon alle puolessa ajassa aikaisemmasta. Kun poliisien määrää ei esimerkiksi työaikakysymykset huomioiden ole juuri lainkaan lisätty, merkitsee tämä sitä, että poliisi joutuu siirtämään valikoidusti osan rikoksista mappiin Ö, josta ne otetaan vain ns. sarjajuttujen yhteydessä tai jos joku hölmö tulee synnintuntoon ja tulee tunnustamaan tekosensa. Osa rikoksista jää kokonaan aktiivisen tutkinnan ulkopuolelle tänä päivänä.

Näin ovat marjat, ja vaikka me täällä kuinka vakuuttaisimme että näin ei saa tapahtua, tilanne pahenee kertautuen koko ajan. Valitettavasti minun täytyy sanoa suoraan nauttien odottavanani syksyä 1990, kun ministeri Liikasen saitus ja ministeri Louekosken kriminaalipolitiikka purevat suomalaisessa yhteiskunnassa. Tilanne on saatettu nimittään jo nyt sille tolalle, että mitkään resurssilisäykset eivät auta kuin

vasta 5—6 vuoden tähtäimellä. Rikollisuuden kasvu tulee meillä ryöstäytymään käsistä, koska se tästä eteenpäin tavallaan ruokkii kuin itse itseään.

Edellinen eduskunta ennakoi viisaasti ja ilmeisesti ammattimiesten auttamana tämän asian säätäessään sinänsä tärkeän ja välttämättömän esitutkintalain. Eduskunta edellytti perustettavaksi 450 uutta vakanssia nimenomaan esitutkintaan lausuen myös, että poliisin muut resurssitarpeet tulee tyydyttää erikseen. Yksi budjetti määräajasta on enää tekemättä, ja vakansseja on saatu vain puolet ja niihinkin on laskettu mukaan kaikki mahdolliset huoltomiehestä rasvariin saakka. Se, että ministeri Liikanen budjettiriihessä suostui 15 esitutkintaviran ja 10 järjestyspoliisin viran lisäämiseen, on tässä asiassa kuin hytтын ulostus Itämerellä.

Valtiovarainvaliokunnalle jää siis suuri vastuu nimenomaan poliisivakanssien ja poliisiresurssien lisäämisestä, ja samalla se ottaa tietyllä tavalla vastuun myös tulevaisuudesta, koska aikaa ei ole enää paljon.

Ed. Hacklin merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Moilanen: Herra puhemies! Valtion tulo- ja menoarvio sisältää yhden vuoden taloussuunnitelman. Siinä vuosittain yksilöidään pidemmän aikavälin suunnitelmien edellyttämät tulot ja menot. Siksi vuosibudjettia tulee tarkastella osana pidemmän ajan suunnittelua. Hallituksen aikaansaannoksia arvioitaessa tulee lähtökohdaksi ottaa useamman vuoden toiminnan linja, tavoitteet ja tulokset ja vasta näiden seikkojen perusteella arvioida tehtyjä budjettiratkaisuja. Tämä hallitus on istunut suunnilleen kaksi ja puoli vuotta ja julkistanut nyt kolmannen budjettinsa. Muiden hallitusten tavoin se lähti liikkeelle tilanteesta, johon edellinen hallitus oli omilla toimillaan ja entisten hallitusten perinnöllä päässyt.

Tämän hallituksen alkaessa työnsä ulkomaankaupпамme ja kauppataseemme osoitti laskusuuntausta etenkin idänkaupan vaikeuksien vuoksi, inflaatiokehitys alkoi kiihtyä myönteisen tilanteen jälkeen. Valtionvelka oli lähes huippulukemissa ja osin senkin vuoksi vaihtotaseongelma huimassa kasvussa. Työttömyys oli suhteellisen korkea eli 5,4

prosentin luokkaa, bruttoveroaste oli korkea eli 37,5 prosenttia. Julkiset menot samoin kuin kotitalouksien velkaantuminen olivat kasvussa, sen sijaan säästämisaste alkoi pikkuhiljaa laskea ja investointiaste oli alhainen. Tästä tilanteesta nykyinen hallitus lähti liikkeelle, ja tältä pohjalta hallituksen aikaansaannoksiakin on arvioitava.

Tämän hallituksen aikana ulkomaankauppa on elänyt nousun aikaa, idänkaupan tilanne on kohentunut ja länsivienti jonkin verran kasvanut, mutta tuonti on etenkin kulutuksen kasvun johdosta samanaikaisesti vilkastunut. Tuonti on yritysten ulkomaisten velkojen ohella vaihtotasevajeen syvenemisen syy niin, että nyt vaihtotasevaje on saavuttanut huipunsa ja on tänä vuonna noin 17 miljardia markkaa, ja ensi vuoden ennuste on jo 18,5 miljardia markkaa. Tätä kielteistä kehitystä ei edes ulkomaisen valtionvelan voimakas vähentäminenkään ole pystynyt estämään.

Inflaatiokehitys on näinä kahtena ja puolenä vuotena kiihtynyt, kulutus kasvanut, kotitalouksien säästämisaste pudonnut nolnaan noin 3,7 prosentin tilanteesta ja kotitalouksien velkaantumisaste kohonnut lähes 90 prosenttiin. Kotitalouksien käytettävissä oleva reaalitulo on nyt laskussa kahden vuoden nousun jälkeen. Investointiaste on kohonnut pohjalukemista keskinkertaiseksi, työttömyysaste on laskenut 3,4 prosenttiin eli likelle täystyöllisyyden asteena pidettyä 3 prosenttia. Julkisia menoja ei ole saatu leikatuksi, vaan ne ovat pysyneet lähes samana lähtökohtatilanteeseen verrattuna. Bruttoveroaste on jokseenkin sama kuin hallituksen alkaessa toimintansa, bruttokansantuote on laskussa, ja ennusteet lupaavat jyrkkää laskua. Tehdasteollisuuden kannattavuus on jälleen laskussa parin vuoden nousun jälkeen. Eritoten metsäteollisuus alkaa olla vaikeuksissa. Tutkimus- ja kehitystyön määrärahojen nousu on jatkunut vuodesta 1985.

Nämä tiedot voidaan lukea vuoden 1990 tulo- ja menoarvioesityksen budjettitaulukoista. Ne osoittavat hallituksen epäonnistumisia ja onnistumisia. Ne osoittavat vaihtotasevajeen vakavuuden, inflaatiokehityksen ennakoitua suuremman vauhdin, kulutuksen hillittömän kasvun ja säästämisasteen painumisen nolville. Nämä ongelmat ovat osin perintöä edellisiltä hallituksilta, mutta vakavalta osin ne ovat tämän hallituksen toimenpiteitten aikaansaannoksia.

Kotitalouksien säästämisasteen putoaminen nolliin on puhtaasti tämän hallituksen toimien tulosta, sillä ensi töikseenhän hallitus pani säästöjen korot verolle. Nyt tämä virhe on havaittu ja verotuskohtelua aletaan lieventää. Tätä siksakkausta ei voi mitenkään käsittää, saati sitten hyväksyä. Huolestuttavinta kehitys on, kun muistetaan, että nyt on lisätty myös varojen siirtomahdollisuuksia ulkomaille. Todellinen uhka on, että nyt määrääkaistileillä ja verovapaina obligatioina olevat varat vapauduttuaan siirtyvät ulkomaille. Tämä kielteinen suuntaus voidaan estää vain tekemällä kotimainen sijoitustoiminta houkuttelevaksi.

Tänä aikana on asuntopula ollut hyvin vaikea ja on edelleen vaikea, vaikka asuntorakentaminen on ollut vuosikautia painopistealueitamme ja on jopa vietetty asunnottomien vuosikin.

Sosiaali- ja terveydenhuollossa on huutava henkilöstöpula. Tilanteen korjaamisen sijaan on lähinnä väiteltä siinä, onko meillä pulaa vai ei. Kehitykseen on monia syitä, mutta vähäisin ei ole palkkojen jälkeenhäänneisyys ja jopa alentuminen. Palkkojahan terveydenhuoltoalalla alennettiin 1970-luvulla. Tämöinen suuntaus lienee useimmilla aloilla mahdotonta. Pisteeksi i:n päälle toteutettiin keskiasteen koulunuudistus. Uusi terveydenhuollon koulutusjärjestelmä on jo heti alkuun osoittautunut virheratkaisuksi. Nyt jo pohditaan mahdollisuuksia palata entiseen järjestelmään, mutta työvoimamenetykset ovat melkoiset, ennen kuin korjaus saadaan aikaan. Leikkauksia tekevien erikoisalojen kehittäminen sairaaloissa on hunningolla, vaikka ongelma on ollut tiedossa jo vuosikautia.

Päivähoidossa on tänä vuonna hätätilaohjelma. Näin lähinnä vain sen vuoksi, että ideologisista syistä kaikki alle kolmivuotiaat on laitostettava. Nykyinen tilanne on hälyttävä myös opetusallalla. Opettajapula uhkaa vakavasti pitkäjänteistä ja asiantuntevaa opetustyötä. Järjestys ja turvallisuus ontuvat, rikollisuus on kasvussa.

Liikepankiksi muuttunut Postipankki puolestaan osoittaa pörssikäyttäytymisellään esimerkkiä siitä, miten asiat hoidetaan valtion pankissa eikä edes kerran rangaistuksesta opita. Näin tapahtuu samaan aikaan, kun peräänkuulutetaan pörssitoiminnan eettisiä perusteita.

Miksi meillä yhteiskunnassamme on vakavia häiriöitä lähes kaikilla peruspalvelujen aloilla, vaikka näitä viime vuosina on kehitetty voimakkaammin kuin koskaan aikaisemmin? Lieneekö syynä hallinnon tehottomuus, byrokratia, epätarkoituksenmukainen ajan ja varojen käyttö vai saamattomuus? Suurena syynä ovat aivan ilmeisesti vuosikymmenien poliittiset virkanimitykset haitallisine sivuvaikutuksineen. Tehtäviin ei ole pyrittykään etsimään maan parhaita kykyjä, vaan on etsitty juuri ja juuri riman ylittävät puoluepoliittisesti sopivat, ja ellei rima ole ylittynyt, on nimitetty erivapauksin.

On selvää, että tältä pohjalta ei päästä todelliseen myönteiseen kehitykseen. Tämän käytännön johdosta parhaat voimat eivät edes hakeudu välttämättä virkamiesuralle, koska he jo etukäteen tietävät, että uraputki katkeaa kauan ennen huippua. Tämä vaikuttaa myös ilman muuta virkamiestyömoraaliin.

Istuva hallitus asetti erääksi tavoitteekseen byrokratian purkamisen, mutta tuloksia ei juuri ole tällä alueella tullut, ja syyt ovat edellä esitetyt (Ed. Laine: Taisi olla jo edellinen!) — Ja tämä jatkoi, tämä olisi voinut korjata suuntausta.

Tämän hallituksen aikana on toki myös tapahtunut myönteistä kehitystä. Valtion ulkomaista velkaa on kyetty melkoisesti alentamaan, työllisyystilanne on olennaisesti kohentunut, ulkomaankauppa on vilkastunut, tutkimukselle, tieteelle ja aikuiskoulutukselle on osoitettu lisävoimavaroja. Mutta nämäkään seikat eivät pysty poistamaan sitä tosiasiaa, että tärkeimmät palvelut ontuvat yhä pahemmin viime vuosien voimakkaasta kehittämisestä huolimatta.

Kehitys on kulkenut myös siihen suuntaan, että on hylätty perinteiset arvot ja lyöty niihin vanhoillisuuden tai oikeistolaisuuden leima. On syntynyt arvotyhjiö, mutta ihmisen näkyy olevan sellainen olento, joka tarvitsee elämälleen jotkut arvot. Tyhjiö on täytynyt oman edun ja aineellisten arvojen tavoittelulla, mutta niistä ei ole ollut kasvatuksen perustaksi eikä niiden avulla ole pystytty rakentamaan toimivaa ja turvallista yhteiskuntaa.

Tänä päivänä tutkijat ihmettelevät, että tämän päivän lapsilta ja nuorilta ovat täysin hävinneet käsitykset oikeasta ja väärästä. Kasvattajat ovat arkoja kertomaan, mikä on oikein ja mikä väärin. Lapset eivät synny-

näisesti tunne näitä arvoja, vaan ne on heille opetettava. Lapset ja nuoret katsovat, että oikea ja väärä riippuu tarkoituksesta. Tarkoitus pyhittää keinot, ja varastaakin saa hyvään tarkoitukseen, lapset ajattelevat. Vanhemmat puolestaan kyselevät, missä iässä lapsi "normaalisti" varastaa. Enää ei kyetä ottamaan toista huomioon eikä pitämään huolta toisesta. Tutkija toteaa, että yksilöillä ei voi olla moraalia, ellei sitä ole yhteisöllä ja päinvastoin.

Aikuiset ja nimenomaan me poliittiset päättäjät olemme vastuussa tästä kehityksestä. Mutta sen sijaan, että me korjaisimme syyt, me vaadimme nuorille tiukkoja rangaistuksia. Sopii kysyä, mitä hyötyä on rangaistuksista, jos nuoret tekevät tekonsa "tarkoitus pyhittää keinot" -mielessä, jonka näkemyksen he ovat oppineet aikuisten esimerkeistä. Ajaudumme poliisivaltioon, elleimme ajoissa löydä pysyviä arvoja emmekä pysty opettamaan oikean ja väärän eroa kasvavalle polvelle.

Poliitikkojen moraali ei ole paras mahdollinen esimerkki ja lähtökohta arvojen etsinnässä. Suomessa ei vielä juurikaan ole tullut vastaan sitä politiikan moraalirajaa, jonka ylitys johtaisi asianomaisen eroon. Johtopäätösten teko korvataan selittelyin.

Edellä sanottu ja tämän päivän ilmiöt yhteiskunnassamme osoittavat selkeästi, että syviä hyvinvointiyhteiskuntamme ongelmia eivät vuosittaiset budjetit pysty korjaamaan, vaikka ne kyllä suuntaavat kehitystä entistä huonompaan tai parempaan suuntaan. Sen sijaan näiden ilmiöiden edessä meidän politiikkojen tulisi vakavasti harkita syitä ja seurauksia ja tehdä sen perusteella johtopäätökset ja syvällisesti paneutua myös arvopohjajaksymyksiin.

Kansantaloutemme on menossa vaaralliseen suuntaan. Kielteinen kehitys voidaan katkaista vain ripein toimin. Näitä olisivat tiukat valtion ja kuntien talouden säästämis-toimet. Tämä budjetti on löysä, vaikka se onkin ylijäämäinen. Tässä tilanteessa vielä puuttuisi se, että budjetti ei olisi ylijäämäinen, kun verojen keräystä lisätään. Tiukkuutta budjettiin saataisiin toimintoja tehostamalla, byrokratiaa vähentämällä, vähemmän tarpeellisista menoista tinkimällä. Joka momentilla tulisi miettiä, miksi juuri tätä menoerää tarvitaan ja mikä sen korvaisi paremmin.

Puoluetuki nousee jälleen huippuprosenttiin piilopuoluetuesta puhumattakaan. Vastaavaa löysyyttä löytyy useissa kohdin budjetissa samalla, kun asumisen ja sosiaali- ja terveydenhuollon alueelle ei riitä varoja siinä määrin kuin pitäisi.

Hallituksen budjettiesitys suosii hyvätulotuloisia antamalla heille tuntuvimmat veronalennukset veroasteikkojen inflaatiotarkistusten ja marginaaliveroprosentin pudotuksen ansiosta. Budjetissa ei ole toteutettu tarvittavia toimia lapsiperheiden, rintamaveteraanien ja eläkeläisten hyväksi. Perusturvauudistuksen ja siihen liittyvän kansaneläkeuudistuksen neljännen vaiheen toteutus siirtyy hamaan tulevaisuuteen. Budjetista huokuu se itsekkyys, mikä on vallalla koko yhteiskunnassamme. Budjetti on hyväosaisen budjetti. Kuitenkin ensin tulisi korjata vaikeimmassa taloudellisessa asemassa olevien olot ja vasta sen jälkeen muiden.

Verouudistuksen tavoitteet ovat oikeat, mutta tähänastiset hallituksen esitykset tukevat heikosti tämän tavoitteen saavuttamista. Lähtökohtana tulee olla verotuksen oikeudenmukaisuus niin, että veronmaksuvelvollisuus on oikeassa suhteessa veronmaksukykyyn. Uudistuksen kaikissa vaiheissa työn-teen ja yrittämisen intoa sekä säästämistä olisi tullut edistää, mutta näin ei ole tapahtunut. Olisi myös ollut huolehdyttävä siitä, että pieni- ja keskituloisten asema todellisuudessa kohentuu. Nyt näiltä ryhmiltä toisella kädellä otetaan se, mitä niille toisella annetaan.

Valtiolla on todella ylimääräistä rahaa, kun se syyttää sitä sinne tänne mm. asuntovähennyksen muodossa. Asuntovähennyksen sijasta asuntolainojen korkovähennyksen omavastuuosuus olisi tullut poistaa. Se nimenomaan olisi auttanut pienivelkaisia. Kulutusluottojen korkovähennyksestä olisi voitu kokonaan luopua. Näin olisi saatu varoja asuntovelkojen vähennyksiä varten ja myös kulutusta vähenemään. Ilmeisesti se olisi myös välillisesti lisännyt kotitalouksien säästämisastetta. Ensiasuntojen kauppahinnan leimavero olisi tullut poistaa, samoin leimavero asuntolainojen velkakirjoilta.

Verouudistuksessaan hallitus ei ole lähtenyt riittävästi tukemaan työntekoa ja yrittämishalua, mikä on ilmentynyt mm. päivärahajojen ja lounassetelien verolle panossa, työ-suhdeasunnon luontoiseturajan korotuksissa

ja monissa muissa vastaavissa yksittäisissä ratkaisuissa. Työnantajien työllistämismahdollisuuksia edistettäisiin mm. irrottamalla sosiaaliturvamaksut palkkaperusteisuudesta.

Herra puhemies! Luottamuksen säilyminen ulkopoliittisen linjamme jatkuvuuteen on vuosien mittaan osoittautunut erääksi ulkopoliittikkamme kulmakiveksi. Kansallemme on ollut ominaista ulkopoliittinen yhtenäisyys. Tämän yhtenäisyyden ja luottamuksen säilyttämisestä kantaa vastuun korkein ulkopoliittinen johtomme. Kaikissa tilanteissa ja olosuhteissa kansallisen etumme tulee olla toiminnan lähtökohta, jota milloinkaan sisäpoliittiset suhdanteet tai muut tekijät eivät saa sivuuttaa. Ulkopoliittikka ei saa olla lyömäase sen paremmin kuin astinlautakaan. Luotettavuuden, jatkuvuuden ja vakaiden suhteiden turvaamistavoitteen tulee olla lähtökohtana etenkin ulkopoliittiseen huippujohtoon suuntautuvilla. Tilannetta eivät mitkään asiat korjaa, jos luottamus puuttuu.

Nyt istuva hallitus on ratkaisevassa asemassa, kun maamme suhteita Euroopan yhteisöihin ratkaistaan. Yhteydet EY:hyn on pyrittävä tehokkaasti järjestämään Eftan välityksellä. Euroopan yhteistyötä kehitettäessä mielessä tulee koko ajan pitää kansallisen identiteetin vaaliminen ja tulee kaikin tavoin välttää se ilmiö, että yhdentymiskuumessa pyritäisiin ratsastamaan yhdentymisellä ja siihen vedoten esittämään erilaisia vaatimuksia mm. lainsäädäntötyöllemme.

Maamme kehitysyhteistyömäärärahoissa on saavutettu YK:n asettama määrällinen tavoite. Laadun kehittämisessä ei valitettavasti ole samalla tavoin onnistuttu. Tuhlaus, epätarkoituksenmukainen varojen käyttö, byrokraattisuus ja epäonnistuneet projektit ovat tuttuja ja valitettavasti perusteltuja kehitysyhteistyötä kuvaavia termejä. Kehitysyhteistyömme tarvitseekin täysremonttia. Samanaikaisesti on toistuvasti saatu hyvää palautetta lähetysjärjestöjen ja kansalaisjärjestöjen työstä. Apu on mennyt perille kohtuullisin kustannuksin ja auttanut nimenomaan ruohonjuuritason ihmisen elämää. Siksi kehitysmäärärahat tulee nykyistä laajemmin kanavoida lähetys- ja kansalaisjärjestöjen toiminnan kautta. Järjestöjen omavastuuosuuksia tulee alentaa nykyisestä 40 prosentista 20 prosenttiin.

Valtiovalta ei ole tähän asti riittävästi oivaltanut tämän työn merkitystä valtioni-

lintarkastajia ja muita kriittisesti asiaa tarkastelevia lukuun ottamatta. Tätä osoittaa mm. se, että järjestöille annetuilta lahjoituksilta poistettiin verovähennyskelpoisuus tämän vuoden alusta, ja myös se, että lähetystyöntekijöiden lapset ovat edelleen ilman lapsilisää, kun sen sijaan valtion palveluksessa ulkomailla olevien lapset sen saavat. Tämä osoittaa valtiovallan todellista suhtautumista lähetys- ja kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyöhön.

Yksilöinä ja kansakuntana meillä on vastuu kaukaisistakin lähimmäisistä, ja siihen sisältyy myös pakolaisten auttaminen. Pakolaisia tulee ensisijaisesti auttaa siinä kulttuuripiirissä, joka on heille läheinen. Tämä apu tapahtuu parhaiten YK:n pakolaisasiain pääkomissaarin toiminnan kautta ja sille annettavaa taloudellista tukea lisäämällä. Mutta YK:n toimet eivät yksin riitä pakolaisten auttamiseen, vaan osa heistä on sijoitettava kaukasiin hyvinvointivaltioihin, mm. Suomeen.

Pakolaispolitiikassa maamme hallituksen linja on ollut oikea. Pakolaisten määrän hallittu lisääminen on ollut oikea asennoituminen. Kaiken kaikkiaan me tarvitsemme pakolaispolitiikassa uutta asennoitumista. Meidän tulee nähdä myös se, että pakolaiset eivät ole meille rasite eikä vastaanottava osapuoli, vaan heillä on myös paljon meille annettavaa ja annettavaa myös työvoimamielessä.

Viime aikoina on paljon keskusteltu maamme rikollisuus- ja vankeinhoitotilanteesta. Tilastokeskuksen ennakkoluvut alkuvuodelta 1989 törkeistä rikoksista kertovat hälyttäviä tietoja. Rikosten määrät ovat kasvussa. Keskusrikospoliisin päällikön mukaan rikollisuuden torjunta ei kohta ole viranomaisten hallinnassa. Hän perääkin oikeutusti laajaa yhteiskunnallista keskustelua keinoista, joilla rikollisuutta kyettäisiin ehkäisemään. Tämän keskustelun ohella tarvitsemme lisää poliisin virkoja mm. sen vuoksi, että esitutkinta- ja pakkokeinolain voimaantulo lisäsi poliisin virkojen tarvetta.

Vankeinhoidon tilanne maassamme vaatii korjausta. Vankeinhoidon vuosikertomuksesta vuodelta 1986 ilmenee, että vankeinhoitolaitoksen menoista kuntoutukseen, koulutukseen ja sosiaalityöhön oli käytettävissä vain kolme prosenttia. Vankilan toimintoja tulee kehittää niin, että vankila voi mahdollisim-

man hyvin täyttää kasvatuksellisen tehtävän.

Vankeinhoidon toinen ongelma vankilan toimintojen ongelman ohella on jälkihoidon puute. Ilman jälkihoitoa vapautuva, asunnon, työn, ammattitaidon, rikolliseksi leimattu ja vailla ihmissuhteita oleva ihminen ajautuu uuteen rikos- ja vankilakierteeseen.

Vankeuden haitat olisi ehkäistävä jo alkuvaiheessaan. Suljettuja vankiloita on käytettävä vain ääritapauksissa, ja sosiaali- ja kuntoutuspalveluja on laajennettava ja tehostettava. Avolaitoksia on lisättävä ja saatava vaihtoehtoisia seuraamuksia vankilan rinnalle, mm. sovittelu ja yhdyskuntapalvelu. Lisäksi on huolehdittava mm. tukihenkilöjärjestelmien avulla vapautuvien vankien mahdollisuuksista aloittaa normaali elämä yhteiskunnan jäsenenä.

Eläkeläisten perusturva koskevat uudistukset ovat jääneet maassamme puolitiehen. Siksi kansaneläkeuudistuksen neljäs vaihe tulee pikaisesti toteuttaa. Jokainen ikääntyvä on ansainnut itsenäisen, täysimääräisenä maksettavan henkilökohtaisen eläkkeen, jota puolison eläke ei saa vähentää. Kansaneläkkeen lisäosa on maksettava myös laitoshoidon ajalta. Pelkän kansaneläkkeen varassa elävälle pieneläkeläiselle epäoikeudenmukainen eri eläkejärjestelmien erilainen indeksijärjestelmä on muutettava niin, että myös kansaneläke tasakorotuksen jälkeen sidotaan TEL-indeksiin. Jo vihdoin tulee toteuttaa koko väestön kattava perusturva, joka takaa toimeentulon myös opiskelun, sairauden, äitiyden ja työttömyyden ajalla.

Veteraanien asia on puhuttanut poliitikkoja vuodesta toiseen, mutta aina vain puutteiden korjaaminen on siirretty tuleville vuosille. Ylimääräinen rintamalisä on korotettava 30 prosenttiin kansaneläkkeen lisäosasta. Veteraanien, sotainvalidien ja invalidimiestään hoitavien vaimojen kuntoutuspalveluja tulee entisestään lisätä, ja myös asuminen vaatii pikaisia korjauksia.

Budjetti ei kohtelee myönteisesti lapsiperheitä. Tuloveroaste on kiristynyt jopa yli prosenttiyksikön tietyissä yhden lapsen perheissä, ja verotuksen koveneminen on tuntuvaa myös useissa kahden lapsen perheissä. Tällainen kehitys ei ole sosiaalipoliittisesti oikeudenmukaista, kun tiedetään, että lapsiperheitä edelleenkin vaivaavat samanaikaisesti päivähoiton vaikeat ongelmat. Kotihoi-

don tukea on korotettava niin, että siitä tulee lapsiperheille todellinen taloudellinen hoitovaihtoehto. Lapsilisien tasoa korotetaan tässä budjetissa, mutta ei riittävästi. Lapsilisäoikeus on ulotettava 18 ikävuoteen asti ja saatettava korotukset voimaan vuoden alusta eikä vasta lokakuun alusta.

Avoliittoa ei ole vielä kukaan tehty taloudellisesti vähintään yhtä edulliseksi kuin avosuhte, eikä esimerkiksi ole korjattu taloudellista asemaa niiden äitien kohdalla, jotka siirtyvät äitiyspäivärahalle suoraan kotihoiton tuen piiristä. Nykyisenlaisessa väestökehityksessä maan tasapainoinen kehittyminen on uhattuna. Jo tästä syystä on kiire edistää myönteisen perhe- ja väestöpoliittisen näkökulman toteutumista.

Arvoisa puhemies! Kristillisen liiton eduskuntaryhmä pitää valitettavana esityksiä, joiden mukaan alkoholimainonta tulisi sallia. Kulutuksen kasvu on selvästi yhteydessä saatavuuteen ja hintaan. Hintakehitys on puolestaan jäänyt jälkeen yleisestä hintakehityksestä. Nyt alkoholin ja tupakan hintaa olisi pitänyt uskaltaa korottaa roimasti. Alkoholijuomien kulutus on jatkuvasti kasvanut. Kulutuksen kasvun myötä ovat lisääntyneet myös haitat. Tämän on oivaltanut sosiaali- ja terveysministeriö, joka aivan oikein esittää I-oluen mainonnan lopettamista.

Rinnan varsinaisten alkoholihaittojen kanssa on lisääntynyt myös rikollisuus. Alkoholin kulutuksen kasvu ja etenkin väkivaltarikollisuuden lisääntyminen ovat selvässä yhteydessä toisiinsa. (Ed. Rinne: Ei pilsnerin!) Siksi yksi rikollisuuden ehkäisemiskeino on alkoholin kulutuksen vähentäminen. — Pilsneriin liittyy se piilomainonta.

Alkoholin kulutuksen vähentämiseen Suomea velvoittaa myös jäsenyys Maailman terveysjärjestössä, Who:ssa. Sen tavoitteena on alkoholin käytön vähentäminen 25 prosentilla vuoteen 2000 mennessä. Tähän tavoitteeseen muut Pohjoismaat, mm. Ruotsi, varsin voimaperäisesti pyrkivät.

Tämä hallitus rakastaa rahastoja. On asunto-olojen kehittämis- ja eläkerahastoa. Mitä vielä ehtii tullakaan? Rahastot eivät kuitenkaan lisää tarjolla olevien varojen määrää. Byrokratiaa ne sen sijaan saattavat vahvistikin lisätä.

Asuntovelkojen korkojen omavastuu tulee poistaa ja vähennystä leikata yläpäästä, jos leikkauksia tarvitaan. Kulutusluottojen kor-

kovähennysoikeudesta voidaan luopua kokonaan. Asuntovähennys on kummajainen vähennysten joukossa. Hallitus on tässä seurannut harkitsemattomasti ulkomailta oppimiaan malleja. Se on asuntovähennyksellä itse lisännyt moittimaansa vähennysviidakkoa.

Asuntorakentamisen korkeat määrälliset tavoitteet eivät yksin auta, ellei niitä pystytä toteuttamaan. Näin on käymässä jo tänäkin vuonna. Myös asunnon hankkijoiden kulutajansuojaan tulisi kiinnittää huomiota. Byrokratian lisääminen ei siinä auta. Sen sijaan lähes monopoliasemassa olevat rakentajat tulisi saattaa vastuuseen työnsä tuloksista.

Vuokra-asuntoja tulee rakentaa lisää, mutta se ei riitä, vaan on luovuttava kansantaloudellisesta tuhlauksesta ja saatettava tyhjillään olevat asunnot käyttöön. Eräs keino tässä on välivuokrausjärjestelmä, jossa esimerkiksi kunnat toimivat välivuokraajina. Eriyisryhmien asunto-olojen kohentaminen vaatii edelleen voimakkaita toimenpiteitä.

Ympäristön saastumiseen ja luonnonvarojen ehtymiseen on korkea aika puuttua nyt, kun kehityksen suunta on vielä muutettavissa. On erittäin tärkeätä saada kansallisin ja kansainvälisin toimin pysähtymään huoletuttava ympäristön saastuminen.

Aikaisemmat hallitukset ovat viivytelleet ja estäneet ympäristönsuojellisten investointien liikevaihtoverovapauden toteuttamisen. Yrityksiä ja yksityisiä kansalaisia on nyt kannustettava myönteisin taloudellisin keinoin alittamaan asetetut saastuttamisrajat. Katalyyttipolttimia käyttävien autojen verotusta on helpotettava roimasti ehdotettua enemmän. Haittaverolla ei pidä hoitaa valtion taloutta, vaan niillä pitää voimakkaasti ja täsmällisesti tarttua ympäristöhaittoihin.

Arvoisa puhemies! Kristillisen liiton eduskuntaryhmä katsoo, että budjettiesitys ei korjaa riittävästi vaikeimmassa taloudellisessa asemassa elävien, mm. lapsiperheiden, eläkeläisten, sairaiden, veteraanien ja opiskelijoiden, asemaa. Budjetti ei luo riittäviä edellytyksiä kansantaloutemme vakavien ongelmien, vaihtotasevajeen ja korkean inflaation, korjaamiseksi. Nyt olisi vakavasti paneuduttava eri ideologioista luopuen pohtimaan, miten päästäisiin vaikeimmassa asemassa olevaa yksityistä ihmistä parhaiten auttaviin ratkaisuihin kansantaloudessamme.

Ed. Paloheimo: Arvoisa puhemies! Vaalikauden aikana neljä kertaa, siis kerran vuodessa, eduskunnalla on tilaisuutensa käsitellä laajempia periaatteellisia kysymyksiä ilman, että päiväjärjestys sitoi yksityiskohtaisesti puheenvuoroja, budjetin lähetekeskustelussa.

Budjettia pidetään vuoden merkittävimpänä poliittisena asiakirjana ja eduskuntaa maan ylimpänä päätöksentekijänä. Tästä syystä budjetin lähetekeskustelun tulisi kohottaa teknisten yksityiskohtien yläpuolelle ja asettaa kyseenalaiseksi myös budjetin kaikkein perustavimmat lähtökohdat. Ellei näin tapahdu, ei eduskunnassa koskaan voida käydä laajaa, periaatteellista keskustelua. Ellei tässä budjetin lähetekeskustelussa puhuta muusta kuin siitä, mistä valtiovarainministeriön virkamiehet ovat suunnitelleetkin eduskunnan puhuvan, me kansanedustajat vahvistamme omalla käytöksellämme, että eduskunta on johdateltava, talutettava instituutti, jota kansalaisten suuret joukot pitävät perustellusti ja oikeutetustikin tyhjänpäiväisenä.

Seuraavaksi joitakin vihreiden käsityksiä ja kysymyksiä budjetin perusluonteesta.

Budjetin pitäisi olla maan tulevaisuuden suunnitelma. Onko mielekästä silloin, että budjetti on nykyisen kaltainen, pelkkiin rahavirtoihin keskittyvä asiakirja? Mitä muita määrällisiä kysymyksiä taloudellisten kysymysten asemasta tai niiden rinnalla pitäisi suunnitelmassa nykyaikana painottaa? Mikä merkitys on laadulla määrän asemasta tai sen täydentäjänä? Mitä aikaväliä olisi järkevää tarkastella? Nämä ovat eräitä niistä kysymyksistä, joihin tulee vastata, ennen kuin ryhdytään käsittelemään budjettia sellaisena kuin se on, eikä enää puututa siihen, millainen sen tulisi olla. Ensinnä joitakin huomioita painotuksista.

Budjetin yleisperustelujen kaksi alaotsikkoa, "Talouden tila ja lähiajan näkymät" sekä "Vuoden 1990 talouspolitiikka" luonnehtivat tätä kysymystä. Ne osoittavat, että yhteiskuntaa tarkastellaan rahavirtojen mekanismina, jonka osia ovat julkinen talous, elinkeinoelämä ja kotitaloudet. Tuon mekanismin itsestään selviä ja itsestään hyväksytyjä tavoitteita ovat esimerkiksi bruttokansantuotteen kasvu, nollatyöttömyys, nollatyövoimapula ja hyvä kansainvälinen kilpailukyky.

Suomalainen luonto ja suomalainen ihminen ovat tuon saman mekanismin raaka-ainetta. Ne ovat olemassa, jotta mekanismi toimisi. On syytä erityisesti panna merkille, että budjetin tarkastelutavassa luonto ja ihminen ovat välineitä näyttävien tilastoarvojen saavuttamiseksi. Totta kai järjestyksen pitäisi olla päinvastainen.

Koskaan ei kysytty, ovatko tavoitteet lopulta oikeita, mutta ei edes kysytty, kuuluvatko ne olennaisimpiin asioihin, mitä nykyaikaisen yhteiskunnan tulisi tavoitella ja vuosittain tarkastella. Korostan juuri "nykyaikaista yhteiskuntaa" siitä syystä, että aineellisessa niukkuudessa elävän yhteiskunnan tulee tietysti kohdistaa päähuomionsa juuri aineellisen tilansa kohentamiseen. Mutta Suomi ei nykyään elä aineellisessa niukkuudessa.

Entäpä jos bruttokansantuotteen asemesta seurattaisiin vaikkapa ihmisten koulutustasoa, terveydentilaa ja itsemurhien lukumäärää? Entäpä jos kansainvälisen kilpailukyvyyn asemesta tarkasteltaisiin mikrooskoopissa havunneulasten vointia eri Oecd-maiden piirissä? Tai entäpä jos palkkatyöllisyyden ja palkkatyövoimapulan asemesta tutkittaisiinkin ihmisten ajankäytön kaikkinaista mielekkyyttä?

Jokainen täällä tietää, että edellä mainitsemiani esimerkit heijastavat ihmisen todellista hyvinvointia, luontomme — siis koko elämäme perustan — olennaista tilaa sekä maan elämänlaatua kaiken kaikkiaan. Jokainen täällä tietää, että vain noilla asioilla on todellista merkitystä. Jokainen tietää, että budjetissa vuosittain esitetyt tilastoluvut kuvaavat maan hyvinvointia yhtä heikosti kuin Mozartin musiikkia kuvaa se muste, jolla nuotit on kirjoitettu. Jokainen tietää, että korkea bkt, vähäinen inflaatio ja alhainen työttömyys ovat vain välineitä, eivät itseisarvoja. Jokainen tietää, etteivät ne ole edes parhaita välineitä. Älkäämme siis vuodesta toiseen alistuko nurkumatta tähän näytelmään.

Me tarvitsemme vuosittaisen katsauksen, johon on kerätty ne indikaattorit, jotka kuvaavat olennaisia kysymyksiä maan kehityksestä. On pyrittävä terveisiin kansalaisiin, alentuvaan itsemurhien lukuun, mielenterveysongelmien parantamiseen, yhä itsenäisemmin toimeen tuleviin ihmisiin, rikoslukujen alentumiseen ja puhtaaseen ympäristöön,

laajoihin ja monipuolisiin luonnonsuojelualueisiin, ympäristökatastrofien vähentymiseen, kaiken kaikkiaan turvalliseen, tulevaisuuteen luottavaan ja innostuneeseen ilmapiiiriin. Me tarvitsemme vuosittaisen katsauksen, jossa hallitus esittelee eduskunnalle saavutuksensa ihmisen fyysisen ja henkisen ympäristön parantamiseksi. Tuollaisen katsauksen yhteydessä käytävässä keskustelussa paneuduttaisiin olennaisiin kysymyksiin ja vasta sen jälkeen otettaisiin välineitä kuvaava asiakirja, rahavirtoihin keskittyvä teos lähempään tarkasteluun.

Edellä siis joitakin huomioita budjetin ja myös siihen liittyvän keskustelun luonteesta. Seuraavaksi tarkasteltavasta ajanjaksosta.

Itse budjetti on tietysti suunnitelma yhdelle vuodelle, mutta liitteenä olevassa taloudellisessa katsauksessa tarkastellaan myös ns. keskipitkän aikavälin näkymiä. Tällä tarkoitetaan viittä seuraavaa vuotta — viittä vuotta. Miksi ihmeessä vapaaehtoisesti laskeudutaan tiirailemaan asioita tällaisesta sammakoperspektiivistä? Kansanedustajien tulisi olla tervapääskyjä eikä rupisammakoita. (Eduskunnasta: Oikein!)

On tosin kaksi syytä, jotka oikeuttaisivat lyhytjänteiseen ajatteluun. Ensinnä, jos emme tietäisi mitään oloista kymmenen tai kahdenkymmenen vuoden kuluttua, ei luonnollisestikaan noiden aikojen pohdiskelu olisi mielekästä. Toiseksi, jos emme pystyisi mitenkään tänään vaikuttamaan noihin oloihin, olisi tuo sama pohdiskelu pelkkää akateemista saivartelua. Kuitenkin on äärimmäisen todennäköistä, että esimerkiksi maapallon väkiluku on kahdenkymmenen vuoden kuluttua kasvanut nykyisestä noin 50 prosenttia, ja voimme päätellä useimmat tuon kasvun seurauksista. Toisaalta voimme olla lähes varoja, että suurin osa esimerkiksi rakentamastamme ympäristöstä, asuntoalueista, monumenttirakennuksista ja liikenneyhteyksistä on edelleen olemassa 20 vuoden kuluttua. Myös periaatteelliset piirteet, jäljet yhteiskunnallisista ratkaisuistamme, ovat varmasti jäljellä. Me voimme täysin realistisesti, ehdottoman järkevästi peilata tämän päivän päätöksien mielekkyyttä ajankohtaan esimerkiksi kahdenkymmenen vuoden kuluttua.

Jokainen meistä tietää, että pitemmän tähtäyksen tarkastelu vuosittaisen katsauksen tai vaikkapa vain budjetinkin yhteydessä ei ole vain meidän mahdollisuutemme vaan

myös ehdoton velvollisuutemme. Meidän ei tule vuodesta toiseen kyyristyä tarkastelemaan tulevaisuutta vain korkeintaan viiden vuoden sammakkoperspektiivistä.

Olen tähän mennessä puhunut ensisijaisesti siitä, miten budjettia tulisi täydentää. Tämä hallitus ei tietenkään ole supistanut budjetin tarkastelukulmaa aikaisemmista, mutta se ei myöskään ole pyrkinyt määrätietoisesti syventämään tai laajentamaan perinteistä näkökulmaa huolimatta siitä, että toistuvasti eduskunnassa on vaadittu hallitukselta visio-näärisempää otetta. Voin vakuuttaa, että nämä vaatimukset eivät vaimene, ennen kuin tässä suhteessa on tapahtunut olennainen muutos.

Seuraavaksi alistun sitten minäkin tarkastelemaan budjettia sellaisena kuin se on. Siirryn nyt siis aiheeseen. Kiitos herra puhemiehelle siitä, että ei ole keskeyttänyt tähän mennessä.

Hallitus on ilmoittanut, että vaikeimpia talouspoliittisia ongelmia ovat vaihtotaseen alijäämän kasvu, työllisyyden ja työvoimapulan samanaikaisuus sekä kotitalouksien liiallinen kulutus sekä vähäinen säästämisen halu. Ongelmia ovat myös, vaikka hallitus ei niitä ehkä myönnäkään, sokea määrällisen talouskasvun ihannointi, koko teollisuutemme vinoutunut suuntautuminen massatuotantoon ja väkinäinen halu työllistää ihmisiä minkälaiseen toimintaan hyvänsä.

Sekä hallituksen myöntämiin että jäljempänä mainittuihin ongelmiin purevat suurelta osin samat lääkkeet. Vaihtotaseen alijäämäsyyteen voisi puuttua vähentämällä ratkaisevasti julkisia kulutusmenoja ja yksityistä kotitalouksien kulutusta sekä lisäämällä jälkimmäisten innostusta säästämiseen. Näihin seikkoihin hallitus onkin yrittänyt puuttua mutta varsin lepsuilla ja tehottomilla keinoilla. Oppositiota on usein syytetty pelkästä arvostelusta ilman, että tarjotaan vaihtoehtoisia, ongelmia paremmin ratkaisevia parannuskeinoja. Yritämme nyt vähän vastata tähän arvosteluun.

Ensin julkisten menojen karsinnasta. Valtion henkilöstöä on yhtäältä vähennetty mutta toisaalta lisätty. Nettomuutoksena määrä jonkin verran lisääntyy vuonna 1990. Tämä tehostaminen on aivan ilmeisesti ollut liian löysää. Jos valtion virastot itse saavat suositella virkapaikkojensa lisäämistä tai vähentämistä, ei koskaan saada oikeata tai puoluee-

tonta arviota todellisesta rationalisoinnin mahdollisuudesta. Jos taas tasapuolisesti vähennetään kaikkien virastojen henkilökuntaa, silloin ammutaan haulikolla kärpäsparveen. Ehdottomasti väärin on myös antaa virastojen oman keskitason johdon arvioida tarpeellisia ja tarpeettomia virkoja. Voisiko joku silloin todeta ensimmäiseksi esimerkiksi itsensä turhaan joukkoon kuuluvaksi?

Kysymyksestä voisi saada jonkinlaisen tuntuman käytännössä, jos haastateltaisiin luottamuksellisesti sellaisia henkilöitä, jotka juuri ovat siirtyneet yksityiseltä sektorilta julkisen sektorin palvelukseen, ja pyydetäisiin heitä määrittelemään säästö- ja tehostamistoimia uudessa työpaikassaan. Olemme tavanneet useita sellaisia ihmisiä, jotka ovat siirtyneet yksityiseltä julkiselle sektorille ja haukkoneet henkeään nähdessään siellä valitsevan rakenteellisen tehottomuuden. He ovat poikkeuksetta arvioineet, että henkilöstön määrä on noin kaksinkertainen tarpeelliseen nähden. Asialle voisi panna jonkun yksityisen sektorin tehosaneeraajan, jolloin pelkän tarpeettoman byrokratian karsiminen merkitsisi ainakin tuhansien mutta mahdollisesti kymmenientuhansien virkojen ja työ-sopimussuhteiden lakkauttamista. Ihmisiä ei saa irtisanoa, mutta organisaatiota pitää voida ajanmukaistaa luonnollisen poistuman myötä. Emme halua siis lisätä yksittäisen virkamiehen stressiä vaan järjестää hallinto-toimia. Tämän lisäksi tulisivat kaikki ne säästötoimet, jotka aiheutuvat konttoriautomaatiikan yms. lisääntymisestä.

Sitten eräs huomio yksityisestä kotitalouksien kulutuksesta. Kaikkein eniten kotitalouksien kulutukseen vaikuttaa mainos. Suomalaiset käyttävät mainokseen vuosittain 7 miljardia markkaa, joka henkeä kohden on tilastojen kärkeä koko maailmassa. Firmat käyttävät ylimääränsä mieluummin tilinpäätöksessä kuluina merkittävään mainokseen kuin verotettavaan voittoon. On itseltään selvää, että mainoksen avulla myydään juuri kaikkein tarpeettominta tavaraa, kaikkien turhanpäiväisintä rihkamaa. Edelleen voi arvioida, että mainoksen aiheuttama lisäys kulutukseen on vähintään viisinkertainen. Näin saadaan tuntuma siihen selvään tuhlaukseen, joka synnytetään keinotekoisesti yllyttäen, luonnottomia tai vahingollisia toiveita synnyttäen. Se on varovaisesti arvioiden noin 20 miljardia vuodessa.

Jos julkiset hallintotoimet saneerattaisiin järkeviksi ja esimerkiksi verotuksella vähennettäisiin mainosta ratkaisevasti, olisi todella tarpeettoman kulutuksen kokonaisvähennys kymmeniä miljardeja vuodessa. Se edellyttäisi tietysti hallitukselta kokonaan toisenlaisia otteita kuin toistaiseksi on nähty.

Toinen jatkuvasti käsitelty ongelma on työvoimapula, ja se ratkeaisi samoilla lääkkeillä. Todellista työvoimapuolaa tuskin onkaan. Suuri joukko ihmisiä tekee etelän ruuhkautuneilla alueilla tarpeetonta tai vahingollista palkkatyötä. Toisaalta pohjoisessa ja syrjäseuduilla monet työttömät nostavat toimeentulotukea. Aluepoliittisin keinoin tähän tasapainottomuuteen pitäisi puuttua tehokkain ottein. Sellaisiakaan ei hallituksella toistaiseksi ole ollut. Eräänä keinona olisi elinkeinoelämän tietoliikenneyhteyksien muuttaminen ilmaisiksi tai niiden taksojen erittäin tuntuva alentaminen.

Hallitus on pyrkinyt vaikuttamaan kehitykseen jättämällä budjetin ylijäämäiseksi. Tämä on ollut helppoa, koska verokertymä on ilman hallituksen toimenpiteitäkin muodostunut paljon odotettua suuremmaksi. Varsinaisilla poliittisilla päätöksillä ei tuohon ylijäämään ole ollut merkittävää osuutta. Viime päivinä olemme lisäksi huomanneet, että hallituksen toimenpiteet säästämisen lisäämiseksi lähtevät hyvin kesyksi liikkeelle. Suomen Pankin ehdotus peruskoron nostamisesta ei ottanut tulta, vaan poliittisesta arkuudesta johtuen tuossakaan kysymyksessä ei tehty oikeita johtopäätöksiä.

Kaiken kaikkiaan näyttää siltä, että taloudellinen tilanteemme poliittisen laskelmoinnin ja aristelun vuoksi on ajautumassa yhä suurempiin vaikeuksiin vuosi vuodelta.

Sitten puutun budjetin yksityiskohtiin. Budjetin tulopuolen merkittävin periaatteellinen uudistus on ympäristövero, joka tosin on kätkeyty valmisteverona useihin eri kohtiin. Olisi varmaan parempi erottaa ympäristövero omaksi kokonaisuudekseen, koska silloin sitä voitaisiin oikeammin arvioida niillä perusteilla, joilla se alun perin otettiin käyttöön. Nyt se helposti hukkuu muihin valmisteveroihin eikä sen erillistä, ohjailevaa vaikutusta pääse näkemään.

Koska vihreät ovat ajaneet ympäristöveroa 70-luvun alusta lähtien, ovat meille tuttuja ne vastaväitteet, joilla tämä verotusmuoto ensin pyrittiin torjumaan. Mutta meille

ovat vaihteittain valjenneet myös ne todelliset syyt, miksi veroa ei haluta hyväksyä. Koska asiasta on käyty pitkää keskustelu, ei enää ole syytä puuttua vanhoihin vastaväitteisiin, jotka jo ovat osoittautuneet virhearvioiksi.

Sen sijaan on paikallaan todeta, että teollisuus ensisijaisesti vastustaa ympäristöveroa, koska se pelkää kokonaisveroasteen nousua, lisäkustannuksia ja kansainvälisen kilpailukykyä heikkenemistä. Kokonaisveroastetta ei pidä nostaa ainakaan ympäristöverojen takia, vaan näiden verojen aiheuttama lisärasitus elinkeinoelämälle pitää kompensoida tuloveroa alentamalla tai työnantajan sosiaaliturvamaksuja keventämällä. Vihreiden ehdotus on poistaa työnantajan sosiaaliturvamaksut pääkaupunkiseudun ulkopuolella toimivilta yrityksiltä ja kohottaa vastaava ympäristöveron suuruus noin 8 miljardiin.

Kun ympäristöveroa tulevaisuudessa laajennetaan, on syytä kiinnittää huomio kolmeen perustavaan seikkaan. Ensinnäkin veron täytyy olla niin tuntuva ja niin hyvin suunnattu, että sen ohjaileva vaikutus todella tehoaa. Vero täytyy kohdistaa sekä saasteverona vahingollisiin päästöihin että resurssiverona niukkojen luonnonvarojen käyttöön. Koska vero on merkittävä — ja tarkoitan tällä useita kymmeniä miljardeja vuosikymmenen lopussa — on se kompensoitava tuloverotusta keventämällä. Tällä on tietysti työllisyyttä elvyttävä vaikutuksensa. Samasta syystä veroa ei voi toteuttaa äkillisesti, vaan teollisuudelle täytyy antaa aikaa sopeutua siihen. Vero täytyy porrastaa. Silloin syntyy pysyvä halu tavoitella säästävempiä ja puhtaampia tuotantomenetelmiä, kiinnostus jatkuvaan tekniseen kehitykseen.

Kokonaisuudessaan tulopuolen ratkaisuisista budjetissa voi toistaa vanhan fraasin, nyt paremmin perustein kuin tavallisesti: oikean suuntaisia, mutta eivät riittäviä. Tässä tapauksessa riittämättömyys helposti johtaa täysin olemattomaan lopputulokseen.

Käsittelen seuraavaksi budjetin menopuolen kysymyksiä, niiden pääluokkien osalta, joissa näemme merkittävää ja periaatteellista parantamisen aihetta.

Ulkoasiain kohdalla kehitysavun laatuun ei kiinnitetä riittävästi huomiota eikä missään myöskään vielä ole aloitettu kokonaisvaltaista pitkän tähtäyksen projektia, jonka päämääränä olisi kohdemaan saattaminen

vaihteittain omavaraiseen tilaan. Ei ole edes yhtään arviota, jossa eriteltäisiin kehitysavun lopputulokset kaikkiaan, vaikkapa yhden sukupolven kuluttua.

Erästä olennaisesta seikasta on toistaiseksi hienotunteisesti vaiettu. Kysymys nousee selvästi esiin esimerkiksi Pekka Malisen selvityksessä, jonka nimi on "Kehitysapu täysremonttiin". Se on luonnollisesti kehitysmaiden väestönkasvu. Toistaiseksi on katsottu, että kysymyksen sitominen kehitysapuun missään muodossa on kajoamista kohdemaan sisäisiin ongelmiin. Tähän seikkaan tulisi ajoissa kiinnittää vakavaa huomiota, sillä hienotunteisuudella saattaa olla armottomat ja julmat lopputulokset. Mitä pidemmälle tämän pommin annetaan kasvaa, sitä ikävämmät ovat räjähdysten seuraukset. Vastuuta ei pidä välttää katselemalla muualle tämän ongelman kohdalla.

Kokonaisuudessaan kehitysapumme on tulosvastuutonta toimintaa. Pian pitäisi muodostaa käsitys siitä, miten, minkä suuruisena ja minne se olisi suunnattava, jotta tuloksista olisi pitkällä aikavälillä pysyvää hyötyä. Ennen tuollaista selvitystä sillä rauhoitetaan vain omaa sielunelämää.

Paljon lähempänä meitä on toinen ongelma, johon myös tulisi puuttua. Se on joidenkin Sev-maiden, erityisesti Puolan, yritykset ilmansaasteen vähentämiseksi. Puolasta Suomeen tulevan rikkidioksidin määrä saattaa pitkällä aikavälillä olla halvemmin puhdistettavissa kuin itse päästämämme. Myös Kuolan ja Leningradin alueiden päästöt vaikuttavat alueemme laskeumiin. On Pohjoismaiden edun mukaista antaa avustuksia ja halpakorkoisia lainoja Puolalle ja siihen verrattaville maille ja auttaa niitä päästöjensä vähentämisessä. Budjetin ympäristöosassa on maininta tästä asiasta, mutta jo tässä vaiheessa on kysyttävä myös mainituista 30 miljoonasta: Onko summa riittävä, mitkä ovat saavutetut tulokset?

Sitten koulutuksesta: Hallitus on useassa yhteydessä puuttunut ympäristökysymyksiin myönteisessä hengessä — julistuksissaan mutta ei niinkään teoissaan — mutta ei ole vielä edes puheissaan todennut, että ympäristökysymykset tulisi ottaa läpäisyperiaatteella budjetin käsittelyssä huomioon.

Merkittävä ympäristökysymyksiin vaikuttava pääluokka on opetusministeriön pääluokka. Kuten uskonto näihin päiviin saakka

on ollut kouluissa perusaineena, pitäisi nykyisin ympäristökysymysten hyvin laajoina ja pitkälle tulevaisuuteen suuntautuvina olla oppiaineena jo peruskoulun ala-asteella. On huomattavasti tärkeämpää tietää maailman tila ja se, miten siihen voi vaikuttaa kuin esimerkiksi osata jakolaskua. Koulutuksen painotuksen perustaviin ympäristökysymyksiin tulee sitten jatkua korkeakoulutasolla saakka. Tekniikan filosofian, ympäristöetiikan, ympäristöekonomian, tulevaisuustutkimuksen ja muiden vastaavien alojen professorit on perustettava pikaisesti. (Ed. Rantanen: Niissä jo tarvitaan jakolaskua!) — Jakolaskukin on hyvä asia, tietysti.

Maa- ja metsätalousministeriön merkittävien tehtävien on Suomen metsien suojelu. Kiinnittäkäämme huomio siihen asenteseen, joka Metsäntutkimuslaitoksella ja metsäteollisuudellamme on Suomen huomattavimpaan luonnonvaraan. Juuri metsäteollisuuden ja Metsäntutkimuslaitoksen luulisi kantavan erityistä huolta metsiemme tilasta. Kuvittelisi, että ensimmäiset huomiot neulasvaurioista, ensimmäiset tutkimustulokset rikkilaskeumien merkityksestä, havainnot avohakkuiden ja ojitusten haitallisuudesta, satelliittikuvien osoittama valkoinen läiskä Suomen kohdalla, kaikkien rakennusmiesten toteama puun laadun tekninen huonontuminen, merkit maan happamoitumisesta jne. synnyttäisivät juuri metsäteollisuuden piirissä suoranaisten hälytystilan. Reaktiot ovat olleet täsmälleen päinvastaiset. Kielteisiä tutkimustuloksia on pyritty vähättelemään, selittelemään niitä sään vaihteluilla, eikä todellista analyysia ole haluttu tehdä väen väkisinkään. Toisinajattelevan Erkki Lähteen tutkimukset hyllytettiin.

Tästä kaikesta voi päätyä vain yhteen johtopäätökseen. Asioiden pimittelyn täytyy jollain merkillisellä tavalla olla metsäteollisuuden edun mukaista. Ja kun riittävän moraalittomasti asiaa ajattelee, syy valkeneekin äkkiä. Metsäteollisuus odottaa hetkeä, jolloin prosessi on päässyt auttamattoman pitkälle, jolloin mitään ei ole enää tehtävissä. Kun todetaan, että Suomen kaikki metsät täytyykin valitettavasti parturoida, silloinhan riittää puuta, riittää neljäksikymmeneksi vuodeksi koko kapasiteetille. Raaka-ainetta on halvemmallalla kuin koskaan, voitot suurempia kuin milloinkaan. Kaikki rakennetut laitokset saadaan tuona aikana hyvin kuoletetuksi, ja sen jälkeen rahat voi siirtää

ovelasti johonkin muuhun, vaikka ulkomaiseen elektroniikkateollisuuteen. Ehdotan, että maa- ja metsätalousministeri pohtisi omaa asemaansa tässä nimenomaisessa moraalisisessa kentässä.

Seuraavaksi liikenteestä: Liikenneministeriön pääluokka sisältää enemmän ympäristökysymyksiä kuin ympäristöministeriön pääluokka. Peruskysymys on: Kehittääkö raide-liikennettä vai maantieliikennettä? Tähän on ainakin kaksi väärää vastausta.

Ensimmäinen väärä vastaus on lähteä kehittämään kompromissin omaisesti kumpaa-kin. On ehdottomasti nähtävä, että eri liikennemuodot syövät pohjaa toisiltaan. Mitä enemmän maantieverkkoa lisätään, sitä enemmän autoja ostetaan, sitä enemmän pitää jälleen tieverkkoa kasvattaa, ja yhä heikommin menestyy raideliikenne. Maantieverkon jatkuva kasvattaminen ja moottoriteiden rakentaminen tuottaa haittaa rautateille, vaikkei se sen tarkoitus olisikaan.

Toinen väärä vastaus tähän peruskysymykseen on kehittää pelkästään tieliikenneverkkoa. Olosuhteissa, joissa energiatulevaisuutemme ei voi kovin kauan olla öljyn varassa, tietoliikenteen mahdollisuudet ja raideliikenteen tekniikka paranevat huimaa vauhtia, ei ole mielekästä panostaa liikenne- muotoon, jonka pohja luisuu mitä suurimmalla todennäköisyydellä seuraavien vuosikymmenien aikana alta. Mitä tehdään tuhansilla maantiekilometreillä silloin, kun ihmiset eivät halua enää käyttää autoa?

Näyttää siltä, että hallitus on täysin sokea pitkän tähtäyksen trendeille liikennekysymyksissä. Tiemäärärahoja lisätään, ja rautateiden uuden investoinnit jäävät niiden rinnalla olemattomiksi. Tietoliikennettä tuetaan vain varovaisesti, ilman minkäänlaisia panos—tuotos-vertailuja, analysoimatta laisinkaan, mitä voittoja muun liikenteen vähentyminen toisi tullessaan. Ihmisiä, tavaraa ja tietoa halutaan edelleen kuljettaa samalla kalustolla. Liikennepolitiikkamme tarvitsee perusteellisen uudelleenarvioinnin.

Pari sanaa sosiaalipolitiikasta: Pitkän aikaa eduskunta keskusteli kehitysysteistyön määrästä kiinnittämättä huomiota sen laatuun. Vasta viime vuosien aikana on herätetty kysymys laadun merkityksestä, itse asiassa määrää tärkeämpänä kysymyksenä. Näyttää siltä, että oma sosiaalipolitiikkamme kaipaasi vastaavanlaista tarkistamista. Koko

sosiaalipolitiikassamme on jotain perustavalla tavalla pielessä silloin, kun toimeentulotuen hakijoista merkittävin ryhmä ovat 20—40-vuotiaat miehet samanaikaisesti kun maassa kailotetaan huomattavasta työvoimapulasta. Lisäksi on selvä rakenteellinen virhe rangaista esimerkiksi osa-aikatyössä kävijöitä vähentämällä tukea heidän saamansa palkkaa vastaavasti.

Toimeentulotuen perimmäisenä tarkoitukseksi tulee olla itsensä tekeminen tarpeettomaksi, saada lopputuloksenaan aikaan itsenäisesti toimeentulevia ihmisiä. Kuuden viime vuoden aikana on toimeentulotuen piiriin siirtynyt 150 000 kansalaista lisää. Tämä ei viittaa siihen, että sosiaalipolitiikkamme edes pyrkisi kannustamaan ihmisiä riippumattomiksi yhteiskunnasta, pikemminkin päinvastoin. Sosiaalipolitiikkamme laatuun tulisi kiinnittää ensisijainen huomio tulevaisuudessa. Ehdotan asianomaiselle ministerille käyntiä Aulis Junksen luona Töölönlahden toisella puolella. Linnunlaulussa. Sieltä löytyy konkreettisia esimerkkejä siitä, miten vaihtoehtoisilla menetelmillä saavutetaan tuloksia tällä alalla. (Ed. Jokinen: Ei ne sitä usko!) — Olisi syytä uskoa!

Arvoisa puhemies! Vihreät käsittelevät ympäristöministeriön pääluokkaa muissa puheenvuoroissaan, mutta haluan vielä korostaa, että kansalaisten henkiselle ja aineelliselle ympäristölle sitäkin merkityksellisempiä ovat monet muut budjetin pääluokista. Ympäristöministeriön pääluokka nykyisellään on kosmetiikkaa muualla tehtävien perustavien virheratkaisujen peittämiseksi. Ympäristöministeriö pitäisi korottaa valtiovarainministeriön kaltaiseksi superministeriöksi.

Ed. Laine: Herra puhemies! Ahti Karjalaisen kirjassa kerrotun Paavo Väyrysen kirjeen pohjalta syntynyt keskustelu on saanut suhteettoman suuren laajuuden. Näin ovat monet kirjoittajat ja puhujat todenneet. Ehkä kirjan kirjoittaja Jukka Tarkka on tavoitellutkin keskustelua, jossa kirjan tekstisällön perusteella voidaan lyödä epäisänmaallisuuden, ellei suorastaan maanpetturin leima uuden ulkopolitiikan keskeisiin vaikutajiin Suomessa.

Ehdottomalla varmuudella voidaan väittää, että tarkoitushakuisuus on johtanut kirjoittajan antamaan yksipuolisen kuvan suomalaisten poliitikkojen keskusteluyhteyksis-

tä. Miksi pitäisi kiertää sitä tosiasiaa, että samalla tavalla monilukuinen määrä suomalaisia poliitikkoja — ministereitä, kansanedustajia, puoluejohtajia — on ollut keskusteluyhteyksissä USA:n, Saksan liittotasaval-
lan, Englannin, Israelin ja kymmenien muiden maiden puoluejohtajiin, ministereihin, parlamentaarikkoihin, diplomaatteihin. Jos joku väittää, ettei näillä keskusteluyhteyksillä ole ollut mitään vaikutusta Suomen sisäpolitiikkaan ja päätöksentekoon, hän on varmasti väärässä. Aivan erityisen paljon on monilla läntisillä foorumeilla ja keskusteluyhteyksillä pyritty vaikuttamaan Suomen ulkopoliittikkaan, mm. ydinaseetonta Pohjola koskeviin kysymyksiin ja Suomen suhteisiin Neuvostoliittoon.

Paavo Väyrysen kirjeestä annetun Jukka Tarkan tulkinnan perusteella on raskauttavana pidetty keskustelua vieraan vallan edustajan kanssa Suomen sisäisiin asioihin vaikuttamisesta. Tällainen vaikuttamispyrkimys on asianomaisella taholla torjuttu. Entä miten pitäisi suhtautua muilla ilmansuunnilla tapahtuneisiin keskusteluihin ja esim. ilman eduskunnan suostumusta Kansainväliselle valuuttarahastolle annettuihin sitoumuksiin Suomessa toteutettavan talouspolitiikan suunnasta?

Pahinta on kuitenkin se, että Tarkan kirjoittaman kirjan julkistamiseen ja sen ympärille synnytettyyn kohuun liittyy oikeiston pyrkimys leimata koko Kekkosen kauden ulkopoliittikka ja avoin, luottamuksellinen yhteistyö Neuvostoliiton kanssa epäisänmaalliseksi. Suomen ulkopoliittikan perus-
asiana on läheisten ja luottamuksellisten suhteiden ylläpitäminen Neuvostoliiton kanssa. Urho Kekkosen elämäntyön leimaaminen moraalittomaksi ja epäisänmaalliseksi vääristää kuvaa Suomen sodanjälkeisestä historiasta ja Paasikiven—Kekkosen nimen saaneen ulkopoliittisen peruslinjan olemuksesta.

Presidentti Koivisto on sanonut, että hän ei salli tervellä edeltäjiensä elämäntyötä. Me odotamme, että presidentti torjuu Tarkan ja oikeistolehdistössä esitetyt syytökset Kekkosen ulkopoliittikan epäisänmaallisuudesta.

Tunnettu journalisti Tor Högnäs on äskettäin kysynyt, oliko historiantutkija Tarkalla myös poliittiset päämäärät Karjalaisen arkistoja tutkiessaan ja kirjeitä referoidessaan. Hän sanoo taustalla kuuluvan myös Max Jakobsonin äänen ja kysyy: "Onko nyt pyr-

kimys kääntää Suomen kelkka läheisistä idänsuhteista länteen ja EY:hyn päin?" (Ed. Jokinen: Kyllä se siltä näyttää!)

Timo Laatonen on puhunut poliittisen naiivisuuden ilmenemisestä Väyrystä vastaan kohdistetussa kirjoittelussa. Erittäin hyvin tämä luonnehdinta soveltuu vireille pantuun selvityspyyntöön eduskunnan perustuslakivaliokunnassa. Ohjeeksi selvityspyynnön esittäjille voisi toistaa Tor Högnäsin seuraavat sanat: "Olen ollut aina totuuden puhumisen kannalla, mutta on puhuttava koko totuudesta, ei vain valikoiduista paloista." (Ed. Rinne: Siitä juuri on kysymys!)

Mihin tällä selvityspyynnöllä, johon viitattiin, todella pyritään? Tänä julkistettu teksti syyttää Väyrystä Suomen ja Neuvostoliiton kaupan kasvusta. Tähän saakka lähes kaikki ovat pitäneet kunnia-asiana ainakin puhua Suomen ja Neuvostoliiton kaupan kehittämisestä. Tästä asiasta enempää puhumatta sanoisin, että ainakin väärään ajankohtaan tuon selvityspyynnön esittäminen on osunut.

Selvityksiä tässä maassa kyllä tarvitaan. Me esimerkiksi haluamme hallitukselta selvitystä siitä, miksi tulo- ja menoarvioesitys lyö perusteellisesti laimin kaikki konkreettiset toimet idänkaupan kehittämiseksi. Päijänne — Keitele-kanavahankkeen ohella budjetti ei sisällä mitään toimenpide-ehdotuksia idänkaupan suhteen. (Ed. Jokinen: Se on hallituksen linja nyt!) Maakaasuhankkeista ei puhuta yhdelläkään sanalla, vaikka sopimukset edellyttäisivät maakaasuostojen lisäämistä. Miksi ei tehdä mitään maakaasuputkijohdon jatkamiseksi länsirannikolle, putkijohdon rakentamiseksi Pohjois-Suomeen ja suunnitelmien valmistamiseksi maakaasuverkoston ulottamiseksi Pohjois-Karjalaan, Kuopioon, Pohjanmaalle jne?

Eikö idänkaupan kehittäminen olekaan hallituksen mielestä tärkeä kysymys? Eikö siihen pidäkään panostaa, vaan ainoastaan länsi-integraation pohdintaan? (Ed. Jokinen: Näin ne tekevät!) Onko hallitus samaa mieltä tullihallituksen pääjohtajan Jermu Laineen kanssa clearing-maksujärjestelmän pikaisesta romuttamisesta ja öljyn tuonnin suuntaamisesta muualle kuin Neuvostoliittoon? Clearing-maksujärjestelmän nopea purkaminen yhdistettynä Neuvostoliitosta tapahtuvan öljyntuonnin supistamiseen romahduttaisi vielä jäljellä olevan Suomen viennin Neuvostoliit-

toon ja alentaisi yhteistyön tasoa tuntuvasti. Samanlaiset kielteiset seuraamukset aiheutuisi siitä, jos idänkaupan olennaisena osana, ellei suorastaan runkona, toimineen telakateollisuuden säilymistä ei turvata.

Suomen kansalliset edut edellyttävät huolellista valmistautumista lähestyvään presidentti Mihail Gorbatschovin vierailuun, johon kohdistuu suuria ennakko-odotuksia mm. taloudellisen yhteistyön uusien avausten realisoitumisen muodossa. Suomen taholta on syytä edellyttää aloitteellisuutta ja valmiutta käyttää hyväksi Neuvostoliiton talousuudistuksen myötä auenneita uusia mahdollisuuksia yhteisyrityshankkeiden vauhdittamiseen, Viipuri—Leningrad -erityistalousvyöhykkeen yhteishankkeisiin osallistumiseen, Kuola-projektin edistämiseen ja maakaasuverkoston laajentamiseen Suomessa. Suomalaiselta taholta tulisi keskustelujen piiriin nostaa kysymykset yhteishankkeista ja yhteistyöstä telakateollisuuden, autoteollisuuden, maatalouden, metsäteollisuuden, tiehankkeiden, rautatiehankkeiden jne. piirissä.

Hallituksen on nyt pistettävä tuulemaan ja selvitettävä kiireesti — mieluummin ennen presidentti Gorbatschovin vierailua — esimerkiksi yhdessä talouskomission kanssa mahdollisuudet suomalais-neuvostoliittolaisen telakka-alan yhteisyrityksen perustamiseen. Samoin on huolehdittava siitä, että suomalaisella taholla pyritään aktiivisesti edistämään Kuola-hanketta siten, että käytännön toimiin johtava sopimus voitaisiin allekirjoittaa presidentti Mihail Gorbatschovin vierailun aikana. Devan eduskuntaryhmä tulee huomenna omassa vaihtoehtobudjetissaan tekemään useita ehdotuksia idänkaupan kehittämiseksi.

350 suurinta suomalaista firmaa kasvatti voittojaan viime vuonna keskimäärin 75 prosenttia, liikepankit kaksinkertaistivat voittonsa, vientitulot kasvoivat rajusti ja suunta näyttää jatkuvan tänä vuonna saman kaltaisena. Valtion vero- ym. tuottojen määrä tulee tänä vuonna olemaan ehkä 13—15 miljardia ennakoarviota suurempi, ja budjettiesitys rakentuu, kuten on monesti toistettu, ylijäämäiseksi.

Eikö tällaisessa tilanteessa olisi ollut mahdollista valmistella toisenlainen budjettiehdotus kuin käsissämme on? Ei tässä budjettiehdotuksessa ole ensimmäistäkään markkaa sen perusturvauudistuksen toteuttamiseen, jonka ensimmäisistä askeleista eduskuntaryh-

mät keväällä sopivat. Rikkaat kyllä rikastuvat ns. marginaaliverokevennyksen, osinkoverohelpotuksen, pääomatulojen erillisverotukseen siirtymisen ja yritysten tuloveron mukkean alentamisen seurauksena. Pieni- ja keskituloisia rangaistaan kovalla kädellä liikevaihtoveron korotuksen, vuokrasääntelyn lopettamisen ja mm. sairaala- ja terveystalveluista perittävien maksujen ja omavastuuosuuksien jopa yli 30 prosentin korotuksen muodossa.

Tällainen talous- ja veropolitiikka on kyllä juppimaista politiikkaa. Siinä kuunnellaan ja totellaan Oecd:n suosituksia, mutta kansan toiveita ja vaatimuksia lyödyään kovalla kädellä. Kuntien veronmaksajilta aiotaan kerätä suhdannetalletuksen avulla 1 500 miljoonan markan lisälasku, joka kuntien antamien tietojen mukaan johtaa äyrin hinnan korotuksiin monissa kunnissa, maksujen korotuksiin, palvelujen heikennyksiin jne.

Hallitus, jonka pääministeri ei tunne tulo- ja varallisuuserojen suuruutta tässä maassa, on niitä budjettiesityksellään kasvattamassa. Kaikesta päättäen hallitus on sitä mieltä, että rikkaimman tuhannesosan — joka jo nykyisin omistaa neottovarallisuutta enemmän kuin köyhin puolisko kansasta — tulee omistaa vielä suurempi osa, mutta köyhemmän puoliskon eli kansan enemmistön vielä pienempi osa. Se ei siis riitä, että rikkaampi puolisko omistaa 97 prosenttia kaikista varoista ja yhtä suuri määrä vähävaraista väestöä vain 3 prosenttia kaikista varoista. Juuri heitä hallitus ilmeisesti kehottaa malttiin ja varjelemaan rikkaiden kilpailukykyä. heille budjetti on todella kireä, mutta ei rikkaille.

Viime vuonna noin 200 000 suomalaista joutui turvautumaan työttömyysturvan peruspäivärahaan tai osaan siitä, jolloin jäi käteen enintään 1 500 markkaa kuukaudessa. Toimeentulotukeen eli noin 1 600 markkaan kuukaudessa joutui turvautumaan noin 300 000 suomalaista. Sairausvakuutuksen vähimmäispäiväraha antaa noin 1 150 markan toimeentulon verojen jälkeen, ja tämä oli kymmenientuhansien toimeentulon lähde viime vuonna. Opiskelijoiden opintorahan suuruus jää kauaksi jälkeen näistäkin luvuista, mutta toimeen on tultava lähinnä velkaantumisen kautta. Yli miljoonan eläkeläisen tulo on ollut enimmillään 2 000 markan tuntumassa kuukaudessa ja 2 miljoonaa eläkeläis-

tä saa eläkettä alle 4 000 markkaa. Entä osapäivätyöntekijät, liike- ja palvelualojen pienipalkkaiset, invalidit, välinputoajat, yksinhuoltajat, kymmenettuhannet maaseudun pienviljelijät? Tässä vain luetteloa pääministerille muistakin kuin keskiluokkaan kuuluvista.

Pääministerin mielestä ei ole pienituloisia, ei köyhiä ja vähävaraisia, on vain keskiluokkaa. (Ed. Jokinen: Ministerit hävisivät!) Hallitus kiristää julkista taloutta, kuten Oecd vaatii. Se leikkaa kulutusta, kuten Oecd vaatii. Se kaventaa korkovähennysoikeutta, kuten Oecd vaatii. Se korottaa liikevaihtoveroa ja maksuja sekä avaa portteja vuokrien korotuksille ja mitä ilmeisimmin sallii omalta osaltaan korkokannan korottamisen. Se kuuntelee Oecd:n ääntä ja lähettää laskut rikkaiden kulutusjuhlista hädänalaisten maksettaviksi.

Hallituksen tulisi kuunnella kansan ääntä ja kansan budjettiriihen ehdotuksia, jotka ovat peräti toisenlaisia kuin Pariisin päämajasta tulleet Oecd:n suosituksset. Kansalaisten budjettiriihen lähetystö on käynyt eduskuntaryhmille ilmoittamassa, että kansalaisjärjestöjen toimesta on valmisteilla vaihtoehtobudjetti, joka toimitetaan eduskunnalle syyskuun lopulla. Epäilemättä tuo kansalaisten tahtoa ilmentävä vaihtoehto tulee tarjomaan erinomaisen pohjan pyrittäessä eduskunnassa korjaamaan hallituksen ehdotusta. Kuten äsken totesin demokraattisen vaihtoehtoon eduskuntaryhmä tulee huomenna julkistamaan oman vaihtoehtobudjettinsa, jonka avulla pyrimme murtamaan hallituksen epäsolidaarisen budjettilinjan yhdessä muiden muutokseen pyrkivien voimien kanssa niin eduskunnassa kuin myös parlamentin ulkopuolella.

Suomalaisten teollisuustyöntekijöiden nettopalkka oli vuonna 1987 alhaisin verrattuna viiteentoista muuhun Oecd-maahan. Ottaen huomioon mainitun vuoden jälkeen tapahtuneen kehityksen — työläisten tuomitseman vakautus- ja veroratkaisun, vuokrien ja hintojen nousun sekä inflaation vauhdittumisen — ei ole mitään perusteita hyväksyä budjettiesityksen liitteissä kaavailtua 1,5 prosentin palkkalinjaa. On täysin kestävämpiä kuu-
luttaa malttia siellä, missä ei ole mitään osuutta vaihtotaseen epätasapainon synnyttämisessä tai kulutusjuhlan viettämisessä. Työläiset ja kotitaloudet ovat miljardikau-

palla jääneet jälkeen kansantulon kasvusta. Se näkyy myös siinä, että ensimmäisen ker-
ran viime vuonna kotitaloudet velkaantuivat enemmän kuin säästivät.

Asuntolainojen korot ovat kohtuuttoman korkeat nostaan muutoinkin huikeita asumiskustannuksia. Opiskelijat ovat oikeutetusti protestoineet opintolainojensa korkorasitusta vastaan. Koron nostaminen edelleen — johon Suomen Pankin johtokunta näyttää suuntautuvan — merkitsisi jälleen uutta asu-
miskustannusten, hintojen ja maksujen korotusvyöryä ja inflaatiolaukan vauhdittumista. Siksi siihen ei pidä suostua.

Suomen Pankin suuntana on pidempään ollut pääomamarkkinoiden vapauttaminen. Siitä on ollut seurauksena suomalaisten pääomien virtaaminen ennätysvauhdilla ulkomaille. Toisaalta se on lisännyt myös ulkomaisten pääomien keinotteluluonteista toimintaa suomalaisilla markkinoilla. Keinottelun ja kasinopelurien suosinnasta kertovat myös harmaan rahan markkinoiden kasvu 50 prosentilla puolessa vuodessa ja sääntelyn viimeistenkin rippeiden poistaminen Suomen Pankin taholta, jonka seurausta on pääomien siirto Suomesta Brysselin kiinteistöihin ja Espanjan loma-asuntokiinteistöihin. Pääomamarkkinoiden vapautumista on seurannut myös yritysten ulkomaisten luottojen lisääminen, johon vaihtotaseen epätasapaino olennaisesti liittyy.

Hallituksen esitys pankkitalletuksiin kohdistettavan lähdeveron perinnästä on näennäistoimenpide, jolla ei ratkaista mitään olemassaolevaa pulmaa mutta aiheutetaan niitä lisää. Erityisesti sillä kasvatetaan asuntovelallisten ennestään raskasta taakkaa ja asuntoa tarvitsevien kynnystä. Asuntovelallisten asemaa tulisi päinvastoin helpottaa poistamalla koron omavastuu verovähennystä tehtäessä, pidentämällä lainan takaisinmaksuaikaa ja alentamalla korkoa.

Demokraattisen vaihtoehtoon eduskuntaryhmä ei hyväksy hallituksen esityksiin sisältyvää tuloeroja kasvattavaa verolinjaa. Me emme hyväksy liikevaihtoveron korottamista, vaan vaadimme maailman kalleimman ruokakassin hinnan alentamista poistamalla liikevaihtovero välttämättömyystarvikkeilta. Me emme tule hyväksymään ateria- ja matkakorvausten verottamista ja sairaskassojen maksamien sairaus- ja täydennyspäivärahojen verottamista. Me emme hyväksy tulovero-

taulukkoa hallituksen esityksen mukaisena, vaan ehdotamme pieni- ja keskituloisten verotuksen keventämistä ja suurten tulojen verotuksen kiristämistä. Me emme hyväksy yritysten tuloverotuksen keventämistä, vaan ehdotamme yritysverotuksen kiristämistä.

Olimme viime keväänä ratkaisevasti vaikuttamassa siihen, että eduskunta loppujen lopuksi suurella yksimielisyydellä hyväksyi ehdotuksemme haittaverotukseen siirtymisestä. Hallituksen esitys ei vastaa eduskunnan silloin selvästi ilmaisemaa tahtoa, koska ilmeisesti kokoomuksen tahdosta suurimmat saastuttajat jätetään melkein kokonaan haittaveron ulkopuolelle. Haittaverojen kehittelyä on siksi jatkettava eduskunnassa. Tässä tarvitaan erityisesti opposition mutta myös koko eduskunnan yhteistyötä. Olemme omalta osaltamme valmistaneet ehdotuksen ympäristöbudjetiksi ja uskomme, että siinä on hyvä pohja haittaveroesityksen jatkokehittelylle. Ehdotuksessamme haittaverot kohdistetaan nimenomaan luontoa eniten saastuttaviin laitoksiin sekä lisäksi ehdotetaan säädettäväksi teollisuuden energian ja veden käytölle ns. resurssivero, jonka tarkoituksena on pakottaa energiaa ja vettä säästäviin ratkaisuihin. Haittaverojen tuoton ehdotamme käytettäväksi ympäristönsuojeluun. Maataloudelta perittävä lannoitevero käytettäisiin ehdotuksemme mukaan kokonaan maatalouden ja maaseutuyhdyskuntien ympäristönsuojeluun.

Demokraattisen vaihtoehdon eduskuntaryhmä pitää välttämättömänä, että eduskunta korjaa hallituksen laiminlyönnit perusturvan kehittämisen osalta. Lähes kaikki puolueet ovat ilmaisseet halunsa kehittää perusturvaa. Vaikka kaikki eduskuntaryhmät olivat keväällä hyväksymässä ensimmäiset askeleet mahdollistavan kehittämisohjelman, ei hallitus hyväksynyt niistä ehdotuksista ainutakaan. Devan eduskuntaryhmän tavoitteena on taata 3 000 markan veroton tulo kuukaudessa yhdeltä luukulta jokaiselle työttömälle, eläkeläiselle, invalidille, opiskelijalle, yksinhuoltajalle, sairaus- ja äitiyspäivärahan saajalle ja muulle pienituloiselle, jonka ansiot eivät yllä tälle tasolle. Olemme valmiit yhdessä muiden kanssa tämän tavoitteen toteuttamiseen myös vaiheittain.

Asumisesta on tullut entistä suurempi yhteiskunnallisen eriarvoisuuden lähde ja uusi tulonjaon muoto, joka siirtää tuloja palkan-

saajilta pääomapiireille. Hallituksen asuntopolitiikka ja esitykset osoittavat, että hallitus ei vielääkään ole halunnut myöntää asumisongelmien vakavuutta ja laajuutta. Hallitus ei näytä tietävän, että kysymys on syvästi rakenteellisista ongelmista, joita ei voida kosmeettisilla tempuilla lakaista piiloon. Hallituksen esitys vuokrasääntelyn purkamisesta osoittaa parhaiten, että jo toimenpiteiden suunnankin etsinnässä ollaan hakoteillä. Kun asumisongelmat johtuvat pohjimmiltaan markkinavoimien vahvasta roolista asuntomarkkinoilla, esitys myös vuokrien siirtämisestä markkinavoimien määrättäväksi on suorastaan järjetön.

Hallitustahon pontevat puheet asunto-ongelmien ratkaisemisesta ovat osoittautuneet katteettomiksi. Budjettiesityksestä jää käteen vain kaksi asiaa: asuntorahaston perustaminen, jossa valtio vain siirtää rahaa taskusta toiseen, eduskunnan päättäntävallan ulkopuolella olevaan taskuun, sekä vuokrasääntelyn purkaminen, joka on virheellinen ja vaarallinen toimenpide ja voi johtaa siihen, että vuokralla asuminen käy entistäkin mahdollottomammaksi.

Devan eduskuntaryhmä pitää asumisen tavoitteena, että jokaisella on oma asunto mukavuuksin ja että asumisväljyyden on oltava vähintään 1 huone henkilöä kohti, kun keittiötä ei lasketa huoneluukuun. Asumiskustannukset eivät pienituloisella saa nousta yli 10:n ja keskituloisella yli 20:n prosentin saadusta puhtaasta tulosta.

Koko asuntopolitiikan perustana deva pitää kohtuuhintaisen vuokra-asuntotarjonnan turvaamista. Asuntomarkkinoiden ja asuntotuotannon rakenteellisten ongelmien poistamiseksi on mielestämme suuntauduttava seuraaviin uudistuksiin:

1. Valtion asuntorahastosta kehitetään valtion asuntopankki, joka voi ottaa vastaan myös yleisötalletuksia ja laskea liikkeelle asunto-obligaatioita.

2. Perustetaan valtion rakennusyritys mm. valtion lainoittamaan asuntotuotantoon ja julkisiin rakennushankkeisiin osallistumiseksi.

3. Rakennustarviketeollisuuden monopolit, joilla yksin tai parin muun yrityksen kanssa on määräävä asema markkinoilla, siirretään valtion omistukseen.

4. Valtion lainoitusta lisätään kunnille tonttivarantojen hankintaa varten. Tavoit-

teeksi tulee asettaa, että taajamien tonttimaat siirtyvät yhteiskunnan omistukseen. Jo nyt tulisi siirtyä käytäntöön, että kunnat kaa-voittavat ensisijaisesti vain omassa omistuksessaan olevaa maata.

5. Kiireellisenä toimenpiteenä lainsäädäntöä uudistetaan siten, että maan arvonnousu voidaan siirtää kokonaan yhteiskunnan käytettäväksi.

Hallitus ehdottaa siirrettäväksi asunto-olojen kehittämisrahastoon vain 1,2 miljardia markkaa. Tämä ei alkuunkaan vastaa todellisia tarpeita. Asuntojen hintojen ja rakennuskustannusten nousua ei ole otettu täysimääräisesti huomioon eikä myöskään tarvetta vuokra-asuntotuotannon olleeseen lisäämiseen. Demokraattisen vaihtoehdon eduskuntaryhmä ehdottaa, että valtio lainoittaisi ensi vuonna 30 000 uuden asunnon rakentamisen, joista vähintään 22 000 on vuokra-asuntoja. Peruskorjattavien asuntojen määrän esitämme nostettavaksi 14 000 asuntoon eli tämän vuoden lainahakemuksia vastaavaan määrään.

Esitämme myös merkittäviä määrärahalisäyksiä lasten päivähoidon kehittämiseen, lapsilisien korottamiseen 1 000 markkaan kuukaudessa, kansanterveys- ja sairaalapalvelujen parantamiseen sekä vanhusten kotipalvelujen laajentamiseen. Maatalouspääluokassa ehdotamme määrärahalisäyksiä, joilla edistetään pienten tilojen elinkelpoisuutta ja pien- ja perheviljelmillä työtä tekevien toimeentuloa.

Hallitus ehdottaa puolustusvoimille lähes kaksi kertaa enemmän varoja kuin asuminen ja ympäristöön. Meidän mielestämme kansainvälisen tilanteen kehityssuunta ja erityisesti Euroopassa yleistynyt pyrkimys asevarustelun rajoittamiseen antaa myös Suomelle hyvät edellytykset näyttää esimerkkiä monille muille valtioilla vähentämällä puolustusmenojaan vähintään 10 prosentilla, supistamalla reservien kertausharjoituksiin kutsuttavien määrää ja lyhentämällä palvelusaikaa. (Ed. Jokinen: Kyllä hallitus on monessa asiassa väärässä!) — Ei tässä ole vielä kaikki asiat, ja jossakin asiassa hallitus on varmasti oikeassakin. Budjettikin tullaan hyväksymään kuitenkin monilta osin hallituksen esityksen mukaisesti.

Herra puhemies! Tämän päivän Helsingin Sanomissa kerrotaan, miten kehitysmaista siirtyy takaisin rikkaisiin maihin enemmän

rahaa kuin päinvastoin. Nettorahavirta köyhiltä rikkaille kasvoi melkein 12 miljardia dollaria tämän uutisen mukaan. Minusta tuntuu, että tämän hallituksen budjetin linja on suurin piirtein saman kaltainen. Virta on köyhiltä rikkaille. Siksi devan eduskuntaryhmä ei tällaiseen linjaan perustuvaa ehdotusta voi hyväksyä, vaan me tulemme tekemään useita ehdotuksia tämän budjetin muuttamiseen.

Ed. U. Leppänen: Herra puhemies! Osoituksena suhteellisuustajun täydellisestä puuttumisesta mielestäni ovat puheet, että kun on arvosteltu Paavo Värysen toimintaa, niin on väitetty, että se on Urho Kekkosen elämäntyön arvostelua tai että se on Neuvostoliiton ja Suomen hyvien suhteiden arvostelua. 1970-luvullahan poliitikot jaettiin vuohiin ja lampaisiin, niihin joilla oli oikeus olla ystävällisissä väleissä Neuvostoliiton edustajien kanssa, ja niihin, joilla ei ollut oikeutta olla edes yhteydessä neuvostoliittolaisiin ihmisiin. Se oli 70-lukua. Silloin käytettiin ulkopoliittikkaa sisäpolitiikan aseena. Ainoa merkittävistä poliitikoista, joka silloin uskalsi kosketella näitä kysymyksiä oli Veikko Vennamo. Julkinen sana vaiken i n öyrästi, ja poliitikot tietenkin myös vaikenivat. Ja nyt nämä tapahtumat ovat julkisuudessa tulleet esille niin, että ne osoittavat, kuinka oikeassa silloin olivat ne, jotka uskalsivat jotakin lausua näistä kysymyksistä, lähinnä, kuten sanoin, Veikko Vennamo.

Ed. Laineelle toteaisin, kun hän täällä puolustelee Paavo Väyrystä, että vapaassa maassa vain ei yksinkertaisesti käy, että ulkoministeri sopii kaupoista sisäpoliittisista syistä. Totta kai ulkoministeri voi edistää kaupallisia suhteita ja hänen pitääkin edistää, mutta ei vain käy, että hän taktisia neuvotteluja käy sisäpoliittisista syistä. Päämäärä ei voi täysin pyhittää keinoja, ed. Paavo Värysen. (Ed. Jokinen: Kauppaa kuitenkin käytiin!)

Mutta tämä ed. Paavo Värysen, entisen ulkoministeri Paavo Värysen kirje osoittaa, kuinka sopivan ja sopimattoman rajat voivat hämärtyä. Sitä se kertoo. Otan nyt vain yhden esimerkin hyvin lähialalta toisesta maasta, kuinka päämäärä ei sielläkään voinut pyhittää kaikkia keinoja. Kuubalaiset kenraalit ryhtyivät huumekauppiaksi osaksi siksi, että halusivat tehdä tuhoa vihaamal-

leen USA:lle, mutta keino oli väärä. Myös valtion päämies päätyi siihen, että keino oli väärä.

Mitä tulee tähän tapaukseen, joka nyt on hieman eri asia, kuten ehkä päämääräkin, Ahti Karjalaisen valintaan tasavallan presidentiksi, tämä ei nyt ollut niin ehdottoman hyvä, että se olisi voinut keinoja pyhittää. Mutta myöskään periaatteessa en voi hyväksyä sitä, että päämäärä voi pyhittää kaikkien keinojen käytön. Se, miksi tällainen selvitys on lähetetty eteenpäin, johtuu vain siitä, että eduskunnassa tällaisissa kysymyksissä täytyy löytyä vähintään viisi kansanedustajaa, jotka uskaltavat tällaisen pyynnön esittää. Siitä vain on kysymys. Oikeudellinen puoli on sitten eduskunnan perustuslakivaliokunnan asia siitä eteenpäin.

Herra puhemies! Tämän jälkeen sitten hallituksen politiikasta. Hallituksen politiikka ei sisällä mitään positiivista hyvinvointiyhteiskunnan tarvitsemia kansantalouden säätelyä. Niin sanotut saasteverotkin ovat vain hämäystä. Ne ovat aivan tavallisia veroja. Tasapaino-ongelmia yritetään ratkaista yhtäkkisillä toimenpiteillä, jotka vain lisäävät vaikeuksia, kuten esimerkiksi rakennusvero.

Kokoomuksen ja sosialidemokraattien yhteinen talouspolitiikka ei näytä onnistuvan. SMP näyttää kadottaneen kokonaan vaikutusmahdollisuutensa. (Ed. Aittoniemi: Tule takaisin!) Tämän hallituskauden SMP:n saavutuksia ovat vain Korttesalmen maaherra-paikka ja Pekka Vennamon uusi tulevaisuus pääjohtajana. (Ed. Kettunen: Tule Urpo takaisin!)

Budjetin haluaisin olevan aika paljon toisenlainen. Ensinnäkin verotuksen tulisi olla kokonaisuutena olennaisesti kevyempi. Liikevaihtoveron korotus on väärä toimenpide. Verouudistus ei ole mikään kokonaisverouudistus. Se ei ole mikään uudistus. Oikeastaan se, mitä yritettiin uudistaa vuosi sitten, on tässä budjetissa jo vähennysten osalta taas vedetty takaisin. Siis tässä suhteessa hallitus ja valtiovarainministeri Liikanen ja toinen valtiovarainministeri Puolanne ovat täydellisesti epäonnistuneet.

Toiseksi: syrjäytettyjen ja pienituloisten asemaa pitäisi parantaa todella. Tulonjakoa tulisi korjata ehdottomasti.

Kolmanneksi: asuntopolitiikka tulisi uudistaa täydellisesti. Tällä menolla asunnotto-

mat ja pienituloiset eivät saa asuntoja, vaikka asuntoja sinänsä rakennettaisiin miten paljon tahansa. Hallitus ei pysty vastaamaan todellisiin asunnottomien ja puutteellisesti asuvien vaatimuksiin. Asuntoja kyllä paljon rakennetaan, mutta niitä rakennetaan oikeastaan niille, joilla jo nytkin on tyydyttävät, kunnolliset asunnot.

Neljänneksi: julkisten palvelujen uudistaminen pitäisi aloittaa toden teolla sekä toisaalta ryhtyä byrokratiaa supistamaan kunnolla. Ihmisille olisi annettava mahdollisuus päättää paljon enemmän omista asioistaan.

Viidenneksi: ympäristönsuojelussa olisi ryhdyttävä todellisiin konkreettisiin tekoihin. Viittaan vaikkapa juuri äskettäin puhuneen ed. Paloheimon puheisiin.

Kuudenneksi ja lopuksi: Suomalaista yhteiskuntaa olisi tärkeää kehittää paljon inhimillisemmäksi. Tässä suhteessa tarvitaan todellista uutta ajattelua.

Vapaana demokraattina ja liberaalina olen tähän budjettiin hyvin tyytymätön.

Valtiovarainministeri Liikanen: Herra puhemies! Kun ed. Paloheimo aloitti puheensa, niin oli kuin olisi uuden nähty. Täällä vaadittiin, että pitää puhua budjetista yleisesti ja kohota yksityiskohtien yläpuolelle. Uni katkesi puolivälissä ensimmäistä liuskaa, kun ed. Paloheimo putosi niihin yksityiskohtiin. Mutta olen periaatteessa ihan samaa mieltä, että kyllä budjettikeskustelun pitäisi olla laaja periaatteellinen tilitys yhteiskuntamme tilasta, jossa erilaiset aatteelliset ja poliittiset näkemykset löisivät toisiaan vasten. Silloin oltaisiin oikeilla jäljillä. Itse tein oman, tosin hyvin vaatimattoman yrityksen tästä viime viikolla, mutta olen ed. Paloheimon puheen ensimmäisen osan kanssa täsmälleen samaa mieltä.

Mitä tulee ed. Paloheimon puheen toiseen osaan, joka koskee yksityiskohtia, ympäristöveroista pidän asiallisena sitä kritiikkiä, jonka ed. Paloheimo sanoi, että ne ovat oikean suuntaisia, mutta riittämättömiä. Hallituksen tarkoituksena on, että nyt kun valmistelulle saadaan aikaa, ympäristöverot olisivat erillinen kokonaisuus ympäristöveron nimikkeellä budjetissa vuoden 1991 alusta saakka. Eli samaan suuntaan on tarkoitus menetellä.

Ongelma ympäristöverojen tason voimakkaassa korottamisessa on kuitenkin se, että

mikäli halutaan kerätä siten vaikka 10 miljardia ja vastaavasti alentaa tuloveroa, meillä on riskejä tulonjaon kanssa yhteiskunnassa, koska välillisellä verotuksella ei välttämättä kuitenkaan ole samoja tulonjakovaikutuksia kuin tuloverotuksella. Tämän takia hallituksen piirissä on oltu varovaisia kovin äkillisten ja suurten liikkeitten kanssa. Mutta kyllä tämäkin liike on suurimpia uusia veroratkaisuja, mitä meillä on tehty aikoihin.

Ed. Paloheimo totesi myös, että budjetin ylijäämä on automatiikan tulosta. Se on osittain sitä, mutta myös toimenpiteiden tulosta. Tänä vuonna jätettiin ensimmäinen lisäbudjetti antamatta ja että ensi viikolla ilmeisesti annetaan lisäbudjetti, joka on pienin kahteen vuosikymmeneen. Ne ovat suuria ja merkittäviä talouspoliittisia päätöksiä. Menojen kasvun hillitseminen on aina talouspoliittinen toimenpide, ei automatiikka. Toki on jouduttu tänä vuonna nostamaan myös eräitä veroja. Sellaisia ovat välilliset verot kuten ympäristöverot ja liikevaihtovero, jota kautta myös budjetin ylijäämä kasvaa.

Ed. Paloheimo viittasi myös ympäristöongelmiin, niin kuin ed. Laineikin. Puola-ratkaisu on avaus, siinähan pyritään meidän entisten saataviemme uudelleenjärjestelyyn niin, että nämä varat voidaan käyttää Puolan teollisuuden jälleenrakentamiseen ympäristön kannalta myönteisempään suuntaan.

Mitä tulee Kuolaan, hallituksen piirissä on kyllä vilpittömyyden tahtoa löytää sellaisia yhteistyöratkaisuja, joissa Kuolan perusteellisuuden rakennetta voitaisiin niin uudistaa, että sen aiheuttamat ympäristön vahingot olisivat vähäisemmät. Tämä on paitsi ympäristömme yhteinen etu, se on Neuvostoliiton etu, ja se on myös Suomen välitön etu. Toivokaamme, että näissä keskusteluissa voidaan niin edetä, että ne voisivat tuottaa ratkaisuja Neuvostoliiton presidentin Gorbatschovin Suomen-vierailun yhteydessä.

Ed. Laineen kohdalta pariin yksityiskohtaan haluaisin viitata. Ensinnäkin ed. Laine sanoi, että peruskoron nousu vielä lisää opintolainojen korkorasitusta. Nimenomaan näin ei tapahdu, koska hallitus antaa eduskunnalle lakiesityksen, jossa valtio sitoutuu aina vuodeksi kerrallaan tiettyyn korkotasoon. Opiskelijan omaa osuutta ei enää sitten nostettaisi. Tähän järjestelmään tulee siis muutos.

Mitä tulee asuntopolitiikkaan, toki tässä budjetissa on kaksi merkittävää käännettä aikaisempaan, jotka ovat mielestäni periaatteellisia. Ensinnäkin valtion lainoittaman asuntotuotannon määrä kääntyy nousuun, ja se on selvä käänne. Toinen seikka on se, että nyt tehdään yritys rakentaa tulosta tehtävän korkovähennyksen rinnalle verosta tehtävä vähennys. Tätä on pidetty periaatteessa ainakin aikaisemmin hyvin tärkeänä.

Kun ed. Laine viittasi siihen, että maan ansiottoman arvonnousun leikkaamista yhteiskunnalle tulisi edistää, kannustan oppositioryhmiä yhteisiin ponnistuksiin tässä asiassa. Toivon, että SKDL ja deva saavat tässä yhtä hyvää yhteistyötä keskustan taholta kuin eräissä muissa asioissa. Tämä olisi periaatteellinen kysymys, ja sillä olisi todellista merkitystä. Tähän saakka on oltu vain populismin puolella yhteistyössä.

Ed. Moilasan puheenvuorosta voin todeta sen, että julkisten menojen osuus kansantuloon on laskenut vuoden 1987 jälkeen. Siinä on tapahtunut selvä muutos. Osittain se johtuu suhdannesyistä, kun työllisyyden parantuessa eräät sosiaaliturvamenot alenevat, osittain tietoisesta suhdannepolitiikasta. Julkisten menojen kasvua on haluttu hidastuttaa silloin, kun talous käy muuten täysillä kierroksilla.

Ed. Moilanen viittasi myös talletusten korkojen verokohteluun. Hyvin yleinen on sellainen väärä käsitys, että kotitalouksien säästämisaste putosi sen jälkeen, kun talletusten korkojen verokohtelua muutettiin. Tämähän ei pidä paikkaansa, se on historiallisesti todistettavissa tilastoista, vaan päinvastoin tapahtui nimenomaan aikaisemman hyvin väljän verovapaan korkokohtelun aikana se, että kotitaloudet velkaantuivat ja vähensivät talletuksiaan. Romahtaminen tapahtui vuoden 1988 aikana, ei vuonna 1989.

Kysymys onkin siitä, onko finanssipolitiikassa sellaista arsenaalia, että me voimme imeä pois koko sen kulutuksen kasvun, joka tapahtuu kotitalouksien voimakkaan velkaantumisen kautta. Pelkään pahoin, että finanssipolitiikka ei koko vastuuta tästä kerta kaikkiaan voi ottaa, vaan se jää rahapolitiikan puolelle osaltaan. Ainoa ase, joka finanssipolitiikassa on, on korkovähennyksen raju rajoittaminen. En ole havainnut tässä keskustelussa voimakkaita vaatimuksia sen toteuttamiseksi.

Ed. Helteelle ensinnäkin lähdeverosta. Lähdeveroratkaisu ennakonpidätyksenä olisi sellainen, jolla voitaisiin turvata se, että suuret talletukset, todella suuret verovapaat talletukset saataisiin verotuksen piiriin. Tällä hetkellä sieltä ei tule valtiolle veroa markkaakaan. Jos korkotuloista tulee 25 prosenttia, se on paljon enemmän. Se nousee enemmän kuin 25 prosentilla. Jos taas meillä talletusten korkojen verokohtelu huomattavasti poikkeaa siitä, mitä se on muissa maissa, niin vapaitten pääomaliikkeitten aikana hyvin helposti pääomat pakenevat maasta, eikä kai sellainen ole meidän kenenkään etujen mukaista.

Ed. Helle lisäksi totesi, että budjetti leikkaa hyvinvointipalveluja. Se on ristiriidassa budjetin todellisuuden kanssa. Suomessa edelleen poiketen melkein kaikista hyvinvointivaltioista lisätään voimakkaasti väkeä sosiaali- ja terveystalouteen, 4 700—4 800 uutta virkaa perustetaan nyt. Se on erittäin paljon. Koska meidän valtiontaloutemme on vahvassa kunnossa, meillä on voitu välttää hyvinvointivaltion kriisi, johon monet maat ovat syöksyneet.

Ed. Helle otti esimerkkiä Länsi-Saksasta ja sanoi, että siellä sosialidemokraatit ovat arvostelleet konservatiivien tekemää verouudistusta siitä, että se suosii pitkissä mustissa autoissa ajavia. Esimerkki oli osuva varmasti Länsi-Saksasta, mutta Suomessa juuri pitkät mustat autot ovat olleet kaikkein voimakaimman verotuksen kiristymisen kohteena. Niiden verotusta, jos edustaja tarkoittaa nyt korkeimman veroluokan autoa, on nostettu 100 prosentilla. En tiedä, kuinka pitkä mustan auton pitää olla, mutta jos sanotaan, että sen pitäisi maksaa 300 000 markkaa, niin sellaisen verotusarvot ovat nousseet kaksinkertaiseksi. (Ed. Astala: Entä autoissa istuvien ihmisten?)

Mitä tulee TEL-maksujen lukemiseen veroasteeseen, niin hallitukselle sopii ihan kumpi tahansa menettely. Me voimme laskea, jos me haluamme, mikä on meidän veroasteemme, kun lasketaan normaali bruttoveroaste ja TEL-maksut yhteen, mutta silloin pitää myös laskea kansantalouden säästämiseen ja julkiseen säästämiseen valtiontalouden ylijäämä ja TEL-rahoitus yhteen. Molemmat sopivat. Jos me laskemme sillä tavalla, että TEL-maksut ovat julkista säästämistä ja veroastetta, voimme todeta,

että meillä julkisen talouden säästäminen on aivan ylivoimaista luokkaa tällä hetkellä länsimaissa — noin 5 prosenttia bruttokansantuotteesta. Mikään muu Oecd-maa ei ole lähelläkään. Oecd-maiden keskiarvo on noin nolla.

Sitten ed. Juhantalo. Varoitin häntä etukäteen, että hän nyt olisi paikalla, kun hän ei kahtena aikaisempana vuotena ole ollut täällä paikalla, kun olen puhunut. Ehkä kuitenkin käyn hänen puheenvuoronsa läpi.

Ed. Juhantalo käytti viime vuonna täällä puheenvuoron, joka minulla on ja joka näytti olevan ed. Juhantalollakin tekstinkäsittelylaitteella, koska se muistutti paljon tämänvuotista. Siinä hän sanoi, että budjetin kasvu vuonna 1989 on 6 prosenttia reaalisesti. Nyt meillä on tiedot tämän vuoden valtiontalouden menojen kasvusta. Ne tulevat eduskunnan käyttöön, kun lisäbudjetti tänne annetaan. Oikea kasvuluku on 2,5 prosenttia reaalisesti. Se on täsmälleen sama, mitä hallitus vuosi sitten täällä ilmoitti. En tiedä, miten keskustapuolueessa tällaista ed. Juhantalon puheenvuoroa tulkitaan. Onko se nyt sitten sitä väärän todistuksen antamista? Toivoisin, että hän päättäisi, kumman meistä pitää pyytää anteeksi.

Mitä tulee ensi vuoden kehitykseen, ed. Juhantalo sanoi, että valtiovarainministeriäni arvovaltansa peliin ja sanoi, että budjetti saa kasvaa enintään yhden prosentin, mutta että se kasvaa kolme. Tässä ed. Juhantalo, miten sanoisin, referoi minua väärin. Sanoin nimittäin, että budjetin menot voivat kasvaa enintään prosentin reaalisesti tämän vuoden kassamenoihin nähden. Tässä suhteessa oikea vertailuluku on 1,5 prosenttia, ja tämä puolen prosenttiyksikön kasvu johtui siitä, että sotu-maksua alennettiin suunniteltua enemmän. Se vaikuttaa budjettiin yllättäen menoja lisäävästi. Kun yleensä veronalennus laskee tuloja, tämä lisää menoja, koska valtio joutuu siirtämään enemmän varoja Kansaneläkelaitokseen, koska Kansaneläkelaitoksen tulot supistuvat.

Mitä tulee muutoin valtion menojen kasvuun viime vuosina, tilastoista voi löytää vertailuluvut. Vuosina 1983—1987 valtion menojen volyymin kasvu oli keskimäärin 4 prosenttia. Vuosina 1988—1990 se tulee olemaan keskimäärin 2 prosenttia. Nämä ovat vertailukelpoisia lukuja. Minun laskujeni mukaan kasvuvauhti olisi hidastumassa. En

tiedä, mitä laskutapaa ed. Juhantalo haluaa käyttää.

Jos muuten haluamme katsoa julkisen talouden kehitystä, niin parhaita tapoja kansainvälisesti on ollut ylijäämän vertailu. Siinä suhteessa julkisen talouden ylijäämä on voimakkaasti lisääntynyt, menee noin 2,5 prosenttiin bruttokansantuotteesta. Valtion velka on pudonnut vuoden 1987 15 prosentista nyt 8—9 prosenttiin, ja julkisten menojen kansantuoteosuus on laskenut. (Ed. Pekkari-nen: Sittenhän kaikki on hyvin!) — Ei kaikki ole hyvin. Meillä on tavattomia ongelmia, mutta palaisin niihin hetkeä myöhemmin, vaikka niistä jo puhuinkin viime viikolla.

Mitä tulee sitten veteraanien asemaan, niin siinä nyt ed. Juhantalo sekä antoi väärän todistuksen että referoi väärin. Nimittäin hän sanoi, että veteraanit ovat vaatineet jotain muuta kuin hallitus esitti. Otin veteraanijärjestöjen lähetystön vastaan — Erkki Huurtamon johdolla muuten — ja esitys sisällöltään on täsmälleen sama kuin heidän esittämänsä vaatimus. Mielellään toimitan tämän veteraanijärjestöjen vaatimuksen keskustapuolueen eduskuntaryhmän tietoon, jos siellä sitä ei ole vielä saatu tai sitten ehditty siihen tutustua. (Ed. Stenius-Kaukonen: Kyllä se on saatu, eikä se vastaa budjetin esittämää!) — Nyt ed. Stenius-Kaukonenkin antaa väärä todistuksia täällä. — Toinen asia on sitten se, että hallitus on tehnyt tämän ratkaisun juuri sen vuoksi, että halutaan nyt auttaa kaikkein heikoimmassa asemassa olevia veteraaneja.

Lopetan sanomalla vain hämmästykseni keskustapuolueen eduskuntaryhmän puheenvuorosta, joka poikkeaa kaikista opposition puheenvuoroista selvästikin epäedukseen. Se on sisäisesti näistä ristiriitaisin. Vaaditaan ensin vaihtotaseen alijäämän supistamista, sitten esitetään hulvattomasti menolisäyksiä kaikkialle yhteiskuntaan ja selvästi suurempia veronalennuksia, mitä budjetti esittää. Ei tällaisella kevytmielisyydellä iso puolue voi suhtautua kansantalouden ongelmiin, varsinkin puolue, jolla on sentään kunniakas historia maan asioiden hoidossa. Jonkinlaista vastuuta, jonkinlaista rehellisyyttä, jonkinlaista moraalia toivoisin.

Ed. Paloheimo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Liikanen arvosteli minua siitä, että olen puuttunut liian

paljon yksityiskohtiin puheenvuorossani. Niin, minähän puutu todellakin verotuksen periaatteelliseen uudistamiseen, siihen että tuloveroa pitäisi vuosisadan loppuun mennessä kymmenillä miljardeilla laskea ja nostaa ympäristöveroja. Puutuin kehitysavun muuttamiseen kokonaisvaltaiseksi ja pitkäjänteiseksi nykyisen asemasta. Puutuin sosiaalipoliitikan laadun perustavaan uudelleen arviointiin, Suomen metsien kokonaistilaan ja teollisuuden asenteeseen siihen, opetuksen ja koulutuspolitiikan peruskysymyksiin ja liikenteen kaikkein perustavimpaan problematiikkaan, siihen, jatketaanko liikennepoliittikkaa maantieliikenteen vai rautatieliikenteen suuntaan.

Haluan kiinnittää huomiota siihen, että ministeri Liikanen ei puuttunut puheenvuoroni substanssiin, sen sisältöön, juuri lainkaan. Hän vain totesi, että nämä kysymykset ovat liian pieniä yksityiskohtia, että hän puuttuisi niihin, ja se on ilmeisesti ymmärrettävää. Yritän seuraavalla kerralla puuttua laajempiin kysymyksiin.

Ed. E. Aho (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Liikasen äskeisen puheenvuoron perusteella olisi voinut saada sen käsityksen, että Suomessa ovat asiat erinomaisen hyvällä tolalla, taloutta on hoidettu loistavasti. Ainoa ongelma on se, että keskustaoppositio esittää kiusallisia ja hänen mielestään väärin perustein esitettyjä väitteitä hallituksen talouspolitiikasta. Valitettavasti tuo kuva ei ole noin ruusuinen hallituksenkaan näkövinkkelistä, vaan ne ongelmat, joiden kanssa Suomi taloudellisesti joutuu kamppailemaan, ovat erittäin suuria. Ne ovat pahenemassa, ja tällä budjettiesityksellä hallitus ei ehdota mitään konkreettisia riittäviä ratkaisuja näiden ongelmien poistamiseksi.

Olisi ollut mielenkiintoista kuulla sen ministeri Liikasen lupauksen täyttyvän, jonka hän puheenvuoronsa aikana sanoi, että hän aikoo puuttua näihin ongelmiin, mutta jostain syystä ne tästä puheenvuorosta kokonaan unohtuivat. Olisi mielenkiintoista kuulla, millä tavalla inflaatiovauhti aiotaan saada hillityksi, pudotetuksi edes sille tasolle, missä muualla Oecd-maissa ollaan, ja minkälaisilla keinoilla hallitus aikoo korjata vaihtotase- ja ongelmaa, joka on pahenemassa ja joka on johtamassa yhä syveneviin taloudellisiin on-

gelmiin. Nämä ovat, ministeri Liikanen, niitä kysymyksiä, joihin tässä keskustelussa toivoisi löytyvän vastauksia.

Luulen, että ne monet heitot, joita tuossa äskeisessä puheenvuorossa tuli, eivät olleet tarkoitettukaan vastattavaksi vaan enemmänkin ministerin omaksi iloksi.

Valtiovarainministeri Liikanen: Herra puhemies! Kun täällä eduskunnassa on aikarajoituksia, niin mielelläni käytän nyt puheenvuoron vaihtotaseen ongelmasta.

Olen täällä puhunut viime viikolla siitä, että vaihtotaseen epätasapaino on meidän taloutemme suurimpia ongelmia, jossa täytyy kyetä sekä investointien tasoa laskemaan että säästämisastetta nostamaan ongelman voittamiseksi. Olen esittänyt, että me joudumme rajoittamaan julkisia investointeja, joudumme rajoittamaan vähemmän tärkeitä investointitoimintaa, mikä tulee huomenna eduskunnan käsittelyyn. Toivon oppositiolta ymmärtämystä asian yhteyteen.

Toinen puoli on sitten se, että me joudumme nostamaan säästämisastetta selvästi. Sen suhteen on tehty ratkaisuja yritysten säästämisen osalta. TEL-maksu nousee. On tehty ratkaisuja valtiontalouden osalta: valtion ylijäämää pyritään nostamaan. On tehty ratkaisuja kotitalouksien säästämisen osalta sekä kulutusluottojen verovähennysoikeutta supistamalla että korkotulojen ja osinkotulojen verokohtelua yksinkertaistamalla. Kuntien osalta keskustelut ovat vielä kesken.

Mihinkään näihin avainkysymyksiin keskustapuolueen eduskuntaryhmä ei ottanut mitään kantaa vaan esitti ratkaisuja, jotka kaikki ovat täydessä ristiriidassa vaihtotaseen vajeen voittamisen kanssa. Jos esitetään julkisen talouden menojen voimakasta lisäämistä miljardin luokalla, niin kuin ryhmä esitti, ja sen lisäksi vielä tulopuolella huomattavia ratkaisuja, jotka vähentävät valtion tuloja, ja sen lisäksi lievennettäväksi vielä korkojen verokohtelua, nämä kaikki lisäävät aivan oleellisesti vaihtotaseen alijäämää nykyisestäään. Vaihtotaseen alijäämä on meille todella vakava kansallinen kysymys nyt, tänä vuonna, ensi vuonna ja tulevaisuudessa. On hyvin mahdollista, että nekään toimenpiteet, jotka on tehty, eivät riitä, vaan tarvitaan lisää.

Keskustapuolueen linja johtaisi aivan näpituntumalla arvioiden pitkälle kaksinume-

roiseen, kahdella alkavaan vaihtotaseen vajeeseen, ehkä jopa lähemmäs kolmeakymmentä miljardia. Ei tällaisella politiikalla, tällaisella ohjelmalla vastuuntuntoinen oppositiopuolue voi toimia. Jos ongelmaa pidetään tärkeänä, politiikan ja toimenpiteiden pitäisi olla edes jossakin linjassa esitetyn ongelman ja sen voittamisen kanssa. Ed. Juhantalon puheenvuoro ei miltään osin, ei yhdessäkään kohdassa, sen voittamista tukenut.

Mitä ed. Paloheimoon tulee, niin ensinnäkin voi sanoa, että voi yhtyä moniin niistä kysymyksistä, mistä ed. Paloheimo puhui, esimerkiksi koulutuspolitiikasta ja siitä, että ympäristökysymykset pitäisi läpäisyperiaatteella ajaa läpi koko koulutusjärjestelmän ja opetusjärjestelmän. Mielestäni se on erittäin hyvä kysymys, ja uskon, että täällä paikalla oleva toinen opetusministeri välittää tiedot opetusministeriöön. Ilmeisesti teillä on jo suunnitelmiakin tämän voittamiseksi. Me tarvitsemme syvällisiä asennemuutoksia, jotka koskevat meitä jokaista. Me tarvitsemme ympäristöpolitiikassa syvää tietoisuutta siitä, että on myös tehtävä todellisia valintoja, on myös luovuttava jostakin. Tämä edellyttää suuria asennemuutoksia, joissa koulutuksella on merkittävä tehtävä. Toisaalta toivon, että myös ympäristöveroratkaisut tätä samaa asennemuutosta ovat osaltaan läpi ajamassa.

Mitä tulee rautateitten ja tieliikenteen keskinäiseen suhteeseen tässä budjetissa, tavoitteemme on ollut nimenomaan panostaa rautateihin. Tämän takia esimerkiksi rautateitten sähköistystä lisätään, kun kaikista huonoista vaihtoehtoista se on kuitenkin vähiten ympäristölle vaarallinen. Rautateiden investointeja lisätään, koska se kuitenkin joukko-liikenteen muotona on selvästi meille edullisin. Toivottavasti myös junaliikenteen nopeuksien kasvu tekee junaliikenteestä selvästi kilpailukykyisemmän kuin nykyisin muitten liikennemuotojen kanssa.

Ed. Helle (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Liikanen tämä puheenvuoro sisälsi huomattavasti enemmän inhimillisiä piirteitä kuin edellinen, johon vastauspuheenvuoron pyysin. Totean, että ministeri siinä puheenvuorossaan esiintyi hyvin takapenkkiäisenä, ei suinkaan parlamentin takapenkkiäisenä, vaan juuri sen mustan auton takapenkkillä istujana. Tosiasia on, että

meillä verotus on siirtynyt siihen suuntaan, että takapenkillä istuvat ihmiset pääsevät selvästi vähemmällä nykyään, kun taas se kuljettaja joutuu maksamaan enemmän veroa. Tästä oli puhe, ja ministeri Liikasen puheenvuoro omalta osaltaan vahvisti tätä käsitystä.

Kun puheenvuorossani totesin lähdeverosta, niin kritikoin nimenomaan sitä, että se ei toteuta sitä tasavertaisuutta, mikä on ilmoitettu verouudistuksen pohjaksi. On tietysti hyvä, että sen avulla saadaan jotakin veroa näistä rahaliikkeistä, se on oikein. Mutta tasavertaisuuden periaate ei toteudu, ja se oli kritiikkini aihe ja kohde. Ministeri itse totesi, että kritiikki tältä osin pitää paikkansa.

Mitä tulee maan ansiottomaan arvonnousuun, esimerkiksi nykyinen hallitus ei ole kyennyt siihen puuttumaan siinä määrin kuin on tarvetta. Me täältä vasemmalta olemme täysin valmiita yhteistyöhön sosialidemokraattien kanssa tässä asiassa, mutta näyttää siltä, että te olette enemmän yhteistyössä kokoomuksen kanssa, jonka avulla tämä asia ei mene eteenpäin.

Siitä yhteistyöstä, mitä oppositio on harjoittanut, on ollut jopa tuloksia. Viittaan ympäristöveroajatuksen läpimenoon tässä budjetissa, jos kohta tuloksiin emme ole täysin tyytyväisiä.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olen tämän viikon aikana, kun eduskunta syysistuntokaudellaan on istunut, kuullut muistaakseni neljä ministeri Liikasen puheenvuoroa, jotka jollakin tavalla ovat koskettaneet budjettia tai taloutta yleensä. Yhdessäkään näistä, äsken kuultua lukuun ottamatta, ei syvällisempää eikä toisesta tuossakaan mitään syvällistä analyysiä maan talouden tilasta, sen ongelmista ja ongelmien korjaamiseksi tarvittavista ratkaisuista ole kuullut. Sen ministeri toki myönsi, että rakennusveron osalta kaikki meni pieleen. Se on ainoa jonkinlainen syvällisempi analyysi. Mitään muuta sieltä ei juuri ole tullut.

Sen sijaan ministeri yrittää mollata kylläkin keskustan ryhmäpuheenvuoron pitäjän puheenvuoroa, ryhmäpuheenvuoroa, jossa minun mielestäni ja ryhmämme mielestä aivan oikein puututtiin siihen, mihin ryhmäpuheenvuorossa tällaisen budjetti- ja veropoliittisen linjan jälkeen on puututtavakin: siihen,

että hallituksen vero- ja budjettipoliittinen linja on todellakin rajusti epäsosiaalinen vero- ja budjettipoliittinen linja, jossa verotuksen painopiste siirtyy ensinnäkin pieni- ja keskituloisten verotuksen suuntaan ja toiseen samaan aikaan kansalaisten perusturva pannaan koko lailla tarkkaan jäihin. Tasekorotuksia ei tule, niin kuin ed. Juhantalo puheenvuorossaan osoitti, juuri mihinkään kansalaisten perusturvan kannalta tärkeisiin asioihin.

Minusta on kohtuutonta edellyttää, että opposition toimesta tuodaan tässä yhteydessä selvä ohjelma, miten maan talous laitetaan kuntoon. Sitä paitsi kaiken lisäksi ed. Juhantalon puheenvuorossa oli niitä keinoja, mihin talouden tervehdyttämiseksi tulisi puuttua, mm. säästämisen edistämisen osalta, toisin kuin ministeri muistaa tai tietää. Ja eräitä muitakin vastaavia siinä oli. Lupaani ja me kaikki varmasti voimme luvata, että tämän syksyn aikana näiltä osin muitakin ohjeita ja esityksiä opposition suunnalta, myös keskustaopposition suunnalta, tullaan esittämään.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Liikasen puheenvuoron viimeisessä kohdassa, jossa puhuttiin rintamaveteraanien etuuksista, päästään juuri siihen asiaan, johon jo hänen aikaisempien kannanottojensa johdosta halusin puuttua.

Olen lukenut hyvin tarkkaan rintamaveteraanien lehteä, missä on kuva ministeri Liikasta tämän lähetystön kanssa, ja tiedän täsmälleen, että he ovat esittäneet ylimääräisen rintamalisän korottamista niin, että se tulisi 30 prosenttiin kansaneläkkeen lisäosasta ja tämä ohjelma kolmen vuoden aikana. Ensi vuodelle he ovat esittäneet 163 miljoonaa markkaa. Hallituksen esityksessä on 25 miljoonaa markkaa. Miten tämä vastaa rintamaveteraanien esitystä? Esitys tulee voimaan 1.10., ja se nostaa 12,5 prosenttiin rintamalisän. Aivan oikein on se, että juuri tätä ylimääräistä rintamalisää, joka menee kaikkein pienituloisimmille rintamamiehille, nostetaan. Se on oikea suunta.

Mutta missään muussa kohtaa budjetissa ei näy tätä samaa linjaa. Pienintä sairauspäivärahaa, pienintä työttömyyspäivärahaa, pienimpiä kansaneläkkeitä, joiden varassa nimenomaan monet naiset joutuvat elämään, niitä ei nosteta. Sen vuoksi niihin olisi

välttämättä tarvittu tasokorotuksia, mikä olisi vastannut eduskuntaryhmien yhteistä esitystä, joka keväällä luovutettiin kaikille eduskuntaryhmien puheenjohtajille, jolloin kauniisti luvattiin, että nyt korjauksia tulee.

Ministeri Liikanen puhuu sujuvasti hienoilla termeillä, mutta hän unohtaa kokonaan vaikeimmassa asemassa olevat ihmiset. Hän ilmeisesti on ainoa, joka on uskonut pääministeri Holkerin sanaan, että me kaikki olemme yhtä keskiluokkaa, häneen se on mennyt täydestä. Mutta me tiedämme, että meillä on erittäin paljon köyhiä ja todella vaikeassa asemassa olevia ihmisiä.

Toivoisin saavani vastauksen, miksi näitä ei ole korotettu.

Ed. Soininvaara (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Liikanen sanoi, että ympäristöveroja ei voitu korottaa enempää, koska sillä olisi haitallisia tulonjakopoliittisia vaikutuksia. Tuo herättää sellaisen ihmettelyn, että jos kerran korotusvaraa välillisille veroille ei ollut enempää, miksi sitä tuhlatiin korottamalla liikevaihtoveroa, koska sehän vaikuttaa ikään kuin samalla tavalla. Toinen vastaväite, joka nyt kuitenkin nousee, on se, että miksi silloin, jos oltiin niin huolestuneita, piti tehdä vuosikymmenen epäsosiaalisin tuloveroasteikkojen tarkistus, koska sillähän juuri tuloeroja lisätään.

Haluan täällä käydystä keskustelusta huomauttaa sen, että eduskunnan selvä enemmistö näyttää ainakin puheissa olevan verotuksen epäsosiaalista linjaa vastaan. Sen takia tekisinkin täällä ehdotuksen siitä, että kun meillä tässä asiassa on valta, korjaamme hallituksen esitystä. Se voidaan tehdä esimerkiksi siten, että lisätään ympäristöveroja parilla kolmella miljardilla markalla lisää ja näin saadut rahat käytetään siihen, että annetaan niille, joita hallituksen veroratkaisu kokonaisuudessaan lyö päähän. Se tarkoittaa sitä, että on nostettava verotettavan tulon alarajaa. Se tarkoittaa ilmeisesti myös sitä, että kunnallisverotuksen perusvähennykselle on tehtävä jotakin, joka täytyy taas kunnille kompensoida. Tällä tavalla voimme sekä auttaa ympäristöä että korjata hallituksen esityksessä olevan minusta erittäin epäsosiaalisen linjan.

Ed. Astala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Liikanen väitti,

että SKDL ja keskusta ovat nykyisissä yhteistyösuhteissaan lähinnä populismin puolella. Edelleen ministeri Liikanen väitti, että todellista olisi yhteistyö esimerkiksi maan ansiottoman arvonnousun leikkaamiskysymyksessä. Viimeisessä asiassa olen samaa mieltä ministeri Liikasen kanssa, mutta haluan todeta hänelle, että perusturvan kehittämishankkeissa SKDL ja keskusta ovat tänään todella vakavasti liikkeellä. Ette ole tainnut ehtiä tutustua tekemiimme ehdotuksiin. Suosittelen tutustumista. Tämä hallitus on nimittäin niin kovakorvainen, ettei kuuntele minkäänlaisia käsityksiä ja kannanottoja perusturvan kehittämiseksi, ei eduskuntaryhmien yhteistä kannanottoa, joka tehtiin keväällä, eikä ilmeisesti myöskään SKDL:n ja keskustan tekemää avasta perusturvan kehittämiseksi, joka esitys on hyvin asiallinen ja hyvin seikkaperäinen. Tämä hallitus ei yleensääkään ole nostanut perusturvan vähimmäisetuuksia lainkaan taikka ei juuri lainkaan.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiinnitän kolmeen asiaan huomiota ministeri Liikasen ensimmäisessä puheenvuorossa tässä keskustelussa.

On todettava se, että ministeri Liikanen on ruvennut varsin asiantuntevasti puhumaan ympäristö- ja haittaveroista kuluneen vuoden aikana. Ehkä täällä käydyllä keskustelulla on siinä osuutensa. Kuitenkin jossakin on perustavaa laatua oleva näköaliero. Minä väitän, että se on siinä, että meikäläiset kokevat kielteisen kehityksen Suomen luonnossa niin vakavaksi, että me näemme vain radikaaleilla nopeilla toimenpiteillä voitavan vaikuttaa siihen, että nämä kielteiset kehityskulut katkeavat. Ministeri Liikanen sen sijaan äsken puolusti verkkaisia, varovaisia toimenpiteitä. Siinä on siis perustavaa laatua oleva näkemysero politiikan taktiikasta.

Toinen näkökohta. Ministeri Liikanen puhui rahamarkkinoiden vapauttamisesta ja päivitteli sitä, että pääomat pakenevat maasta. Niinhän sitten käy, kun itseisarvoksi muodostuu se, että rahamarkkinat vapautetaan. Itse on syylinen, kun valitsee väärät itseisarvot politiikalleen. Hyötytavoitteita siinä ei ole mukana ollenkaan.

Kolmas näkökohta, joka on hyvin merkittävä. Viime talvena ministeri Liikanen vielä puhui vaihtotaseen alijäämän pienentämises-

tä, mutta viime viikolla, tasan viikko sitten, hän tyytyi siihen, että pysyisi edes nykyisellään.

Valtiovarainministeri Liikanen: Herra puhemies! Ed. Helteelle on syytä kertoa, että hallituksen piirissä on nyt maan ansioton arvonnousu käsittelyssä ilmeisesti tällä viikolla. Toivon, että asiat saadaan mahdollisimman nopeasti eduskuntaan, mutta asian käsittelyä tavattomasti helpottaisi, jos yhtenäinen oppositio olisi vaatimassa vielä kiireämpiä leikkauksia maan ansiottomaan arvonnousuun — korostan: yhtenäinen oppositio — tai edes hyväksyisi sen linjan, joka on ollut esillä.

Ed. Helteen kritiikki on siinä oikeaa, että lähdevero 25 prosentin tasolla ei vie kaikkia tuloja samalle viivalle, mutta päämäärä lähennee, kun nyt veroprosentti on nolla. Ne eivät ole edes millään viivalla, mutta nyt kuitenkin päästään samalle kentälle.

Ed. Pekkariselle talouspoliittisesta keskustelusta. Esitin täällä budjettipuheenvuoron viime viikolla. Olen havainnut sen, että minä olen kuitenkin vaivautunut kommentoimaan täällä esitettyjä ryhmäpuheenvuoroja. Budjettipuheenvuoroa ei ole kommentoinut vielä kukaan, mutta ehkä siihen aika tulee tämän ja huomisen päivän aikana.

Mitä tulee liikevaihtoveroon, on ollut pitkään esillä sellainen ajatus mm. matalapalkka-alojen taholta, että pitäisi pyrkiä eteneämään sitä tietä, että työnantajan sotu-maksua alennettaisiin ja sama raha kerättäisiin liikevaihtoverolla, koska tätä kautta vero kohdistuu yhtä lailla kotimaiseen tuotantoon, kotimaisiin hyödykkeisiin ja tuonti-hyödykkeisiin. Nyt otetaan varovainen askel tuohon suuntaan, ja sen takia liikevaihtoveroon tulee puolen prosenttiyksikön nousu.

Ed. Stenius-Kaukoselle haluan muistuttaa, että on tehty monta ihmisten perustoimeentuloon liittyvää uudistusta ja ratkaisua. Lapsilisät nousevat. Voin palata myöhemmin laajaan keskusteluun kaksin- ja kolminkertaistamisesta, mutta säästetään yksi hyvä aihe vielä tälle ja huomiseksi päivälle.

Toinen seikka on se, että opintotuen osalta velkaantuneiden opiskelijoiden korkorasitus-ta selvästikin tulevaisuudessa kevennettäisiin. Valtio ottaisi suuremman riskin.

Rintamamiesveteraanien ehdotus nyt oli ihan sen mukainen, mitä he esittivät — se on

totta, että 1.10. voimaan tullen, mutta sisälöltään. Ehkä kutsun ensi kerralla ed. Stenius-Kaukosen mukaan, kun lähetystöt tulevat, ettei tule väärää käsityksiä.

Mitä tulee sitten ed. Soininvaaran puheenvuoroon, kyllähän verotusratkaisua voi arvostella, eikä se nyt esimerkiksi minun henkilökohtaista ehdotustani täsmälleen vastannut. Mutta kyllähän se väite, että se on vuosikymmenen epäsosiaalisin, nyt menee jo vähän metsään. Kun tänä vuonna alennettiin ylimmäistä marginaaliveroa seitsemän prosenttiyksikköä ja nyt ensi vuonna yksi, minusta suunta on oikea, joskaan ei ehkä vielä riittävä. Kyllähän nyt sentään aika paljon alemmaksi mennään. Sillä, että tulonhankkimisvähennystä nostetaan, nimenomaan keskituloisten asemaa helpotetaan.

Mutta siinä ed. Soininvaara on oikeassa, että tulemme aina hankalaan vaiheeseen silloin, kun olemme nostaneet verottoman tulon alarajaa hyvin voimakkaasti. Valtionveroa ei enää kyetä keventämään niille, joilta valtionvero puuttuu. Meidän pitäisi mennä kuntien talouden puolelle ja korottaa kunnallista perusvähennystä. Olen siinä täysin samaa mieltä. Ongelma on vain se, että kuntien voimakas painostus valtion suuntaan, jota on nähty koko budjetin ajan, olisi ollut sitä hurjempaa, kun kunnat sanoisivat, että vielä heidän verotulojaankin ryhdytään alentamaan. Jos kunnallisille keskusjärjestöille sopii — täällä on keskustapuolueen edustajia, ehkä liiton puheenjohtajakin paikalla — että perusvähennystä nostettaisiin, en usko, että hallitus on ensimmäinen, joka panee siinä sitten hanttiin. Toivon asiasta aloitteita.

Mitä tulee sitten ed. Astalan puheenvuoroon, ongelma vain keskustapuolueen ja SKDL:n yhteisissä ehdotuksissa on se, että kun esitetään lisää menoja ja keskustapuolue esittää, että pitää olla kireämpi budjetti ja SKDL:lle pitää olla löysempi, en ymmärrä, miten näitä kahta kantaa voi yhdistää. Ei niitä voi yhdistää mitenkään.

Ed. Pulliaiselle sanon suoraan sen, että minusta on täysin mahdollista ympäristöverojen puolella edetä selvästikin ja voimakkaastikin nykyisestäään. Mutta meidän täytyy tutkia ensinnäkin tulonjakovaikutuksia, mitä se merkitsee. Täytyy tutkia, miten ympäristöverot parhaiten suunnattaisiin niin, että ne vaikuttavat kansalaisten, yritysten ja maata-

louden kulutus- ja tuotantokäyttäytymiseen, ja jatketaan sitten tällä tiellä.

Kun harvoin täällä tunnustusta voi lausua — tai voihan sen tehdä mutta tulee niin harvoin tehdyksi edustajille — minusta vihereät viime kesänä, kun ympäristöverokeskustelu lähti täyteen liekkiin, siinä poikkesivat normaalista poliittisesta käyttäytymisestä, että he olivat myös sen jälkeen, kun keskustelu käynnistyi, samalla kannalla kuin ennen keskustelua. Useinhan meillä kanta vaihtuu heti, kun ensimmäiset vastustajat ilmestyvät näköpiiriin. Tästä tunnustus, ja otan kritiikin vastaan, että oikean suuntaisia mutta riittämättömiä.

Ulkoasiainministeri Paasio: Herra puemies! Muuttuvassa kansainvälisessä tilanteessa Suomen ulkopolitiikan peruslinja vastaa hyvin tarpeitamme. Muutokseen sisältyy haasteita, joita ei tule vähätellä. Niihin vastaaminen onnistuu meiltä, kun pidämme ulkopoliittikkamme selkeät perusteet vakaina. Näitä ovat ennen muuta hyvät ja luottamukselliset naapurisuhteet ja puolueettomuuspolitiikka.

Kun Euroopassa ja naapurimaassamme Neuvostoliitossa on käynnissä voimaperäinen uudistus- ja muutosprosessi, korostuu Suomen ja Neuvostoliiton suhteiden vakauden ja pitkäjänteisyyden arvo. Samalla kun Neuvostoliitto uudistaa presidentti Mihail Gorbatschovin johdolla yhteiskunta- ja talousjärjestelmäänsä, sen yhteydet ulkomaailmaan ovat avautuneet ennennäkemättömällä tavalla. Se asettaa Suomellekin kovan haasteen, johon meidän on vastattava.

Valmistautuminen presidentti Gorbatschovin Suomen-vierailuun alkaneena syksynä on tuonut mukanaan maittemme suhteiden eri osatekijöiden perusteellisen arvioinnin. Suhteiden perusta on uusiakin haasteita ajatellen terve ja elinvoimainen. On odotettavissa, että vierailun yhteydessä valmistuu suurehko määrä uusia sopimuksia ja hankkeita, jotka merkitsevät kukin omalla alallaan harppauksia eteenpäin. Suomessa annetaan vierailulle suuri poliittinen merkitys. Se on ystävyysvierailu, jonka yhteydessä kahdenväliset suhteemme vahvistetaan ja viitoitetaan uudistuvan Neuvostoliiton kanssa.

Eurooppalainen muutosprosessi korostaa monin tavoin myös pohjoismaisen yhteistyön merkitystä. Pohjolan maiden välinen perin-

teinen yhteistyö on joustavaa ja mukautuu uusiin tilanteisiin, mutta sen peruserkitys säilyy. Suomen ja muiden Pohjoismaiden näkemykset Pohjolan turvallisuuden kehittämisenäköymistä ovat pitkälti saman suuntaisia: pyrimme lisäämään alueen vakautta ja vähentämään jännitystekijöitä.

Pohjolan nykyinen ydinaseettomuus on vakautta lisäävä tekijä, ja Suomi jatkaa pyrkimyksiään tämän asiointilan vahvistamiseksi ydinaseettoman vyöhykkeen muodossa. Tavanomaisia asevoimia koskevien neuvotte-lujen edistäminen vahvistaisi turvallisuutta myös Pohjois-Euroopassa ja edesauttaisi samalla vyöhykejärjestelyjen aikaansaamista. Viime elokuksessa kokouksessaan Pohjoismaiden ulkoministerit keskustelivat myös merialueisiin liittyvistä sotilaallisista kysymyksistä. Totesimme yhdessä, että tarvitaan syvällistä kansainvälistä keskustelua sopivilla monenkeskisillä foorumeilla, jotta luotaisiin edellytyksiä luottamusta ja turvallisuutta lisäävien merellisten toimien ja aseidenriisun edistämiseksi.

Herr talman! De stora omvandlingsprocesserna i Europa har lett till en betoning av neutralitetsaspekten i Finlands utrikespolitiska diskussion. Neutralitetspolitikens karaktär och utveckling har på ett mångsidigt sätt utvärderats. Diskussionen har varit uppfriskande, men den har inte ur regeringens synpunkt sett fört fram något sådant nytt som skulle förutsätta en omvärdering av den linje vi valt.

Att analysera innehållet i vår neutralitetspolitik är alltid nödvändigt, just nu kanske mera än tidigare. Regeringen ser neutralitetspolitiken som en säkerhetspolitisk lösning, genom vilken vi försöker hålla oss utanför stormakternas konflikter.

Euroopassa tapahtuvat voimakkaat muutosprosessit ovat johtaneet puolueettomuusnäkökulman korostumiseen Suomen ulkopoliittisessa keskustelussa. Puolueettomuuspolitiikan luonnetta ja kehitystä on monipuolisesti arvioitu. Keskustelu on ollut virkistävää, mutta se ei ole tuonut hallituksen kannalta sellaista uutta, joka edellyttäisi valitsemamme suuntauksen uudelleenharkintaa.

Puolueettomuuspolitiikan sisällön analysoiminen on aina tarpeen, nykytilanteessa

kenties entistäkin enemmän. Hallitus näkee puolueettomuuspolitiikan turvallisuuspoliittisena ratkaisuna, jolla pyrimme pysyttämään suurvaltain välisten ristiriitojen ulkopuolella.

Man har talat mycket om vår neutralitetspolitik i samband med integrationen i Väst-europa. Neutralitet är inte ett handelspolitiskt begrepp. Däremot bör man inte idka handelspolitik så att den begränsar förverkligandet av neutralitetspolitiken. Utgående från detta kan man konstatera att Finland inte överväger att ansluta sig som medlem i den Europeiska gemenskapen. Vi kommer att få fram sådana arrangemang med EG som bäst främjar våra ekonomiska och politiska intressen.

I den internationella diskussionen har man på sista tiden försökt se Finlands ställning som en eftersträfvansvärd modell för den utveckling som nu håller på att ske i vissa östeuropeiska länder. Till detta bör sägas att den utrikespolitiska linje som fastställer Finlands internationella status uttryckligen är en finsk lösning som har fötts, utvecklats och fortsättningsvis utvecklas på basen av de samhälls- och historiska förhållanden som är specifika för Finland. Inget land kan hämta sina utrikespolitiska grundvalar utifrån och Finland önskar inte heller truga sin egen lösning på andra. Varje land bör själv ordna sina internationella relationer.

Puolueettomuuspolitiikastamme on runsaasti puhuttu yhteydessä Länsi-Euroopan yhdentymiseen. Puolueettomuus ei ole kaupapoliittinen käsite. Kaupapolitiikkaa ei kuitenkaan saa harjoittaa niin, että se rajoittaa puolueettomuuspolitiikan toteuttamista. Näistä lähtökohdista käsin on todettava, että Suomi ei harkitse liittymistä Euroopan yhteisöjen jäseneksi. Kykenemme löytämään EY:n kanssa sellaiset järjestelyt, jotka vastaavat taloudellisia ja muita kansallisia etujamme.

Kansainvälisessä keskustelussa on viime aikoina pyritty näkemään Suomen kansainvälinen asema tavoiteltavana mallina siinä kehityksessä, joka on meneillään eräissä Itä-Euroopan maissa. Tähän on sanottava, että Suomen kansainvälisen aseman määrittelevä ulkopoliittinen linja on nimenomaan suomalainen ratkaisu, joka on syntynyt, kehittynyt

ja edelleen kehittyä nimenomaan Suomen yhteiskunnallisissa ja historiallisissa olosuhteissa.

Mikään maa ei voi tuoda ulkopoliitiikkansa perusteita muualta, eikä Suomi halua tyrkyttää omaa ratkaisuaan muille. Jokaisen maan tulee itse järjestää kansainväliset suhteensa. Kukin puolueeton maa noudattaa omiin olosuhteisiinsa sopeutettua puolueettomuuslinjaa. Niiden välillä on eroja, mikä on peräti luonnollista.

Myös Suomi päättää puolueettomuuspolitiikkansa soveltamisesta ja sisällöstä itse. Ulkovalloilla saattaa olla ja usein onkin puolueettoman valtion käyttäytymiseen nähden omia intressejään. Se on normaalia, ja on viisasta ottaa se huomioon. Puolueettomuuspolitiikkaa, jota muut eivät sellaiseksi tunnusta, on vaikeata menestyksellisesti toteuttaa. Soveltamisvastuu on kuitenkin puolueettomalla valtiolla itsellään.

Puolueettomien maiden rooli on viime vuosien kehityksen tuloksena vahvistunut. Ne voivat edelleen toimia idän ja lännen lähentymiseksi, olipa kyse turvallisuuden vahvistamisesta tai taloudellisesta yhteistyöstä. On huomattava, että läpimurto liennytyskehityksessä on vasta tapahtunut ja edustaa kenties vain alkuvaihetta. Siihen sisältyy rajuakin murrosta ja epävarmuustekijöitä. Puolueettomien maiden rooli Euroopan kehityksessä on toimia luotettavina suunnanäyttäjinä. Aktiivisen puolueettomuuspolitiikan tehtävä ei Suomen mielestä ole suinkaan päättynyt.

Herra puhemies! Eurooppa on muutostilassa, jonka elementtejä ovat lännessä voimistuva integraatiokehitys sekä idässä uudistumispolitiikka ja sen mukana seuraavat paineet. Euroopan poliittinen ja sotilaallinen kahtiajako on pehmentynyt, ja uudenlaiset yhteistyön tuulet puhaltelevat maanosamme eri puolilla. Toisaalta kehitys on ollut ja on siinä määrin rajua, että sen koko kuvasta on vielä vaikea saada täyttä selvyyttä. Meillä on syytä toiveikkuuteen. Eurooppa on muuttumassa avoimemmaksi. Eurooppalainen itsetunto on vahvistumassa ja voimavaroja on vapautumassa yhteiseenkin käyttöön. Euroopan kahtiajako rapautuu vasta sitten, kun sen henkinen ja taloudellinen suorituskyky on palautettu. Tämä kehitys näyttää nyt olevan saavuttamassa historiallisen käännekohdan. Olemme uuden Euroopan kynnyk-

sellä, jonka yltä sodan pitkä varjo on vihdoin katoamassa.

Yhteistyön Eurooppa on tavoite, johon Suomi omalta osaltaan jo pitkään on panostanut. Haluamme käydä kauppaa ja harjoittaa muutakin taloudellista yhteistyötä kaikkien eurooppalaisten osapuolten kanssa ilman syrjintää. Parhaiten näyttää Etyk täyttävän pitkällä tähtäyksellä Suomen ajatuksen Euroopasta. Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöprosessi tähtää sotilaallisen vastakkainasettelun vähentämiseen, yhteistyön kehittämiseen kaikkien alueen valtioiden ja yhteiskuntien kesken, ihmisten vapaan liikkuvuuden ehtojen parantamiseen ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen. Tällaista kehittyvää Eurooppaa on kutsuttu yhteiseksi taloksi. Se on sattuva nimitys. Kysymys on Euroopan arkkitehtuurista, myös sisustusarkkitehtuurista.

Sen kaltaisia ajatuksia Suomella on ollut 20 viime vuotta työskennellessämme Etykin hyväksi. Siksi me puhumme Etyk-Euroopasta tai turvallisuuden ja yhteistyön Euroopasta. Puhummepa arkkitehtuurin termein tai muilla kielikuvilla, tärkeintä on itse tavoitteiden sisältö ja se, mitä tehdään niiden saavuttamiseksi.

Herr talman! Det internationella samarbetet inom miljövården har klart intensifierats under de senaste åren. Det är nödvändigt, rentav av nöden påkallat. Vi har råkat i en situation, där de bästa miljövårdsinvesteringarna kan vara de som görs utanför det egna landets gränser. Finland har deltagit och fungerat som initiativtagare på alla ur vår synpunkt viktiga områden, globalt, regionalt och bilateralt. Vår avsikt är att fortsätta på samma sätt.

I det här sammanhanget vill jag omnämna två projekt som står oss särskilt nära. Det bilaterala samarbetet mellan Finland och Sovjetunionen har på kort tid blivit det snabbast växande området i våra relationer. Vid det möte som hölls i Moskva förra veckan med blandkommissionen för miljöfrågor behandlades och godkändes vissa utomordentligt viktiga program gällande en minskning av utsläppen inom vardera landets områden. Genomförandet av dessa program förutsätter ett nära samarbete för att förnya industrin med sikte på att de nya normerna skall kunna uppfyllas.

Herra puhemies! Ympäristönsuojeluun tähtäävä kansainvälinen ympäristöyhteistyö on viime vuosina selvästi voimistunut. Se on tarpeen, suorastaan pakon sanelemaa. Olemme tulleet tilanteeseen, jossa parhaat ympäristönsuojeluinvestoinnit saattavat olla tehtävissä oman maan rajojen ulkopuolella. Suomi on osallistunut ja toiminut aloitteen tekijänä kaikilla meidän kannaltamme tärkeillä aloilla maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja kahdenvälisesti. Näin on tarkoituksemme jatkaa.

Tässä yhteydessä haluan mainita kahdesta meitä erityisen lähellä olevasta hankkeesta. Suomen ja Neuvostoliiton kahdenvälinen yhteistyö on nopeasti muodostunut suhteidemme nopeimmin kasvavaksi alaksi. Viime viikolla Moskovassa pidetyssä ympäristökysymysten sekakomissiossa käsiteltiin ja hyväksyttiin eräitä olennaisen tärkeitä yhteisiä ohjelmia, jotka koskevat saastepäästöjen vähentämistä kummankin maan alueella. Näiden ohjelmien toteuttaminen vaatii läheistä yhteistoimintaa teollisuuden uudistamiseksi, jotta uudet normit voitaisiin täyttää.

Huomenna on määrä avata Rovaniemellä kahdeksan arktisen maan kokous, jossa pohditaan kansainvälisen yhteistyön kehittämistä arktisen ympäristön suojelemiseksi. Arktiset luonnonolosuhteet ovat erityisen herkkiä ihmisen aiheuttamille häiriöille. Lukuisia kansainvälisiä sopimuksia on jo tällä alalla tehtykin, mutta kysymys on ongelmista, joiden vakavuus voi vain kasvaa runsaiden arktisten luonnonvarojen hyväksikäytön lisääntyessä. Sen vuoksi uskomme, että Rovaniemellä avataan uusi lupaava yhteistyöprosessi.

Herra puhemies! Etelä-Afrikan taannoiset vaalit eivät tuoneet ratkaisevia muutoksia poliittisiin kuvioihin. Istuva hallitus sai valkoisilta äänestäjiltä uuden mandaatin. Rauhanomaiset mielenosoittajat joutuivat useita kymmeniä kuolonuhreja vaatineen karkean väkivallan kohteiksi. Suomen hallitus paheksuu syvästi tällaista väkivallan käyttöä viatomia kansalaisia kohtaan.

Ennen vaaleja Etelä-Afrikan hallitus antoi tiettyjä lupauksia neuvotteluista. Afrikan yhtenäisyysjärjestö Oau hyväksyi äskettäin julistuksen, jossa korostetaan rotusyrjinnän lakkauttamista neuvotteluteitse rauhanomaisesti. Kaikki vakavat pyrkimykset hävittää rotusyrjintä rauhanomaisin keinoin saavat

Suomelta täyden tuen. Kiirehdimme Etelä-Afrikan hallitusta vastaamaan Anc:n ja maan sisäisen laajan demokraattisen liikkeen osoittamaan neuvotteluhaluukkuuteen.

Poliittisten vankien vapauttaminen, poikkeustilan lakkauttaminen ja kiellettyjen poliittisten liikkeiden laillistaminen olisivat sellaisia ensimmäisiä askeleita, joilla Etelä-Afrikan hallitus voisi halutessaan osoittaa vakavaa aikomustaan ryhtyä purkamaan rotusyrjinnän rakenteita ja instituutioita sekä korvaamaan ne rotuerottelun hylkäävällä demokraattisella järjestelmällä. Katseet kohdistuvat nyt Pretorian hallitukseen.

Kansainvälinen yhteistyö on selkeästi osoittanut muutoksen suunnan. Apartheid-järjestelmän purkamisen lisäksi siihen kuuluu Namibian itsenäistyminen. Itsenäistymisprosessi on käynnissä YK:n valvonnassa. Namiabiassa on puolueet rekisteröity, äänestäjien rekisteröinti loppusuoralla ja puolueet ovat sopineet poliittisista pelisäännöistä. Samalla kun tervehdimme tyydytyksellä näitä edistysaskeleita, tuomitsemme mitä jyrkimmin Swapon johtoon kuuluneen Anton Lubowskin kylmäverisen murhan.

Suomi on YK:ssa ja monessa muussakin yhteydessä toiminut erityisen aktiivisesti Namibian itsenäistymisen edistämiseksi. Namibian tilannetta seurataan meillä aktiivisesti ja sen onnelliseen edistymiseen asetetaan erityisiä toiveita. Jos kaikki osapuolet pitävät kiinni sopimuksista marraskuun vaaleissa ja vaalien jälkeen, itsenäistymisellä on hyvät mahdollisuudet toteutua ensi huhtikuun alussa.

Herra puhemies! Suomi on vihdoinkin päässyt 0,7 prosentin tavoitteeseen kehitysavun määrässä. Olemme siten täyttäneet pitkäaikaisen kansainvälisen sitoumuksemme. Tämä on vaatinut laajaa poliittista tukea kehitysyhteistyölle. Eduskunnalle on annettava varaukseton tunnustus siitä, että määrärahoja on voitu lisätä ja tavoite saavuttaa. Kansainväliseen kehitysyhteistyöhön hallitus esittää yhteensä 3 659 miljoonaa markkaa. Kahdenvälisen ja monenkeskisen avun suhde pysyy viime vuosien kaltaisena eli lähellä suhdetta 60/40. Määrärahojen bruttokansantuoteosuus on tarkoitus pitää 0,7 prosentin tasolla koko meneillään olevan suunnittelukauden eli vuosina 1990—1993. Jotta tavoite saavutettaisiin myös maksatuksissa, on sitoumusvaltuudet mitoitettu siten, että ne mahdollistavat pitkäjänteisen suunnittelun, joka on

tuloksellisen kehitysyhteistyön perusedellytys. Määrällisen tavoitteen saavuttamisen jälkeen huomiota kiinnitetään entistä enemmän yhteistyön sisältöön.

Hallitus on antanut äskettäin eduskunnalle kertomuksen vuoden 1988 kehitysyhteistyöstä. Eduskunnalla on sen käsittelyn yhteydessä piakkoin tilaisuus käydä perusteellinen keskustelu tämän päivän ja tulevaisuuden kehitysavusta. Tarkoitukseni on tällöin esittää yksityiskohtaisemmin hallituksen näkemys kehitysyhteistyön tilasta.

Ed. Helle (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Äskeisessä budjettipuheenvuorossani totesin, että eduskunta tarvitsee mahdollisuuden kuluvana syksynä Euroopan taloudelliseen yhdentymiseen liittyvien asioiden linjaamiseen. Ulkoministeri Paasio totesi, että Euroopan tilanne on monelta osin tällä hetkellä selkiytymätön. Se varmasti pitää paikkansa, mutta tähän liittyen juuri meillä on tarvetta eduskuntana keskustella näistä asioista ja ottaa myös kantaa, linjata sitä, miten me haluamme tämän kansainvälisen yhdentymisen Euroopan puitteissa tapahtuvan ja miten emme halua sen tapahtuvan. Yhdentymiseen liittyvät talousasioitten lisäksi hyvin voimakkaat sosiaaliset, kulttuuriset ja poliittiset näkökulmat, joiden toivon tulevan tuossa vastaisessa toivottavassa keskustelussa esiin.

Tulkitsen ministerin puheenvuoron niin, että tämän tapaiselle keskustelulle on aihetta eduskunnassa tänä syksynä. Näin lienee. Tämä oli retorinen kysymys, ei todellinen, koska ei saa kysyä tässä yhteydessä.

Yhdentymiseen liittyen on hyvin ilmeistä, että myös erilaiset kansalliset vähemmistöt nostavat päätään enemmän kuin ennen Euroopankin puitteissa. Tästä on jo monia esimerkkejä nyt jo lähinnä Itä-Euroopasta, mutta varmasti myös Länsi-Euroopassa näin tulee tapahtumaan. Meillä Suomessa on muutama pieni kansallinen vähemmistö, joitten käsittely ja kohtelu ei kaikin osin ole ollut oikeata ja kunnollista, ja varmasti hallituskin on sitä mieltä, että tämän tapaisissa asioissa esimerkiksi saamelaiten ja mustalaisten kohdalla tarvitaan parannusta, jotta voimme avoimin silmin katsoa muualle Eurooppaan.

Ed. Väyrynen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Täällä eduskunnassa oppo-

sitio usein arvostelea hallituksen toimintaa ja hallituksen jäsenten puheenvuoroja. Tästä tavasta poiketen haluaisin kiittää ulkoministeri Paasiota siitä, että hän käytti hyväkseen tätä budjetin lähetekeskustelua ja esitti Suomen asemaa ja Suomen ulkopoliittista linjaa selventävän puheenvuoron. Ottaen huomioon se sekava ja omituisia muotoja saanut ulkopoliittinen keskustelu, jota Suomessa on viime kuukausina ja viime viikkoina käyty, tällaisia ulkopoliittisen johdon linjanvetoja kipeästi tarvitaan. Haluan kiittää ministeriä tästä puheenvuorosta ja toivon, että vastaavan tyyppisiä kannanottoja julkisuudessa aika ajoin riittävän tiheästi esitetään ja että myös ulkopoliittinen johto kantaa huolta siitä, mihin Suomen yleinen mielipide ja ilmapiiri tässä maassa ulkopoliitiikan alalla kehittyvät.

Ulkoasiainministeri Paasio: Herra puhemies! Tavallisesti on tapana, jos käyttäisin ed. Väyrysen retorista ilmaisua, että hallitus kiivaasti hyökkää oppositiota vastaan, mutta teen tässä kyllä poikkeuksen ed. Helteen kohdalla ja voisin todeta, että olen täysin samaa mieltä siitä, että on aivan välttämätöntä, että eduskunta riittävän ajoissa ja riittävän laajamittaisesti saa informaation, pystyy käymään keskustelun ja lausumaan mielipiteensä siitä, miten Euroopan integraatioasiassa Suomen kohdalla pitää edetä. Tämä on niin merkittävä prosessi, että ei ole kuviteltavissa, että eduskunta jollakin tavalla olisi edes oikeutettu pysymään siitä syrjässä.

On ollut puhetta hallituksen ja eduskunnan välillä siitä, että paitsi eduskuntaa yleensä informoitaisiin niitä valiokuntia, joitten asiat kulloinkin ovat informoitavina, ei siis vain ulkoasiainvaliokuntaa, vaan niin kuin ed. Helle tuntui edellyttävän, mm. sivistysvaliokuntaa, sosiaalivaliokuntaa jne. niitten omien alojen erityiskysymyksistä, mistä ne informaatiota haluavat. Mutta ei ole tietenkään tarkoitus se, että se on yksipuolista tajunnanvirtaa hallituksesta eduskuntaan, vaan sen pitää olla nimenomaan eduskunnan keskustelua, johon hallitus mielihyvin osallistuu. Malttamattomana odotan sitä keskustelua. Eduskunnan henki tuntuu olevan niin hyvä, että siitä tulee kaikkien aikojen debatti. Ed. Helle on tulkinut aivan oikein hallituksen aiheet.

Mitä tulee Suomen vähemmistöjen asemaan, olen siinäkin aivan samaa mieltä, että

me liian kevyesti sivuutamme tämän tyyppiset ihmisoikeuskysymykset silloin, kun kyse on pienistä vähemmistöistä oikeuksineen. Mielihyvin tuen kyllä tuota näkökantaa.

Ed. Väyryselle sanoisin, että annan arvoa hänen kiitokselleen, ja ilmoitan, että hallitus aikoo vastakin käyttää maan arvokkainta foorumia niiden ajatusten esittämiseen, joita hallituksella on, ja varsinkin tärkeistä maan asemaa koskevista kysymyksistä.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ettei tämä menisi aivan yleiseksi hymistelyksi, kun me emme kuitenkaan kaikista asioista ole yhtä mieltä eivätkä hallituksen kaikki toimet ansaitse kehua, ja varsinkin, kun vastauspuheenvuoron ehto on myös se, että siinä esitetään arvostelma edellisen puhujan lausumaan, ensinnäkin on syytä todeta Eurooppakeskustelusta, että hallitus on kyllä pitänyt eduskunnan tästä syrjässä eikä itsekkään ole riittävästi selvittänyt erityisesti sosiaalisia ulottuvuuksia. Tässä asiassa sosiaalivaliokunta on ottanut askelen, ja parin viikon kuluttua järjestämme seminaarin, jossa näihin kysymyksiin paneudutaan. Mutta kaiken kaikkiaan sosiaaliset ulottuvuudet olisivat olleet kysymyksiä, joiden osalta olisi jo monta vuotta sitten pitänyt tarkasti ruveta miettimään, miten yhdentymiskehitys vaikuttaa suomalaisen työväestön asemaan.

On erityisesti eräs asia, josta on syytä hallitusta hieman moittia. Kun ministeri Paasio totesi, että eduskunnalla ei ole oikeutta olla syrjässä keskustelusta, niin ei toden totta ole! Mutta myöskään esim. ammattiyhdistysliikettä ei ole oikeutta pitää syrjässä tästä keskustelusta. Tältä osin mm. SAK on esittänyt budjettitavoitteita, jotka kaikki eivät liene toteutuneet.

Vielä toiseen asiaan. Ministeri Paasio esitti varsin selkeäsanaisen kannanoton Etelä-Afrikan tilanteesta. Olisin odottanut, että hän olisi jatkanut Lähi-idän tilanteesta, joka on varsin ajankohtainen tällä hetkellä. Hänen kollegansa Ruotsista on parhaillaan alueella kiertämässä, ja luulen, että ministeri Paasio on myös saanut tietoja näistä asioista ja että myös Suomella olisi selkeä kannanotto Lähi-idän tilanteeseen, joka tällä hetkellä on varsin merkittävässä vaiheessa.

Ed. E. Aho (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ei voi olla tyytyväinen siihen

tapaan, jolla tähän saakka eduskuntaa on pidetty ajan tasalla hallituksen integraatiopolitiikasta ja siitä eduskunnalle annettu mahdollisuus keskustella. Siinä mielessä oli miellyttävää kuulla, että ministeri Sorsa, anteeksi, Paasio, puhuu uuden käytännön puolesta. Jäämme odottamaan, että se myös toteutuu. Tähän saakka koko eduskunta on voinut osallistua integraatiokeskusteluun oikeastaan yhden ainoan kerran hallituksen silloin varsin puutteellisen selonteon pohjalta, joka myös täällä hallitusryhmien puolelta leimattiin huonoksi ja kehnoksi.

Toivoisinkin, että hallitus ottaisi mallia vaikkapa Ruotsista, jossa sikäläinen hallitus on pitänyt aika hyvin huolta siitä, että parlamentti tai eduskunta on päässyt integraatiokeskusteluun mukaan, saanut siihen tarvittavaa tietämystä ja hallitus on myös esittänyt omia vaihtoehtojaan paremmalla tavalla kuin Suomessa on tapahtunut. Toivon, että lupaus, jonka ministeri Paasio antoi, todella toteutetaan ja tekoja mahdollisimman pian alkaa tulla. Ei vain niin, että tänne annetaan ehkä yksi selonteko kerran vuodessa tai kerran kahdessa vuodessa, vaan myös yksittäisiä kannanottoja integraatiokeskusteluun.

Ulkoasiainministeri Paasio: Herra puhemies! Ed. Stenius-Kaukonen kaipasi yhdentymiskeskusteluun sosiaalista ulottuvuutta ja esitti arvion, että siihen ei ole kiinnitetty riittävästi huomiota. Se arvio on kyllä aivan oikea, mutta jos ed. Stenius-Kaukonen pitäisi tapanaan lukea esim. minun puhereferaattejäni, niissä on kyllä vähintään noin kerran kuukaudessa suunnilleen tuohon suuntaan puhuttu niistä asioista.

Kysymys on vain siitä, että sosiaalinen ulottuvuus, joka on tavattoman tärkeä asia, on vasta muotoutumassa yleiseurooppalaisessakin keskustelussa. Se ei ole selvä asia, mutta se ei ole myöskään sellainen asia, joka olisi sillä tavalla akuutti, että siinä olisi nyt tapahtumassa jotakin. Siinä mielessä on aivan selvää, että tuon tyyppinen aloitteellisuus, jota sosiaalivaliokunnan taholla esitetään, on mitä tervetulleinta, ja ulkoministeriö antaa mielellään kaiken mahdollisen apunsa ja on myös omalta osaltaan kuulolla, minäkälaisia terveisiä sieltä tulee. Parlamentarismin pitää toimia noinkin päin.

Ed. E. Ahon kritiikkiin siitä, ettei voi olla

tyytyväinen tapaan, jolla hallitus on tähän mennessä informoinut eduskuntaa, totean, että on tietysti suhteellista, mihin milloinkin ollaan tyytyväisiä, mutta ed. E. Aho tietää varsin hyvin paikallakin luultavasti olleena, että eduskunnan ulkoasiainvaliokunta on saanut informaatiota ja saa aina, kun pyytää. Ulkoasiainvaliokunnan erityisasema on myös sen kaltainen, että se pystyy hallituksen kanssa keskustelemaan tavalla, joka toisi asian myös tähän saliin, jos aihetta on.

Hallitus haluaa informoida eduskuntaa aina silloin, kun informoitavaa on. Mutta kun tämä prosessi etenee tietyssä järjestyksessä, asiat muotoutuvat informoitavaan kuntoon sillä tavoin, että ajankohta on valittava niin, että on jotakin kerrottavaa ja kuunneltavaa. Tällainen ajankohta on aivan pian käsillä.

Ed. Stenius-Kaukonen puheenvuoroon vielä Lähi-idästä totean, että on totta, että puheenvuoroni ei sisältänyt arvioita Lähi-idän tilanteesta, mutta eräänä syynä on nimenomaan se, että eduskunta on hyväksynyt itselleen puheajakajoituksen, jota pyrin noudattamaan, mutta havaitsin tuosta inhotavasta valosta, että en siinä täysin onnistunut. Mielihyvin jossakin lähitulevassa yhteydessä eduskunta voi, sikäli kuin minusta riippuu, käydä tämänkin tyyppistä keskustelua esimerkiksi hallituksen kertomuksen yhteydessä.

Mitä yhdentymisdebattiin tulee, mm. nyt on siihen tilaisuus, kun budjettikeskustelu on käynnissä.

Ed. Helle (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On hyvä, että hallitus lähtee siitä, että se informoi eduskunnan valiokuntia yhdentymiskehityksen eri vaiheista. Se, mistä itse puhuin ja mitä tarkoitin, on nimenomaan yleinen linjaus eli suuren salin ja tietyn valiokunnan mietintö tästä asiasta. Käytännössä se merkitsee joko tiedonantoa taikka selontekoa, joka lähetetään valiokuntaan. Viime syksynähän olisi ollut mahdollista selonteko lähettää valiokuntaan silloinkin, mutta sitä ei haluttu tuolloin tehdä. Kuten ed. E. Aho totesi, tuolloinen selonteko oli osittain erittäin tekninen ja liiaksi vain talouspoliittinen. Siinä ei ollut näitä muita ulottuvuuksia, jotka ovat erittäin oleellisia ja joista nimenomaan me tarvitsemme lisää keskustelua.

Nähdäkseni on todella niin, että tämän syksyn aikana tapahtuu merkittäviä askeleita joko taakse- tai eteenpäin näissä asioissa, kuinka haluaa mitata, Eftan ja EY:n välisissä keskusteluissa. Mielestäni on niin, että ennen kuin siellä tehdään selkeitä linjauksia, pitäisi olla evästyskeskustelu niitä suomalaisia neuvottelijoita varten, jotka Eftan kautta ovat tätä asiaa hoitamassa.

Nähdäkseni sosiaalinen ulottuvuus on myös erittäin akuutti. Luin jokin aika sitten lehdestä, että esimerkiksi europarlamentissa on hyvin voimakkaasti pyritty ottamaan kantaa siihen, että tämän tapaiset asiat nousevat esiin. Eipä kai siellä nyt ihan turhaan sitä ole pyritty nostamaan.

Ed. Jaakonsaari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tänään on julkistettu uusi Uuden testamentin käännös, jossa se Matteuksen evankeliumin kohta, että "autuaita ovat hiljaiset, sillä he saavat periä maan", on muutettu niin, että "autuaita ovat kärsivälliset, sillä he saavat periä maan". Minusta eduskunta suhteessa Euroopan yhdentymiseen on ollut autuas sen suhteen, että se on hiljainen, mutta myös kärsivällinen.

Kun kansanedustajien ja ulkoministerin puheenvuoroissa käytettiin usein verbiä "informoida", kiinnitin siihen huomiota, koska minusta sana "informoida" on aika autoritaarisen yhteiskunnan merkki, ja demokraattisen yhteiskunnan verbi on vuorovaikutus, eli nyt itse asiassa ei ole informaatioaika, vaan on vuorovaikutuksen aika eli keskustelun aika, jolloin eduskunta voi linjata niitä tulevaisuuden käsityksiä, joita tämänhetkinen Euroopan integraatio vaatii.

Käytän tätä Suomen arvokkainta foorumia myös kysyäkseni sen perään, että enää ei itse asiassa edes riitä se, että varsin virkamiesvaltainen integraatiovalmistelu ikään kuin saatetaan eduskunnan tiedoksi, vaan tällä hetkellä olisi jo kansalaisjärjestöjen integraatiokeskustelun vaihe. Minusta on ollut lievästi hämmästyttävää se, että kun erilaiset kansalaisjärjestöt, esimerkiksi Kansalaisten Eurooppa-toimikunta, ovat ikään kuin kerjänneet oikeutta päästä mukaan Suomen integraatiovalmisteluun, aina on tullut tily ei-vastaus. Ensinnäkin eduskunnan mahdollisuuteen osallistua tähän prosessiin on suhtauduttu aika nihkeästi. Nyt kun olisi kansalaisjärjestöjen vaihe, niin siihen myös suh-

taudutaan nihkeästi. Tämä ei minusta anna hyvää kuvaa suomalaisesta kansanvallasta.

Ed. E. Aho (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Jostain syystä täällä salissa on tullut tavaksi pyydellä julkisesti anteeksi. Minunkin täytyy pyytää anteeksi, kun äsken elin entisessä ajassa. Puhuin jossain yhteydessä ministeri Sorsasta, kun oli tarkoitus puhua ministeri Paasiosta.

Ministeri Paasion äskeiseen puheenvuoroon: En suinkaan moittinut hallitusta siitä, ettei osaa eduskunnasta eli ulkoasiainvaliokuntaa olisi informoitu, vaan puhuin sanataarkasti koko eduskunnasta, koko eduskunnan informoimisesta ja keskustelun käymisestä täällä. Siinä suhteessa ei voi olla tyytyväinen siihen tapaan, jolla integraatioasioita on käsitelty. Esimerkiksi viime keväänä Eftan pääministerikokouksen yhteydessä olisi mielestäni ollut sellainen tilanne, jossa ehdottomasti koko eduskunnankin kanta olisi ollut kuultava.

Mitä tulee integraatiokeskustelun sisältöön, muistan kuulleen julkisia puheenvuoroja siitä, että integraatiokehitykseen kriittinen suhtautuminen ja meidän toimintalinjaamme kriittinen suhtautuminen olisi jotenkin ulkopoliittisen yksimielisyyden rikkomista. Mielestäni se ei ole sitä, sillä integraatiokehitys ei ole vain ulkopoliittinen kysymys, vaan se on mitä suurimmassa määrin talous- ja yhteiskuntapoliittinen kysymys. Niistä asioista voi, pitää ja saa olla erilaisia mielipiteitä, eikä erilaisten mielipiteiden esittämistä tule missään tapauksessa tulkita ulkopoliittisesta linjasta poikkeamiseksi tai haluksi keikuttaa jollakin tavalla venettä. Minä luulen, että tässä asiassa Suomessa ei ole oikein osattu erottaa asioita toisistaan. On ulkopoliittisen yksimielisyyden nimissä vaadittu yksimielisyyttä sellaisissakin asioissa, joissa siihen ei mitään tarvetta ole.

Ulkoasiainministeri Paasio: Herra puhemies! Minullekin tuli mieleeni kutsua ed. E. Ahoa ed. Virolaiseksi, mutta maltoin miehekkäästi mieleni siitä asiasta.

Mitä tulee tähän, mitä ed. E. Aho viimeksi sanoi, niin asiahan on juuri näin, mutta kun en ole havainnut, että kukaan olisi muuta esittänytkään. Minä esimerkiksi en ole ollut sitä mieltä, että integraatiosta hallituksen kannasta poikkeavia esityksiä pidettäisiin ul-

kopolitiikan loukkaamisena. Se olisi hirvittävä tilanne. Silloin olisi olemassa yksi tietty kanonisoitu viisaus, jonka perässä kaikkien pitäisi mennä. Hallitus ei ole sellaista vielä löytänyt, mutta jos ed. E. Aho sattuu havaitsemaan, kuulisin siitä mielelläni.

Mitä tulee ed. Jaakonsaaren puheenvuoroon siitä, että kansalaisjärjestöjä pitää aktiivoida, se on täysin oikein, ja näin hallitus on pyrkinyt tekemäänkin. Hallitus on koonnut hyvin laajan kansalaisjärjestöjä ja muita kiinnostuneita tahoja edustavan neuvottelukunnan, jota pidetään mahdollisuuksien mukaan ajan tasalla ja jota kuunnellaan, ja siihen kuuluu mm. SAK, joka on aika suuri järjestö. Ongelmana on vain se, että jos satunnainen joukko kansalaisia päättää muodostaa toimikunnan, jota se kutsuu Eurooppa-toimikunnaksi, tämä ilmiö saattaisi levitä, jolloin tilanteen hallinta neuvottelukunnan muodossa olisi jossain määrin ongelmallista. Mutta myönnän kyllä, että tuo kritiikki on aiheellinen ja siihen pitäisi suhtautua vakavasti.

Muistaakseni puheenvuorossani sanoin, että keskustelun pitää nimenomaan olla vuorovaikutusta, kahdenvälistä, mutta pitäisin hyvin huonona sen kaltaista keskustelua, jossa ei olisi mitään informaatiota. Kyllä hallitus pidättää itsellään oikeuden antaa sen informaationkin ja nöyrästi kuuntelee, mitä eduskunnalla on sanottavaa. Siitä vuorovaikutuksesta sitten muodostuu suomalainen linja.

Mitä ed. Helteen puheenvuoroon tulee, olisin hyvin pitkälle samaa mieltä hänen kanssaan siitä, että täällä pitäisi käydä sen kaltainen keskustelu, joka sitten menisi eri valiokuntiin osaltaan pohdittavaksi ja mietintöä varten. Tämä on niin mittava operaatio, että tämän tyyppinen eduskunnan perusteellinen käsittely, jolloin tulee kaksi täysistuntokeskustelua, on aivan paikallaan. Meillä ei ole mitään sitä vastaan. Toivon, että asia tällä linjalla voisi edetäkin myös eduskunnan työjärjestyksen ja aikataulun suhteen. Minulla ei ole tarkkaa tietoa siitä, milloin hallitus on tämän informaation — anteeksi, ed. Jaakonsaari — kanssa eduskuntaan tulossa, mutta se tapahtuu lähitulevaisuudessa, joka on nyt tarkin termi, jonka tässä yhteydessä pystyn kehittämään.

Ed. Ahonen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Väyrynen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minusta on erittäin hyvä tuo ulkoasiainministeri Paasion lausunto, että Suomen integraatiopolitiikasta voidaan ja tarvittaessa pitääkin olla eri mieltä ja tämä ei merkitsisi erimielisyyttä ulkopoliitikasta. Minusta näyttää, että tässä integraatiokeskustelussa suurimmat puutteet ovat hallituspuolueitten sisällä ja niiden kesken. Minulla on ollut tilaisuus kuulla ulkomaankauppaministeri Salolaisen selvitystä ulkoasiainvaliokunnalle ja olen jäänyt aprikoimaan, onko se ajattelutapa, mitä hän on edustanut, myös sosialidemokraattien ajattelutapa ja mikä on sosialidemokraattien linja. Puolueen piirissä esitetään hyvinkin erilaisia mielipiteitä. Minusta tuntuu, että jotta demokratia tässä toimisi ja kansanvalta toteutuisi, tarvittaisiin hallituspuolueitten sisäistä ja niiden välistä avointa keskustelua, koska tietysti tälläkin alalla enemmistöhallitus vie oman tahtonsa päätökseksi.

Ed. Kääriäinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Pari kommenttia tähän keskustelun menneisyyteen. Ensinnäkin palautan mielin sen, että tarvittiin ed. E. Ahon keräämänä yli sata nimeä tässä talossa ennen kuin saatiin hallitukselta virallinen informaatio siitä, mikä on integraatiotilanne Suomen osalta. Tämä informaatio saatiin viime vuoden marraskuussa, mutta vasta aika tavalla kovan patistelun jälkeen. Tämän talon selvä kannanotto vasta sai hallituksen ja ministeri Salolaisen liikkeelle. On ollut jatkuvaa patistelua ylipäätään saada jokin selko, mikä on Suomen linja, Suomen hallituksen linja.

Toinen näkökohta: Kaikella ystävyydellä silloinen puheenjohtaja Paasio viime keväänä kyllä aika ankarasti ärhähti, kun varsinkin keskustan puolelta pari kertaa pyydettiin hallitukselta selkoa, missä oikein tässä ollaan menossa. Ne olivat ystävällisiä pyyntöjä meidän puoleltamme, mutta saimme vastaamme melko ärhäkkiä lausuntoja, että olkaa hiljaa, älkää kyselkö. Jos nyt ulkoministerin puhe on otettava tosissaan, niin kuin se pitää ottaa tosissaan, otteen muuttuminen on hieno asia ja ansaitsee ainakin meidän puoleltamme hyvin selvän ja voimakkaan tuen.

Tässä puhutaan informaatiosta ja vuoropuhelusta. Se on kaikki hyvä, mutta kyllä yhtä olennaista on, missä päätetään integraatiopolitiikan suunta ja linja. Ei tämä talo voi olla pelkkä informointipaikka, vaan kyllä tämä on päättämisen paikka.

Ed. Helle (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ministeri Paasio totesi, että hallitus on nimittänyt laajahkon neuvottelukunnan seuraamaan tätä prosessia, jossa on erilaisten järjestöjen edustajia. Olen nähnyt nimilistan tuosta neuvottelukunnasta ja totean, että se on kyllä erittäin talouselämäpainotteinen. Siitä puuttuvat lähes tyystin muistaakseni ne tahot, joihin tässä keskustelussa on viitattu, muut tahot. Sitten vielä tällä neuvottelukunnalla on erinäisiä alajaostoja — muistaakseni parikymmentä — jotka ovat pääosin ilmeisesti virkamiesvetoisia, mutta niissäkin on ainakin sellainen kauusvirhe, että hyvin useat jaostot ovat vailla molempia sukupuolia. Pääasiassa naiset puuttuvat, eli hallitus ei ole toteuttanut tasa-arvolakia mm. jaostojen nimittämisen yhteydessä. En tiedä, onko ollut sitten perusteltu syy, kuten laki edellyttää.

Ed. Ahonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tulen suoraan Brysselistä Eec:n päämajasta, jossa näitä asioita on tänään aamupäivällä käsitelty suomalaisten ja Eec:n edustajien kesken. Totesin, että se keskustelu, mikä nyt käydään Suomen eduskunnassa, mm. edustajat Väyrynen ja Kääriäinen, on kyllä aika lailla toiselta planeetalta. Nimittäin EY omien tavoitteittensa mukaan ei ole halukas edes sitomaan muita maita omaan politiikkaansa millään tavalla kuin niitä, jotka ovat Eec:n jäseniä. Efta-maiden, joihin Suomi kuuluu, tulevaisuus ei ole millään tavalla sidoksissa EY:hyn eikä Eec:hen, vaan me voimme täysin toteuttaa omaa ulkopoliittikkaamme omista lähtökohdistamme, omista tavoitteistamme lähtien.

Kun ed. Väyrynen totesi, että hän edellyttää hallituspuolueitten keskinäistä debattia, niin totta kai hallituspuolueet käyvät keskinäistä debattia kaiken aikaa siitä, millä tavalla me ulkopoliittikkaa kulloisessakin tilanteessa omista lähtökohdistamme toteutamme. Ei kai siinä tarvitse ed. Väyrysen ohjetta eikä neuvoa. Mielestäni mikään ei edellytä myöskään sitä, että eduskunta olisi

jollakin tavalla sidottu hallituksen kantaan. Kyllä kai eduskunta voi käydä ulkopoliittista keskustelua ja linjoittaa sekä paaluttaa Suomen ulkopoliittikkaa niistä lähtökohdista, jotka eduskunta Suomen hallitusmuodon mukaan tarpeelliseksi toteaa. Toteaisin myös ed. Kääriäiselle, että ei kukaan ole kieltänyt eduskuntaa käymästä ulkopoliittista keskustelua. Me voimme käydä sitä täysin vapaasti. Tehkää aloitteita, kyllä me käynnistämme.

Ed. Karkinen: Herra puhemies! Kehitysmää-nimikkeiden alle luettavat maat eivät suinkaan ole voimavaroiltaan ja taloudelliselta rakenteeltaan yhteneväisiä. Asteikko on laaja lähtien alkeellisesta maa- ja karjataloudesta pääasiallisen toimeentulonsa saavista maista lähes Euroopan köyhimpien maiden tasolle teollistuneisiin valtioihin. Niinpä on luonnollista, että nykyinen maailmantalouden voimakas noususuhdanne on vielä syventänyt kehitysmaiden välisiä eroja. Eräiden nimenomaan Aasian maiden taloudellinen kasvu on ollut huomattava, kun taas useissa Latinalaisen Amerikan ja Afrikan maissa velkaantuminen on edelleen vienyt pohjan taloudelliselta kasvulta.

Viimeisimmät tiedot kertovat kuitenkin myös, että monet kehitysmaat ovat velanantajavaltiolta saamiensa edellytysten mukaisesti pyrkineet supistamaan velkojaan. Tämä on sinänsä hyvä asia, koska se osoittaa, että maa on tunnustanut talouspolitiikan muutosten tarkeyden ja ottanut vastuun omasta taloudestaan, mutta samalla se on merkinnyt myös asianomaisen maan kaikkein köyhimmän väestönosan aseman ja toimeentulon vaarantumista. Rakennesopeutuksen aikana onkin kehitysyhteistyöohjelmin suojattava nämä väestönosat esimerkiksi ohjaamalla varoja taloudellisen ja sosiaalisen perusrakenteen ylläpitoon.

Kehitysyhteistyön tavoitteena onkin pidettävä kestävä ja kasvujohteisen kehityksen aikaansaamista. Kehitysyhteistyö nykyisellään on vain eräs, tosin tärkeä osa teollisuusmaiden ja kehitysmaiden välistä yhteistoimintaa. Vasta kaupallisten suhteiden kehityksessä ja monipuolistuttua syntyvät kehitysmaille edellytykset kestävälle taloudelliselle kasvulle.

Suomi osallistuu kansainväliseen kehitysyhteistyöhön ja keskusteluun yhä varmemmalta pohjalta. YK:n asettama tavoite 0,7

prosenttia bruttokansantuotteesta on jo hyvin lähellä. Tänä vuonna siihen ei vielä päästä, lähinnä siitä syystä, että bruttokansantuotteemme on noususuhteesta johtuen kasvanut ennakoitua nopeammin, mutta tavoite on saavutettavissa vuonna 1990. Tavoitteesta on tinkimättömästi pidettävä kiinni, mutta sitten lienee jo hengähdysaika. On syytä keskittyä avun laadun edelleen parantamiseen, valvontaan ja avun tuloksellisuuden yhä tarkempaan arviointiin. Kehitysyhteistyön tulosten suunnittelussa, ohjaamisessa ja arvioinnissa ns. kenttähallinnon eli eri maissa olevien kehitysyhteistyöyksiköiden vahvistaminen on erityisen tärkeää.

Julkisen kehitysyhteistyön ohella on kehitettävä myös yksityisen sektorin osuutta. Kun tavoitteena on kehitysmaiden omatoimisuuden vahvistaminen, on kaupallisten suhteiden kehittäminen ensisijaisen tärkeää. Olisikin toivottavaa, että yritysten mielenkiinto kehitysmaita kohtaan kauppakumppaneina jo heräisi. Markkinat ovat laajat ja ostettavia ja myytäviä tuotteita varmaan löytyisi ilman valtiovallan tukitoimenpiteitäkin.

Suomi on perinteisesti pitäytynyt kehitysyhteistyössä niille toimialoille, joilla meillä on kokemusta ja tietotaitoa. Näitä ovat maa- ja metsätalous, vesi- ja energianhuolto, kuljetus-, puhelin- ja tietoliikenne sekä opetus-, sosiaali- ja terveydenalan ohjelmat. On tarkoituksenmukaista, että Suomi jatkossakin julkisen avun suhteen keskittyy suurehkoihin ja hyvin valvottuihin hankkeisiin, jos kohta sosiaali- ja terveystointia ei tosin ole aiheellista, vastoin äskettäin esitettyä mielipidettä, kokonaan sysätä kansalaisjärjestöjen vastuulle.

On sanottu, että kansalaisjärjestöjen työ täydentää muuta kehitysyhteistyötä. Sanoisin asian voimakkaammin: ei ainoastaan täydennä, vaan on oleellinen ja merkittävä osa siitä. Kansalaisjärjestöjen avulla tuhannet suomalaiset saavat omakohtaisesti toteuttaa yhteisvastuun aatetta, osallistua nälän ja kurjuuden poistamiseen ja saada tilaisuuden oikeiden tietojen välittämiseen kehitysmaista. Kansalaisjärjestöjä on siis voimakkaasti tuettava niiden arvokkaassa työssä.

Kaiken kaikkiaan Suomen kehitysapu ja määrärahat ovat viime vuosina kehittyneet erittäin myönteisesti. Pariisissa Oecd:ssä pidettiin äskettäin 15.9.1989 Suomen kehitys-

yhteistyön tutkintakokous, jota varten kaksi Oecd:n asiantuntijaa oli vierailut Suomessa perehtymässä Suomen harjoittamaan kehitysyhteistyöhön ja sen hallintoon. Arviointi antoi erittäin kiitettävän tuloksen sekä kehitysavun määrän kehityksen että laadun valvonnan suhteen. Tämä antaa meille entistä varmemman pohjan esiintymisellemme kansainvälisillä foorumeilla.

Maailmanlaajuiset ympäristöongelmat, jotka uhkaavat kehitysmaiden muutoinkin herkkää ympäristötasapainoa, samoin kuin väestön räjähdysmäinen kasvu juuri maapallon ekologisesti haavoittuvimmilla alueilla tekevät kehitysmaiden toimeentulouhkat osaksi koko maailmantaloutta. Kansainvälinen yhteistyö on avainsana myös kehitysyhteistyössä. Sillä ja kehitysmaiden omalla osallistumisella saavutetaan parhaiten kehitysyhteistyön laadulliset ja määrälliset tavoitteet.

Ed. Varpasuo: Arvoisa puhemies! Vuoden 1990 tulo- ja menoarviota on luonnehdittu säästämiseen kannustavaksi. Samoin sitä on sanottu perheystävälliseksi ja asumiseen painottuvaksi. Valtiovarainministeri Erkki Liikanen painotti budjetin esittelypuheenvuorossaan sitä, että olemme saavuttaneet tavoitteitamme tärkeällä alueella, työttömyyden voittamisessa. Hän ennakoii työttömyysprosentin asettuvan 3,5 prosentin tuntuamaan ensi vuonna. Onnistunut talouspolitiikka on muuttanut tilannetta niin, että nyt työvoimapula on jo monilla aloilla muodostunut ongelmaksi. Se on myös alueellisesti levinnyt jo muidenkin harmiksi kuin pelkäämään meidän uusmaalaisien.

Ensi vuoden budjetin pitää kuitenkin olla huomattavasti lapsi- ja perheystävällisempi kuin hallitus tulo- ja menoarvioesityksessään esittää. Toivonkin, että budjetin eduskuntakäsittelyssä suurimmat korjaukset tehdään juuri lapsia ja perheitä koskevien asioiden kohdalla.

Me tiedämme, että ensi vuoden alusta tulevat voimaan alle kolmivuotiaiden lasten päivähoidosta annetun lain velvoitteet täysimääräisinä. Hallituksen budjettiesitys ei valitettavasti näiltä osin täyttänyt niitä odotuksia, joita päivähoito-ongelmien kanssa kamppailevien kuntien parissa esimerkiksi Uudellamaalla eläteltiin. Suurin pettymys koettiin nimenomaan eri vaihtoehtojen kehittelymah-

dollisuuksien kohdalla. Lasten kotihoidon tuen merkittävä korotus olisi välittömästi vaikuttanut päivähoitoa hakevien lasten jonoja lyhentävästi ja samalla tarjonnut todellisen vaihtoehdon päiväkotihoidolle tai perhepäivähoidolle. (Ed. Väänänen: Niin olisi!)

Kokemukset osoittavat jo nyt, että lasten kotihoidon tuki, johon on lisätty kuntien vapaaehtoisesti maksama oma kotihoidon tuki eli ns. kuntalisä, on toiminut jonoja lyhentävästi. Esimerkiksi viime vuoden joulukuussa Uudenmaan läänin kuntien 0—3-vuotiaille tarkoitettujen päivähoitopaikkojen vaje oli 4 675. Tämän vuoden elokuussa vaje oli enää 2 600 paikkaa eli 2 000 paikan vähennys. Kuntien omien ilmoitusten mukaan merkittävin vajetta poistanut tekijä oli lasten kotihoidon tuen kuntalisien korotukset. Selvitysten mukaan noin 4 000 markan kotihoidon tuen määrä kuukaudessa perhettä kohti kasvattaa oleellisesti kotihoitohalukkuutta.

Alle kolmivuotiaiden lasten hoidon kannalta on erinomaisen myönteistä se, että lasten kotihoito on näin tullut mahdolliseksi yhä useammalle perheelle. Sen sijaan ei ole oikein eikä kohtuullista, että valtio on tässä kohdin vetäytynyt lain sille asettamasta vastuusta alle kolmivuotiaiden lasten päivähoiton järjestämisessä. On täysin kohtuutonta, että kunnat ovat joutuneet omalla kustannuksellaan turvaamaan pienten lasten vanhempien valtakunnallisesti taatun oikeuden valita lastensa hoitomuoto. Tämä kohtuuttomuus poistetaan vain sillä, että valtakunnallista lasten kotihoidon tuen tasoa korotetaan merkittävästi. Tästä asiasta on tehty useita erillisiä raha-asia-aloitteita, ja toivon, että ne johtavat myönteisiin korjauksiin valtiovarainvaliokunnassa.

Uusmaalaiset kansanedustajat ovat lisäksi jättäneet yhteisesti raha-asia- ja lakialoitteita, joiden tarkoituksen on saada kuntien nyt maksamat kuntalisät valtionosuuden piiriin. Kun kotihoidon tuki on veronalaista tuloa, on vain oikeudenmukaista, että valtiovalta palauttaa kunnille niiden maksamien kuntalisien vero-osuudet siitakin yksinkertaisesta syystä, että kunnat ovat joutuneet näissä asioissa tulemaan valtion sijaan, kun valtiolta ei ole löytynyt ymmärrystä eikä rahaa vastata omiin huutoihinsa lasten päivähoiton järjestämiseksi koko valtakunnassa yhdenvertaiselle tasolle.

Lasten päivähoiton järjestämisen osalta

tämän erityisesti uusmaalaisen tunteman pettymyksen ymmärtää, kun listaa kaikki ne epäkohdat, joita ensi vuoden budjettiesitys tältä osin sisältää. Budjettiesityksessä ei ole edellä mainitsemaani kotihoidon tuen tasokorotusta, kuntien maksamia kuntalisia ei ole hyväksytty valtionosuuden piiriin eikä lakisääteistä äitiys-, isyys- ja vanhempainrahakautta ole jatkettu. Kaiken huipuksi Uudellemaalle saadaan päiväkotien rakentamiseen 90 miljoonaa markkaa vähemmän rahaa kuin tänä vuonna, koska pääkaupunkiseudun jälkirahoituslain piiriin ei ole osoitettu uutta aloittamisvaltuutta.

Uusmaalaiset kansanedustajat ovatkin jättäneet kaikista näistä asioista omat lisäysehdotuksensa. Toivon, että tämä yli ryhmärajojen ulottuva yksituumaisuus näkyisi aikanaan myös täällä suuressa salissa asioista lopullisesti päätettäessä.

Valtiovarainministeriön korkea virkamies on kuulemma sanonut, että kuntien taloudelle ei uhrattu ajatustakaan, kun budjettiin sisältyviä kunnallistalouteen vaikuttavia päätöksiä tehtiin. Tätä on vaikea uskoa todeksi, mutta valitettavasti budjettiesitys näyttää vahvistavan, että juuri näin on menetelty.

Tämä tulee kaikkein karuimmalla tavalla esiin kunnille esitetyn pakollisen suhdannetalletuksen osalta. 1,5 miljardin suuruinen pakollinen suhdannetalletus merkitsisi veroäyriä kohti noin 0,6 penniä. On selvää, että tällainen uusi "vero" merkitsisi suoraan korotuspainetta kuntien veroäyriin hintoihin.

Esitetty suhdannetalletus on sitäkin oudompi, kun kunnat ovat jo nyt osallistuneet merkittäviin suhdannepoliittisiin toimenpiteisiin. Yksinomaan kuntien eläkemaksujen korottaminen vetää pois liikenteestä vuositasolla noin 700 miljoonaa markkaa. Samoin kuntien saamaa jako-osuutta verotilityksissä on tarkistettu niin, että jo nyt elokuun tilitykset olivat jopa 3,5 prosenttia pienemmät kuin edellisellä vuonna. Tilanne on siis muuttunut jyrkästi siitä, miltä se vielä alkukesästä näytti, ja nyt on todella korkea aika uhrata edes muutama ajatus kuntiemme taloudelliselle tilanteelle.

Valtiovarainministeriö on puolustellut suhdannetalletusta kuntien menojen hillinnällä. Kuntien menot ovat jo nyt selvästi tasaantuneet. Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan kuntien menot kasvoivat viime vuonna reaalisesti enää vain 1,7 prosenttia,

kun kasvu vielä vuonna 1987 oli 4,9 prosenttia. Kuntien vakavaraisuusaste ei kuitenkaan ole parantunut, vaan itse asiassa se vielä laski edelliseen vuoteen verrattuna.

Suhdannetalletusta parempi keino olisi kuitenkin edelleen selvittää, mitä mahdollisuuksia on kenties vielä korottaa kuntien eläkemaksuja. Se tosin laskennallisesti lisää kuntien menoja, joista sitten taas valtiovarainministeriön virkamiehet voivat syyttää kuntia, vaikka itse toimenpide olisi suhdannepoliittisesti oikeampi kuin pakollinen suhdannetalletus.

Valtion ja kuntien keskusjärjestöjen kesken on sovellettu ns. järjestelyasiakirjamenettelyä jo vuodesta 1975 lähtien. Viimeistään nyt näyttää tältä menettelyltä menneen koko uskottavuus. Kun sisäministeri vielä 28.6.1989 allekirjoituksellaan vakuutti, että kuntien ylimääräisestä sosiaaliturvamuksusta luovutaan, niin parin viikon päästä budjettiriihessä se taas palautettiin. Samoin kesäkuussa päätettiin yksissä tuumin luopua kuntien osallistumisesta yksityisten hammashoidon korvausten rahoitukseen. Elokuussa sekin taas palautettiin. Aina toistuvasti on päätetty, ettei kuntien ja valtion välisiin kustannusosuuksiin puututa kuntien vahingoksi, mutta joka ikinen kerta on valtionosuusjärjestelmään tullut muutoksia, joilla näistä kustannuksista pikkuhiljaa siirretään kuntien kannettaviksi. Tällä kertaa riitaa tulee ilmeisesti yleisen valtionosuuden keskimääräisestä markkamäärästä asukasta kohti. Tänä vuonna se oli 120 markkaa, esitys ensi vuodelle on 128 markkaa, ja kuntien keskusjärjestöt esittävät, että markkamäärän tulisi olla 131,50, jotta se vastaisi todellisia kustannuksia ja niitten muutoksia maassamme.

Myönteistä on se, että investointien valtionosuusjärjestelmää esitetään osittain muutettavaksi vuoden 1990 alusta sosiaali- ja terveydenhuollossa kuntien omaa päätösvaltaa lisäävään suuntaan. Valtionapubyrokratiasta olisi jo viimeinkin päästävä eroon ja löydettävä nykyaikaista hallintoa paremmin palvelevat muodot valtion ja kuntien kustannusjakoa määrittelemään. Jäämme kaikki odottelemaan selvitysmiehen raporttia valtionosuusjärjestelmän uudistamiseksi, jonka on määrä valmistua lokakuun loppuun mennessä.

Ensi vuoden tulo- ja menoarvion loppusumma on 139,7 miljardia markkaa. Kuntien

valtionosuudet ja -avustukset ovat tästä noin 36,1 miljardia markkaa. Nämä luvut jo kertovat, kuinka tärkeästä asiasta tässä koko julkisen talouden kannalta on kysymys. Valtionosuusjärjestelmän uudistaminen on itse asiassa avain koko kunnallisen itsehallinnon puolustamiseen ja paljon puhutun vapaakuntakokeilun ydin. Kuntien itsehallinnon turvaamisessa on tässäkin suhteessa päästävä eteenpäin ja varmistettava se myönteinen kehitys, joka kuntien hallinnossa viime vuosina on alkanut.

Tämän hallituksen aikana on paljon puhuttu uudesta poliittisesta kulttuurista. Hallitus on omasta puolestaan tehnyt useita aloitteita hallinnon byrokratian purkamiseksi, avoimemman ja yksinkertaisemman hallintokulttuurin aikaansaamiseksi. Nämä kaikki ovat myönteisiä hankkeita. Omasta puolestani soisin, että entistä avoimempi keskustelu asioista jo niiden valmisteluvaiheessa leviäisi maan tavaksi koko hallinnossamme ja että kaiken toiminnan päämääränä olisi tehdä kansalaisille mahdolliseksi osallistua laajalla ja leveällä rintamalla heitä itseään koskevaa päätöksentekoon.

Nämä ovat myönteisiä tulevia kehitysnäkymiä. Nyt on löydettävä yhä uusia tapoja ja keinoja tukea kaikkia niitä pyrkimyksiä, joilla uutta poliittista kulttuuria vahvistetaan ja päästään yhä avoimempaan kansalaisyhteiskuntaan.

Valitettavasti meillä viime viikkoina on ollut edessämme näytelmä, joka muistuttaa siitä, että vielä aivan lähimenneisyydessä on tapahtunut asioita ja ilmiöitä, jotka kertovat karua kieltään kulissien takaisesta pelistä ja menettelytavoista, jotka eivät siedä päivänvaloa. Jos esimerkiksi ns. Väyrys-jupakassa olisi alun perin toimittu rehellisesti ja avoimesti oman presidenttiehdokkaan puolesta, ei nyt tarvitsisi kätkä sitä kirjettä, joka tasan kahdeksan vuotta sitten kirjoitettiin.

Jos politiikkaa kuitenkin tehdään kyseenalaisin keinoin, ei ole mikään ihme, jos nuoret tuntevat suorastaan vastenmielisyyttä kaikkea hiukankin politiikkaan viittaavaa kohtaan ja ovat menettämässä uskoaan politiikkoihin. Ei ole mikään ihme, jos yhä useampi nuori suhtautuu tällaisiin poliittikkoihin samalla tavalla kuin tasavallan presidentti omassa haastattelussaan: "Ne, jotka tällaisia temppuja tekevät, tulevat havaitsemaan, että heihin suhtaudutaan varoen, epäluulolla."

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Haluan tämän puheenvuoroni käyttää esittämällä muutamia kommentteja käydestä keskustelusta, en niinkään yrittääkseni jotain syvällisempää analyysiä hallituksen budjettikirjasta. Haluan ensin lausua julki ihailuni ministeri Liikasen suhteen siitä liukkaudesta, millä hän eduskunnassa esiintyy mm. tämän tapaisten budjettiesitysten lähete keskustelussa. Hän valitsee itse tilaisuuden, milloin tulee ääneen. Hän saa näköjään käyttää niin monta puheenvuoroa kuin hän haluaa tilanteessa, jossa yksittäiselle kansanedustajalle välttämättä ei kovin monta kertaa jää tilaisuutta kommentoida näitä puheenvuoroja, ja poistuu siinä tilanteessa, kun sitten hyväksi katsoo. Tämä on ministerin oikeus. Tämän antaa eduskunnan työskentelytapa myöten ja periksi. Niin on hyvä, koska näin on päätetty.

Mitä tulee edellä ed. Varpasuo käyttämään puheenvuoroon, minä mieluusti yhdyin niihin ajatuksiin, joita hän puheenvuoronsa alussa esitti. Hän esitti melkoista kritiikkiä mm. sen suhteen, ettei tässäkin budjetissa hallitus esitä lasten kotihoidon tukeen minäkäänlaista tasokorotusta. Todellakin se on ison kysymysmerkin paikka. Miksi näin? Mikseivät hallituksen silmät ole sattuneet havaitsemaan sitä tosiasiaa, millä tavalla eri kunnissa eri puolilla Suomea on pienten lasten päivähoitoon kanssa jouduttu totisen paikan eteen, sen seikan tunnustamisen eteen, että todellakin useiden perheiden toiveissa kotona tapahtuva hoito on paras tai joka tapauksessa käyttökelpoinen hoitomuoto, sen tosiasian eteen, että sitä hoitomuotoa tulisi tukea?

Nyt, todettakoon se vielä täsmennykseksi ed. Varpasuollekin hänen näiltä osin hyvään puheenvuoroonsa, on tilanne se, että maassa on paljon perheitä, joissa on esimerkiksi yksi alle kolmivuotias lapsi ja toinen mennyt äskettäin juuri kouluun ensimmäiselle luokalle. Me olemme viime vuosien aikana paljon puhuneet siitä, että siinä vaiheessa, kun perheessä, vaikka ei olisi kuin yksi lapsi, joka menee kouluun, tulisi jonkinlainen vapaa perheen jommallekummalle puolisoista järjestää ensimmäisiksi viikoiksi. Mutta nyt, ed. Varpasuo, on tilanne, jossa perheessä voi olla kaksi lasta, joista toinen menee kouluun ja toinen on alle kolmivuotias, ja julkinen valta, valtiovalta, ei anna tällä hetkellä minäkäänlaista tukea tällaisen perheen lastenhoi-

don järjestämiseen, ja se on kyllä väärin se. Siitä, ed. Varpasuo, te olette vastuussa, samalla tavalla kuin myös eräistä muista puheenvuoronne alkupuolella esille nostamistanne kysymyksistä, joissa toitte kovaa kritiikkiä hallituksen budjettiesityksen suuntaan ja suhteen esille.

Kaiken kaikkiaan tuli mieleen, kun ed. Varpasuo puheenvuoroa kuunteli, että nyt ilmeisesti on alkanut budjettipuheissa se vaihe, jolloin hallituspuolueiden edustajat toinen toisensa jälkeen nousevat pönttöön ja kovin sanoin moittivat siitä, kuinka hallituksen budjettiesitys ei sisällä tätä ja tätä hyvää, miljardien esityksiä aivan siihen tapaan, kuin jo nyt tiedetään julkisuudessa yhden hallituspuolueen puoluesihteerin esittäneen monien miljardien markkojen suuruisia muutoksia hallituksen budjettiesitykseen, jotka jäivät ministeri Liikaselta kuittaamatta ja koskettamatta ensimmäisenkään sanan vertaa hänen aikaisemmissa puheenvuoroissaan, puheenvuoroissa, joissa hän keskustan ryhmäpuheenvuoroa kovin sanoin arvosteli.

Ei ole, ed. Varpasuo, ei todellakaan ole mikään ihme, että esimerkiksi nuoret äänestäjät alkavat vieroksua politiikkaa, jos hallituspuolueidenkin edustajat vuodesta toiseen joutuvat kovin sanoin arvioimaan ja arvostelevaan hallituksen esityksiä, jotka itse esiintyvät, nämä hallituspuolueiden edustajat kentällä, vaativat tuota ja tätä hallitukselta tekoina, mutta sen jälkeen, kun hallitus on budjetin eduskuntaan tuonut ja sen päättämisen aika tulee, itse nämä samat edustajat äänestävät kuitenkin hallituksen tekojen mukaisesti. Ei ole mikään ihme, vaikka poliitikasta nuoriso vieraantuu, eikä vain nuoriso, vaan vähän vanhempikin väki. Tätä se on. Ei ole mikään ihme, käyttäakseni teidän sanojanne, ed. Varpasuo.

Kun tasavallan hallitus viime keväänä, muistaakseni 16.3., joutui paitsi opposition, niin myös hallituspuolueiden omien eduskuntaryhmien painostuksen jälkeen toteamaan, että verouudistus sisältää merkittäviä epäkohtia lapsiperheiden ja pienten ja keskituloisten kohdalla erityisesti ja että näiden epäkohtien korjaamiseen tulee ryhtyä, olisi toivonut ja uskonut ja luullut, että tämä budjettiesitys ja siihen liittyvä verolinja pitäisi sisällään tuon 16.3. päätöksen mukaisia korjauksia. Näin ei asianlaita mielestäni kuitenkaan ole.

Ensinnäkin hallituksen veropoliittinen linja osoittaa, että lasten perusteella vähennyspuolella myönnettävien vähennysten määrä ei merkittävästi parane ensi vuoden verolinjauksessa siitä, mikä tilanne on tällä hetkellä ollut. Eräin osin käy jopa päinvastoin.

Yksi esimerkki tällaisista vähennyksistä, jotka huononevat lapsiperheiden kannalta, on asuntolainakorkojen vähennysoikeuden leikkaaminen. Hallitus on pyrkinyt mainostamaan uutta asuntovähennystä asiana, jolla jollakin tavoin todella lapsiperheet ja yleensä asuntovelkaiset kaikki tästä esityksestä hyötyisivät. Näinhän ei todellakaan käy. Aivan ylivoimaiselta valtaosalta, luulisin yli 90 prosentilta asuntovelkaisista, lainakorkojen vähennysoikeutta leikataan ensi vuonna yhteensä, väitän, kymmenillä, kenties sadoilla miljoonilla markoilla vuoden 1989, siis tämän vuoden, tasoon verrattuna. Tämä johtuu siitä, että ensinnäkin omavastuu lisääntyy, ja sen lisäksi prosenttiomavastuu nousee 10 prosentista 15 prosenttiin tähän vuoteen verrattuna.

Monia muitakin esimerkkejä voidaan ottaa siitä, ettei todellakaan lapsiperheiden kannalta verotuksen osalta, toisin kuin hallituksen päätös 16.3. olisi edellyttänyt, tapahdu mainittavia ja merkittäviä parannuksia.

Hallitus mainostaa verolinjaansa sillä, että tuloveroaste nyt kevenee entisestään. Kuuntelin kokoomuksen ryhmäpuheenvuoroa, ed. Siitosen puheenvuoroa. En koko hänen puheestaan löytänyt kertaakaan mainintaa kokonaisveroasteesta, siitä, miten sille käy. Hän koko ajan verotuksen tasosta puhuessaan puhui tuloveroasteesta ja sen muutoksesta. (Kokoomuksen ryhmästä: Tärkeä sekin!) — Aivan oikein, sekin on tärkeä. — Enkä ollenkaan ihmettele sitä, että ed. Siitonen näin tekee, koska kokoomuksen eduskuntaryhmä viime keväänä vielä edellytti, että kokonaisveron osalta lasketaan veroastetta tuolle 1987:n ja jopa sitä alemmallekin tasolle. Nyt kaikki tiedämme, miten kokonaisveroasteen käy. Se ei olennaisesti ainakaan laske. Se pysyy selvästi korkeammalla tasolla kuin vuonna 1987. Totta kai tässä tilanteessa täytyy sanat osata valita, ja sen ed. Siitonen osasi. Hän puhui tuloveroasteesta ja sen keventämisestä, ja näin käy, se todellakin kevenee.

Mutta aiheellista mielestäni on vielä kertaalleen, saman tapaan kuin ed. Juhantalo

osin jo asiaa käsitteli, katsoa, kenen tuloveroaste pohjimmiltaan kevenee. Tietystikään ei tulovero voi keventyä niiden kohdalla, jotka veroa eivät maksa. Tämän sanon syystä, johon kohta tulen. Mitä tulee veroa maksavien kohdalla tuloveroasteikkojen keventämiseen, sanottakoon nyt ääneen vielä se, mitä marginaaliveroprosenttien sen tapainen keventäminen käytännössä merkitsee, mihin hallituksen esitys päättyy. Se merkitsee käytännössä, pari esimerkkiä siitä ottaakseni, sitä että 67 000 markkaa vuodessa ansaitsevan kohdalla vero kevenee 1 300 markkaa vuodessa, mutta 265 000 markkaa vuodessa ansaitsevan kohdalla veron kevennys on noin 7 500 markkaa vuodessa. Aivan kuten koko oppositio on tämän asian selvästi yhteen ääneen sanonut, ei epäilystäkään siitä, mihin suuntaan kallistuu hallituksen tuloveroasteen alentaminen. Se alennus kohdistuu suurituloisiin. Pienituloiset eivät siitä pääse juuri minkään vertaa ja eräät eivät täsmälleen sanottuna minkään vertaa osallisiksi.

Tämä kaikki ehkä voisi vielä joten kuten menetellä, ellei verotuksen rakenteessa, painopisteessä, tapahtuisi todella olennaista muutosta uuteen suuntaan. Hallitushan tunnetusti kiristää samaan aikaan äsken mainitun tuloveroremontin kanssa kulutusverotusta, liikevaihtoverotusta vuoden 1989 budjettiesitykseen verrattuna yhdellä prosenttiyksiköllä. (Ed. Kettunen: Keskustapuolueen vaatimuksesta!) Se tietää miljardien markkojen suuruisia tasokorotusta tämän veron tuottoon, ja se tietää 9,25 miljardin markan suuruisia budjettiin kirjattua tuoton kasvua vuoteen 1989 verrattuna. Tätä se käytännössä tietää.

Aivan kuten ed. Kettunen täällä ääneen sanoi — hän on kuunnellut aivan oikein, mitä keskusta näiltä osin vuosien mittaan on sanonut — me hyväksymme sen, ed. Kettunen, todellakin, että verotuksen painopistettä siirrettäisiin kulutuksen verotuksen suuntaan, tarpeettomimman ensisijaisesti ja muutoinkin kulutuksen verotuksen suuntaan. Olemme täsmälleen tällä kannalla edelleenkin, mutta, ed. Kettunen, ei hinnalla millä hyvänsä. Jos siihen linjaukseen lähdetään, täytyy samanaikaisesti tuloverotuksen puolella tapahtua sellaisia verotuksen kohdentumisen muutoksia, joilla pieni- ja keskituloisten ja lapsiperheiden, kuluttavien lapsiperheiden, asemaa samanaikaisesti kevennetään.

Mutta te, ed. Kettunen, toimitte tässä hallituksessa näiltä osin täsmälleen päinvas-
taisesti. Nostatte liikevaihtoveroa ja samalla
tuloveroasteikkoja muutatte niin, että suuri-
tuloisimmat saavat markkamääräisesti mo-
ninkertaisen kevennyksen pienituloisimpiin
verrattuna.

Onko niin, ed. Kettunen, että ette ole
ymmärtäneet marginaaliveroprosentin alen-
tamisen vaikutusta? Sehän toimii käytännös-
sä niin, että se alennus ja kevennys, joka
annetaan pienituloisimmalle, menee läpi
kaikkien asteikkojen kaikkein suurituloisim-
malle. Nyt te annatte ihan pienituloisimmille
vähän, keskituloisille taas vähän ja suuritu-
loisille taas. Marginaaliveroprosenttien laske-
minenhan vaikuttaa asteikkoihin kumuloi-
den. Se johtaa tulokseen, johon äsken viitta-
sin, epäsosiaaliseen tulokseen, josta toivoisin
teidänkin kantavan suurta huolta. Valitetta-
vasti ette sitä näköjään kannu. Eräät puhe-
vuorot teidän suunnaltanne, jotka julkisuu-
dessa on kuultu, ovat tässä mielessä huomaa-
tavasti ymmärtäväisempiä kuin ed. Kettusen
puheenvuoro juuri nyt.

Kaiken lisäksi sen ohella, että liikevaihto-
veroa nostetaan, hallitus näköjään tänne
saatetun esityksen mukaan huolehtii edelleen
siitä, että välttämättömyyshyödykkeiden,
esim. maitotuotteiden, alkutuotevähennyksen
huononnus toteutetaan myös ensi vuonna.
Huononnusta siis jatketaan, mikä on täsmäl-
leen päinvastaista taas siihen verrattuna,
mitä eduskunnan puhemies on julkisuudessa
tämän asian suhteen esittänyt. Oli myönteis-
tä monella tavalla kuulla alkusyksystä edus-
kunnan puhemies Sorsan puheenvuoro,
muistaakseni jossakin Pohjoismaissa, jossa
hän toi esille sen ajatuksen, että Suomessakin
tulisi — näin ymmärsin hänen puheensa —
huolehtia siitä, että välttämättömyyshyödyk-
keiden, leivän ja elintarvikkeiden osalta, lii-
kevaihtoverotuksen kautta näiden tarpeiden
tydyttäminen tehdään niin edulliseksi kuin
suinkin mahdollista. Tämä oli omin sanoin
kerrottuna se ajatus, jota ymmärsin puhe-
mies Sorsan takaa ajaneen. Kuitenkaan ei
käy näin. Todellakaan ei käy näin. Liike-
vaihtoveroa korotetaan, ja myös alkutuote-
vähennyshuononnus uudella hallituksen esi-
tyksellä aiotaan hoitaa siihen tapaan, kuin
tällällä aiemmin puolentoista viime vuoden
aikana hallitus on kaksi kertaa vastaavat
esitykset esittänyt.

Arvoisa puhemies! Kerta kaikkiaan halli-
tuksen veropoliittinen linjaus on väärä. Me
emme voi hyväksyä tällaista painopisteen
muuttamista samaan aikaan, jolloin hallitus
huolehtii siitä, että kansalaisten perusturvan
tasoon ei tehdä minkäänlaista merkittävää
tasokorotusta. Me tulemme omalta osaltam-
me huolehtimaan siitä, että nimenomaan
perusturvaan esitetään yhdessä muun oppo-
sition kanssa tarvittavat ja välttämättömät
korjaukset.

Arvoisa puhemies! Hallitus esittää myös
ns. haittaveroja, joita se mainostaa ympäris-
töveroiksi. Mielestäni hallituksen haittaverot
eivät ole ympäristöveroja siinä mielessä, mitä
niillä perinteisesti ymmärretään. Ne eivät
ohjaa tuotantoa ja kulutusta ympäristön
kannalta terveempiin ratkaisuihin. Kun kai-
kille fossiilille polttoaineille tulee vero, ve-
rovelvolliseksi joutuu sellainen taho, joka
puhdistaa päästönsä, samalla tavalla kuin
sellainen taho, joka ei päästöjensä puhdistaa,
sekä sellainen energialaitos, joka puhdistaa
päästöt, samoin kuin myös sellainen, joka ei
näin tee. Meidän mielestämme tämä linja on
väärä. Hallituksen "haittaverolle" on vaikeaa
tästä syystä antaa kannatusta ja tukea edus-
kuntakäsittelyn aikana.

Parempi ja oikeampi olisi toimia sen suun-
taisesti, mitä eri oppositioryhmien keskuu-
dessa asiasta on ajateltu. Pannaan ympäris-
töveron piiriin ne päästöt, jotka todellisuud-
essa ympäristöä saastuttavat, erityisesti rik-
kin ja typen päästöt. Tässä tilanteessa ne
saastuttajat, jotka ympäristöä saastuttavat,
joutuisivat asteittain kiristyvän verotuksen
alaisiksi ja ne tähänastiset ympäristön pilaa-
jat, jotka ryhtyvät puhdistustoimenpiteisiin,
pääsisivät tuon verotaakan alta eikä niiden
tarvitsisi maksaa veroa. Tällainen ratkaisu
johtaisi mielestäni ympäristön kannalta ter-
veempiin ratkaisuihin. Harkitsemme tällai-
sten esitysten tekemistä hallituksen haittave-
rojattelun rinnalle, kun se aika eduskunnas-
sa aikanaan tulee.

Ed. P. Leppänen (vastauspuheenvuoro):
Arvoisa puhemies! Oli hyvin mielenkiintoinen
puheenvuoro ed. Pekkariselta, kun hän kä-
sitteli veropoliittikkaa. Tuli vain mieleeni se,
että nähtävästi ed. Pekkarisella on toisenlai-
nen laskutapa kuin istuvalla hallituksella,
josta olemme saaneet kuulla tänä iltana eräitä
esimerkkejä. Hallitusohjelmahan lähtee siitä,

että verouudistus ja siihen liittyvät lait tulee toteuttaa sillä tavalla, että tulonjako ei muutu yhteiskunnan sisällä eikä se heikennä pieni- ja keskituloisten eikä lapsiperheiden asemaa. Näin sanotaan hallitusohjelmassa.

Muistamme viime syksynä käsiteltyjä verolakeja, jotka koskevat tätä vuotta. Nyt, kun käsittelemme tänä syksynä niitä lakeja, jotka koskevat ensi vuotta — ehkä seuraavia vuosia — olen yrittänyt laskea tavalla tai toisella. En tiedä, onko sama laskuoppi kuin se, jota ed. Pekkarinen käyttää, tai onko sama laskuoppi kuin se, jota hallitus käyttää, mutta kun ihmisiltä alennetaan veroja mutta heille samanaikaisesti lisätään veroja, kuka muu siitä hyötyy näiden esitysten pohjalta kuin suurituloiset ihmiset? Se tästä kirjasta tulee esille. Sen vuoksi otin tämän puheenvuoron, että lopputulos mielestäni on sama kuin ed. Pekkarisella, mutta en tiedä, laske taanko samalla tavalla.

Ed. Siitonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pekkarinen puuttui kokonaisveroasteeseen. Bruttoveroasteen kehityksestä kertova kuvio on budjettikirjassamme. Se osoittaa sen, että vuodesta 1980 vuoteen 1986 bruttoveroaste nousi liki 5 prosenttiyksikköä ollen vuonna 1986 37,3 ja nyt se on 37,25 tämän kuvion mukaan, joka budjettikirjassa on esitetty. Tämä siis kertoo sen, että edellisten maalaisliiton ja keskustapuolueen valtiovarainministerien aikana tuo nousu oli aivan toista luokkaa kuin nyt. Nousu on sentään saatu katkaistuksi. Tämä nousu merkitsi myös sitä, että progressiivisuus, inflaatiotarkistuksia kun ei tehty, johti siihen, että osa maksoi jo työstä saadusta palkasta yli 70 prosenttia veroa. Me olemme iloisia siitä, että niiden ihmisten määrä, jotka työstään tai eläkkeestään maksavat veroa noin paljon, on todella nyt radikaalisti vähentynyt.

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pekkarinen moitti sitä, että marginaaliveroa ylimmissä tuloluokissa on vähennetty. Tässä on kuitenkin minusta seurattava kansainvälistä kehitystä. Nykyään ei enää kannata ihmisiltä ottaa kaikkea lisätuloa veroksi, vaan kannattaa tyytyä vain vähempään, jolloin ihmiset tekevät innokkaammin työtä ja valtio kuitenkin saa rahaa. Jos nämä suurituloiset nyt saavat teoreettis-

ten laskelmien mukaan huomattavasti suuremman rahasumman käteen, prosentuaalisesti se ei kuitenkaan ole niinkään suuri. Ilmeisesti se pikkuhiljaa vaikuttaa palkankorotuksiin niin, että palkkoja ei tarvitse korottaa niin toivottoman paljon kuin tähän asti, kun korotuksista ei ole jäänyt mitään käteen. Meidän täytyy suosia työntekoa niin, että aktiivisimmat ja aikaansaavimmat suomalaiset pysyvät Suomessa eivätkä lähde ulkomaille. Jos meillä on veroasteikko kovin toisenlainen kuin muualla, sillä lailla helposti käy.

Sitten ed. Pekkarinen mainitsi, että pitäisi maksaa haattaveroa vähemmän, jos rikki- ja typpipäästöjä aikaansaa vähemmän. Mikäli olen ymmärtänyt, hallituksen haattavero koskeekin sitä suurinta vaaraa, joka maapalloa uhkaa, eli kasvihuoneilmiötä. Hiilidioksidipäästöjähän ei voida poistaa. Silloin on oikein, että veroa maksetaan sen mukaan, kuinka paljon polttoaineita käytetään.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin vielä kertaalleen se, että samanaikaisesti tehdään marginaaliverotuksessa tai veroasteessa paremmin sellaiset tarkistukset kuin hallitus esittää, joista kerroin muutaman markkamääräisen esimerkin, ja samaan aikaan liikevaihtoveroa, kulutusveroa, korotetaan. Se kerta kaikkiaan nyt kohtelee epäoikeudenmukaisesti pieni- ja keskituloisia ja kuluttavia lapsiperheitä, joissa on paljon lapsia. Siitä ei pääse yli eikä ympäri mielestäni, kun samaan aikaan perhepoliittisia vähennyksiä te ette paranna budjettiesityksellänne.

Mitä tulee bruttoveroasteeseen, se, että siinä asiassa jonkin verran viivähdin, osin johtui siitä, että vielä viime keväänä pääministeri Holkeri vitsaili siitä, että jotkut asian tuntijat kertoivat tuolloin julkisuudessa, että bruttoveroaste tänä vuonna nousisi lähes prosenttiyksikön. Silloin hän siitä vitsaili. Nyt minä olen huomannut, että Holkerin hallituksen papereihin on kirjattu tämä sama asia, että näin todella käy. Minusta se oli huomion arvoinen asia ja ääneen sanomisen arvoinen asia.

Mitä tulee siihen, että hiilidioksidivero on tarpeen, minä en pidä välttämättä aivan huonona sitä, että yleensä kulutusta, myös fossiilisten polttoaineiden kulutusta, maassa vähennettäisiin. Ei se välttämättä ole ollen-

kaan huono ratkaisu. Mutta jos katsellaan, millä tavalla nopeammin taloudellisen ohjauksen keinoin voitaisiin ympäristöongelmia vähentää, eikö silloin pitäisi lähteä piiskamaan sinne, missä tällä hetkellä sellaisia päästöjä aiheutuu, joita voidaan nykyteknologialla poistaa, ed. Tiuri? Todellakaan maailmassa ei ole teknologiaa, joka hiilidioksidiongelman voittaisi, mutta maailmassa on olemassa teknologia, jolla rikin ja typen päästöt voidaan puhdistaa sataprosenttisesti. Tämän teknologian käyttöön pitäisi piiskata tuotantoa ja kulutusta.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pekkarisen viimeksi mainittuun asiaan. On totta tietenkin, että ei voi puhdistaa hiilidioksideja, mutta voi olla sillä tavalla maapallolla tasapaino, että se hiilidioksidi, joka tuotetaan, sitoutuu kasvilisuteen yhteyttämistapahtumassa, jolloin on balanssi tuottamisen ja sitomisen välillä. Silloin hiilidioksidin määrä ilmakehässä ei kasva, niin kuin se tällä hetkellä tekee, jolloin siitä on seurauksena kasvihuoneilmiö.

Ed. Astala: Arvoisa rouva puhemies! Täällä käytiin äsken hyvin mielenkiintoinen EY-keskustelu, mutta on palattava budjetin arkeen.

Hallitus on nähnyt paljon vaivaa turvataksaan tämän maan hyvätuloisille ja rikkaille ihmisille ensi vuonnakin mahdollisuuden viettää kulutusjuhlia vielä entisestään kasvaneilla tuloilla. SAK:n kolmas puheenjohtaja Raimo Kantola on myös arvostellut voimakkaasti hallituksen budjettiesitystä toteamalla budjetin merkitsevän jättiläismäistä tulonjakosuhteiden muutosta suurituloisten hyväksi. SMP:n ryhmän puheenjohtajan Aittoniemen mukaan budjetti sen sijaan on kohtuullisen hyvä ja verouudistuksen osalta siinä on oikean suuntaista kehitystä. On pakko todeta, että menneet ja olleet ovat ne ajat, jolloin SMP oli köyhän asialla.

Budjettiesityksen suurin heikkous on juuri se, että samaan aikaan, kun suurituloisten kulutusjuhlan viettomahdollisuuksia lisätään, pienituloisten ja syrjäytyneiden elämisen mahdollisuuksia ei paranneta, pikemminkin kavennetaan. Budjetissa on selkeästi näkyvillä, miten sivistysvaltioksi itseään nimittävä, neljänneksi vaurain maailman valtio jakaa kansallisvarallisuuttaan kansalaistensa kes-

ken. Kysymys onkin yhteiskuntapoliittinen, eli miten jaetaan talouden korkeasuhdannevaiheen miljardivoittoja yhteiskunnallisesti oikeudenmukaisesti. Tämän hallituksen jakomalli on epäsosiaalinen, epäoikeudenmukainen, siis sivistymätön. Budjetista puuttuukin solidaarinen yhteiskuntanäkemyks ja ihmisyyspolitiikan tahto.

Budjetti ei esitä tasokorotuksia niille, joilla on kaikkein suurimmat taloudelliset ongelmat. Se on mielestäni anteeksiantamatonta. Juontuukohan hallituksen arvomaailma laajemminkin pääministeri Holkerin käsityksistä: Suomessa ei ole rikkaita eikä köyhiä. Välinpitämättömyys ihmisten arkielämästä ja jokapäiväisistä ongelmista onkin meille päätäjille vaarallinen ja alati vaaniva ongelma.

Eduskuntaryhmät päätyivät keväällä yksimielisesti perusturvan kehittämiseen. Hallitus on suhtautunut välinpitämättömästi tähänkin esitykseen. Siksi on mielestäni arvokasta, että SKDL ja keskusta ovat yhteistyön tuloksena saaneet valmiiksi yksityiskohtaiset perusturvauudistuksen kehittämissesitykset. Tarkoituksena on jatkaa perusturvan kehittämistä niin, että 90-luvulla saataisiin aikaan yhtenäinen, yhdeltä luukulta saatava perusturva, joka lähenisi asteittain 3 000 markan kansalaistuloa.

Nyt tehty aloite koskee kaikkein kiireellisin korjausta tarvitsevia epäkohtia: kansaneläkkeen tasokorotuksia, eläkkeiden indeksisuoja, eläkeläispuolisoiden lisäosaa, työttömyyspäivärahaa, sairauspäivärahaa, lasten kotihoidon tukea ja opintotukea. Kokonaisuuteen liittyy myös sosiaali- ja terveyspalvelujen parantaminen, asuminen sekä työhön ja tasa-arvoon liittyvät kysymykset, joihin on puututtu muissa lakiehdotuksissa.

Hallitus aikoo budjettiesityksessään romuttaa kansaneläkeuudistuksen neljännen vaiheen ottamalla valmistelun pohjaksi eläkekomitea 87:n esitykset. Niiden perusteella aiotaan eläkeläispuolisoiden köyhyyttä tasata. Kansaneläkeläispuolisoiden eläkkeet jätetään yksinäisten eläkkeitä pienemmiksi. Tästä on mm. SMP:n puheenjohtaja Riihijärvi julkisuudessa iloinnut. Hänelle on kyllä tullut pahemmanlaatuinen työtapaturma. Olihan kansaneläkeuudistuksen neljännen vaiheen varsinainen tavoite saattaa kansaneläkeaviopuolisoiden lisäosa yhtä suureksi kuin yksinäisten eläkkeensaajien.

Ed. Aittoniemi antoi täällä tänään jonkin-

laisen meriselityksen. Sekava oli selitys, mutta olihan se SMP:llekin annettu yön pimeinä hetkinä Smolnassa, niin kuin ed. Aittoniemi kertoi. Eläkekomitea 87:n mietinnössä ei ole mitään tulkinnan varaa. Sen mukaan kansaneläkeuudistuksen neljäs vaihe romutetaan ja se romuttuu.

Opiskelijan leipä on edelleen lainarahalla maksettua, kuten lasten elättäminenkin. Hallitus esittää korkeakouluopiskelijalle vain 60 markkaa lisää opintorahaa, keskiasteelle vain 40 markkaa lisää ja lukiolaisille vain 15 markan korotusta. Eipä näillä markoilla juuri kulutusjuhlia vietetä. Köyhyys, nälkä ja mielenterveysongelmat ovatkin varsin tuttuja kumppaneita opiskelijalle. Asuntopula on suorastaan huutava. Turussakin tuhat opiskelijaa on ilman opiskeluasuntoa. SKDL:n ryhmä, kuten myös keskustan ryhmä, on tehnyt raha-asia-aloitteen osana perusturvauudistusta opintorahan perusosan korottamisesta 300 markalla kuukaudelta 1.9.90 lukien.

Entä matalapalkkaisten hoito- ja sosiaalityötä tekevien naisten toiveet saada ansaittu palkankorotus raskaasta työstä? Onko totta, että hallitus on todella näin kylmä ja tuntee heidän toiveitaan kohtaan? Hallitus aikoo pitää nämä ihmiset edelleenkin alapuolella inhimillisen palkkatason. Näin halutaan ilmeisesti estää julkista sektoria kilpailemasta työvoimasta yksityisen sektorin kanssa, kuten budjetin perusteluosassa annetaan ymmärtää sivulla Y7.

Sairaaloiden ja vanhustenhuollon hoitohenkilöstön virkalisäyksetkin ovat niin niukat, että henkilöstön työtahti kiristyy entisestään. Suomen Perushoitajaliiton puheenjohtajan Salme Pihlin mielestä budjettiesityksessä on sytykkeitä laajalle hoitoalan lakolle. Tehyn puheenjohtaja Raija Hukkamäki on vastikään todennut: "Tehyn osalta lepsuus on nyt ohi. Ensin neuvotellaan ja sitten lakkoillaan, ellei puhe tepsii." Nämä ovat hyvin vakavia ennakkovaroituksia.

Valtiovalta on pettänyt lupauksensa kunnille, valitettavasti. Kuntien keskusjärjestöt katsovat, että valtion ensi vuoden budjettiesitys rikkoo selkeästi tämän vuoden kesäkuun lopulla allekirjoitettua järjestelyasiakirjaa. Hallitus ei siis kunnioita edes tehtyjä sopimuksia. Sovitusta poiketen ei kuntien ylimääräistä sosiaaliturvamaksua ole budjetissa poistettu. Edelleen ei kuntien osuudesta

yksityisten hammashuollon kustannuksiin ole luovuttu, vaikka toisin oli sovittu kesäkuussa tänä vuonna. Kuntien ja valtion välinen sopimus eli järjestelyasiakirja on siis tällä erää rauennut.

Kuntien keskusjärjestöt ovat arvostelleet myös jyrkin sanoin kuntien suhdanneveroa, joka sisältyy budjettiesitykseen. Useat kunnat ovat jo entisestään erittäin ahtaalla. Valtiovalta ei näytä olevan huolissaan kuntien veroäyriin hinnan noususta, vaikka juuri kunnallisvero on kaikkein epäoikeudenmukaisin vero pienituloisille.

Mielestäni järjestelyasiakirjan neuvottelumenettelyä tulisi laajentaa ja kehittää. Eduskunta tulisi kytkeä mukaan järjestelyasiakirjan neuvottelumekanismiin niin, että eduskunta voisi vuosittain keskustella yhteiskuntapolitiikan painopistealueista esimerkiksi järjestelyasiakirjaa koskevan tiedonannon muodossa. Näin neuvottelumenettelystä tulisi tarkoituksenmukainen ja demokraattinen yhteiskuntapolitiikan väline. Tällä hetkellä ei näin suinkaan ole.

Kotimaakunnan Varsinais-Suomen osalta totean lopuksi, että valitettavasti Länsi-Suomeen suunnitellulle maakaasuputkelle ei löydy ensi vuodeenkaan budjetista määrärahoja. Suunnitelmien lykkääntyminen on Varsinais-Suomelle pettymys. Budjetista ei löydy myöskään putken rakentamista koskevaa periaatelausumaa. Eduskunnan tulisikin liittää tällainen periaatelausuma maakaasuputken rakentamisesta mm. Länsi-Suomeen.

Rautatieystäväliikey on sen sijaan Varsinais-Suomessa kirjattu laajasti myönteiseksi teoksi vuosien, vuosien työn ja odotuksen jälkeen. Vuonna 1993 toivon mukaan huristelemme sähköjunalla Helsinkiin. Tiemäärärahojakin läänistämme löytyy. Uusia yhteyksaluksia sen sijaan on vieläkin aivan liian vähän saaristoliikenteeseen.

Elokuvatutkimuksen professori Turun yliopistoon on mielenkiintoinen avaus uudelle sektorille. Venäjän kielen professuuria odotellaan vielä, samoin valtion osallistumista Suurtorin kulttuurikeskushankkeeseen. Valitettavasti valtiovalta ei näytä ymmärtävän, miten valtakunnallisesti merkittävistä rakennuksista suomalaisen sivistyksen lähteillä ja arvokkaasta kulttuurikeskushankkeesta tässä on kysymys.

Arvoisa rouva puhemies! Enemmän ihmisyysspolitiikkaa ja humanismin tahtoa toivoi-

sin budjettiin. Omasta puolestani annan tunnustusta budjetin yksittäisille myönteisille esityksille. Niistä kertominen on ajan puutteen vuoksi jätettävä hallituspuolueiden edustajille, jotka muutenkin huolehtivat kyllä tämän budjetin kehumispuolesta.

Ed. Renlund: Värderade talman! Svenska riksdagsgruppen ser en balanserad regional utveckling som oerhört viktig. Vi måste satsa ännu mera på regionalpolitiken för att regionernas utveckling skall få den stimulans som behövs för att eliminera följderna av den pågående strukturomvandlingen. Det borde också ligga i allas intresse att en sådan politik förs för att dämpa inflyttningen och trycket på södra Finland och dess tillväxtcentra.

Regeringen talar för en sådan utveckling. Den vill bedriva en långsiktig regional utvecklingspolitik för att trygga regionernas konkurrenskraft långt in på 90-talet. Man talar också för en ökad växelverkan och en arbetsfördelning mellan Helsingforsregionen och regionerna i övrigt för att regionerna skall kunna bli ett alternativ till huvudstadsområdet.

Regeringen hänvisar också till den år 1989 reviderade regionalpolitiska lagstiftningen och sitt 14-punktsprogram, när man talar för en bättre balanserad regionalpolitisk utveckling. Detta säger regeringen i de allmänna motiveringarna till budgetpropositionen. Uppfylls dessa utstakade målsättningar anser svenska riksdagsgruppen att det inte finns någon större orsak till missnöje. Regeringen säger att budgetpropositionen ligger i linje med dessa målsättningar. Men är det verkligen så till alla delar? Start- och investeringsbidragen i nästa års budgetförslag har inte höjts tillräckligt för att motsvara de regionalpolitiska målsättningar regeringen ställt. Svenska riksdagsgruppen anser att regeringen inte alla gånger lever upp till de målsättningar den själv har ställt. I en situation då strukturomvandlingen går hårdhänt fram med regionerna borde satsningen på olika former av stöd öka betydligt mera. Redan detta år visar klart att start- och investeringsbidragen inte hinner till. I takt med den ökade strukturomvandlingen har också behovet av statliga stimulansåtgärder vuxit i regionerna. Man är helt enkelt tvungen att söka sig nya näringsformer, då de traditio-

nella näringsgrenarna sviktar. Därför får man från regeringshåll inte stirra sig blind på ökningen i procent på dessa stödformer utan man borde i stället mera se till det ökade behovet.

Arvoisa puhemies! Ruotsalaisen eduskuntaryhmän mielestä hallituksen tulisi jo lisäbudjetissa esittää varoja käynnistys- ja investointiavustuksiin, sikäli kuin hallitus haluaa harjoittaa tehokasta aluepolitiikkaa. Lisäksi alueisiin suunnattavaa panostusta tulisi yleisestikin voimistaa nykyisestäään varsinaisessa budjetissa, jotta hallitus voisi päästä asettamiinsa tavoitteisiin.

Rakennemuutoksen ja kriisien kourissa erityisesti tekstiilialalla ja turkistarhauselinkeinon piirissä painiskelevaa Vaasan lääniä hallitus on muistanut asettamalla erityisen neuvottelukunnan, jonka tehtävänä on selvittää ongelmat. On kuitenkin lähdeittävä siitä, että jo lisäbudjetissa olisi osoitettava riittävästi määrärahoja esim. turkistarhauselinkeinnolle, jotta se ylipäänsä voisi säilyä hengissä. Ruotsalainen eduskuntaryhmä pitää hallituksen tavoitetta seurata erityisesti Vaasan läänin kehitystä hyvin tärkeänä, mutta edellyttää samalla konkreettisten panostusten tekemistä. Tämä on välttämätöntä negatiivisen suuntauksen kääntämiseksi.

Hallituksen pitäisi myös tarkistaa aluepoliittisen lainsäädännön soveltamista. Laissa puhutaan tosin uutta teknologiaa edustavien yritysten ensisijaisuudesta. Tämä ei kuitenkaan saisi johtaa siihen, että perinteiset yritykset jäävät valtion tuen ulkopuolelle. Tämä ei ole voinut olla eduskunnan tarkoitus.

Tämän vuoksi ruotsalainen eduskuntaryhmä katsoo, että kauppa- ja teollisuusministeriön tulisi tarkistaa aluepoliittisten lakien soveltamista siten, että myös perinteiset yritykset voisivat päästä osallisiksi taloudellisesta tuesta. Ratkaisevaahan on uusien työpaikkojen luominen alueille eikä se, minkälaisesta työpaikasta on kyse. Hallituksen tulisi myös olla valmis tukemaan vanhan teollisuuden laajentamista, koska sillä on olennainen merkitys tasapainoiselle aluepolitiikalle.

Maaseudun pienimuotoisen elinkeinotoiminnan tuki kasvaa kohtuullisesti, mikä onkin tärkeää, sillä tukimuodolla on ratkaiseva merkitys alueille. Hallituksen tulee seurata tilannetta tarkoin ja olla myös valmis lisää-

mään pienimuotoisen elinkeinotoiminnan määrärahaa.

Satsningen inom högskolesektorn är god eller tillfredsställande. Merparten av tillväxten kommer till regionerna, vilket är helt motiverat. Då högskolans inverkan på den egna regionens utveckling är av stor betydelse, måste man utgå ifrån att de kommande högskolesatsningarna sker till regionerna som ett led i en balanserad regionalpolitik. Satsningen på forskningen, som svenska riksdagsgruppen starkt talat för, bör också i fortsättningen få kännbara resurser, för att Finland inte skall bli efter den internationella utvecklingen.

Svenska riksdagsgruppen anser att satsningen på våra huvudvägar inte får ske på bekostnad av de mindre vägarna. Tvärförbindelser och mindre vägar har stor betydelse för regionernas utveckling, varför en satsning på denna typ av vägar är av största vikt. Fastän det är viktigt att våra huvudvägar förbättras och utbyggs får det inte innebära att övrigt vägnät kommer på undantag. Den påtagliga koncentrationen av anslagen till Helsingforsområdet för Nylands del får inte heller innebära att västra och östra Nyland blir utan väganslag. Trenden i budgeten synes gå i den riktningen, vilket inte borde få ske.

Svenska riksdagsgruppen vill också fästa uppmärksamhet vid den servicefunktion Post och Tele samt Statsjärnvägarna har för glesbygden och regionerna. Det talas allmänt i budgetförslaget om basservicen och vikten av att på objektiva villkor göra den tillgänglig i hela landet. Fastän dessa inrättningar omvandlas till affärsverk får servicen inte försämrats för regionerna. Skyldigheten att ge service åt allmänheten på enahanda grunder får inte naggas i kanterna på grund av rent ekonomiska principer. Här bör riksdag och regering följa med utvecklingen.

Sänkningen av avgifterna för fjärrsamtal är ett steg i rätt riktning för en bättre balanspolitik. Förhoppningsvis finns det vilja att fortsätta i samma riktning, som nu varit trend i några år, för det är av väsentlig betydelse för regionernas utveckling. Lika entydigt positivt för regionalpolitiken är inte regeringens förslag att stöda huvudstadstidningarna med 5 miljoner i transportbidrag för att tidningarna snabbare skall komma ut

till regionerna. Missgynnandet av landsortstidningarna stärks ytterligare.

Däremot har man svårt att förstå logiken i att höja flygfältsavgifterna med 15 procent. Svenska riksdagsgruppen ser detta som en klart negativ faktor, då regeringen talar för en bättre regionalpolitik. Att höja flygfältsavgiften drabbar i första hand regionerna, som ofta är beroende av flyget för att kunna sköta sina angelägenheter. Riksdagen bör här verkligen pröva, om man inte kunde minska på höjningen eller slopa den helt.

Utlokaliseringen av förvaltningen från Helsingfors borde ske så fort som möjligt. Att flytta själva funktionen skulle ju klart dämpa trycket mot Helsingfors.

En decentralisering av förvaltningen, som regeringen också har för avsikt att utföra måste också innebära att tjänster förs ut till regionerna och att det sker en klar minskning i ministerier och centrala ämbetsverk. Huvudstaben föregår här med gott exempel och kommer att minska sin personalstyrka med 50 procent.

Regeringens budgetproposition talar för en balanserad regional utveckling och att dämpa tillväxten av Helsingforsområdet. Den målsättningen torde de flesta hålla med om. Som ett led i denna målsättning har regeringen också för avsikt att i Helsingforsområdet satsa på ökad bostadsproduktion, förverkliga grundskolprojekt, utveckla facklig utbildning, trygga social- och hälsovårdsservicen samt främja trafikinvesteringar. Kommunerna i huvudstadsregionen har utsetts till åtgärdsområden enligt det som avses i lagen om regionalpolitik och regeringen har fattat beslut om ett separat åtgärdsprogram.

Personligen har jag lindrigt sagt mycket svårt att förstå att dessa uppräknade satsningar på huvudstadsområdet skall kunna framstå som medel som styr och begränsar huvudstadsregionens tillväxt. Landets rikaste kommuner skall sålunda få specialstöd. Andra regioner, som kämpar med stigande arbetslöshet och befolkningsminskning, torde också vara i stort behov av speciella åtgärdsprogram, fastän de inte framträder i regeringens budgetförslag.

Ruotsalainen eduskuntaryhmä ei voi hyväksyä kunnilta kannettavaa 0,6 pennin suuruista yleistä suhdannetalletusta. Se iskisi aivan liian kovasti taloudellisesti heikkoihin

kuntiin. Näillä kunnilla, joissa veroäyri on 17—19 penniä, ei ole minkäänlaisia todellisia mahdollisuuksia tallettaa näitä varoja nostamatta veroäyriä hintaa tai lainaamatta vastaavaa summaa.

Hallituksen ja kuntien etujärjestöjen välisen järjestelyasiakirjan mukaan hallitus sitoutui olemaan antamatta tämän sopimuksen vastaisia lakiesityksiä. Koska suhdannetalletusta ei ole mainittu asiakirjassa, ollakseen luotettava sopimuskumppani valtiovalan tulisi luopua tästä ehdotuksesta. Samassa sopimuksessa hallitus sitoutui myös poistamaan kunnille yksityisestä hammashoidosta aiheutuvat kustannukset, mutta kustannuksia lisätäänkin kahden ikäluokan osalta. Niin ikään hallitus sitoutui sosiaaliturvamaksujen tasoittamiseen niin, että kunnat tulisivat vertailukelpoisemmiksi muiden työnantajien kanssa. Myös tämä lupaus valui hiekkään.

Vähintä, mitä tässä vaiheessa voi vaatia hallitukselta, on, että se ottaa asiat uudelleen keskusteluun kunnallisten etujärjestöjen kanssa, ennen kuin mitään lyödään lopullisesti lukkoon.

Pitää kylläkin paikkansa, että julkisen sektorin ja kuntien menot ovat kasvaneet voimakkaasti viime vuosien aikana. Ei myöskään voida väittää, etteivät kuntien menot olisi kasvaneet erityisen voimakkaasti. Kuntia yksin ei kuitenkaan voida syyttää tästä, sillä hallitus ja eduskunta ovat eri päätöksiin sysänneet kunnille velvollisuuksia ja kustannuksia, joihin kunnat itse eivät ole voineet vaikuttaa. Valtiovallan uudistusinto on kuitenkin suurempi syyllinen kuntien menojen lisääntymiseen kuin yleisesti halutaan tunnustaa. Meidän onkin siis aika katsoa peiliin.

Värderade talman! Fastän tonen i anförandet varit något kritisk kan man anse att budgetförslaget i stort sett är acceptabelt och att regeringen gjort ett gott arbete. Det ankommer nu på riksdagen att göra de korrigeringar som anses nödvändiga.

Ed. Kettunen: Arvoisa puhemies! Sosialidemokraattien ryhmäpuhuja ed. Paakkinen ehdotti, että budjettiehdotukseen sisältyvä liikevaihtoveron yhden prosenttiyksikön korottaminen olisi vain tilapäinen toimenpide, siis hän lausui tällaisen toivomuksen. Minäkin todella toivon, että näin olisi. Kokemus on kuitenkin osoittanut, että näistä

korotuksista on tullut pysyviä, sillä säädettiinhan koko liikevaihtoverolaki alun perin tilapäisesti ja selvitettiin julkisuudessa, että lakia ei tulla soveltamaan kuin sen ajan, jonka valtiontalous tarvitsee välttämättömästi lisää talousvaroja.

Liikevaihtoveroprosentti oli alun perin alle 10, muistaakseni 8, ja nyt ollaan jo lähellä 20 prosentin rajaa. Mielestäni liikevaihtoveron korottamiselle ei olisi ollut tarvetta. Yhden prosenttiyksikön korotus tietää vain vajaan kolmen miljardin verokertymää laskettuna budjettikirjasta. Hallitus ilmoittaa, että budjetti on yli 10 miljardia ylijäämäinen. Lisäksi valtio on tänä vuonna kantanut miljardeja ylimääräisinä veroina. Tästä näkökulmasta katsottuna ei ole perusteita liikevaihtoveroprosentin korottamiselle. Kun näyttää siltä, että myös sosialidemokraattien piirissä ollaan suhtautumassa empien liikevaihtoveroprosentin korotukseen, ehdotan harkittavaksi, että eduskunta päättäisikin alentaa veroprosentin täällä eduskuntakäsittelyssä sen alkuperäiselle eli 16 prosentin tasolle. Arvoisa puhemies! Olen erittäin tyytyväinen siitä, että Suomen Pankin pankkivaltuusmiehet päättivät olla korottamatta peruskorkoa. Mielestäni peruskoron korottaminen on huono toimenpide, kun otetaan huomioon pienituloiset lapsiperheet, jotka lähes aina ovat myös asunovelallisia. Olen vakuuttunut siitä, että SMP:n ryhmän julkistama kielteinen kanta vaikutti pankkivaltuusmiesten päätökseen siitäkään huolimatta, että SMP:llä ei ole edustusta pankkivaltuusmiehistä.

Yleisesti ottaen budjetin linja on mielestäni tavanomainen. Se ei sisällä mitään sellaisia uusia käänteentekeviä asioita, joista hallitusta voitaisiin suuremmin moittia tai myöskään kiittää. Budjettiesitys sisältää muutamia mielenkiintoisia lausumia, joilla saattaa olla jatkossa myös merkittäviä aluepoliittisia seuraamuksia ja vaikutuksia. Tällainen lausuma sisältyy budjettikirjan sivulle 385, jolla sanotaan näin: "Vuoden 1991 budjettiesityksen antamiseen mennessä selvitetään, mitkä muut rataosat on perusteltua sähköistää 1990-luvulla."

Arvoisa puhemies! On perusteltua uskoa, että myös rataosa Iisalmi—Kajaani—Kontiomäki—Oulu on mukana tehtävässä selvityksessä, sisältyyhän tämä rataosa hallituksen keväälliseen päätökseen, ns. VR:n kehittämispottiin.

Kehitysalueiden välttämätön kehittyminen on hyvin usein kiinni myös liikenneolosuhteista. Rautateittemme sähköistuksen jatkaminen myös Itä-Suomen alueella on eräs parhaista aluepoliittisista toimista. Samalla sillä myös edistetään ympäristön ja luonnon suojelemista.

Arvoisa rouva puhemies! Sotiemme ryhdykkää veteraanit ja invalidit saavat mielestäni kohtuullista huomiota budjettiesityksen määrärahoissa. Ennen kaikkea kuntoutuksen tarkoitettut määrärahat ovat viime vuosina kohonneet ripeästi. Kuntoutusrahoja budjettiesitys sisältää 118 miljoonaa markkaa. Mielestäni eduskunnan olisi kuitenkin syytä valvoa, että kuntoutusmäärärahojen lisäys koituu todella veteraanien hyväksi. Olisi ehkä paikallaan suorittaa selvitys, jossa kartoitettaisiin, miten kuntoutus kohdistuu veteraanien kesken ja miten laitosten hinnoittelu on kehittynyt esimerkiksi viiden viime vuoden aikana. Selvityksen voisi tehdä esimerkiksi valtiontalouden tarkastusvirasto.

Vuoden 1990 alussa sekä VR että PTL liikelaitostuvat. Olen vakuuttunut siitä, että tämä toimenpide on oikea ja osoittautuu tulevaisuudessa hyväksi ratkaisuksi. Kun eduskunta ratkaisuun myös voi entistä tehokkaammin osallistua sillä tavalla, että se määrittelee liikelaitosten palvelutavoitteen, olisi mielestäni kohtuullista toivoa, että tätä mahdollisuutta myös käytetään tehokkaasti ja kansanedustajat pitävät huolen siitä, että kansalaisten kannalta välttämättömät palvelut säilyvät ja myös kehittyvät kansalaisten etujen mukaisesti.

Mielestäni valtion toimintojen järjeistämistä on jatkettava. Olen sitä mieltä, että myös metsähallinnon roolia on kiihottomasti selvitettävä. Mielestäni on täysin selvää, että yksityismetsäasiat ja valtion metsäasiat on selkeästi erotettava toisistaan. Samalla on myös harkittava sitä, onko metsähallituksen pääkonttorin oikea ja luontainen sijoituspaikka todella Helsingin Erottajalla vai siellä, missä myös valtion metsät sijaitsevat, eli Itä- ja Pohjois-Suomessa.

SMP:n eduskuntaryhmän puheenjohtaja ed. Sulo Aittoniemi selvitteli varsin laajassa puheenvuorossaan mm. siirtolais- ja pakolaisasioita. Olen hänen kanssaan näistä asioista täysin samaa mieltä. Väkivalta ja terrori on tuomittavaa, mutta rakentava keskustelu näissäkään asioissa on sallittava. Olen todella

murheellinen siitä, että Suomen Punainen Risti harhautui tässä asiassa ja yritti leimata asiallisen mielipiteenvaihdon tuomittavaksi ja kielletyksi.

Toivon, että valiokunnat tekevät käsitellyssään budjettiesitykseen tarvittavat korjaukset. SMP on aina valmis neuvottelemaan parannuksista sovittujen pelisääntöjen mukaisesti.

Arvoisa rouva puhemies! Kun eduskunnassa on esiintynyt aktiivisuutta saattaa ns. Väyrys-asia perustuslakivaliokunnan selvitetäväksi, on syytä todeta seuraavaa: Ed. Sasi pyysi myös minulta allekirjoitusta perustuslakivaliokunnalle osoitettuun Väyrys-kirjelmään. Minä kuitenkin kieltäydyin. Miksi näin menettelin? Siksi, että en usko perustuslakivaliokunnan pystyvän tekemään perusteellisia ja puolueettomia selvityksiä. Suuret puolueet ja niiden edustajat eivät tule sallimaan perusteellisia selvityksiä. On nimittäin syytä epäillä, että Paavo Väyrynen ei ole ainoa, joka on mahdollisesti käyttänyt asemaansa väärin.

Rouva puhemies! Olen valmis ennustamaan, että perustuslakivaliokunnan lausunto tulee olemaan Paavo Väyrykselle vapauttava. Mielestäni kirjelmän tekijät ja allekirjoittajat ovat menetelleet harkitsemattomasti. Eduskunnan selvitykseen olisi pitänyt valita sellaiset menetelmät ja sellaiset välineet, joilla totuus olisi paljastunut kokonaisuudessaan eikä yksistään vain Väyrysen asiassa. Nyt on valittu sellainen väline, jolla asia haudataan, peitetään ja pannaan sille piste.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Vuosi sitten budjetin käsittelyn yhteydessä käytin useampia puheenvuoroja, joissa kiinnitin huomiota siihen, että budjettiesityksellään ja budjettilakiesityksillään hallitus viestittää lähes lukemattoman määrän asioita sen toimista kiinnostuneille. Jokainen määräraha on signaali jostakin, ja jokainen tilanne, missä määrärahaa ei katsota aiheelliseksi ja perustelluksi, on niin ikään signaali jostakin. Verottomuus niin kuin verottaminenkin ovat signaaleja. Jonkin sanominen on signaali ja se, että jätetään sanomatta, on sitä niin ikään. Tälläkin kertaa käyn lyhyesti eräitä hallituksen signaaleja läpi.

Ensimmäinen signaali liittyy jo monessa puheenvuorossa käsiteltyyn kannanottoon siitä, että hyvätuloisten, rohkenen sanoa mei-

dän hyvätuloisten, verotusta tulee keventää. Meille tulee sallia enemmän henkilökohtaisia vapausasteita käyttää tulojamme. Tämä on selvä viesti kansalle, että tähän kannattaa pyrkiä. Se on tavoittelemisen arvoista. Mielienkiintoista tässä yhteydessä on se, millä tavalla tähän mahdollisuuteen reagoidaan. Käytetäänkö ansaittua lisävarallisuutta säästämiseen kansantalouden hyvinvoinnin hyväksi vai ohjautuuko se suoraan kulutukseen? Tuoreet tilastot osoittavat, että valitettavasti jälkimmäinen vaihtoehto on todellisuutta. Tämän jälkeen kysymys kuuluukin: Kestääkö Suomen luonto nykyisen tai kasvavan kulutuksen? Siihen vastaus on yksiselitteisesti, että ei. Niinpä ympäristöasioista on tullut keskeisiä asioita täällä eduskunnassa.

Tälle veropoliittiselle linjalle löytyy hallituksen esityksistä lisää tukisignaaleja. Yksi sellainen on se, että tulee verotuksessa siirtyä välillisten verojen suuntaan. Niin ikään, kai suhdannepoliittisista syistä, katsotaan, että on paikallaan asettaa kunnille velvoite suhdannetalletuksiin. Kaupunkien osalta talletettava määrä on noin miljardi markkaa, ja tähän kolmannes kaupungeista on reagoinut niin, että on ilmoittanut korottavansa veroäyrin hintaa. Toisin sanoen tuo veroäyrin korotus toimii suurin piirtein saman suuntaisesti kuin välilliset verot liikevaihtoveroina, valmisteveroina jne.

Näillä on erittäin merkittävä osuus tarkastelussa sen takia, että nyt ovat tulossa eduskunnan yksimielisen tahdon mukaisesti haittaverot kuvaan mukaan, ja neidän toimivat juuri välillisten verojen tapaan. Siis toisin sanoen vääjäämättömästi ollaan siirtymässä välillisten verojen suuntaan. Jotta haittaverot olisivat todella vaikuttavia, niitten pitää olla riittävän suuria ja oikein kohdennettuja. Tässä suhteessa valitettavasti hallituksen esitys on jäänyt aivan alkuasteelle, kuten tämän päivän keskustelussa on lukuisia kertoja todettu. Näillä ei vaikuteta millään tavoin siihen, että teollisuusprosesseja kehitettäisiin, että vaikutettaisiin hintojen kautta kuluttajien valintoihin. Varsin vääränä on pidettävä sitä signaalia, että haittaverolait ovat yksi-vuotisia. Ministeri Liikasen mukaan tässä oli viesti siitä, että asiasta voidaan keskustella. Henkilökohtaisen näkemykseni mukaan olisi tarvittu signaali teollisuudelle ja meille kuluttajille siitä, että haittaverot ovat sellaisia,

jotka pitää ottaa vakavasti huomioon, joiden pitää ohjata meidän käyttäytymistämme.

Mitalin toinen puoli on se, millä tavalla haittaverojen tuottoja ohjataan ja käytetään. Ympäristönsuojelubudjetti on niin keho, että peräti ympäristöministeri totesi eräissä lehtihaastattelussa, että hän jäi budjettiriihesä yksin hankkeineen. Toisin sanoen tässä on potentiaalinen paikka käyttää tuota miljardin markan suuruisia haittaverotuottoa.

Toinen ja varsin merkittävä asia on se, että tasoittavat tulonsiirrot tulevat kuvaan mukaan. Välillisten verojen maksajiksi ei pidä asettaa yhteiskunnan vähäosaisia. Kun ministeri Liikanen totesi ensimmäisessä puheen- vuorossaan tänä päivänä, että pitää pohdiskella, mitkä ovat tulonjakovaikutukset, niin on todettava, että eduskuntaryhmien yhteinen perusturvatyöryhmä teki oikein hyvän esityksen siitä, millä tavalla perusturvaa pitäisi tässä maassa kehittää. Se on erittäin hyvä lähtökohta. Valitettavasti sitä ei ole paljonkaan otettu budjetissa huomioon.

Seuraava signaali, johon kiinnitän huomiota, on armoston hidastelu. Nyt aivan oikein ympäristönsuojeluinvestoinneilta poistetaan liikevaihtovero ja annetaan verohelpotus autojen katalysaattoreille. Nämä asiat olivat tiedossa jo ajat sitten. Jotta ne olisivat olleet todella tehokkaita, niihin olisi pitänyt turvautua jo vuosia sitten. Mitään uutta keskustelussa ei ole viime vuosina tullut esille. Ja sen lisäksi kahden viime vuoden aikana on tasavallassa ollut käynnissä valtaisa autonvaihtobuumi, jossa yhteydessä katalysaattoriasia olisi voinut olla erittäin näytävästi mukana, jos siihen olisi verohelpotuksilla kannustettu. Tämä on osoitus eräänlaisesta kyvyttömyydestä tehdä poliittisia ratkaisuja. Sama on laita finanssipoliitikassa, jota tässä tasavallassa harjoitetaan tai itse asiassa jätetään harjoittamatta.

Kirkkohistoriasta opin aikoinaan käsitteen semipelagiolainen. Se on sellainen, jolla on tahto, mutta ei kykyä. Hallitus on ollut monissa puuhissa semipelagiolainen. Sillä on kohteliaasti todettuna ilmeisesti tahtoa, mutta ei kykyä ryhtyä toimenpiteisiin.

Aluepolitiikassa epäonnistuminen johti asunto-ongelmiin, valtavaan asuntovelkojen määrän kasvuun, ja tämä on johtanut siihen, että asuntovelkojen korot säätelevät suoraan finanssipoliittikkaa tässä maassa. Silloin, kun finanssipoliittisin perustein olisi välttä-

mätöntä Suomen Pankin peruskoron korottaminen, ollaan asuntovelkojen korkojen vankeina. Henkilökohtaisen näkemykseni mukaan tasavallasta pitäisi löytyä taitoa irrottaa asuntovelkojen korot tästä korkojärjestelmästä niin, että ne eivät olisi siinä asemassa kuin ne nyt ovat päätöksenteossa. Samanlainen kykenemättömyys näkyy myös mm. huomenna kolmannessa käsittelyssä olevassa rakennusverolakiesityksessä. Sekin on tehty niin krouvisti ja taitamattomasti, että ansaitsee varsin syvällisen pohdiskelun vielä huomispäivänä tältä samalta paikalta.

Kaiken tämän rinnalla, niin kuin jo äsken totesin viittauksenomaisesti, säästämistä tasavallassa on hävinnyt lähestulkoon kokonaan. Ja kuitenkin säästämisen pitäisi olla näin korkeansuhdanteen aikana varsin keskeinen ja itsestäänselvyys pahojen päivien varalle. Tähän ei päästä uudestaan millään muulla kuin korkopolitiikkaa muuttamalla ja kannustamalla säästämiseen niin, että säästäminen tuottaa todella nettohyötyä sille, joka säästämään ryhtyy. Ja jälleen ollaan tekemisissä Suomen Pankin peruskoron tason kanssa ja siinä, millä tavalla korkotuloja verotetaan. Muutama ajatus signaaleista, joissa käytyä keskustelua ei ole otettu huomioon lainkaan. Tänä vuonna siirryttiin päivärahajen verotukseen. Mitä siitä on ollut seurauksena? Valtava määrä turhaa työtä ja byrokratiaa. Erityisesti sitä on ensi vuonna, kun verovirkailijat niitä lappusia katsovat. Voidaan todeta hyvin kategorisesti, että mikä kahmimalla tulee, se byrokratiaa menee.

Toinen asia on kunnallisen verotuksen lapsivähennyskäytäntö. Sehän, niin kuin todettiin jo vuosi sitten, koettelee lapsirikkaita kuntia niin, että kuntien verotulot ovat odotettua vähäisempiä. Paljon parempi järjestelmä olisi ollut, niin kuin vihreät esittivät jo viime vuonna, että lapsilisiä reippaasti korotettaisiin. Tämä onkin mielenkiintoinen asia siinä mielessä, että sosialidemokraattien puoluesihteerin lupasi viime vaalien huumassa kolminkertaistaa lapsilisät vaalikauden aikana. Mitä on tapahtunut, ja mitä on edessä? 1.10.1988 plus 17 prosenttia, 1.10.1989 17 prosenttia, ja 1.10.1990 tulos lienee plus 15 prosenttia. Sen jälkeen on käytettävissä loka-, marras-, joului-, tammi- ja vähän helmikuuta, ja hui hai, meillä on kolminkertaistuneet lapsilisät. Meillä on kolminkertaistuneet

lapsilisät. Lapsiperheillä on edessään superjättipotti, joka ajoittuu vuoden 1990 lopulle ja 1991 alkuun. Onneksi olkoon! Lyhyesti sanottuna, signaali hullun hommista.

Samanaikaisesti kun mm. vihreitten toiminnan tuloksena yliopistoissa ja korkeakouluissa on vakinaistettu valtion työtehtävillä hoidettuja tehtäviä, hallitus onkin ryhtynyt lakkauttamaan näitä tehtäviä. Toisaalta niitä tulee ja samalla niitä lakkautetaan. Kuulostaa jokseenkin persoonalliselta puuhalta.

Sitten signaali itsepetoksesta. Tarkoitin lasten päivähoitoasioita. Tuoreen tilaston mukaan on 7 000 paikan vaje alle kolmi-vuotiailla ja alle kouluikäisillä yli 20 000 päivähoitopaikan vaje vuodenvaihteessa. Millä tavalla tähän on hallitus reagoinut? On ilmoittanut, että asia pitää hoitaa joustavasti, joka tarkoittaa sitä, että ryhmäkokoa päiväkodeissa pitää nostaa. Tästä asiasta käytti ed. Rinne loistavan puheenvuoron vuosi sitten. En toista sen sanomaa.

Arvoisa puhemies! Hallitus on lähettänyt tasavallalle hyvin suuren joukon persoonallisia signaaleja, viestejä. Nyt ne eivät tunnue ehkä aivan kauheilta, mutta väitän, että kun laskukausi tulee talouselämässä, ne ovat erittäin pahoja.

Ed. Stenius-Kaukonen: Arvoisa puhemies! Ne signaalit, joita hallitus on lähettänyt, kuulostavat minusta jo nyt kovin kauheilta nimenomaan niiden pienituloisten ihmisten kannalta, joista eduskunnan olisi syytä kantaa huolta ja joista täällä puheissa on kyllä paljon tämänkin eduskunnan aikana huolta kannettu, mutta teoissa ei lainkaan. Erityisesti SMP on tässä kunnostautunut. (Ed. Aittoniemi: Enemmän te puhutte! Te vain puhutte, mutta me teemmekin jotakin!) — Kyllä te puhutte kauniisti, mutta missä ovat teot? Te ette ole saaneet siinä mitään aikaiseksi. Se on jäänyt peläksi puheeksi. Sitten te yritätte vielä harhauttaa kansaneläkeuudistuksen neljännen vaiheen toteuttamisella ihmisillä.

Tosiasiahan on, että perusturvaan, siis siihen mitä perusturvalla todella tarkoitetaan, vähimmäisetuuksiin, ei ole tehty tämän eduskunnan aikana minkäänlaisia tasokorotuksia. Kansaneläke on ennallaan. 213 000 suomalaista eli viime vuoden lopussa pelkän kansaneläkkeen varassa. Keitä he ovat? Sosialidemokraatit ovat sitä mieltä, että he ovat

rikkaiden maatalojen emäntiä. Kyllä siinä joukossa on varmasti heitäkin, mutta koskaan ei tunnuta ajattelevan, että näiden joukossa on esimerkiksi nuoria ihmisiä, jotka ovat olleet joko aivan lapsesta saakka vammaisia taikka parikymppisenä menettäneet terveytensä. Meillä on tällä hetkellä hämmästyttävän paljon tilanteita, että nuoret opiskelijat eivät kestä sitä painetta, minkä opiskelu ja kilpailu aiheuttaa, ja joutuvat mielenterveydellisistä syistä eläkkeelle. Heillä on elämää edessään vielä ainakin 50 vuotta. Se on tultava toimeen noin 2 000 markan kuukausieläkkeellä. Miten sillä rakennat kodin ja perustat perheen? Tätä ryhmää eivät tunnu budjetin tekijät lainkaan ajattelevan.

Työttömistä huolehtiminen ei kuulu hallituksen päällimmäisiin asioihin, vaikka täällä mainittu eduskunnan perusturvatyöryhmä, johon kaikki eduskuntaryhmät osallistuivat, kantoi päällimmäistä huolta juuri pelkän peruspäivärahan varassa elävistä työttömistä, joita ikävä kyllä vieläkin on paljon. Peruspäivärahan tason korottaminen oli ensimmäinen kohta niiden toimenpiteiden joukossa, mitä työryhmä esitti. Markkaakaan ei ole korotusta tähän esitetty.

Ainoa hyvä puoli peruspäivärahassa on, että eduskunta aikoinaan sitoi sen palkkaindeksiin. Indeksä on parempi kuin kansaneläkkeessä ja sairaspäivärahoissa. Se vähän nostaa, mutta ei riitä korvaamaan tätä alun perin liian alhaista tasoa.

Ainoa kohta, jonka hallitus on työryhmän esityksestä toteuttanut, on se, että ennen sairastumistaan työttömänä olleen toimeentulotaso ei heikennyt eli turvataan sairauspäivärahan taso suhteessa työttömyyspäivärahan tasoon. Tämä on tärkeä asia, mutta suhteellisen pieni on se määräraha, joka tähän on uhrattu. Minulle on myös vielä jäänyt arvoitukseksi se, mitä tarkoittaa se, että työttömyyspäivärahaa saaneen vakuutetun sairausvakuutuslain mukainen päiväraha on vähintään 86 prosenttia työttömyyspäivärahan määrästä, jos on tarkoitus säilyttää sama taso. 14 prosenttiyksikköä siinä on eroa. Täsmälleen samaa tasoa ei pystytä säilyttämään.

Hallituksella olisi ollut käyttää 500 miljoonaa markkaa peruspäivärahan korottamiseen, tarveharkinnan poistamiseen, lapsikotrotusten nostamiseen, sillä ensi vuoden tuloja menoarviossa arvioidaan tämän määrära-

han pienenevän noin miljardiin markkaan, kun tämän vuoden budjetissa on varattu 1,5 miljardia markkaa. Siis rahanpuute tässä ei ainakaan ole voinut olla esteenä. Ed. Pulliainen arveli, että hallituksella on kyllä ollut tahtoa, mutta ei kykyä. Minun arvioni on päinvastoin yksiselitteisesti se, että hallituksella ei ole ollut sen paremmin tahtoa kuin kykyäkään heikompiensaisten aseman korjaamiseen.

Erityisesti minua kiinnostaa, mitä paljastuu sen lausuman takaa, joka budjetista löytyy, jossa todetaan, että "hallitus tehostaa työmarkkinoiden toimintaa mm. antamalla lakiesityksen työttömyysturvain muuttamiseksi siten, että työstä kieltäytymisen perusteita koskevia säännöksiä täsmennetään". Olisi erittäin mielenkiintoista tietää. Pahaa pelkään, että tämä pitää sisällään kiristyksiä. Se on ollut tapana tämän tyyppisissä lausumissa. Mutta ehkä ed. Rantanen, joka seuraavaksi puhuu, osaa selvittää minulle tämän asian. (Ed. Rantanen: Osaa kyllä!)

Kaikkein eniten hallitus tuntuu lyövän sairaita ihmisiä korottamalla sairausvakuutuksen omavastuuosuuksia ja myös hoitopäivä- ja poliklinikkamaksuja. Korotukset ovat kymmenien prosenttien suuruisia. Esimerkiksi poliklinikkamaksun korotus 50:stä 60:een markkaan on iso raha niille pienituloisille, jotka yrittävät tulla toimeen vähän vajaan 2 000 markan kuukausitulolla. On hämmästyttävää, että SMP on ollut hyväksymässä näitä korotuksia, hämmästyttävää siinä mielessä, että jos sen puheisiin olisi uskomista, niin näin ei pitäisi tapahtua.

Tähän yhteyteen haluan ottaa esiin sairaskassojen aseman. Meillä on noin 300 000 työntekijää sairaskassojen jäseninä, ja he maksavat joka kuukausi palkastansa maksun sairaskassalle, eikä tuo maksu ei ole pieni. Omaan jäsenmaksuunsa vastaan he saavat sitten sairastuessaan sairaskassalta korvauksia. Mutta mitä hallitus aikoo nyt tehdä? Se aikoo muuttaa tulo- ja varallisuusverolain 57 §:ää siten, että kohta 19 kumotaan. Kun tässä pykälässä nyt on lueteltu tulot, jotka eivät ole veronalaisia, niin se merkitsee, että sairaskassojen maksamat etuudet tulevat verotuksen piiriin. Käytännössä se tulee merkitsemään sitä, että sairaskassojen toiminta loppuu, koska niitä varoja, millä ne ovat voineet sairaskulukorvauksia, esimerkiksi lääkärikäyntimaksuja, fysikaalista hoitoa,

tutkimuksia jne., kustantaa, niiden käytössä ei enää tule olemaan, sillä ne joutuisivat korottamaan jäsenmaksuja niin paljon, että se ei ole mahdollista.

Näin ollen tämä lainmuutos tulee merkitsemään sitä, että sairaskassatoiminta tässä maassa loppuu. Se merkitsee sitä, että nämä työntekijät tulevat terveyskeskusten jonojen jatkoksi. Tähän ei hallitus varmasti ole valmistautunut, ei ainakaan kun katsotaan terveyskeskusten ja yleensä terveydenhuollon virkojen kehitystä ja palvelujen lisäämistä. Se tulee asettamaan terveydenhuoltojärjestelmälle erittäin suuren ongelman. Toivon, että kun huomenna sairaskassojen lähetystö tulee eduskuntaryhmiä tapaamaan, eduskuntaryhmät lupaavat tänäkin vuonna niin kuin viime syksynä korjata tämän asian ja myös tulevat pitämään huolta siitä, että sairaskassojen toimintaa ei tällä tavalla vaaranneta.

Sairaskassat ovat itse olleet valmiit siihen, että jos ei mikään muu auta, edes olisi useamman vuoden siirtymäkausi, jotta voitaisiin sopeutua uuteen tilanteeseen. Demokraattisen vaihtoehdon eduskuntaryhmän kanta on selvä: Sairaskassat tekevät tärkeää työtä. Vaikka voidaan sanoa, että työnantaja tietyllä tavalla hyötyy tästä toiminnasta, tässä tapauksessa olemme valmiit antamaan työnantajallekin pienen hyödyn. Täällä on niin monta verohelpotusta työnantajille muuta kautta annettu, että tämä ei ole oikea tapa lähteä tilannetta kiristämään. Niin kuin totesin, pääasiassa kassat toimivat työntekijöiden itsensä maksamilla jäsenmaksuilla. Se on tärkeää työntekijöiden omaehtoista toimintaa, ja sitä pitäisi tukea, ovathan sairaskassat toimineet eräissä teollisuuslaitoksissa jopa yli sadan vuoden ajan.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluaisin vielä muutamnan sanan sanoa työllisyysmäärärahoista. Harkinnanvaraisia määrärahoja supistetaan huomattavasti. Tosin hallitus toteaa yleisperustelujen alkuosassa, että niitä lisätään, mutta vaikka minkälaista yhteenlaskua teen, en saa lisäystä, ja yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että niin valtion kuin kunnan harkinnanvaraisilla määrärahoilla työllistäminen tulee vähenemään selkeästi. Tämä merkitsee sitä, että työvoimatoimistoilla ei ole mahdollisuutta ajoissa ryhtyä katkaisemaan työttömyyttä, vaan työttömyys väistämättä aina muodostuu pitkäaikaistyöttömyydeksi. Sehän ei ollut työllisyys-

lain tarkoitus, että itse asiassa vain siirretään työttömyyttä henkilöltä toiselle, vaan ideana nimenomaan oli se, että pyritään työttömyys katkaisemaan mahdollisimman nopeasti ja mahdollisimman lyhyeen ja velvoitetoimenpiteet tulevat vasta viimeisenä keinona, kun ei mitään muuta voida tehdä. Nyt velvoitetoimet ovat käytännössä lähes ainoita toimenpiteitä, joita hallitus toteuttaa, eli lain viimesijaisista keinoista on tullut ensisijaisia keinoja.

Tuntuu siltä, että hallitus on kokonaan unohtanut, että työllisyyslain tarkoituksena oli todella täystyöllisyyden saavuttaminen. Kun siihen taloudellisen tilanteen nyt muuten parannuttua olisi hyvät mahdollisuudet, se edellyttäisi huomattavia määrärahojen lisäyksiä nimenomaan harkinnanvaraiseen työllistämiseen. Tästä työllisyysasiasta me voimme vielä varmasti jatkaa monessa yhteydessä ja siihen on syytä palata. Sitä ei ole syytä jättää, vaikka työttömyysaste on onneksi pudonnut.

Ed. Mäkipää (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Stenius-Kaukonen mainitsi, että SMP vain puhuu ja puhuu. Kyllä me puhumme ja puhumme ympäri maata, mutta osaamme myös kuunnella ja kuuntelimme myös ed. Stenius-Kaukonen puhetta. Mutta kun hän sanoi, että me vain puhumme emmekä ole saaneet mitään aikaan pienituloisia ajatellen, niin ainakin yksi, mikä on hyvin tärkeä SMP:n kannalta ja SMP:n vaatimus, oli verotettavan tulon alarajan nostaminen 36 000 markkaan valtionverotuksessa. Tämä jos mikä ainakin oli yksi pieni toimenpide. Mutta olen devalaisten kanssa sitä mieltä, että jos hallituksessa on 18 SMP:n ministeriä tai devan ministeriä, niin he varmaan laittaisivat Suomen asiat täydellisesti kuntoon.

Kun hän mainitsi, että me puhumme harhaanjohtavasti, niin ed. Aittoniemi hyvin selkeästi mainitsi, miten eläkeasioissa on menty eteenpäin. Tulevat kuukaudet näyttävät, minkälaisia tulkintoja tämä aikansa tuo. Näistä asioista me sitten tietysti taas kerromme Suomen kansalle, missä vaiheessa on eläkeasiat, eli emme puhu harhaanjohtavasti.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Oikeastaan minulla ei ole

enää paljon mitään sanottavaa, mutta yritän jotakin tästä luusta vielä kaluta.

Toisin sanoen, kun ed. Stenius-Kaukonen mainitsi, että me emme ole tehneet mitään perustoimeentuloturvan kysymyksessä, niin se ei kyllä pidä paikkaansa. Varmasti esimerkiksi hallituspuolueista juuri SMP on tehnyt asian hyväksi vähintään yhtä paljon kuin muutkin hallituspuolueet ja enemmänkin. Mutta sen myönnän, että emme ole saaneet mitään aikaan, se on rehellisesti myönnettävä. Yritämme kuitenkin jatkossakin, ja uskon, että jossakin vaiheessa pääsemme nytkähdyksen verran eteenpäin aivan niin kuin on päästy kansaneläkeuudistuksen osittaisuudistuksessa siitäkin huolimatta, että se toteutettaisiin sellaisena kuin on nyt budjetikirjan sivulla 22. Sekin merkitsee sentään jotain siinä mielessä, että aikaisemmin kymmeneen vuoteen tässä asiassa ei ollut päästy tiimaakaan eteenpäin. Nyt on päästy vähän.

Mutta niin kuin ryhmäpuheenvuorossa lausuin, meidän näkemyksemme ovat ristiriidassa muiden hallituspuolueiden kanssa siitä, mitä budjettiriihessä on sovittu, mutta me neuvottelemme siitä ja olemme jo sopineet neuvottelut hallitusryhmien edustajien kanssa tästä asiasta. Me pyrimme selvittämään, minkälainen informaatiokatkos meidän välillemme on tullut.

Minä vilpittömästi toivon ja uskon, että kun vuoden 1991 budjettia käsitellään, niin ed. Stenius-Kaukonenkaan sen jälkeen, kun 1991 budjetti toteutuu, ei voi sanoa, että emme ole saaneet tällä saralla mitään aikaan.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä myös toivon sydämestäni, että näin on. Olemme kyllä omalta osaltamme valmiit antamaan kaiken tuen SMP:llekin siinä, että saadaan kansaneläkeuudistus todella eteenpäin.

Kyllähän se totta on tietysti, että SMP ei nyt tässä suurin syyllinen ole, mutta kun ei sattunut salissa olemaan muita kuulijoita juuri silloin, niin tietysti mielellään kohdistaa sanansa elävälle ihmiselle eikä tyhjiille penkeille. Kokoomukselta ei ole voinut koskaan mitään odottaakaan. Kokoomuksen me tunnemme näissä asioissa. Heitä ei kiinnosta tippaakaan pienituloisten ihmisten asema. Heitä kiinnostaa vain suurituloisten verohelpotukset, joissa he onnistuivat saamaan tavoitteitaan lävitse. Mutta ikävä kyllä sosia-

lidemokraatit ovat olleet myös antamassa tukensa suurituloisten verohelpotuksille ja ovat unohtaneet köyhät ihmiset.

Valtionveron alarajan nostaminen 36 000:een oli hyvä askel, vaikka se ei käytännössä rahallisesti hirveän suuria helpotuksia pienituloisille merkitse. Mutta sen olemme sanelleet, että se vastaa sitä, mitä me itse olemme ajaneet, ja sille annamme täyden tunnustuksen.

Mutta se asia, mikä minulta jäi puhumatta viitaten nimenomaan tähän perusturvatyöryhmän esitykseen, on se, että siellä kaikki eduskuntaryhmät yhdessä esittivät, että pitäisi veroastetta laskea nimenomaan korottamalla kunnallisverotuksen perusvähennyksen määrää. Se on nyt 8 000 ja se nostetaan 8 500:aan. Sillä ei pienituloisten verotus paljon kevene. Siinä tarvittaisiin suuri askel.

Ed. Rantanen: Arvoisa puhemies! Ed. Stenius-Kaukonen ajatuksiin yhtyen, että on kivampi kohdistaa sanansa elävään ihmiseen kuin vain pelkälle salille, täytyy todeta, että täällä ei ole kappalettakaan — anteeksi, vähän — kepulaisia. Mutta aion kajota Suomen keskustan ryhmäpuheenvuoroon niiltä osin kuin ed. Juhantalo pyrki ottamaan kansainvälisen ympäristönsuojelun edistämisen Suomen keskustan ansioluetteloon. Tämä turhaan, koska silloin kaivataan myös tekoja.

Istuvan hallituksen aikana on päästy useisiin kansainvälisiin sopimuksiin erityisesti ilmansuojelun alalla. Viimeisin ja eittämättä ehkä merkittävin on Neuvostoliiton kanssa allekirjoitettu sopimus rikkipäästöjen vähentämisestä. Merkittäväksi sopimuksen tekee se, että Neuvostoliiton alueelta kulkeutuu maahamme vastaava määrä rikkiyhdisteitä kuin me itse omassa maassamme tuotamme.

Ed. Juhantalo vertasi sopimuksen merkitystä eriluokkaiseksi toiminnaksi kuin esimerkiksi Lijoen Kollajan altaan ympärillä tapahtunut pelehtiminen tai puihin kiipeily Talaskankaalla, niin kuin hän tarkalleen kertoi. Tämä on konkreettinen ilmentymä Suomen keskustan suhtautumisesta vaikkapa Suomen vihreään liikkeeseen. Ilman edellä mainittua kansalaistoimintaa tuskin Suomen keskustan vihreyttä konkreettisella tasolla olisikaan eikä nyt ehkä rippeitäkään jäljellä siitä.

Suomen keskustan ryhmäpuheenvuoro on

tyypillinen verrattuna vastaavaan ajankohintaan, niin kuin ministeri Liikanen kertoi, viime vuonna esitettyyn ryhmäpuheenvuoroon. Toisaalta haukutaan budjettiesitystä löysäksi, toisaalta ollaan valmiit korottamaan menoja tuhansilla miljoonilla markoilla. Viime vuonna vastaavaan aikaan kyseinen puolue olisi halunnut alentaa veroja ja lisätä valtion menoja niin, että valtion lisärahoitustarve olisi ollut noin 13 000 miljoonaa markkaa. Tämänvuotiset puheet lienevät samaa suuruusluokkaa.

Ed. Juhantalo puuttui myös välttämättömyyshyödykkeiden, kuten elintarvikkeiden, verotuksen keventämiseen. Tällöin hän mm. totesi, että nelihenkisen perheen vuosittaisessa ruokalaskussa on keskimäärin lähes 5 000 markkaa veroa valtiolle. Ettei vain olisi Kauko-rukka laskenut mukaan erityisesti astianpesukoneen liikevaihtoveroa, sillä ei ainakaan meidän eikä myöskään muissa nelihenkisissä palkansaajaperheissä makseta ruokalakujen yhteydessä 5 000:n liikevaihtoveroa valtiolle.

Hän puuttui myös peruskoron korottamisasiaan. Sanatarkasti hän sanoi: "Keskustan eduskuntaryhmä ei hyväksy hallituksen epäonnistuneen talouspolitiikan paikkaamista yksipuolisesti asuntovelallisia ja yritystoimintaa ja maataloutta rasittavalla peruskoron nostolla." Hän ei ilmeisesti ole nähnyt puolueensa puheenjohtajan, paikalla tällä kertaa olevan Paavo Värysen sekä toisen pankkivaltuusmiehen Matti Maijalan allekirjoittamaa paperia, jossa he erityisesti edellyttivät peruskoron nostamista. Tosin he sitoivat ratkaisunsa hallituspuolueiden yksimieliseen kantaan. Kumpaa te nyt itse asiassa olette ajamassa, peruskoron nostamista vai korotuksen estämistä? Tämä on ainakin jäänyt yleisesti epäselväksi. Sitä ehkä voitte täsmentää myöhemmin.

Ed. Juhantalo puuttui myös lapsilisiin ja niiden kolminkertaistamiseen. Sosialidemokraattien tavoitteena on kolminkertaistaa lapsilisät eduskuntavaalikauden aikana siten, että puolet korotuksesta tulee uutena rahana ja puolet verovähennysten muuttamisesta suoriaksi lapsilisiksi. Lisäsumma nousee vaalikauden aikana tavoitteena olevaan 2 miljardiin markkaan, eli vaalikauden aikana keskimäärin 200 markan lapsilisä kaksinkertaistuu. Sen sijaan verovähennysten muuttamiseen näyttää olevan vaikeata saada laajaa

poliittista kannatusta. Mikä on muuten tässä Suomen keskustan kanta? Vuoden 1968 alusta lähtien loppuvuoteen 1990 perheen ensimmäisen lapsen lapsilisä viisitoistakertaistuu, eli summa nousee vuosittaisesta 208 markasta 3 516 markkaan.

Sosialidemokraatit ovat korostaneet sitä, että verovähennykset olisi syytä laittaa suoriaksi tulonsiirroiksi eli lapsilisiksi sen vuoksi, että tällöin se kohdistuu oikeille perheille eli monilapsisille ja pienituloisille perheille. En ole ainakaan löytänyt Suomen keskustan veroasiantuntija-arsenaalista tällaista kannanottoa. Harvemmin te kieltämättä muulloinkaan olette olleet köyhän asialla.

Ed. Juhantalo puuttui myöskin puheenvuorossaan paljon puhuttuun kunnille taroitettuun suhdanneveroon, -talletukseen. En ole henkilökohtaisesti eduskunnassa ainakaan vielä nähnyt tällaista hallituksen esitystä. Tokkopa sitä edes tulee. Ei ainakaan kukaan ole tähän kunnassa puhunut suhdanneveroista. Ajatus lienee kuihtunut kokoon viimeistään siinä vaiheessa, kun saatiin tietää kuntien heinäkuun verotulotiedot, jotka osoittivat edelliseen vuoteen verrattuna miinusmerkillä varustettuja lukuja.

Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä on ottanut ryhmäpuheenvuorossaan kielteisen kannan kunnille suunnattuun suhdannetalletukseen. Mikäli kuntien edellytetään suhtautuvan vakavasti julkiseen säästämiseen, olisi huomattavasti tarkoituksenmukaisempaa käyttää tällöin kunnallista työeläkejärjestelmää eli rahastoida etukäteen kuntien tulevaa eläkevastuuta. Vastuuvajaus on tällä hetkellä jo useita kymmeniä miljardeja markkoja johtuen siitä, että erät hyvin merkittävätkin poliittiset ryhmät ovat aivan viime vuosiin asti vastustaneet kuntapuolella eläkkeiden rahastointia. Toivottavasti myös ed. Juhantalo muistaa tämän pohtiessaan ensi vuosituhannella sitä, miten kuntapuoli pystyy vastaamaan eläkevastuusta.

Ed. Juhantalo puuttui myös Suomen maatalouspolitiikkaan. Hän on ollut huolissaan siitä, että säästyviä vientitukivarjoja ei ole suoraan ohjattu maatalouden kehittämiseen. Huomautan hänelle, että ensi vuoden budjetissa varsinainen tulotuki ja aluetuki pienee tähän vuoteen verrattuna 40 miljoonalla markalla ja muu maataloustulolain mukainen valtion tuki noin 100 miljoonalla markalla. Samaan aikaan kuitenkin sokerintuo-

tannon tuki lisääntyy 37 miljoonaa markkaa, öljykasvituotannon tukeminen 60 miljoonaa markkaa, maataloustuotteiden vientituki 30 miljoonaa markkaa ja erityisesti maataloustuotannon tasapainottaminen 110 miljoonaa markkaa. Luopumiseläkkeisiin tulee lisäystä noin 35 miljoonaa markkaa, ja maatalouden ja maaseudun pienimuotoisen elinkeinotoiminnan korkotuki lisääntyy yli 20 miljoonaa markkaa. Valtionapu metsänparannustöihin lisääntyy 40 miljoonaa markkaa, metsänparannuslainat 36 miljoonaa markkaa ja valtionapu metsälautakunnille toistakymmentä miljoonaa markkaa. Kysyn vain, onko maatalous unohdettu.

Ed. Juhantalo puuttui myös suomalaisen asuntopolitiikkaan. Hän arvosteli erityisesti, kuten hän sanoo, uutta, monimutkaista asuntovähennystä. Samalla hänen puheenvuorostaan käy ilmi, että hän hyvin mielellään suosisi nykyistä asuntokorkojen verovähennysjärjestelmää. Se, miksi tämä uusi vähennysjärjestelmä on luotu, johtuu yksinkertaisesti siitä, että nykyinen, voimassa oleva järjestelmä suosii voimakkaasti ja erittäin voimakkaasti suurituloisia. Uusi järjestelmä painottuu erityisesti keskituloisten tulonsaajaryhmien eduksi.

Se, mistä minä henkilökohtaisesti voisin kritisoida uutta asuntovähennysjärjestelmää, on se, että se ei riittävästi huomioi alueellisia hintaeroja. Mutta solidaarisena sosialidemokraattina minä hyväksyn jopa sen, että uusi tukijärjestelmä suosii erityisesti maaseudun sekä aluepoliittisesti Pohjois- ja Itä-Suomen asunnon tarvitsijoita.

Toinen asia, mikä ed. Juhantalolta on asuntopolitiikassa jäänyt huomaamatta, on se tosiasia, että nyt ensimmäistä kertaa päästään vuokra-asuntotuotannossa niille samoille lukemille, jotka vallitsivat 70-luvun puolivälissä. Samalla hänen kannattaisi muistaa, että noiden aikojen jälkeen erityisesti Suomen keskustan edustajat ovat toimineet valtiovarainministereinä ja ovat erityisesti pyrkineet toimenpiteillään vähentämään vuokra-asuntotuotantoa — korostan vielä: vähentämään vuokra-asuntotuotantoa.

Arvoisa puhemies! Muutama ehkä vertaileva ja tarkentava kommentti keskustan ryhmäpuheenvuoroon. Ryhmäpuheenvuorossa todetaan Veronmaksajain Keskusliiton laskelmiin vedoten, että tuloveroaste nousee ensi vuonnakin vuoteen 1987 verrattuna.

Ensinnäkin kyse on arvion varaisista suureista, joita on mahdoton varmuudella tietää ennen niiden toteutumista. Siihen vaikuttavat mm. bruttokansantuotteen kasvu samoin kuin myös siitä riippuvainen verojen kertymä. Tuloveroasteeseen vaikuttavat niin yritysverot, kunnallisverot kuin valtionverotkin. Valtion omin toimin on aivan selvä, että hieman runsas viisi miljardia, joka käytetään verotuksen kevenemiseen tänä vuonna, myös näkyy veroasteessa. Tähän asiaan voitaneen palata sitten, kun lopulliset tiedot ovat käytettävissä. Veroastelukuihin naulaantuminen ja erityisesti, kun näin tehdään johonkin tiettyyn vuoteen siirtyen ja liittyen, on kohdalaisen epäluotettava tavoiteasettelun keino, koska — kuten sanottu — tuloveroasteeseen vaikuttavat lukemattomat muutkin tekijät kuin se, mitä hallitus tekee asteikoille. Veronmaksajain Keskusliitolla ei näistä asioista voi olla yhtään sen parempaa tietoa kuin valtiovarainministeriölläkään ja -ministerilläkään.

Sivulla 6 liikevaihtoveron korotuksesta todetaan, että hallitus ei ole tehnyt mitään välttämättömyyshyödykkeiden kuten elintarvikkeiden verotuksen keventämiseksi. Ei todellakaan näin ole tapahtunut, ja se johtuu siitä, että Suomessa alkutuotevähennyksen kautta on erittäin keveä elintarvikkeiden verotus. En ymmärrä, mistä viiden tonnin lisälasku nelihenkisen perheen ruokamenoihin saadaan lasketuksi. Tietenkin tuo 5 000 markkaa saadaan lasketuksi, jos otetaan ruokalaskuksi esimerkiksi 50 000 markkaa tai tätäkin korkeampi summa, jota en ed. Väyrysen kohdalla ollenkaan epäile.

Tällä hetkellä tilanne on sellainen, että Suomen alkutuotevähennysjärjestelmä, niin monimutkainen ja hankala kuin se onkin, johtaa kuitenkin kuluttajan kannalta saman suuntaiseen tulokseen, kuin EY:n suosittelmassa kaksikantajajärjestelmässä on päästy. Näissä järjestelmissähän on erillinen matalampi kanta elintarvikkeille ja erälle perushyödykkeille ja korkeampi muille kulutus- hyödykkeille. Alkutuotevähennysjärjestelmä johtaa siihen, että elintarvikkeiden liikevaihtovero on pieni. Esimerkiksi meijerimaidon osalta se on 4,3 prosenttia, juuston 4,6, voin 2,8, lihatuotteiden liikevaihtovero on 8,5. Myös kalaan, perunaan, hedelmiin ja kasviksiin kohdistuu liikevaihtoveroa keskimääräistä vähemmän.

Nythän on muistettava, että liikevaihtoveroprosenttimme on 16 ja nousee 17 prosenttiin, ei kuitenkaan 20, niin kuin 5 000 markkaa voisi antaa ymmärtää. Sanottu 5 000 markan lisälasku voidaan selittää myös siten, että viisihenkinen perhe käyttää pelkästään ravintola- ja kahvilapalveluja siten, että kulutus koostuu pääasiassa kahvista, teestä ja kaakaosta. Ravintola- ja kahvilamenojen liikevaihtovero-osuus on 19,4 prosenttia, kahvin, teen ja kaakaon 18,6. No, propaganda on propagandaa. Asiallisesti tarkasteltuna liikevaihtoveromme on korkea, ja katsoisin, että liikevaihtoveron korotus tulee säilyttää suhdanneluonteisena ja tarkastella liikevaihtoveron tasoa ja verojärjestelmää yhtenä kokonaisuutena, aivan erillisenä uudistuskysymyksenä.

Arvoisa puhemies! Sivulta 6 yksinhuoltajavähennyksestä. Ensinnäkin hallitusten virheiden myöntämisistä. Sen tapaisessa verouudistuksessa, joka on laajuudeltaan senkin mittainen kuin meidän verouudistuksemme, on ilman muuta selvää, että uudistukseen joudutaan palaamaan, että tiettyjen väliinpuotoajaryhmien asemaa kohennetaan matkan varrella ja että uudistus kestää useita vuosia eikä ole valmis yhdessä vuodessa, niin kuin ei ole ollut tarkoituksaan.

Yksinhuoltajavähennyksen korottaminen on oikean suuntainen toimenpide. Me sosialidemokraatit tosin olemme lähteneet siitä ja olisimme nähtneet, että se olisi ollut 1 000 markkaa esitettyä korkeampi. Mutta tälläkin tavoin suurin osa niistä kiristymisistä, jotka viime vuoden tilanteessa olivat nähtävissä, nyt katoaa. Kiristymiä jää kaikkein suurituloimpiin ryhmiin. Tämä on luonnollista, kun valtionverotuksen vähennys on muutettu kunnallisverotuksen vähennykseksi. Tämä osa toimenpiteestä oli aivan tarkoituksellista. Me emme näe mitään mieltä siinä, että yksinhuoltajista ne, jotka eniten ansaitsevat, saavat suurinta tukea. Tämä ei ole tukilinja minkään muunkaan perhetyypin osalta. Esimerkiksi lapsivähennykset ovat kunnallisverotuksessa tasasuuruksia, ja aivan samalla tavoin on perusteltua kohdella yksinhuoltajia kuin muitakin perheitä.

Ed. Knuuttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edellinen puhuja ihan oikein kiinnitti huomiota yksinhuoltajien asemaan. On kuitenkin eräs ryhmä yksinhuol-

tajia, jotka aina unohtuvat tässä tapauksessa, eikä se ollut edellisessäkään puheenvuorossa esillä. Kyseessä ovat elatusvelvolliset, joilta todellisuudessa on vähennykset karsittu pois, vaikka he osallistuvat tulevan polven kasvatamiseen niin kuin kaikki muutkin vanhemmat. Tämä on epäoikeudenmukaista. Heitä on noin 140 000, ovat siis melko merkittävä väestöryhmä. Sen takia hekin odottavat oikeudenmukaisuutta ja heillä on oikeus odottaa. Luulisi, että eduskunnassakin olisi mielenkiintoa näin suuren väestöryhmän asian oikeudenmukaiseksi hoitamiseksi.

Ed. Siitonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rantanen vahvisti sen sosialidemokraattien ryhmäpuheenvuorossa olleen uutisen, jossa he irtisanoutuivat puoluetoverinsa valtiovarainministeri Liikasen esittämästä kuntiin kohdistuvasta suhdannetasausmaksusta. Tämä oli tuon puheen mielestäni aika iso uutinen. Olenkin hämmästynyt siitä, että sähköiset viestintävälineet mm. illan aikana ovat välittäneet tietoa eduskunnan budjettikeskustelusta vain siteeraten ralleja ja huoneentauluja.

Myös kokoomus arvosteli valtiovarainministeriön lyhytjännitteisyyttä kuntasektorin kanssa allekirjoitetun sopimuksen kohdalla. Mutta hämmästelemme myös sitä, että sosialidemokraatit ovat valinneet juuri suhdannetasausmaksun, koska me pidämme huomattavasti tärkeämpänä sitä, että kuntien nyt 1,25 prosenttia valtiota ja liikelaitoksia korkeampaa sosiaaliturvamaksua pyrittäisiin alentamaan. Se on tärkeätä jo senkin takia, että kunnat joutuvat vastaamaan palvelusta ja tarjoamaan kuntalaisille palveluja. Nuo palvelut ovat yleensä työvoimavaltaisia. Tuntuu tietysti oudolta, että liikelaitosmuotoisina saatetaan kuntienkin osakeyhtiömuotoisten liikelaitosten kautta tarjota palveluja 1,25 prosenttia alhaisemmalla sosiaaliturvamaksulla kuin esimerkiksi terveydenhuoltohenkilökunnan kohdalla on. Tähän me haluaisimme enemmänkin kiinnittää huomiota.

Ed. Rantanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sopinee, että vastaan molemmille.

Ed. Knuuttilalle lyhyemmin: Myönnän.

Ed. Siitoselle: Kerroin siitä, että kunnallinen eläkerahastointijärjestelmä on vasta lähtenyt käyntiin. Sen eläkevastuuvajaukset ovat useita miljardia markkoja, kymmeniä

miljardeja markkoja, ja tämän vuoksi olisi järkevää kartuttaa tätä osuutta. En puhunut kunnallisista liikelaitoksista yhtään mitään enkä niiden sosiaaliturvamaksuista vaan sen rahan ja eläkevastuun kattamisottamisesta, joka nyt kunnallistaloudessa tapahtuu sen suoran budjetoinnin kautta ja josta on sovittu nimenomaan tämän hallituksen aikana, että se tehdään rahastointijärjestelmällä ja että sitä katettaisiin ensi vuonna hieman enemmän kuin aikaisemmin. Luulen, että silloin, kun kunnilta suhdannerahaa kerätään, sen sijasta olisi tämä muoto aivan oiva tapa.

Ed. Siitonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puutun vielä asiaan, koska viittasin sosialidemokraattien ryhmäpuheenvuoroon, jossa todella todetaan, että sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä ei katso aiheelliseksi suhdannetasausmaksua. Siihen saatan hyvin yhtyä. Mielestäni on ihan oikein, että näitä eläkerahastoja, jotka muutenkin ovat kovin vajaita, pyrittäisiin täydentämään. Se olisikin parempi vaihtoehto kuin suhdannetasausrahasto. Kun ryhmäpuheenvuoro irtisanoutuu suhdannetasausmaksusta ja siinä ei ole tuotu esille mitään muita vaihtoehtoja, siksi vain halusin todeta, että pidän huomattavasti välttämättömämpänä sosiaaliturvamaksun alentamista kuntien työvoimavaltaisilla toimialueilla.

Ed. Tiuri: Arvoisa puhemies! Olemme nyt valtion budjetissa päässeet siihen, että jatkuvasti korkeakoulujen määrärahat ja tutkimus- ja tuotekehitysmäärärahat, joita valtio tarkoitukseen osoittaa, nousevat hyvää vauhtia verrattuna inflaatioon. Tämä on tietenkin ollut aikaisemminkin puheissa, mutta nyt on viimein päästy parin vuoden aikana siihen, että se näkyy jo budjetin sisällössäkkin. Suomi on kuitenkin vielä aika paljon jäljessä kehittyneistä maista, joten todella tarvitaan kasvua vielä monta vuotta eteenpäinkin. Nythän korkeakoulujen 15 prosentin määrärahojen nostoa koskeva laki loppuu pikkuhiljaa, joten nyt tarvittaisiin uusi.

Hallitusta voi myös kiittää siitä, että on viimeinkin tehty päätös Suomen liittymisestä Euroopan avaruusorganisaatioon täysjäseneksi tai että Suomi tähtää siihen ja myös ydintutkimuslaitokseen Cerniin. Tässä näyt-

tää kuitenkin olevan sellaisia vaikeuksia, että kun avaruustutkimus on hyvin kallista, Suomen Akatemia, jonka pitäisi rahoittaa tieteellistä avaruustutkimusta, ei pysty tai halua niin paljon varoja siihen antaa kuin tarvittaisiin, ja tulee sitten vaikeuksia, kun täytyy pallotella anomusta Tekesin ja Akatemian välillä, selvittelään, onko se enemmän tekniikkaa vai enemmän luonnontieteitä jne. Avaruustutkimus on muutenkin hyvin hankala ala, koska projekti voi usein kestää kymmenen vuotta ja Akatemian pisin määräaikakin lienee kolme vuotta valtion budjetista puhumattakaan. Pitäisi oppia uusia asioita, miten tutkimusta tehdään pitkällä tähtäyksellä.

Opetusministeriö on luvannut myös, että nykyään otetaan huomioon korkeakoulujen määrärahoja jaettaessa niiden saavutukset. Teknillinen korkeakoulu on tuottanut viime aikoina suhteellisesti eniten tutkintoja, ja sen perusteella odottaisi, että korkeakoulu nyt olisi saanut huomattavasti lisää panosta. Kun tutkii asiaa, ilmeisesti tämän hyvän saavutuksen perusteella on annettu yksi miljoona markkaa lisää Teknilliselle korkeakoululle eli noin vähän yli puoli prosenttia koko budjetista. Tällainen kannustus ei minusta alkuunkaan riitä vaan todella pitäisi olla merkittävämpi osuus niillä rahoilla, jotka annetaan sen perusteella, mitä saa aikaan. Tässä on tietenkin vielä sekini vaikeus, että pääkaupunkiseudun korkeakoulut ovat vuosikausia saaneet hyvin vähän varoja ja siitä syystä niille ei ole niin helppoa aikaansaada tuloksia kuin uusilla korkeakouluilla, joilla on ajanmukaiset laitteet ja henkilökuntaa kohtuullisesti.

Puutun ympäristöasioihin, koska uskon, että ympäristöasiat tulevat todella tärkeiksi lähivuosina ja ennen kaikkea kasvihuoneilmiö, joka nyt uhkaa maapalloa hyvinkin hankalasti. Suomen kohdallahan tilanne aluksi on varmasti miellyttäväkin, kun ilmasto lämpiää, mutta jos se pääsee hallitsematta jatkumaan, niin ei se meillekään terveellistä ole varsinkaan, kun muulle osalle maapalloa se tuottaa suuria vaikeuksia. Tuskin Suomi silloin selviää siitä kuin koira veräjästä.

Hallitushan on päättänyt oppositionkin suosituksista näitä haittavaroja ruveta perimään ja ilmeisesti juuri sillä periaatteella, että kasvihuoneilmiötä halutaan torjua, koska niitä on fossiilisille polttoaineille määrät-

ty, eikä sen mukaan, kuinka paljon rikkiä tai tyypeä päästää ilmaan. Näissä on kuitenkin se hankaluus, että vaikka veroja kuinka paljon määrättäisiin, niin tavallisia ihmisiä sähkölaskun nostaminen jopa kaksinkertaiseksi ei nyt vielä niin paljon hetkauta. Se ei siis todella ole mikään kovin tehokas keino ympäristönsuojeluun.

Yhdysvaltain avaruussuojeluhallinto on tutkinut näitä asioita ja esittänyt mahtavaa veroa kivihillelle. Vuoden 2025 tienoilla vero olisi jo yli 40 prosenttia ja vastaavasti öljyllä ja maakaasulla hieman vähemmän suhteessa siihen, kuinka paljon ne hiilidioksidia tuottavat. Tälläkään valtavalla verolla ei vielä päästä siihen, että kovin paljon kasvihuoneilmiötä hidastettaisiin, vain noin 5 prosenttia vuoteen 2050 mennessä.

Suomen suunnitelmissa ollaan innokkaasti kannattamassa maakaasua, koska sillä hiilidioksidipäästöt vähenevät. Se pitääkin ilmeisesti paikkansa, mutta todellisuudessa viimeaikaiset arviot maakaasusta antavat tulokseksi, että maakaasu on kuitenkin kasvihuoneilmiötä aika tehokkaasti edistävä, koska maakaasun käyttöön ja tuotantoon liittyy valtavasti maakaasun vuotoja. Maakaasu on metaania, joka on voimakas kasvihuonekaasu, noin 500 kertaa niin voimakas kuin hiilidioksidi, jolloin nämä maakaasuvuodot monin kerroin tai ainakin reippaasti ylittävät sen hyödyn, mitä saavutetaan siitä, että maakaasu tuottaa hieman vähemmän hiilidioksidia.

Yhdysvalloissa maakaasun käytön edistäminen näitten viimeisten tutkimusten mukaan vähentää kasvihuoneilmiötä noin puolella prosentilla. Sillä ei ole siis mitään merkitystä. Todellisuudessa meidän on tulevaisuudessa päästävä eroon hiilidioksidipäästöistä, koska se on pahin lähde. Nythän on tietenkin myös freonit eli cfc-aineet huomattava kasvihuonekaasu. Siinähan on otsonikerroksen suojaamisen perusteella tehty päätös Suomessakin, että pyritään eroon näitten aineiden käytöstä.

Otsonikerroksen ohenemisesta ei ole mitään varmuutta tai selviä todisteita. Hyvin monen tutkijat eivät vielä siihen usko, vaan lähinnä odottavat, mitä tapahtuu, kun aurinon aktiivisuus taas uudestaan putoaa sen jälkeen, kun se nyt on kohta saavuttamassa maksimin ja otsonikerros on yleensä vahvistumassa tällä hetkellä. Mutta cfc-aineet ovat

todella hyvin tehokkaita kasvihuonekaasuja, noin 10 000—20 000 kertaa niin tehokkaita kuin hiilidioksidi, niin että nyt tässä kerrankin on käynyt niin, että poliitikot ovat tehneet oikean päätöksen väärin perustein. Tavallisestihan käy päinvastoin.

Metaanipäästöjen vähentämiseen pitäisi myös käydä käsiksi. Siinä, niin kuin täällä aikaisemmin on ollut puhetta, lehmät ovat hyvin huomattava tekijä. Varmaan tulevaisuudessa on kehitettävä menetelmiä, joilla navetoista ja muualta metaani kerätään talteen, samaten tietenkin kaatopaikoilta. Siinähan on ryhdytty jo monissa maissa.

Kaiken kaikkiaan minusta ympäristöä ei voi suojella kovin tehokkaasti haittaveroilla, vaan kyllä tarvitaan kansainvälisiä sopimuksia, joilla sovitaan yhteisesti siitä, että päästöjä vähennetään määrätyn aikataulun mukaisesti. Hallituksen kaavailemissa haittaverossa on vielä sekin kummallinen sivupiirre, että ydinvoimankin osalle annetaan lisää veroja. Sehän nyt ehdottomasti on tietenkin väärin, kun puhutaan hiilidioksidipäästöjen vähentämisestä.

Näyttää siltä, että maailmalla ei ole mitään tulevaisuutta ilman ydinvoimaa, koska kasvihuoneilmiö on niin vaikea tulevaisuudessa, että energian säästöillä ja muilla siihen ei päästä. Kehittyneissä maissa hiilidioksidipäästöt pitäisi vähentää 20 prosenttiin siitä, mitä ne ovat nykyään. Esimerkiksi Suomessa vielä kaavaillaan, että kivihillen käyttö nousee kolminkertaiseksi vuoteen 2030 mennessä. Samanlaisia suunnitelmia näkyy olevan muillakin mailla. Tämä on siis jokseenkin väärä suunta, mikä tällä hetkellä vallitsee. Uskon, että näistä asioista joudutaan paljon enemmän keskustelemaan tulevina vuosina.

Ed. Väyrynen: Puhemies! Voin aloittaa esittämällä kommentin ed. Tiurille. Hän sanoi, että maailmalla tai ihmiskunnalla ei ole mitään tulevaisuutta ilman ydinvoimaa. Tähän toteaisin, että toivoisin ed. Tiurinkin vähitellen paneutuvan elämän ja politiikan arvoihin ja pohtimaan, mikä on elämässä ja politiikassa tärkeää ja mihin tavoitteisiin pyritään. Poliittikka ei ole tekniikkaa. Se on pohjimmiltaan paljon muuta.

Herra puhemies! Budjetin lähetekeskustelu on yksi niistä asiakohdista eduskunnan päiväjärjestyksessä, jotka tarjoavat mahdolli-

suuden ulkopoliittiseen keskusteluun. Juuri nyt tällaista keskustelua tarvittaisiin erityisen kipeästi.

Suomen ulkopoliittisessa toimintaympäristössä on meneillään sotien jälkeisen aikakauden ehkä syvällisin muutosprosessi. Omassa maassamme käytävä ulkopoliittinen keskustelu osoittaa, että monet arvioivat Suomen kansainvälisen aseman ja noudattamamme ulkopoliittisen linjan perusteiden muuttuneen tai olevan muuttumassa. Näissä oloissa eduskunnassakin olisi vedettävä ulkopoliittista linjaa. Kansanedustajien tulisi omalta osaltaan tehdä selväksi se, ettei Suomen ulkopoliittisessa toimintaympäristössä ole tapahtunut eikä tapahtumassa mitään sellaista, mikä muuttaisi asemaamme tai linjaamme. Tällainen keskustelu olisi tärkeä signaali sekä ulkovaltojen suuntaan että oman maamme kansalaisille. Vaikeneminen saatetaan tulkita hiljaiseksi hyväksymiseksi niille puheenvuoroille, jotka pyrkivät muuttamaan ulkopoliittikkamme linjaa ja käytäntöä.

Omalta osaltani tyydyn puheenvuorossani käsittelemään vain ulkopoliittikkamme tärkeintä ajankohtaista haastetta, maamme suhtautumista länsikaupassa meneillään oleviin neuvotteluihin, ennen muuta Länsi-Euroopan yhdentymiskehitykseen. Näiden neuvottelujen lopputuloksella on vaikutuksensa myös sisäpolitiikkaan. Yhtäältä rajojen avautuminen asettaa omat vaatimuksensa maamme talouspolitiikalle, toisaalta yhdentymisratkaisut vaikuttavat oleellisesti maamme sisäiseen kehitykseen.

Länsikaupan neuvotteluissa ei ole kysymys vain siitä, kuinka hyvin tai huonosti hallitus huolehtii Suomen kansallisista eduista, vaan myös siitä, kuinka meidän kansallinen etumme määritellään. Kansallisen edun määrittäminen on vaikea tehtävä, sillä suomalaisilla on valvottavanaan erilaisia ja myös toisilleen vastakkaisia etuja. Vielä vaikeammaksi tehtävän tekee se, että edun määrittelyyn liittyy myös ideologinen ulottuvuus. Kauppapolittiset ratkaisut vaikuttavat siihen, millaiseksi Suomi sisäisesti kehittyy.

Suomen nykyiseen konsensusukseen kuuluu se, että yhteiskunnan kehittämisen suurista linjoista väitetään olevan olemassa laaja yksimielisyys, vaikka koskaan ei ole keskusteltu eikä sovittu siitä, mistä ollaan yhtä mieltä. Konsensuksen hämärä leijuu myös Suomen yhdentymispolitiikan yllä. Eduskunnalle se-

lostetut ja julkisuuteen kerrotut tiedot Suomen EY-politiikan linjoista ovat niin yleisellä tasolla, ettei niistä saa mitään tuntumaa siihen, mihin hallitus tosiasialla pyrkii. Kun oppositio esittää omia konkreettisempia näkemyksiään, hallituksen edustajat yhtyvät niihin. Kuitenkin syntyy se käsitys, että hallituksen politiikka on jotakin muuta, mutta mitä se on?

On aivan selvää, että suomalaisessa yhteiskunnassa on jopa jyrkästi toisistaan poikkeavia käsityksiä siitä, mihin tavoitteisiin Suomen tulisi EY-yhteistyössään pyrkiä. Yksi perusnäkemyksistä on se, että Suomen on hyvä pyrkiä kaikilla aloilla niin pitkälle menevään yhdentymiseen kuin mahdollista. Ainoaksi rajoitukseksi nähdään tällöin puolueettomuuspolitiikka, joka estää täysjäsenyyden Euroopan yhteisöissä. Eräissä viimeaikaisissa kannanotoissa ei edes tätä rajoitusta ole asetettu. Toisen perusnäkemyksen mukaan Suomen tulisi osallistua integraatioon vain siltä osin kuin se on meille selvästi edullista. Tämän näkemyksen pohjalta on toki tarpeen varautua myös itselle epäedullisiin myönnytyksiin, jos vastavuoroisuus sitä edellyttää.

Suhtautumisessa Euroopan yhdentymiseen on mukana enemmän ideologiaa kuin on yleisesti tunnustettu. Ne, jotka ovat voimakkaimmin puoltamassa mahdollisimman pitkälle menevää Suomen mukanaoloa yhdentymiskehityksessä, väittävät yleensä tarkastelevansa asiaa vain käytännön näkökulmasta. Heidän kannanottonsa perustuvat kuitenkin usein vahvaan aatteelliseen sympatiaan sitä yhteiskuntamallia kohtaan, joka on toteutuksessa EY-alueella. Pitkälle menevää yhdentymistä kannattavien ihmisten esikuvana on keskittynyt ja eriarvoinen juppien Eurooppa, suuri kulutusparatiisi. Kansainvälistyminen on näin asennoituville ihmisille usein pyrkimystä irrottautua suomalaisuudesta, jota he eivät arvosta.

Toinenkin perussuhtautuminen yhdentymiseen on ideologinen. Sen mukaan Suomen tulee pyrkiä Euroopan yhdentymiseen osallistuessaan säilyttämään poliittisen itsenäisyytensä lisäksi myös taloudellinen itsenäisyytensä ja kansallinen omaleimaisuutensa. Taloudellisella itsenäisyydellä on poliittinenkin ulottuvuus. Vain tosiasialla itsenäinen maa voi olla puolueeton.

Tämän näkemyksen mukaan Suomen tulee

osallistua integraatioon vain osittain ja aina erikseen harkiten, mihin yhdentymisratkaisuihin ja millä tavalla me osallistumme. Teollisuustuotteiden kaupan tulee olla vapaata. Maatalouden, kalastuksen ja energia-politiikan tulee säilyä kansallisessa määräysvallassamme. Työvoiman liikkuvuutta yli rajojen on helpotettava, mutta varsinaista vierastyövoimaa ei Suomeen pidä ryhtyä tietien tahtoen tuomaan. Suomen tulee pyrkiä siihen, että talouselämämme keskeiset osat säilyvät suomalaisessa omistuksessa ja pää-täntävallassa. Siksi on säilytettävä ulkomaa-laisomistukselle asetetut rajat.

Lisäksi Suomessa tulee harjoittaa tervettä yritysmyönteistä talouspolitiikkaa, jotta suomalaisyrityksillä on käytettävissään riittävät voimavarat sekä oman talouselämämme kehittämiseen että kansainvälistymiseen. Kansantalouden ei pidä liiaksi antaa velkaantua.

Keskusta on ottanut kantaa Suomen itenäisyyttä ja omaleimaisuutta vaalivan yhden-tymispolitiikan puolesta. Hallitus ei ole omaa linjaansa julkisesti määritellyt. Hallituksen teoista syntyy kuitenkin se käsitys, että sen ajattelu on lähempänä mahdollisimman pitkälle menevään integraatioon pyrkivää linjaa.

Pidin viime huhtikuussa keskustan puolue-valtuuskunnan kokouksessa yhdentymispoli-tiikkaa käsittelevän linjapuheen, jossa esitin saman kaltaisen analyysin kuin tässä puheen-vuorossani. Päätin puheeni näin: "Hal-lituksen tapa hoitaa Suomen sisäiseen kehi-tykseen oleellisesti vaikuttavia kauppapoliit-tisia kysymyksiä on johtanut siihen, ettei keskustan piirissä nyt tunnetta täyttä luotta-musta Holkerin hallituksen EY- ja Gatt-politiikkaan. Ellei luottamus vahvistu, saat-taa syntyä sellaisia ikäviä tilanteita, joissa keskusta joutuu vastustamaan joitakin halli-tuksen eduskunnalle antamia kauppapoliitti-sia esityksiä."

Puheeni jälkeen luottamus hallitusta koh-taan ei ole vahvistunut, vaan se on entises-tään heikentynyt. Tähän suuntaan vaikutti myös se kuuleminen, joka äskettäin järjestet-tiin eduskunnan ulkoasiainvaliokunnassa, jolloin ministeri Salolainen oli selostamassa hallituksen politiikkaa.

Näyttää yhä selvemmältä, että hallitus on omaksunut mahdollisimman pitkälle mene-vän integraation linjan, vaikka se ei kykene esittämään perusteluja sille väitteelle, että tällainen integraatiolinja olisi Suomen etujen

mukainen. Teollisuustuotteiden kaupan va-pauttamisessa Suomi on ollut nettohyötyjä, eikä jäljellä olevien teollisuustuotteiden kau-pan esteiden poistaminen ole meille miten-kään ongelmallista.

Mutta mihin perustuu se usko, että Suomi on nettohyötyjä myös silloin, kun pyritään mahdollisimman suureen vapauteen palvelu-jen, työvoiman ja pääomien liikkuvuuden suhteen? Palvelujen, esimerkiksi pankkien ja vakuutustoiminnan osalta hallitus vetoaa alan yritysten ja järjestöjen kannanottoon, mutta ovatko ne loppuun saakka harkittuja? Onko niissä kenties mukana erityisen paljon ideologista arvolatausta? Miksi Suomen hal-lituksen edustajat ovat Efta—EY-neuvotte-luissa ilmoittaneet, että Suomi voi liittyä EY:n työmarkkinoihin, vaikka esimerkiksi Sveitsi haluaa säilyttää kansallisen työvoima-politiikkansa? Eikö näin merkittävästä pe-riaatekysymyksestä pitäisi käydä nimen-omaan eduskunnassa laaja keskustelu ja rat-kaista tämä kysymys huolellisen harkinnan perusteella? Miksi Suomen hallituksen piiris-sä on puuhattu ulkomaalaisille asetettujen omistusrajoitusten oleellista lieventämistä, vaikka siitä ei olisi Suomelle mitään hyötyä? Nämä ovat esimerkkejä kysymyksistä, joihin eduskunnan olisi saatava selvä vastaus. Kun hallitus antaa lähikuukausina eduskunnalle integraatiopolitiikkaa koskevan selonteon tai tiedonannon, sen tulee siirtää keskustelun konkreettisiin kysymyksiin ja antaa eduskun-nalle myös mahdollisuus lausua niistä oma kantansa.

Lopuksi vielä, herra puhemies, edellä esi-tettyyn liittyvä talouspoliittinen kommentti. Holkerin hallituksen talouspolitiikka on juu-ri päinvastaista siihen nähden, mitä Suomes-sa Euroopan yhdyntyessä tarvittaisiin. Suo-malaisten yritysten kilpailukykyä ja kannat-tavuutta olisi pitänyt parantaa, jotta yrityk-semme kykenisivät sekä kansainvälistymään että pitämään talouselämämme keskeiset osat omistuksessaan ja päättäntävallassaan. Holkerin hallituksen toimikautena yritystem-me kilpailukyky on selvästi heikentynyt no-pean inflaation ja markan revalvoitumisen vuoksi. Veropolitiikassa keskeinen pyrkimys on ollut yrityssektorin vero- ja maksutaakan kasvattaminen.

Metsäteollisuuden poikkeuksellinen huip-pusuhdanne on toistaiseksi osittain peittänyt tehdyt virheet. Ne tulevat kuitenkin vääjää-

mättä yhä selvemmin esiin. Onnetonta on sekin, että Suomen kansantalouden ulkomainen velka on voimakkaasti kasvanut, ja nimenomaan nyt suhdannehuipun aikana kilpailukyvyin heikkeneminen, yrittämistä ja säästämistä rankaiseva veropolitiikka ja löysä finanssipolitiikka kostautuvat suuren vaihtotasevajeen muodossa ja sen kasvuna. Ellei nopeaa käännettä saada aikaan, saavuttaa kansantaloutemme velkaantumisen vaaralliset mittasuhteet. Mutta budjettiesitys ei merkitse suunnan muuttumista. Talous- ja veropolitiikan virhelinja siis jatkuu.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Väyrynen peräsi hallitukselta oliko se nyt tervettä yrittäjäpolitiikkaa, ikävä kyllä en täsmällistä sanamuotoa saanut muistiin. Ed. Väyrysen ja keskustan suuntaan on esitettävä sama kritiikki, jota esitin jo hallituksen suuntaan. Tuntuu siltä, että myös keskustalta sosiaalinen ulottuvuus puuttuu kokonaan, kun puhutaan EY-integraatiosta. Se on tärkeä ja erittäin oleellinen osa yhdentymiskehitystä. Erityisesti huolestuttaa keskustan puheenjohtajan loppukommentti veropolitiikasta, jossa ed. Väyrynen on huolissaan yrityssektorin verotaakan kasvattamisesta. Juuri olemme taas saaneet lukea tilastoja, jotka osoittavat, että Suomessa yrityssektorin verotaakka ei suinkaan ole korkea, päinvastoin se on Euroopassa keskitason alapuolella. Tässä mielessä varaa yrityssektorin verotaakan kasvattamiseen on.

Se, mistä ed. Väyrysen kanssa voi olla yhtä mieltä, on, että ulkomaisten omistusrajoja suomalaisissa yrityksissä ei tulisi lieventää. Tästä aiheesta olisi todella syytä keskustella täällä eduskunnassa perusteellisemmin.

Ed. Väyrynen (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Kun katsotaan, miten Suomen teollisuus on viime aikoina menestynyt, on selvästi nähtävissä, kuinka tuhoisaa Holkerin hallituksen politiikka on ollut. Hintakilpailukyky on heikentynyt, ja yrityksiin kohdistuvan vero- ja maksutaakan kasvu ovat olleet johtamassa siihen, että varsinkin työvoimavaltaisilla teollisuuden aloilla vienti on voimakkaasti supistunut, tuonti on kasvanut. Myös telakkateollisuuden kriisissä tällä huonolla talouspolitiikalla on oma merkityksensä. Siitä ei päästä yli eikä ympäri, että

Holkerin hallituksen talouspolitiikka on ollut tuhoisaa. Nimenomaan tämä tulee esille, kun katsotaan vaihtotaseen kehitystä ja myös inflaatiokehitystä.

Mitä tulee keskustan kantaan, me edustamme perinteistä kekkoslaista politiikkaa, jonka mukaan täytyy olla terve yritystoiminta, yritysmyönteinen talouspolitiikka, jotta kansantalous voi hyvin, ihmisillä on työtä ja toimeentuloa. Samanaikaisesti me toteutamme radikaalia tasa-arvopolitiikkaa sosiaalipolitiikassa ennen muuta perusturvan kehittämiseksi, ja tähän on myös varoja silloin, kun kansantalous menestyy hyvin. Tällä tavalla meidän mielestämme on Suomen talous- ja sosiaalipolitiikkaa hoidettava. Valitettavasti meillä on nyt hallitus, joka toteuttaa oikeistolaista sosiaalipolitiikkaa ja antaa tuloerojen kansalaisten välillä kasvaa. Samanaikaisesti sosialidemokraatit ovat saaneet veropolitiikassa yliotteen, niin että vero- ja maksupolitiikka on ollut yritystoiminnan kannalta tuhoisaa. Se on toistaiseksi peittynyt hyvien suhdanteiden alle, mutta kun suhdanteet heikkenevät, karnea jälki tulee näkyviin.

Ed. Knuuttila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Paljolti voi yhtyä siihen, mitä ed. Väyrynen toi esille peruslinjasta, mitä tulee mm. yritystoimintaan ja sitä koskevaan verotukseen. Mutta haluan entisenä hallituskumppanina sosialidemokraattien taholta muistuttaa mieliin sen keskeisen ongelman, joka suomalaisessa yhteiskunnassa on, ja se on asuntotilanne nimenomaan nuorten perheiden kohdalla. Tämän juuret ulottuvat meidän yhteiseen hallituspolitiikkaamme ja erikoisesti siihen, että vuodesta 1975—76 lähtien on aravalainojen määrä lähes puolittunut sen vuoksi, että ei ole ollut rohkeutta kerätä pohjoismaisella tasolla veroja, mikä on ainoa tapa saada rahaa myös tähän hyvään tarkoitukseen silloin, kun on riittävän suurista miljardimääristä kysymys. Tämä on aika suuri epäkohta, että olemme joutuneet tällaiseen asuntokriisiin.

Tulin juuri Ruotsista ja huomasin siellä kirjoitetun, että Ruotsissa ollaan asuntokriisissä, mutta Suomessa ollaan moninkertaisesti syvemmässä kriisissä, ja syy on tämä, minkä mainitsin, eikä siitä paljon muita ulospääsymahdollisuuksia ole. Silloin on turha puhua siitä, että yritysten, etenkin hyvin

toimeentulevien suuryritysten, verotusta kevennettäisiin. Minun mielestäni esimerkiksi pankkeja saisi verottaa paljon enemmän. Ne ovat saaneet niin suuret miljardivoitot viime vuosinakin.

Ed. Siitonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puutun ed. Väyrysen varsin laajaan talouspoliittiseen tilannekatsaukseen yhdessä vastauspuheenvuorossa vain yhdeltä osin. Hän totesi, että vienti on voimakkaasti supistunut. Kuitenkin tämän vuoden ensimmäisellä vuosipuoliskolla vienti oli noussut 12 prosenttia. On tietysti valitettavaa, että tuonti sen sijaan on kohonnut 14 prosenttia, mutta ei vienti suinkaan ole supistunut.

Ed. Väyrynen (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Sanoin, että monien työvoimavaltaiten alojen vienti on supistunut. Kun katsotaan, mitä on tapahtunut tekstiili-, vaatetus-, kenkä- ja huonekaluteollisuudessa, tilanne tulee selvästi esiin. Metsäteollisuus on menestynyt hyvin ja vienti on laajentunut. Parin viime vuoden aikana meidän teollisuutemme ja vientimme rakenne on yksipuolistunut, kun aikaisemmin pitkään oli meneillään monipuolistumisen vaihe.

Ed. Knuuttilaa on jälleen kerran kiitettävä siitä, että hän on rehellinen sosialidemokraatti ja ilmoittaa pyrkimyksen nostaa veroastetta. Hän edellisessä keskustelussa täällä joskus viime keväänä avoimesti myönsi, että sosialidemokraattien tavoitteena on se veroaste, mikä muissakin Pohjoismaissa on vallalla, ja kokoomus on mukana tässä hommassa, nostamassa veroastetta. Mutta me emme usko siihen, että pyörittämällä rahaa valtiontalouden kautta voidaan näitä ongelmia hoitaa.

Esimerkiksi asuntopolitiikassa on löydetävissä keinoja, joilla saadaan normaalein, järkevin keinoin ilman laajamittaista valtion puuttumista asuntotilannetta korjatuksi. On vain huolehdittava siitä, että asuntojen rakentaminen ja niiden vuokraaminen on jollakin tavalla järkevää puuhaa. Jos näin on, kyllä silloin vuokra-asuntotilanne korjaantuu. Tässäkin korjataan sosialidemokraattisen asuntopolitiikan seurauksia.

Mutta kun katsotaan aivan viimeaikaista tilannetta, Holkerin hallituksen surkea aluepolitiikkahan tämän viimeisen pommin on laukaissut. Parissa vuodessa asuntojen hin-

nat ovat Helsingissä kaksinkertaistuneet. Muuttoliike tälle alueelle on voimistunut, ja asuntojen kysyntä on voimakkaasti ylittänyt tarjonnan, ja tämä hintaboomi on sitten levinnyt myös muualle maahan. Eli kyllä nykyisen hallituksen synnit asuntotilanteen pahenemiseen ovat erittäin selvästi osoitettavissa.

Ed. Knuuttila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluan kuitenkin sen verran oikaista, että ei minun puheenvuoroani pidä vetää ihan sille tasolle, että puhuisin täydellä valtakirjalla koko sosialidemokraattisen puolueen puolesta veroasiassa, vaan puhun tässä omaan lukuuni (Ed. Väyrynen: Ainoa rehellinen!) ja myös totean, että ammattiyhdistysliikkeen piirissä on etenkin julkiselta sektorilta vahvasti tullut tukea tälle veropoliittisella kannalla, ja esimerkki on todella muista Pohjoismaista vedettävissä. Siellä on verotus tuntuvasti korkeammalla tasolla. Mutta siellä on hoidettu myös kansalaisten perusturva, myös asuntojen kohdalla.

Mitä tulee sitten niihin keinoihin, mitä yleensä on hoitaa asuntotilanne paremmaksi Suomessa, niitä ei ole monia. Viime vuonna säädimme korkotukilain siten, että valtio maksaisi osan koroista pankeille. Hiljattain eduskunnassa liikkui tieto, ettei olisi kuin muutama laina myönnetty, (Ed. Helle: Kuusi!) — toisin sanoen kuusi kappaletta, täällä oikaistaan. — Toisin sanoen tämä keino, jota keskustapuolue tarjoili jo 1970-luvulla hallitusyhteistyössä, ei näytä käytännössä pelaavan. Esimerkiksi pankkivaliokunnassa se viime syksynä tutkittiin hyvin perusteellisesti. Uskoisin meidän tulleen melko vakuuttuneiksi siitä, että se ei pelaakaan.

Ed. Siitonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Täällä on tänään keskusteltu siitä, että opposition edustajien puheenvuoroissa on ristiriitaa siltä osin, että he moittivat budjettia löysäksi ja toisaalta ovat kasvattamassa menopuolta. Mutta ei tämä ristiriita tähän näytä loppuvan. Me kävimme täällä jo muutama tunti sitten verokeskustelua, jossa ed. Väyrysen puoluetoveri ed. Pekkarinen syytti kokoomusta siitä, että me olemme laskemassa liikaa veroja. Nyt näyttää siltä, että tämäkin viesti Suomen keskustan taholta on kovin ristiriitaista.

Mitä tulee Helsingin tilanteeseen, valtuutettu Väyrynen antaa siltä osin jälleen väärää tietoa, että ihmiset niin kovin runsaasti Helsinkiin olisivat muuttaneet. Hän tietää varsin hyvin, että Helsinki itse asiassa on pidemmällä tähtäyksellä muuttotappiokunta. Meidän asukaslukumme oli 15 vuotta sitten noin 525 000 ja on nyt 494 000. Ei toki niin, että kukaan helsinkiläinen edes haikaileisi sen nostamista. Se on ihan sopiva asukasluku pääkaupungille. Ei sen tarvitsekaan kohota, mutta ei se myöskään ole viime vuosina merkittävästi kohonnut.

Ed. Väyrynen (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Minä en yritäkään tulkita ed. Knuuttilan puheenvuoroa sosialidemokratien virallisiksi kannanotoiksi. Toteaisin vain, että hän on niitä harvoja rehellisiä sosialidemokraatteja, jotka suoraan myöntävät, mikä on pyrkimyksenä, ja kokoomus on mukana tässä verotuksen kiristämispoliitikassa.

Ed. Pekkarinen vastatkoon itse puheenvuorostaan. Luulen, että hänet tulkittiin väärin, kun ed. Siitonen väitti, että hän on arvostellut kokoomusta siitä, että verotusta on alennettu liikaa. Ei kai hän sentään sitä ole esittänyt.

Mitä tulee Helsingin seudun kehitykseen, niin jos käytin — en muista varmasti — äskeisessä puheenvuorossani sanontaa Helsinki, olin siinä epätarkka, tarkoitin puhua Helsingin seudusta, missä voimakas muuttopaine, jota puutteellinen aluepolitiikka ylläpitää, on saanut aikaan asuntojen hintojen ryöstäytymisen käsistä. Valitettavasti kokoomus ei ole ollut halukas puuttumaan varsinaiseen syyhyn, joka aiheuttaa ongelmia Helsingin seudulla.

Tämä viimeinenkin tilanne on minusta hyvin kuvaava: Kun rakennusverohanketta on nyt käsitelty, keskustan mielestä pitäisi Helsingin seudulla laajentaa rakennusvero koskemaan myös teollisuusrakentamista, että päästäisiin puuttumaan laajemmin työpaikarakentamiseen. Tätä hallitus ei hyväksy, mutta sen sijaan Utsjokea myöten panee saman 40 prosentin veron voimaan ja aiheuttaa sillä suuren vahingon. Käyneekö tässä niin, että kun Lapin ja Kuusamon matkailuhankkeet pannaan jäihin ja siellä ei ole enää rakennusmiehille töitä, he tulevat Helsingin seudulle rakennustöihin. Ehkä tämä

on ihan varsinainen tarkoituksin rakennusveroesityksessä.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Väyrysen puheenvuoron johdosta joudun toteamaan, että niiltä osin kun hän mainitsi nimeni, on pakko puuttua ed. Siitosen puheenvuoroon, johon muuten en voisi tässä yhteydessä puuttua, koska en ollut paikalla.

Ed. Siitonen, tällä kertaa olette ymmärtänyt kuullun niin väärin kuin sen voi vain väärin ymmärtää. En ymmärtääkseni missään vaiheessa sanonut ja moittinut teitä siitä, että olette verotusta keventämässä. Niinhän te ette ole totisesti tehneet, vaan kiristäneet tämän hallituksen aikana verotusta. Ja vielä niin, että kun pääministeri Holkeri muutama kuukausi sitten irvaili, että verotus ei tänä vuonna tulisi kiristymään, nyt se kuitenkin hallituksen oman budjettiesityksen mukaan vuoden 1986 tasoon verrattuna, kun se silloin oli 36,6 siinä kirjassa, se nyt hallituksen oman esityksen mukaan on 37,25. Se löytyy kyllä niistä papereista, kun ed. Siitonen sieltä vain katselee. Olette kiristänyt verotusta lähtökohtatilanteeseen verrattuna, toisin kuin teidän oma eduskuntaryhmänne viime keväänä kannanotossaan edellytti, jossa te edellytitte, että pitää laskea alle vuoden 1987 tason. Kiristämisen ohella olette tehneet sen perin epäoikeudenmukaisesti, mihin lähinnä keskityin aiemmin pitämässäni puheenvuorossa, pienituloisten, keskituloisten ja lapsiperheiden kannalta perin epäsosiaalisella tavalla.

Ed. Andersson: Herra puhemies, herrat! Ed. Väyrysen integraatioanalyysi ja näkemykset olivat hyvin mielenkiintoisia. Olen samaa mieltä hänen kanssaan, että pitäisi päästä konkreettiseen keskusteluun tästä aiheesta. Ihmettelin jonkin verran hänen ajatuksiaan siitä, että Suomi voisi säilyttää kansallisen itsemääräämisoikeuden ja lainsäädäntövallan ja samalla saada sen hyödyn, minkä Suomi voisi saada sopeuttamalla lainsäädäntöä niin, että meistä tulee EY-kelpoisia, niin sanoakseni. Jens Peter Bonde, joka on tanskalainen EY-parlamentissa istunut ja paljon tässä toiminnassa mukana ollut, arvelee kirjassaan Tänk lite längre, Ajattele vähän pitempään, että noin 70 pro-

senttia kansallisesta lainsäädäntövallasta siirtyä Brysseliin, kun liitytään EY:hyn tai tullaan EY-kelpoisiksi.

Olisi myös mielenkiintoista kuulla, miten ed. Väyrynen kuvittelee esimerkiksi, että voidaan saada EY:stä edut ja samalla ylläpitää esimerkiksi normistoja niin, ettei EY tulkitse näitä kaupan esteeksi. Miten käy Suomen maatalouden esimerkiksi, jos meidän on pakko päästää tänne kilpailevia maataloustuotteita, elintarvikkeita, vapaasti niin kuin EY:n sisämarkkinaideologia edellyttää? Nämä ovat minun mielestäni hyvin tärkeitä asioita.

On myös ilmennyt esimerkiksi juuri Tanskassa, jolla on pitkä kokemus EY:ssä olemisesta, että lainsäädännön harmonisointi EY-direktiivien mukaiseksi merkitsee helposti sitä, että joutuu huonontamaan esimerkiksi omaa normistoa, mitä tulee sosiaalilainsäädäntöön tai työlainsäädäntöön. Hyvä esimerkki Tanskasta on se, että Tanskassa oli aikaisemmin noin 200 erilaista kemiallista ainetta, joita käytetään tuotannossa, joita oli syöpämerkitty, koska oli todettu, että nämä aineet voivat aiheuttaa syöpää. EY:ssä tämä tulkittiin kaupan esteeksi ja Tanska pakotettiin poistamaan syöpämerkintä 150 aineesta. Tämä pienenä kommenttina ed. Väyrysen integraatiopohdiskeluun.

Tässä on paljon puhuttu siitä, että budjetti on hyvätuloinen budjetti, hyvätuloisia suosiva ja vähävaraisia ihmisiä sortava budjetti. Tätä on tänä päivänä monta kertaa julistettu. Kuitenkin haluan vielä kerran sen julistaa. Hallitus mainostaa marginaaliveron alennuksia kaikissa tuloluokissa. Kysyn vain: Miksi korkeatuloisille halutaan antaa verohelpotuksia tänään, siis kasvattaa suurituloisten kulutuskykyä nyt, kun ns. kulutusjuhla ja alhainen säästämisaste on yhteisenä huolena? Hallitus antaa tämän budjetin kautta toisella kädellä ja ottaa heti takaisin toisella kädellä nimenomaan korotetun liikevaihtoveron muodossa.

Kaikki täällä tietävät, että epäsuorat verot yhdistettynä kohonneisiin omavastuuosuuksiin esimerkiksi terveydenhoidossa sekä nouseviin maksuihin ja tariffeihin merkitsevät nimenomaan pienituloisten ihmisten kohdalla elintason alenemista, kun taas keski- ja suurituloiset ihmiset eivät siitä kovin paljon joudu kärsimään. Budjetin verolinja on aivan selvästi oikeistolainen ja epäsolidaarinen ja

tuloeroja kasvattava. Pienituloisten talouksien ostovoima heikkenee parilla prosentilla, kun taas suurituloisten vastavasti kasvaa saman verran, parilla prosentilla. (Ed. Aittoniemi: Kuka näin on laskenut?) — Tämä on esimerkiksi ed. Soininvaaran tietokoneajon tulosta, mitä hän on julkisesti tilittänyt.

Mitä lapsilisien 15 prosentin korotukseen tulee, kannattaa tässä kuitenkin huomauttaa, että korotus astuu voimaan 1.10.1990. Korotus koko vuodelle on siis vajaat 4 prosenttia. Kun inflaatio lasketaan tähän, voidaan sanoa, että ensi vuonna lapsilisät laskevat reaaliarvoltaan noin parilla prosentilla.

Ajankohtana, jolloin valtio viime vuonna keräsi 12—13 miljardia enemmän veroja kuin oli ennakoitu ja kun tämä rahamäärä tänä vuonna on luultavasti vielä suurempi, on kyllä hämmästyttävää mielestäni, ettei budjetista todellakaan löydy rahaa sosiaalipuolen edes minimipäivärahojen minkäänlaisiin tasokorotuksiin. Kuitenkin vähimmäispäivärahojen, siis sairauspäivärahojen, äitiyspäivärahojen, työttömyyspäivärahojen ja opintorahojen, tasokorotuksen tarve on mitä ilmeisin. Vähimmäisvaatimus olisi kaikkien minimiavustusten nostaminen edes täyden kansaneläkkeen tasolle niin kuin on monta kertaa eri työryhmissä ehdotettu, mutta solidaarisesta tai sosiaalisesta mielestä tätä hallitusta ei todellakaan voi moittia.

Budjetista ei myöskään löydy ratkaisua yleisesti todettuun vaikeaan asuntotilanteeseen maassamme. Markkinavoimien annetaan edelleen määrätä asuntopolitiikka. Hallitus ei esimerkiksi esitä hitas-järjestelmän laajentamista, ja varoja aravien rakentamiseen ei ole budjetissa riittävästi. Asumistukeakaan ei voida maksaa koko vuodelta niin kuin on edellytetty. Kaiken huipuksi vuokrien sääntelyjärjestelmää ollaan purkamassa. Aravatuotannon osuus kokonaistuotannosta on pudonnut alle kolmanneksen. Tämä on negatiivinen juttu. Keskeinen ongelma on siinä, etteivät budjetissa olevat määrärahat ole riittäviä edes ilmoitetun tuotannon eli 20 000 asunnon rahoittamiseen. Budjetissa oleva vaje on asuntohallituksen taloustoimiston mukaan noin 300 miljoonaa markkaa. Jotkut muut laskelmat puhuvat jopa yli miljardin vajauksesta. Tilanne on siis järjetön. Ilmoitetaan korkeampia tuotantolukuja kuin ne, mihin budjetissa on varauduttu.

Hallitus on myös purkamassa vuokrasään-

telyä, vaikkei se vuosi sitten edes tohtinut toteuttaa sääntelykorotusta täysimääräisenä. Nyt on rästissä siis usean markan vuokrankorotuspaineet neliötä kohti kuukaudessa. Lisäksi vuokrasääntelyn purkaminen aiotaan toteuttaa aika kummallisella tavalla. Alkuvaiheessa sääntelystä vapautettaisiin noin 350 kunnan alueella olevat vuokra-asunnot. Sataan kuntaan jäisi sääntely. Sääntelystä vapautettaisiin maalaiskuntien ja joidenkin pienten kaupunkien alueilla olevat vuokra-asunnot. Voidaan vain kysyä, miten tämä lisäisi vuokra-asuntokantaa. Ei tietenkään mitenkään.

Hallitus esittää nuorille vaihtoehtoista asuntovähennystä. Ongelma tässä ratkaisuehdotuksessa on siinä, että vähennys on liian pieni ja että vähennystä saisi vain kerran eläessään. Nythän suomalaiseen asuntohankintajärjestelmään kuuluu ostaa ensin pieni asunto, sitten vähän isompi ja lopuksi riittävän iso. Pitäisi mielestäni päästä siihen, että valtio tukisi perheen kasvaessa asunnon hintaa aina, kun asunto on yksi henkilö per huone -periaatteen mukainen.

Haluaisin nostaa esille erään asian, jota vielä täällä ei ole mainittu, ja se koskee terveydenhoitoalaa ja eritoten psykiatriaa. Psykiatriassa on tällä hetkellä erittäin vaikea psykiatristen erikoislääkäreitten vajuus. Meillä on tällä hetkellä noin 400 psykiatria, ja tarve olisi enemmän kuin kaksinkertainen. Tähän tilanteeseen on yritetty löytää apua ja kehitetty tehostettu erikoislääkärikoulutus, ns. sateenvarjokoulutus, johon tarvitaan välttämättä sen toteuttamiseksi lisää opettajavoimia. Kuitenkin hallitus on jostain syystä budjetista pyyhkinyt pois kolme sivutoimista psykiatrian professorin opetusvirkaa, jotka olisivat tulleet Turkuun, Ouluun ja Kuopioon. Nämä olisivat halpoja, aivan välttämättömiä ja hyvin tärkeitä opetusvirkoja. Nämä määrärahat on poistettu tulo- ja menoarviosta. Tämä on mielestäni hyvin lyhytnäköistä ja vastuutonta politiikkaa ajankohtana, jolloin erikoissairaanhoidolaki tulee voimaan vuonna 1991 ja tulee vaatimaan psykiatrian aivan erityistä kehittämistä ja koko mielenterveytyön lisäresurssointia.

Lopuksi muutama sana kulttuuribudjetista. Siinä on kasvua tähän vuoteen verrattuna noin 15 prosenttia, jota pidän hyvin myönteisenä asiana. Olen myös ed. Tiurin kanssa

siitä samaa mieltä, että koulutuksen ja tutkimuksen selvät määrärahojen nostot ovat oikeaan osuneita toimenpiteitä.

Taidemäärärahoissa hallitus tänä vuonna kasvattaa tukeaan kotimaiselle pitkien elokuvien tuotannolle. Lisäys on 10 miljoonaa markkaa. Tämä on myönteinen piirre tässä taidebudjetissa, joskaan se ei läheskään vastaa sitä viestintäpoliittisen työryhmän ehdottamaa määrärahaa, joka olisi edellyttänyt noin 35 miljoonaa enemmän rahaa.

Taidebudjetista näkyy myös selvästi, että tältä hallitukselta puuttuu aktiivinen ja uutta luova dynaaminen kulttuuripoliittinen näkemys ja linjaus. Taidebudjetti, vaikka siinä onkin korotusta, on sovinnainen ja linjaton. Siinä panostetaan varmoihin kohteisiin ja se on hyvin laitoskeskeisesti rakennettu. Tässä haluaisin kysyä, miksi valtio ei harjoita aktiivista, profiloivaa kulttuuripolitiikkaa. Miksei valita tiettyjä tärkeitä katsottuja alueita ja tueta niitä enemmän jonakin vuonna niin, että ne voisivat kehittyä? Ajattelen esimerkiksi lastenkulttuuria, joka on edelleen lapsipuolen asemassa verrattuna aikuiskulttuuriin, aivan niin kuin lapsikulttuurin määrärahat olisivat riippuvaisia lähinnä kulttuurin kuluttajan ruumiin painosta.

Voidaan myös kysyä, miksi kulttuuribudjetissa ei ole varattu rahaa kansainvälistymiskehityksen varalta. Puhutaan hyvin paljon, että meidän pitää satsata tähän, mutta varoja ei myönnetä. Esimerkiksi suomalaisen kirjallisuuden kääntämiseksi vieraille kielille on myönnetty ainoastaan 400 000 markkaa, kun tarve olisi kaksin- tai kolminkertainen.

Lopuksi vielä huomautus siitä, että ns. kulttuurimarkka on noussut 50 pennillä, 9 markkaan asukasta kohti, kun urheilun vastaava osuus on 23 markkaa. Mielestäni tämä kuvaa jotenkin sitä ajattelua, että kulttuuria ei pidetä yhtä tärkeänä kuin esimerkiksi urheilua. Lopuksi kiitos ministeri Liikaselke siitä, että jatsi on saanut tänä vuonna enemmän rahaa kuin aikaisemmin elikkä 550 000 markkaa. Kokonaisuudessaan budjetti on kuitenkin vääräsuuntainen, tuloeroja kasvatava, epäsolidaarinen ja huono-osaisia halveksiva.

Ed. Jurva: Arvoisa puhemies! Pienet ja työvaltaiset yritykset muodostavat edelleenkin maamme talouden todellisen selkärän-

gan. Suuryritysten mahtava liikevaihto ei sinänsä suuresti hyödytä kansantalouttamme, sillä toiminta on erittäin pääomavaltaista ja vaatii kalliita investointeja. Pienet ja keskisuuret yritykset sen sijaan työllistävät suuren osan maamme työvoimasta ja myös maksavat vielä suuremman osuuden yritysten maksamista veroista.

Tämä tilanne ei suinkaan ole muuttumassa suuryritysten suuntaan, vaan pikemminkin päinvastoin. Todellisuudessa pienet ja keskisuuret työvaltaiset yritykset tulevat valtaamaan entistä enemmän tilaa suurilta pääomavaltaisilta yrityksiltä siksi, että ne pystyvät mukautumaan kansainväliseen kilpailuun ja kehittyvät merkittävästi suuria paremmin. Ne pystyvät myös kouluttamaan oman henkilökuntansa tarvittaessa nopeasti yhä nopeammin teknistyvässä maailmassa. Näin ollen tulevaisuus on pienten ja keskisuurten, korkeasti koulutetun henkilökunnan omaavien yritysten.

Valtiovallan taholta ei ole maassamme riittävästi tuettu pientä ja keskisuurta työvaltaista yrittämistä. Lähinnä valtiotalta on tyytynyt säättämään ja määräämään uusia veroja ja maksuja, joilla pyritään entisestäänkin kuristamaan edellä mainittujen yritysmuotojen toimintaa.

Pienet ja keskisuuret yritykset on koettu ikään kuin yhteiskunnan vihollisina, jotka täytyy pyrkiä joko tappamaan tai yhdistämään mahdollisimman suuriksi yrityskimpuiksi. On erheellisesti kuviteltu, että tämä jopa hyödyttäisi kansantalouttamme ja parantaisi maamme kansainvälistä kilpailukykyä. Nämä luulot ja toimenpiteet ovat olleet pahoin erheellisiä ja väärin laskelmoituja.

Valtion vuoden 1990 tulo- ja menoarvioesityksessä on esitetty muutamia asioita, joilla pyritään parantamaan pienen ja keskisuuren työvaltaisen yritystoiminnan asemaa. Tällaisia uudistuksia ovat yhteisöjen tuloveroprosentin aleneminen 25 prosenttiin, työnantajan sosiaaliturvamaksun aleneminen 0,5 prosenttiyksiköllä sekä pienyrittäjien lomaoikeuteen edellyttävän tuloajan ylärajan korottaminen. Nämä ovat kuitenkin täysin riittämättömiä ja jopa näennäisiä uudistuksia. Huomattavasti edellä lueteltuja parannuksia raskaammin koettelee työnantajaa TEL-maksuihin tuleva 2 prosenttiyksikön korotus. Korotus aiheuttaa juuri pienelle ja keskisuurelle työvaltaiselle teollisuudelle

merkittävän menolisäyksen. Pahimmassa tapauksessa rajamailla ollut yrittäjä luopuu yrityksestään, sillä näinkin tuntuva TEL-maksun korotus saattaa olla se viimeinen pisara, joka vie yrityksen talouden miinuksen puolelle.

Mielestäni valtion tulisi pikaisesti muuttaa suhtautumistaan juuri eniten työllistävään pieneen ja keskisuureen työvoimavaltaiseen yritystoimintaan. Tulisi myöntää lopultakin se tosiasia, että ilman edellä mainitun kaltaista yrittäjätointia ei maamme talous pysy kunnossa. Tämän takia tulisi pikaisesti alentaa pienen ja keskisuuren yrittäjätointin maksuja ja verotusta. Alennukset voisivat koskea esimerkiksi alle 20 tai alle 50 työntekijän yrityksiä porrastetusti. Alennuksia voitaisiin tehdä niin työnantajan eläkemaksuihin kuin sosiaaliturvamaksuihinkin. Lisäksi pienyrittäjän lomaetuksia tulisi olennaisesti korottaa nykyisestä tasostaan. Tällä hetkellä vallitsevilla tuloajoilla hyvin harva yrittäjä pystyy saamaan itselleen valtion tukeman loman. Tulorajat tulisi nostaa sellaisiksi, että todellinen, jopa muutaman työntekijän työllistävä yrittäjä rinnastettaisiin lomaoikeuksissaan tavalliseen työntekijään.

Arvoisa puhemies! Vielä eräänä pienyrittäjää vakavasti koettelevana ongelmana haluan mainita pienyrittäjän palkkaturvan puuttumisen. SMP:n taholta on usean vuoden ajan vaadittu erillisen pienyrittäjän palkkaturvalain pikaista säätämistä. Tämän yrittäjän palkkaturvan avulla voitaisiin turvata yrittäjän asema pääurakoitsijan konkurssitapauksissa. Nythän esimerkiksi aliurakoitsijana toimiva kaivinkone, kuorma-auto tai jotain erityistyötä tekevä pienyrittäjä jää monesti täysin ilman saataviaan pääurakoitsijan tehdessä konkurssin. Työntekijät saavat puuttuvan palkkansa valtion turvin, mutta pienyrittäjä jää nuolemaan näppejään. Tätä tilannetta ei voida pitää oikeudenmukaisena eikä oikeutettuna pienyrittäjiä kohtaan. Tämän takia tulee kyseisiin korvauksiin tarvittavat määrärahat varata riittävinä valtion vuoden 1990 tulo- ja menoarvioon ja jo tämän vuoden puolella valtioneuvoston toimesta antaa eduskunnalle esitys pienyrittäjän palkkaturvalaiksi.

Ed. Kankaanniemi: Herra puhemies! Kun käsittelyssä on budjetti ja sen yhteydes-

sä voidaan puhua kaikesta muustakin ja tähän liittyvät hyvin keskeisesti verolait, on ehkä paikallaan aloittaa puheenvuoro tarkastelemalla kaksi ja puoli vuotta vanhaa pääministeri Harri Holkerin hallituksen ohjelmaa ja sen verotuskohtaa.

Tässä todetaan mm. seuraavaa: "Vähennysjärjestelmää selkeytetään ja tarvittaessa vähennyksiä korvataan suorilla tulonsiirroilla." Toisessa kohdassa todetaan, että "verouudistuksen lähtökohtana on, että valtion ja kuntien verotulot turvataan uudistuksen kaikissa vaiheissa eivätkä eri tuloluokkien keskimääräiset veroasteet muutu". Edelleen todetaan, että "verouudistus ja siihen liittyvät tulonsiirrot tulee toteuttaa siten, että tulonjako yhteiskunnassa ei muutu pieni- ja keskituloisten eikä lapsiperheiden asemaa heikentävällä tavalla".

Tällaiset lähtökohdat hallitus valitsi verouudistukselle, jota se on toteuttamassa. Nyt käsillä oleva budjetti ja siihen liittyvä verouudistuksen jatko merkitsee sitä maalaisjärjellä ajateltuna, että vähennysjärjestelmä ei selkeydy eli hallituksen ohjelma ei toteudu, vähennyksiä ei korvata suorilla tulonsiirroilla, niin kuin on luvattu. Ainoa kohta, mikä todella tuntuu toteutuvan, on tämä lähtökohta, että valtion verotulot turvataan uudistuksen kaikissa vaiheissa. Ne on turvattu erinomaisen onnistuneesti. Valtiolla on rahaa kuin roskaa, ja sitä olisi nyt käytettävissä myös moniin hyviin, polttaviin kansalaisia koskeviin tarpeisiin, mutta se on sitten eri kysymys. Budjetti osoittaa, että tässä suhteessa ollaan myös aika lailla hakoteillä.

Uudistuksen kaikissa vaiheissa pitäisi ohjelman mukaan eri tuloluokkien välisten keskimääräisten veroasteiden pysyä muuttumattomina. Prosentit, jotka sisältyvät hallituksen esitykseen veroasteikoksi, johtavat siihen yksinkertaista prosenttilaskua toteuttamalla, että veroasteet eri tuloluokkien välillä muuttuvat aika voimakkaasti. Todella suurituloiset saavat todella hyvät veronkevennykset, kun taas pieni- ja keskituloiset ja lapsiperheet, joita hallitus ohjelmassaan kyllä muistaa, ovat unohtuneet. Heidän verotuksensa ei kevene, vaan ensimmäisessä vaiheessa eli tänä vuonna se jopa voimakkaasti lisääntyi, eikä tästä eteenpäinkään pieni- ja keskituloisten ja lapsiperheiden asema ole suhteessa suurituloisiin sellaisella pohjalla kuin sen

pitäisi olla. Kun otetaan huomioon liikevaihtoveron yhden prosenttiyksikön korotus, johta hallitus esittää, olemme selvästi toteamassa, että hallituksen ohjelma verouudistuksen keskeisiltä kohdilta ei toteudu hallitusohjelman mukaisesti. Hallitus on tästä tietoinen, mutta haluaa viedä ohjelmansa vastaisesti verouudistusta kohti yhä kasvavaa epäoikeudenmukaisuutta ja epäselvyyttä. Yksinkertaisuus ei toteudu. Valitettavasti hallituksen verolinja on tällainen. Valtiolle syntyy verotuloja entistä enemmän, mutta ne kerätään entistä epäsosiaalisemmin.

Mitä tulee budjettiin, jolla nuo raskaat verot jaetaan takaisin kansalle ja kansainvälisiin kohteisiin, on paljon keskusteltu, onko budjetti löysä vai kireä. Se on molempia. Löysä se on suurituloisille. Koko talouspolitiikka on löysää suurituloisille. Niillä, joilla menee hyvin, menee entistä paremmin ensi vuonna, mutta äärettömän kireä tämä budjetti on niille, joilla on vyö tänäkin päivänä jo kireällä, lapsiperheille, pientä eläkettä saaville, opiskelijoille. Heidän asemansa ei parane, päinvastoin se keskeisiltä osin heikkenee. Erityisesti kansantalouden ongelmat ja kriisi, joka esimerkiksi asuntopolitiikassa on päivänkohtainen ja kuuma ja kipeä, merkitsee sitä, että nämä vaikeuksissa olevat ihmiset joutuvat esimerkiksi asuntoasioissaan entistä suurempaan kriisiin.

Hallitus ei toteuta perusturvauudistusta, kansaneläkeuudistusta ei viedä eteenpäin. Nyt käsitellään vuoden 1990 budjettia. On puhuttu, että vuoden 1991 budjettiin sisältyisi kansaneläkeuudistuksen neljäs vaihe. Meille ei ole jaettu vuoden 1991 budjettia eikä sitä ole pitänytäkään jakaa vielä, ja siinä suhteessa lupaukset ovat pelkkää puhetta, niillä ei ole näköjään mitään katetta. Monta vuotta on luvattu kansaneläkeuudistusta viedä, niin kuin perusturvauudistustakin, eteenpäin, mutta tulokset ovat aina vain hämärän peitossa, yhä kauempana, ja niin on tälläkin kerralla, kansaneläkeläiset on kylmästi unohdettu.

Opintotuki nousee 15 markasta enimmillään 60 markkaan kuukaudessa. Liikevaihtovero vie tuon korotuksen ja inflatio vie jo sen yli.

Lapsilisien piti kolminkertaistua tällä vaalikaudella. Tähän mennessä on tullut tämä budjettiesitys mukaan lukien noin 50 prosen-

tin korotus, eli jäljellä on 250 prosenttia vuodelle 1991, jonka budjettia siis emme käsittelle. Iso summa tulee sinne.

Jos perusturva ja lapsiperheiden asema otettaisiin, jos siis hallitus olisi halunnut ottaa ne todella yhteiskunnan kehittämisen painopisteeksi, olisi mahdollista tehdä myös kipeitä, mutta ennen pitkää välttämättömiä talouspoliittisia ratkaisuja mm. peruskoron suhteen. Mutta kun hallitus ei halua perusturvaa kehittää eli kaikkein vaikeimmassa taloudellisessa asemassa olevien ihmisten asemaa parantaa, ei voida myöskään tehdä ratkaisuja, jotka kansantalouden tila kiireesti vaatisi. Tämä on murheellista. Varaa olisi järjestää asiat niin, että voitaisiin tehdä ratkaisuja, jotka tulevaisuudessa turvaisivat Suomen kansan hyvinvoinnin kaikkien kansankerrosten osalta. Mutta kun näitä ei tehdä, ajaudumme syviin vaikeuksiin.

Jos tarkastellaan joitakin yksityiskohtia budjettiesityksestä, voi todeta, että byrokratia tässä maassa voi hyvin ja paisuu ja lihoo yhä vain tämänkin hallituksen aikana, vaikka sen puheet ovat toistakin saattaneet josain vaiheessa osoittaa. Nyt olisi otollinen aika purkaa esimerkiksi pääkaupunkiseudulla byrokratiaa, siis tuota paperiensiirtotoimintaa, jota monissa, monissa virastoissa tapahtuu. Tällä alueella on työvoimapula tuottavilla tuotantoaloilla, teollisuudessa, yritystoiminnassa, muilla aloilla. Näille olisi työpaikka täällä, jotka voitaisiin nyt vähentää tuolta byrokratiasta. Samalla voitaisiin siirtää painopistettä esimerkiksi terveydenhuollon, sairaanhoidon, sosiaalitoimen puolelle, kun varoja vapautuisi turhan byrokratian pyöryksestä ja niitten palkkamenojen supistumisen kautta, kun näin meneteltäisiin.

Kukaan pääkaupunkiseudulla ei joutui hätään. Väitän, että virastoissa työskenteleville valkokaulusihmisille on helpompi siirtyä muihin tehtäviin, avoimiin työpaikkoihin, koulutuksen kautta pääkaupunkiseudulla kuin Kainuun, Pohjois-Karjalan, Keski-Suomen rakennustyömiehille, jotka hallitus nyt ankaralla, kohtuuttomalla rakennusverolla ajaa pois työmarkkinoilta Etelä-Suomen ruuhkaan. Pitäisi antaa siellä toiminnan ja työn pyöriä, rakentamisen tapahtua ja puutua voimakkain ottein byrokratian supistamiseen. Näin hallitus ei tee vaan antaa otollisen ajan kulkea ohi. Tämä on valitettavaa.

Yleensäkin hallinnon ja valtion toimintojen osalta voisi todeta, että tällä hetkellä olisi kiire ja hyvä ajankohta myös laatia ohjelma hajasijoitus 2000 eli ryhtyä kiireen vilkkaa laatimaan ohjelmaa, jolla 2000-luvun alussa voitaisiin joustavasti pitkällä siirtymäkaudella ja hallitusti, kenenkään kohtuuttomasti kärsimättä siirtää sellaisia toimintoja pääkaupunkiseudulta maakuntiin, jotka sinne hyvin soveltuvat. Näitä me pystymme luettelemaan vaikka kuinka monta laitosta ja yksikköä, jotka voitaisiin tehdä.

Jos hajasijoitus toteutettaisiin ensi vuonna, tiedämme, että siitä tulisi kohtuuttomia ongelmia, mutta kun otettaisiin esimerkiksi kymmenen vuoden ohjelmataavoite ja tehtäisiin päätökset ajoissa, henkilöstö ja kaikki toiminnot voitaisiin suunnitella sen mukaan, että tämä tapahtuisi ilman suurempia haaveita. Näin voitaisiin päästä tästä kehityksestä, joka tällä hetkellä on hallitsematonta pääkaupunkiseudulla. Voitaisiin päästä edes kymmenen vuoden kuluttua askel parempaan, terveempään ja kansalaisia kohtaan asiallisempaan suuntaan. Valitettavasti näin ei tapahdu, vaan byrokratia kasvaa pääkaupunkiseudulla ja hajasijoituksesta ei ole tietoaakaan.

Nyt jo voitaisiin tehdä niin, että päätösvaltaa, virkoja, tehtäviä, vastuuta ja valtaa siirrettäisiin keskusvirastoista ja ministeriöistä lääninhallituksiin ja läänin tason viranomaisille, jolloin tällä tavalla siirtyisi virkoja, tehtäviä ja paineita lähemmäksi niitä ihmisiä, joita näiden viranomaisten tehtävänä on palvella. Valitettavasti tässäkin hallitus on jättänyt ajankohdan parhaat mahdollisuudet käyttämättä, ja näin kehitys ei ole tervettä vaan menee aluepoliittisesti entistä huonompaan suuntaan.

Kunnallistalous kiristyy, vaikka hallitus toista väittää. Se kiristyy nimenomaan siellä, missä se on ennestäänkin kireintä. Hallitus ei anna harkinnanvaraisiin kuntien avustuksiin lisärahoja. Suhdannelletusmenettely, joka on äärimmäisen arveluttava sinänsä, saattaa iskeä myös hallituksen kaavailujen mukaan niihin kuntiin, joissa ei mitään suhdannepoliittista tarvetta tällaiseen ole, päinvastoin kaikki tekijät, kehitysluvut, osoittavat monissa kunnissa pelkästään negatiivista kehitystä. Ei sellaiseen suhdanteeseen voida mennä puuttumaan suhdannelletuksilla tai veroilla. Tämä on hölmöläisen hommaa puhua ja

suunnitella tällaista niille kunnille, joissa on täysi tosi kysymyksessä, kun järjestetään kuntalaisille, Suomen kansalaisille, peruspalveluja.

Hallitus on myös unohtanut läänien kehittämISRahan. Hallitusohjelmassa toki vielä puhutaan läänien kehittämISRahan kehittämistä, ja se onkin osoittautunut erittäin hyväksi työkaluksi mm. Keski-Suomen läänissä, mutta hallitus ei ole sitä lisännyt vaan jäädyttänyt sen. Se on murheellista. Voi kysyä, miksi. Onko syy vain se, että hallitus haluaa pitää kaiken vallan Helsingissä omassa käsiSSään?

Maa- ja metsätalouden osalta tiukat tuotannon rajoitukset näyttävät pysyvän koko maassa. Se on väärin. Pitäisi kiireesti osissa maata helpottaa, että maaseutu pysyisi edes jossakin määrin asuttuna ja elävänä. Maatalouden kehittämISRahastoon pitäisi lisätä rahoja eikä supistaa. Maaseudulta imetään uudella ympäristöverolla, lannoiteverolla, satoja miljoonia markkoja valtion kassaan. Tämä uusi lannoitevero iskee kaikkiin viljelijöihin, ovat he sitten ympäristöystävällisiä, oman elinympäristönsä saastuttajia tai varjelijoita. Tällainen rangaistus on syyttömille aivan väärä. Tässä suhteessa pitäisi käyttää mahdollisuuksia Kemiran, joka on valtion yhtiö, tuotantoon puuttumalla sekä viljelijöiden osalta neuvonnalla ja valvonnalla eikä tällaisilla valtion rahastuskeinoilla ja pakko-toimenpiteillä.

Herra puhemies! Vaikka valtiontalous kaikesta huolimatta on hyvässä mallissa kireän, todella kireän verotuksen johdosta, on kansantalous todella heikossa mallissa, suorastaan retuperällä. Vaihtotaseen alijäämän syveneminen on kiihtyvää, inflaatio uhkaa ryöstäytyä käsistä, säästäminen on täysin unohtunut. Nämä tekijät hallituksen pitäisi ottaa voimakkaasti huomioon ja tehdä myös sen mukaisia toimenpiteitä koko kansan auttamiseksi.

Jos aikaa olisi, olisi mielenkiintoista lukea vielä tämän päivän Keskisuomalaisesta entisen kansanedustajan Juhani Surakan ajatuksia, joita hän esittää valtion ensi vuoden tulo- ja menoarvioehdotuksesta. Hän toteaa hyvin yksioikaisesti otsikossaan, että budjetti kolhii pienituloisia. Tämä olisi hallituspuolueista esimerkiksi sosialidemokraattien erittäin hyvä lukea alusta loppuun asti, mitä on luvattu, mitä on jätetty tekemättä ja minkä varaan on jätetty liian paljon. Tuposopi-

muksen varaan on jätetty liian paljon. Jos sitä ei synny, vähäosaiset todella joutuvat ankarasti maksamaan ensi vuonna valtiontaloudesta ja siitä asioiden hoitotavasta, joka maassa on. Tarvitaan riittävä, järkevä ratkaisujen tekokyky ja rohkeutta puuttua niiden ihmisten asemaan, jotka ovat kärsimässä ja vaikeuksissa keskellämme. Sitten vasta, kun heidän asemansa on korjattu, voidaan antaa niin suuria helpotuksia todella suurituloisille kuin se, mihin hallitus nyt on lähtenyt.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! On uskomatonta, miten synkkänä kristillinen kansanedustaja Kancaanniemi näkee maailman menon. En pysty näihin kaikkiin asioihin vastaamaan, mutta totean veroasteikoista, jotka verouudistuksen yhteydessä ensimmäisen kerran sorvattiin ja niitä korjattiin ja alennuksia lisättiin tämän budjetin yhteydessä.

On todettava ensinnäkin se, että verohallituksen laskelmien mukaan nimenomaan pienituloisia henkilöitä aina 48 000 markan vuosituloon saakka koskevat veronalennukset olivat jo silloin, kun verouudistus toteutettiin ensimmäisessä vaiheessa, vuoden 1987 tasoon nähden yksi prosenttiyksikkö ja vuoden 1988 tasoon nähden puolitoista prosenttiyksikköä. Tämä on verohallituksen laskelma, ja siihen täytyy uskoa. Nyt tämän budjetin yhteydessä nimenomaan se vääryys, joka koski keskituloisia, se mutka verotaulukoissa, oikaistiin antamalla keskituloisille yhtä prosenttiyksikköä korkeampi taulukoalennus.

Ainoa vika, mikä tässä taulukossa on, on se, että nimenomaan suurimmissa tuloluokissa jouduttiin kokoomukselle antamaan periksi yhden prosentin verran, koska kokoomus olisi saattanut lähteä hallituksesta, ja niin kuin aikaisemmin sanoin, hyvä hallitus olisi tämän vuoksi hajonnut. Verotaulukoista ei käsitykseni mukaan löydy mitään muuta huomautettavaa. Esimerkiksi vähätuloisten verotus on selkeästi laskenut, siitä ei päästä mihinkään. Aina se nähdään, nimenomaan kristillisten taholta, maailman synkimpänä.

Toiseksi sanoisin laitosten siirrosta muualle Suomeen pääkaupunkiseudulta, että joskus, oliko 60—70-luvulla, yritettiin tätä kovalla touhulla ja yksi ainoa pässinjalostuslaitos saatiin siirrettyä johonkin kovalla mete-

lillä. Ja siinäkin taisi käydä niin, että työntekijät eivät menneet mukana. Tämä on kuolleen syntynyt ajatus, pysyvästi.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täytyy sanoa, että olen puoluejohtaja, ed. Kankaanniemen äskeisen puheenvuoron haittaveroja koskevasta osasta "kauhiasti hämmästynyt". Mikäli muistan oikein, kristillinen liitto oli mukana opposition haittaverotyöryhmässä ja oli mukana ehdottamassa mm. fosforille päästövero. Sillä linjalla näyttää nyt hallituskin lähteneen liikkeelle. Nyt sitten ed. Kankaanniemi asettuu vastustamaan hanketta. Kuulostaa varsin persoonalliselta "kiännähdykseltä" yhtäkiä tässä asiassa.

Lisäksi kehottaisin ed. Kankaanniemeä lukemaan Maaseudun Tulevaisuus -nimistä sanomalehteä, jossa on ollut lukuisia selviytyksiä fosforin ylikäytöstä lannoitteena viime aikoina. Kaikissa niissä kirjoituksissa on osoitettu, kuinka valtaavan tuhlaavaa fosforilannoitus on. Maanviljelijät panevat rahojaan ihan turhaan ja samalla rehevöittävät vesistöjä.

Ed. Kankaanniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Totean ensiksi ed. Aittoniemelle, että hän ilmeisesti kulkee täällä Helsingin kabineteissa eikä kansan keskuudessa. Kyllä kansalla on aivan selvästi toinen käsitys verotuksen tasosta ja kehityksestä tämän hallituksen aikana. Ei se ole alentunut, 12 miljardia on tullut jo ylimääristä omienkin arvioiden yli.

Ed. Aittoniemi voisi myös ottaa huomioon liikevaihtoveron. Tänä vuonna sitä korotettiin jo puolella prosenttiyksiköllä. Nyt hallitus esittää yhden prosenttiyksikön korotusta. Se vie pienituloisten saamat edut jopa mooneen kertaan, kun tällaiselle linjalle mennään. Eli miettiä ja tutkia pitää hieman tarkemmin. Verohallitus ei ole ehkä ottanut huomioon liikevaihtoverosysteemeitä.

Hajasijoituksesta sanoisin, että jos 60-luvulla olisikin tehty pitkän tähtäyksen suunnitelma ja toteutettu se, meillä ei olisi tällaisia ongelmia pääkaupunkiseudulla kuin nyt on. Eli nyt pitäisi tehdä, että jatkossa päästäisiin siitä eroon.

Mitä tulee fosforiin ja haittaveroihin, ed. Pulliainen, totean, että kesän aikana monenlaisia mietteitä on ollut, mutta niin kuin hän

itsekin toteaa, viljelijöille on kallista käyttää liiaksi lannoitteita, ja jos he niin tekevät, he ovat tiedon puutteessa. Ei minusta tyhmyydestä pidä ensimmäiseksi mennä rankaisemaan rahallisesti vaan antaa neuvontaa ja järjestää valvonta, ettei sellaisissa paikoissa käytetä näitä aineita, missä se luontoa saastuttaa. Minä en usko, että kovinkaan moni viljelijä tahallaan pistää kalliita aineita maahan enemmän kuin on tarve. Sen verran viisautta on maanviljelijöissä, ja niitä joilla ei ole, pitää kouluttaa ja neuvonnalla järjestää tällaiset asiat.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En nyt halua pitkittää keskustelua. Totean kuitenkin, että ed. Kankaanniemen kannattaisi perehtyä nyt perusteellisesti koko haittaverofilosofiaan. Kun hänelle aukeaa idea siitä, kuinka koko haittaverojärjestelmä toimii, sitten hänelle aukeaa myös se, minkä takia haittaveroihin pitää mennä. En nyt todellakaan jatka keskustelua, koska kirjallisuutta on runsaasti saatavilla.

Ed. Soininvaara: Arvoisa puhemies! Kun ilta lähenee ja sali tyhjenee, haluan aivan ensimmäiseksi kommentoida ed. Tiurin puheenvuoroa, joka minusta kasvihuoneilmion osalta oli hyvin painokas. Ed. Tiuri tuntui hyvin perusteellisesti tuntevan ongelman ja myös siitä ihan viime aikoina saadut uudet tiedot. Ihmettelen vain, että kun hän noin perusteellisesti on selvillä ongelman vakavuudesta, hänellä ei oikein ole pohdittuina missään mittakaavassa niitä keinoja, joita siinä pitäisi käyttää, koska hän ei nyt oikeastaan muuta esittänyt kuin että pitäisi ydinvoimaa saada lisää. Minä en ala kinata ed. Tiurin kanssa ydinvoimasta. Luulen, että sali on siihen keskusteluun jo kyllästynyt. Olennaistahan tässä asiassa on se, että se on tässä koko kysymyksessä aivan pieni detalji. Vaikka me kaikki tunnetut uraanivarat käytäisimme nykyisen tyyppisissä ydinvoimaloissa, pystyisimme vain puolellatoista vuodella lykkäämään kasvihuoneilmiötä. Sen takia me tarvitsemme joitakin aivan toisen kokoluokan toimenpiteitä.

Ihmettelen, mitä hän tarkoittaa esimerkiksi sillä, että energian hintaa nostavien verojen sijasta tarvitsemme kansainvälisiä sopimuksia siitä, kuinka paljon energiaa käyte-

tään. En tiedä, minkälaista yhteiskuntajärjestelmää ed. Tiuri kannattaa, mutta tässä on sellainen ongelma, että kansantalouden mikroyksiköt kuten esimerkiksi ed. Tiuri käyttävät energiaa ja sitten hallitus tekisi siitä asiasta sopimuksia. Minä en tiedä, mitä ed. Tiuri sanoisi siitä, jos ministeri Bärnlund tekisi sellaisen sopimuksen ulkomaiden kanssa, että ed. Tiuri käyttää tästä lähin bussia henkilöauton sijasta. Luulisin, että siihen poliittiseen ideologiaan, jota ed. Tiuri paremmin ajaa, jokin hienovaraisempi menettely kuten esimerkiksi hinta sopisi paremmin kuin se, että ulkovaltojen kanssa sovitaan, mitä kukin henkilö erikseen tekee.

Sitten varsinaiseen asiaan. Ensinnäkin haluan jatkaa siitä, mistä ed. Tiurikin puhui, eli siitä, että luonnon tila on tällä hetkellä maailmassa kovaa vauhtia heikkenemässä. Se tarkoittaa, että se on ensi vuonna huonompi kuin tänä vuonna. Se on tänä vuonna huonompi kuin viime vuonna. Me tiedämme esimerkiksi, että kasvihuoneilmiö etenee väijäämättömästi. Me tiedämme, että maailmaan tulee 90 miljoonaa uutta ihmistä joka vuosi ja että meillä jo nyt alkaa olla vaikeuksia ruoan tarjoamisessa kaikille. Me tiedämme, että metsiä samanaikaisesti sekä tuhoataan että ne tuhoutuvat kovalla vauhdilla jne.

Kaikki tämä tarkoittaa, että meillä alkaa olla aikamoinen kiire, jos me haluamme säilyttää tämän planeetan jollakin tavoin elinkelpoisena ihmisille ja taata sen, että täällä mitään kunnollista ja kelvollista elämää on mahdollista viettää. Kun meillä on niin kova kiire, se ei ole aivan pieni moite meiltä, kun me sanomme esimerkiksi, että vaikka ministeri Liikasen haittaverot ovat oikean suuntaisia, ne ovat täysin riittämättömiä. Sillä, että ne ovat täysin riittämättömiä, on tässä ajatuksessa paino, koska vaikka kuinka sanotaan, että tämä muodostaa vain päänavauksen, siinä avataan kovasti pieni pää. Vuoden kuluttua on yksi vuosi mennyt ja meillä on yksi vuosi vähemmän aikaa, ja käytännöllisesti katsoen mitään ei siinä välissä ole tehty. Kun ministeri Liikanen täällä ikään kuin tulkitsi kiitokseksi sen, että vihreät olivat sanoneet toimenpiteitä oikean suuntaisiksi mutta riittämättömiksi, se ei ole kiitos vaan hyvin vahva moite.

Ehkä haittaveroista jatkan myös. Olen aivan samaa mieltä ed. Pulliaisen kanssa

siitä, että ed. Kankaanniemen tulisi hieman perehtyä tähän kysymykseen.

Viime kesänä käydyn haittaverokeskustelun yhteydessä hyvin yleisesti sanottiin, että energiaverot ei ole mikään haittaverot, koska se ei ohjaa puhtaampiin energiantuotantomuotoihin. Tämä kritiikki on osittain totta, mutta energian hintaa sinänsä korottava vero on aivan hyvä haittaverot, koska me tiedämme, että kaikki energiantuotantomuodot, joita meillä on jäljellä, ovat hyvin harmillisia ja haitallisia eikä sen takia ole mitään muuta keinoa kuin vähentää energiankulutusta sinänsä tai edes jarruttaa sen käyttöä.

Juuri tässä asiassa, energiaveroina, haittaverot ovat määrältään aivan mitättömiä. Se vero, jonka ministeri Liikanen meille nyt tuo, vastaa määrältään noin kahdettakymmenettä osaa siitä jonkinlaisesta energiaverosta, jonka sheikki Jamani meille järjesti kymmenisen vuotta sitten. Voimme siis sanoa, että haittaveroasiassa yksi Jamani vastaa kahtakymmentä Liikasta. Tosiasiassa öljyn kuukausittaiset hinnanvaihtelut ovat merkittävämpiä kuin tuo vero. Sen takia se on aivan mitättömän pieni päänavaus, mutta se kertoo myös, kuinka suuria verotuloja voidaan saada sellaisesta energiaverosta, joka on ekologisesti järkevällä tasolla. Todettakoon, että Länsi-Saksassa sähkön hintaan sisältyy piiloveroja niin paljon, että siellä sähkön hinta on 2,5 kertaa niin korkea kuin Suomessa. He saavat siitä kohtalaisen paljon tuloja, joita käytetään siellä aluepolitiikan hyväksi.

Jos lähdetään siitä, että meillä voi olla varaa vain miljardin suuruiseen haittaveroon, silloin se olisi pitänyt kohdentaa olennaisesti tarkemmin. Olisi pitänyt käyttää sellaisia veroja — fosforiverot esimerkiksi — suhteessa on aivan hyvä — jotka voimakkaasti ohjaavat myös tuotantotapoja. Esimerkiksi energian verottamisen osalta parempi kuin verottaa polttoaineita sinänsä on verottaa niiden rikkipitoisuutta ja antaa sitten vapautusta verosta niille, jotka rikin ottavat puhdistuslaitteissa talteen. Silloin miljardin markan verolla olisi päästy suurin piirtein 3—3,5 markkaan kilolta ilmaan päässyttä rikkidioksiidiksi. Se olisi motivoinut yritykset sellaiseen rikkiohjelmaan, että noin kolmasosa tai 35 prosenttia nykyisistä rikkipäästöistä olisi poistettu. Se olisi tullut yrityksille halvemmaksi kuin maksaa tuo vero.

Yleensäkin viime kesänä käyty keskustelu haittaveroista oli laajuudessaan ja sisällöltään hyvin mielenkiintoinen, ja se kirvoitti minut tänään kirjoittamaan aloitteen siitä, että Suomeen tarvitaan ympäristötaloustieteen professori viemään tätä keskustelua eteenpäin. Haluan korostaa, että ympäristötaloustiede on kansantaloustieteen ala, joka on erikoistunut tehostamaan ympäristöinvestointeja, saamaan siis markasta enemmän ympäristötaloudellista hyötyä irti. Jo yhden prosentin tehostaminen meidän ympäristöpolitiikassamme säästäisi kymmeniä miljoonia markkoja, joten uskon, että keskitasoinenkin professori pystyisi tässä palkkansa ansaitsemaan.

Sitten ajattelin mennä veroratkaisun sosiaalisiin vaikutuksiin. Keskustelimme siitä jo ministeri Liikasen vastauspuheenvuoron jälkeen jonkin verran, ja minusta hän harhautti hieman sanomalla, etteihän veroratkaisu kuulemma niin epäsosiaalinen ole, koska se ylintä marginaaliveroa alensi vain prosenttiyksiköllä, kun edellisellä kerralla alennettiin seitsemällä prosenttiyksiköllä. Koko asian tarkastelu rajaveroista käsin on täysin harhaanjohtavaa, koska esimerkiksi rikkaat saavat hyödykseen nimenomaan myös köyhien rajaveron alentamisen. Tarkkaan ottaen tämä matematiikka on sellaista, että keskituloiset eivät hyödy keskituloisten rajaveron alentamisesta vaan keskitulosta seuraava tuloluokka hyötyy keskituloisten rajaveron alentamisesta. Tämä on hieman monimutkaista, mutta kun te piirrätte kuvan tästä asiasta, huomaatte, että näin se on.

Niinpä Iltasanomat on täysin väärässä sanoessaan, että duunariperhe saa vain 80 markkaa kuussa veronalennusta. Duunariperhe ei saa mitään sen vuoksi, että kun tuloveroasteikkoon lisätään välillisten verojen nousu ja jaetaan se kulutuksen suhteessa, me havaitsemme, että tässä käy sillä tavalla, että noin 50 000–60 000 markan tuloa saavien verotus nousee ja yli 100 000 markan tulojen verotus olennaisesti kevenee sillä tavalla, että henkilön, joka saa 50 000 markkaa vuodessa, kulutusmahdollisuudet alenevat prosentin tai kaksi. Henkilön, joka saa 250 000 markkaa vuodessa, kulutusmahdollisuudet nousevat noin kolme prosenttiyksiköä. (Ed. Aittoniemi: Entä alle 50 000 markkaa?) — Alta 50 000 markkaa saavien osalta kulutusmahdollisuudet pienenevät, koska

valtion tuloverossa ei tapahdu mitään muutosta mutta sen sijaan välilliset verot kasvavat. (Ed. Aittoniemi: Koneessa on vikaa!) — Ei koneessa ole mitään vikaa. Tähän ei tarvitse edes konetta. Jos tuloverossa ei tapahdu mitään muutosta mutta välilliset verot nousevat 2 prosentilla, silloin teidän kulutusmahdollisuutenne vähenevät 2 prosenttiyksiköllä.

Minua ihmetyttääkin, mikä on saanut sosialidemokraattisen puolueen lähtemään mukaan tällaiseen ratkaisuun, koska olen ymmärtänyt, että vaikka demarit melkein kaikki muut periaatteensa ovat jo hallitusyhteistyössä myyneet, tulonjaosta on vähän yritetty pitää kiinni. Esimerkiksi viime vuonna veroratkaisu ei ollut näin epäsosiaalinen. Se oli hyvin ristiriitainen tulonjakovaikutuksiltaan, mutta siitä ei voitu osoittaa, että se olisi systemaattisesti sortanut köyhiä ja ollut rikkaiden puolella, niin kuin nykyinen ratkaisu on. Kun ed. Aittoniemi esitti, että heidän asiantuntijansa ovat kertoneet heille, että tämä on ihan hyvä ratkaisu, ne ovat varmaan olleet samat asiantuntijat, jotka kertoivat heille eläkeratkaisusta. (Ed. Aittoniemi: Se oli verohallituksen tarkistettu laskelma!)

Minusta on kuitenkin mielenkiintoista myös havaita, että ainakin puheiden perusteella eduskunnan enemmistö näyttää vastustavan sitä ajatusta, että otetaan köyhiltä ja annetaan rikkaille, niin kristillistä kuin se onkin. Sen takia minä ihmettelen, mikä on se voima, joka saa eduskunnan tekemään tällaisen päätöksen. Tässä mielessä haluankin kysyä demareilta, ettekö te olisi valmiita sellaiseen, että muutetaan sitä. Yksi tapa ratkaista asia on se, että lisätään haittaveroja, koska ne tuntuvat niin suosiossa olevan, ja näin saaduilla tuloilla nostetaan verotettavan tulon alarajaa ja parannetaan kunnalliserotuksen perusvähennystä. Näin saamme aikaan ratkaisun, joka olisi sosiaalisesti paljon hyväksyttävämpi.

Sitten haluan lopuksi puhua hieman väestöongelmasta. Olin Lontoossa Ipu:n kokouksessa, jossa se oli yksi keskeisistä aiheista, ja siellä hyvin voimakkaasti korostettiin sitä, kuinka epätoivoisessa tilassa me maailmanlaajuisesti väestökysymyksen osalta olemme. Siihen asiaan liittyy myös yksi valitettava seikka: YK:n väestörahasto, joka on tehnyt kohtalaisen hyvää työtä perhesuunnittelu-

mahdollisuuksien edistämiseksi ympäri maailmaa, on joutunut taloudellisiin vaikeuksiin, koska sisäpoliittisista syistä Yhdysvallat on yhtäkkiä evännyt tältä järjestöltä avun. Yhdysvaltain epääminen tietävästi johtuu tämän järjestön vapaamielisestä suhtautumisesta aborttiin. Sinänsä kysymys abortista tässä yhteydessä on huvittava pieni detalji maailmassa, jossa 15 miljoonaa vastasyntynyttä sitten kuolee nälkään.

Joka tapauksessa tilanne on se, että YK:n väestörahoisto on nyt taloudellisissa vaikeuksissa Yhdysvaltain maksuboikotin takia. Sen takia minusta Suomen monien muiden maiden kanssa pitäisi toimia päinvastaiseen suuntaan. Meidän tulisi painottaa monenkeskistä apuamme hyvin voimakkaasti väestörahoituksen suuntaan ja sitten vaikka vähentää sitä sellaisilta järjestöiltä, joiden avustaminen ei amerikkalaisille niin kovin vaikeata ole. Minkä takia meidän pitää silloin avustaa Aasian tai Latinalaisen Amerikan kehityspankkia, jotka kuitenkin ovat amerikkalaisten määräysvallassa? Siirtäkäämme voimakkaasti omaa rahoitustamme pois näiltä, ja annetaan se YK:n väestörahoistolle.

Ed. Hurskainen-Leppänen: Arvoisa puhemies! Ed. Soininvaara esitti väittämän, että pienituloisten verotusta on kiristetty ja tuloeroja lisätty verouudistuksen myötä. Tämä ei suinkaan pidä paikkaansa.

Vaikka tätä budjettia nyt luonnehditaan aika kireäksi, mielestäni se ei ole huono asia, sillä näillä toimenpiteillä on tarkoitus saada inflaatio kuriin, työttömyys painettua 3,5 prosenttiin ja ulkomaanvelkaa vähennettyä. Yleisesti ottaen budjetti on kuitenkin uudistusbudjetti, mutta niin kuin sananparressa sanotaan: "Kell' onni on, se onnen kätkeköön!" Näin on näyttänyt tapahtuvan myös täällä salissa tämän budjetin kohdalla, sillä budjetissa olevat puutteet on tuotu esille useita kertoja, mutta myönteisiä asioita tuskin kukaan on muistanut mainita. Niitä niitä löytyy roppakaupalla budjetista.

Siispä seuraavassa otan esille pari esimerkkiä myönteisistä lapsiperheiden asemaa parantavista asioista. Lasten päivähoito näyttäisi tulevan kuntoon alle kolmivuotiaiden lasten osalta tulevana vuonna. Ensi vuoden budjettiin on varattu määrärahat 7 000 uuden päivähoitopaikan perustamista varten. Lasten päivähoitoa tasoa korotetaan ja sa-

malla lisätään päivähoitopuolelle virkoja.

Näiden lisäksi näen tärkeäksi, että lasten elinolosuhteet pyritään turvaamaan kaikin käytettävissä olevin keinoin. Yhä useammat lapsiperheet ajautuvat erinäisiin vaikeuksiin taloudellisen ahdingon seurauksena, mistä lapset sitten kärsivät. Tässä yhteydessä en voi olla ihmettelemättä pääministeri Harri Holkerin kesäistä puhetta keskiluokkaisesta Suomesta, jossa hänen mielestään ei asu sen enempää rikkaita kuin köyhiäkään, ainoastaan keskiluokkaan kuuluvia ihmisiä. Toivoin sinkin, että pääministerimme tutustuisi hieman paremmin Suomen kansan todelliseen tilanteeseen.

Käsittelyssä olevassa budjetissa yksinhuoltajavähennystä ja lapsivähennystä on korotettu, ja se on ollut todella tarpeen. Lisäksi lapsilisiä nostettiin 15 prosentilla, joka korotuksena on huomattava, muttei mielestäni välttämättä riittävä. Lasten aseman kaikinpuoliseen parantamiseen tulisi tulevaisuudessa kiinnittää yhä enemmän huomiota, ja vaikeassa elämäntilanteessa olevien perheiden kokonaisvaltaista kuntoutusta olisi kehitettävä siten, että perheen arkielämän elinehdot paranevat. Uskon, että tulevaisuuden yhteiskunnassa tämän tyyppiset asiat nähdään paljon tärkeämmiksi kuin tänä päivänä. Sen vuoksi on perhekuntoutus saatava mahdollisimman pikaisesti Kansaneläkelaitoksen korvausten piiriin ja näin mahdolliseksi apua tarvitseville perheille.

Liikenneministeriön hallinnonalalla on budjettikirjaan kirjattu, että tienpidossa kiinnitetään erityistä huomiota pääteiden välityskyvyn parantamiseen ja suurten kaupunkien liikenne- ja ympäristöongelmien lieventämiseen. Kuitenkin samanaikaisesti suunnitellaan ja rakennetaan ympäristölle erittäin haitallisia moottoriteitä kaupunkien läpi tai vieritse. Samanaikaisesti naapurimaamme Ruotsi on tehnyt erittäin radikaalin myönteisen ratkaisun alentaen nopeusrajoituksia 90 kilometriin tunnissa, sillä nopeuksien noustessa on todettu saasteiden määrän lisääntyvän huomattavasti.

Yleensäkin olisin kaivannut liikennepoliitikkaan enemmän linjakkuutta. Olisi tärkeää, että valtio tukisi aallonpohjassa olevaa linja-autoliikennettä huomattavasti nyt esitettyä enemmän. Tuki syrjäseuduilla on ensiarvoisen tärkeää, sillä maassamme on hyvin paljon ihmisiä, joille julkisten kulkuneu-

vojen palvelut ovat ainoa mahdollinen tapa siirtyä paikasta toiseen.

Uskon, että tulevaisuudessa ympäristön saastuminen ja asennemuutokset ovat tekijöitä, jotka tulevat vaikuttamaan julkista liikennettä koskeviin ratkaisuihin myönteisemmin kuin tänä päivänä, mutta nyt tarvitaan meidän toimenpiteitämme. Tieliikenteen osuus on tällä hetkellä 65 prosenttia tavara- liikenteestä, mutta ilolla saatoin todeta, että polttoaineveron ja diesilveron korotus tulee siirtämään raskasta tavaraliikennettä jonkin verran maanteiltä rautateille.

Arvoisa puhemies! Henkilöliikenteessä on siirrytty osaksi lyijyttömän bensiinin käyttöön. Ensi vuosikymmenen puoliväliin mennessä tullaan käsitykseni mukaan vaatimaan myös, että linja-autoissa tulisi olla laitteet, joilla haitallisia päästöjä vähennettäisiin. Näkisinkin, että nyt olisi viisasta antaa tukea niille linja-autoyrityksille, jotka asentaisivat jo ennakoon myrkyllisiä päästöjä vähentäviä laitteita linja-autoihinsa.

Arvoisa puhemies! Ympäristöhaittojen jatkuvan lisääntymisen ehkäisemiseksi valtion tulisi rankaisevien maksujen sijaan tukea myönteisiä, ennalta ehkäiseviä, ympäristöystävällisiä ratkaisuja.

Ed. P. Leppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Eräissä puheenvuoroissa on kiinnitetty huomiota siihen, että pienituloisten ihmisten verotus ei kiristy, johon myös ed. Sinikka Hurskainen-Leppänen kiinnitti huomiot. Kuitenkin täytyy ihmetellä, millä ihmeen laskutavalla tämä löytyy, että se ei tule kiristymään, kun tämä budjettikirja kuitenkin kertoo toista. (Ed. Hurskainen-Leppänen: Perustelut löytyy täältä budjetista!)

Jos ihminen tänä päivänä ei esimerkiksi maksa valtionveroa, maksaa puhtaasti kunnallisveroa, välilliset verot liikevaihtoverolla lisättyinä tulevat kiristymään. Kunnallisvero tulee hyvin useissa kunnissa kiristymään. Se johtaa juuri pienituloisten verotuksen kiristymiseen. On aika ihmeellistä kyllä, että tällä lailla pystytään laskemaan, koska tämä kirja kertoo toista, Veronmaksajain Keskusliitto kertoo toista, STTK:n laskelmat kertovat toista, SAK:n laskelmat kertovat toista. Jotain täytyy olla pielessä.

Toinen asia, joka kiinnitti huomiota ed. Hurskainen-Leppäsen puheessa, oli se, että lastenhoito alle kolmivuotiaiden osalta näyt-

täisi tulevan kuntoon. En tiedä, mitä tarkoittaa se, että näyttäisi tulevan kuntoon. Se palaute, jota viime päivinä on tullut kuntien edustajien kautta, on, että noin 4 000 alle kolmivuotiaasta lasta jää syystä tai toisesta vaille hoitopaikkaa. (Ed. Hurskainen-Leppänen: Se ei ole valtion budjettia!) — Se on valtion budjetin syy, koska se periytyy jo siltä ajalta, kun SKDL esitti tuplaten lastenhoitopaikkoja useita vuosia sitten, koska tiedettiin tämän ongelman tulevan vastaan. Se olisi voitu hoitaa pikkuhiljaa pois. Mutta nyt se on vaikea hoitaa, kun on laki edessä, joka nähtävästi johtaa sitten määrättyihin oikeusoperaatioihin.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tarkoitin verouudistuksen ns. ensimmäistä vaihetta, ensimmäistä taulukkokorjausta lisättyinä sillä korjauksella, joka tehtiin nyt keskituloisten verotaulukoihin. Tämän korjauksen jälkeen verotus laskee. Mutta tämän taulukko-oikaisun lisäksi nyt tehdyt taulukkojen alennukset kompensoituivat kyllä liikevaihtoveron korotuksella ym. Tässä budjetissa verotus ei laske.

Minä tarkoitan kokonaisuutena koko verouudistusta, ensimmäistä taulukkokorjausta, joka on tapahtunut aikaisemmin, ja tätä yhteisvaikutukseltaan; verotus on laskenut. Mutta nyt tämän budjetin yhteydessä verotus ei laske, koska todella toisella kädellä otetaan, toisella annetaan. Eli liikevaihtovero ym. maksut vaikuttavat sen, että nyt tapahtuvat taulukkokorjaukset eivät johda veron alennuksiin. Esitinkö tarpeeksi oikein, mitä minä tarkoitin?

Ed. Hurskainen-Leppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. P. Leppänen väitti, että ei ole mahdollista, että alle kolmivuotiaiden lasten päivähoito tulisi tulevana vuonna kuntoon. Puheenvuorossani sainoin, että näillä näkymin näyttäisi, että se tulisi kuntoon. Käytin konditionaalia. Näkemykseni mukaan se ei ole nyt valtion rahoituksesta kiinni. Jos alle kolmivuotiaiden lasten päivähoitoa eivät kunnat järjestä, se pitäisi kunnille sanktioida jotenkin, jos eivät huolehdi omista velvollisuuksistaan.

Ed. Kohijoki: Herra puhemies! Aluksi veteraaniasioista. Rintamaveteraanien kuntoutusmäärärahaan on valtion tulevan vuo-

den budjettiehdotuksessa ehdotettu 6 miljoonan markan korotusta tämänvuotiseen nähden. Tuo ehdotettu korotus ei vastaa kuntoutuskustannuksissa tapahtuvaa nousua, joten kuntoutettavien määrä tulisi merkittävästi vähenemään tähän vuoteen verrattuna. Rahat ovat olleet riittämättömiä tähänkin asti. Niiden vähydestä johtuen on vielä runsaasti sellaisia veteraaneja, jotka eivät vielä kertaakaan ole päässeet valtion maksamaan veteraanikuntoutukseen.

Samanaikaisesti kuitenkin kymmenientuhansien ikääntyvien veteraanien terveydentila edellyttäisi jatkuvampaa ja säännöllisesti toistuvaa kuntoutusta sen sijaan, mitä yksi ainoa kahden viikon pituinen kuntoutushoitotarjoaa. Nyt ja lähivuosina veteraanien kuntoutustarve on suurimmillaan. Sen vuoksi eduskuntakäsittelyn aikana tulisi voida lisätä kuntoutusmäärärahaa. Aika tulee, jolloin tarve vähenee ja loppuukin sitten, kun se aika tulee.

Toinen asia. Veteraanijärjestöjen taholta on vuosien kuluessa lukuisia kertoja vedottu valtiovaltaan veteraanien hammashuollon järjestämiseksi ja siitä aiheutuvien menojen maksamiseksi valtion varoista. Sillä turvataisiin se, että jokainen sotiemme veteraani voisi päästä osalliseksi siitä tärkeästä osasta terveydenhuollosta, jota hammashuolto merkitsee. Eräät kunnat ovat omatoimisesti ilman valtion apua ryhtyneet toimenpiteisiin veteraanien hammashuollon alalla, mutta veteraaneja ajatellen on kohtuutonta, jos kunta-rajat ovat esteenä hammashuollosta osalliseksi pääsemiseen. Samaan tapaan kuin Suomessa jo usean vuoden aikana on mallikelpoisesti saatettu nuoret ikäluokat järjestelmällisen hammashuollon piiriin myös siitä aiheutuvien kustannusten osalta, samalla tavalla tulisi hammashuolto nyt vihdoin järjestää kaikille sitä haluaville sotiemme veteraaneille.

Sitten liikenneasioista, liikenneturvallisuudesta ja valvonnastakin. Huonontunut liikenneturvallisuustilanne on otettava vakavasti. Vakavat liikenneonnettomuudet ovat huolestuttavasti lisääntyneet. Kaikki se, mitä valvonnalla on tehtävissä ihmisten turvallisuuden hyväksi liikenteessä, on tehtävä viipymättä. Tähänastisesta on valvontaan käytettäviä voimavaroja voitava lisätä.

Keväällä 1988 eduskunnalle annetussa hallituksen liikennepoliittisessa selonteossa todettiin, että liikenteen valvontaa suunnataan

erityisesti ajo- ja liikkumistavoissa ilmeneviin eniten vaaraa aiheuttaviin tekijöihin kuten rattijuopumukseen, ylinopeuksiin sekä ohitus-, kohtaamis- ja risteysajorikkomuksiin. Näinhän meillä Suomessa on tosiasiallisesti menetelty valvonnan kohdistamisessa jo vuosikaudet niillä vähillä valvontavoimilla, mitä on käytettävissä ollut. Liikennepoliittisessa selonteossa todettiin myös, että liikenneturvallisuuden parantamisen edellytyksenä on, että poliisilla on riittävästi voimavaroja liikenteen valvontaan. Oikeampaa olisi ollut puhua poliisin suorittamasta liikenneturvallisuustyöstä ja siihen tarvittavista voimavaroista, koska valvonnan lisäksi poliisin suorittamaan liikenneturvallisuustyöhön on jo vuosikymmenien ajan kuulunut myös tieliikenteen ohjaus-, neuvonta- ja valistustehtävät.

Poliisin suorittama liikenneturvallisuustyö, valvonta sen näkyvimpänä osana, on välttämätöntä liikenneturvallisuuden, liikenteen joustavuuden sekä eri tienkäyttäjryhmien liikkumismahdollisuuksien varmistamiseksi. Liikenteen valvonta edellyttää suorittajaltaan erityisasiantuntemusta. Sitä edellyttää jo nyt se erittäin suuri erilaisten säädösten määrä, jolla tieliikennettä säädellään, ja näiden säädösten määrä näyttää jatkuvasti myös lisääntyvän.

Liikkuva poliisi edustaa sitä erityisasiantuntemusta, jota liikenteen valvonnassa tarvitaan. Liikkuvan poliisin päätehtäväksi on määrätty tieliikenteen valvonta. Päätehtävänsä lisäksi liikkuvan poliisin tehtävänä on itsenäisesti vastata mm. Helsinki-Vantaan lentoaseman lentoliikenteen turvatoimista sekä myös eräiden rajanylityspaikkojen passintarkastuksesta ja ulkomaille suuntautuvan sekä sieltä tänne suuntautuvan liikenteen valvonnasta. Myös tasavallan presidentin turvallisuusvartioston toiminta tapahtuu liikkuvan poliisin voimin. Liikkuvan poliisin tehtävänä on vastata myös kaikesta poliisin moottoriajoneuvojen talviajokoulutuksesta sekä myös moottoripyöräkoulutuksesta. Näiden koulutustehtävien hoitamisesta poliisin oppilaitokset eivät vastaisuudessaakaan katso voivansa suoriutua. Tässä aivan lyhyesti mainittujen lisäksi monet turvallisuus- ja turvaamistehtävät esimerkiksi valtiotierailuista johtuen kuuluvat liikkuvan poliisin tehtäviin.

Sisäasiainministeriön poliisiosaston ylimmän virkamiesjohdon taholta esitetty ehdotus poliisin kahden erillisyyksikön, keskusri-

kospoliisin ja liikkuvan poliisin, lakkauttamisesta tai hajauttamisesta on mielestäni ollut erittäin suurta ajattelemattomuutta. Valtakunnallisina organisaatioina keskusrikospoliisi ja liikkuva poliisi pitkälle erikoiskoulu-tettuine henkilöstöineen ovat Suomessa useiden vuosikymmenien ajan täyttäneet erittäin hyvin niille määrätty tehtävät. Suomalaisilla on vastaisuudessakin oikeus vaatia juuri sellaisia myös kansainvälisesti arvioiden erittäin korkeatasoisia poliisipalveluja, joita keskusrikospoliisi ja liikkuva poliisi juuri nykyisten kaltaisina valtakunnallisina organisaatioina pystyvät tarjoamaan.

Poliisin ylimmän virkamiesjohdon palava halu perustaa tähän maahan jotakin lääninpoliisijärjestelmää ei ole viisasta. Keskusrikospoliisi tiettävästi on moiselta hankkeelta jo varjeltunut, mutta liikkuvan poliisin osalta ei selkeitä ratkaisuja ole toistaiseksi annettu julkisuuteen. Sen aika olisi ollut silloin samanaikaisesti, kun julkisesti ilmoitettiin, että ainakaan keskusrikospoliisin osalta lääninpoliisihanke ei toteudu.

Alun perinkin koko lääninpoliisiajatus on tuntunut kummalliselta. Mitään tarvettahan sellaiseen ei ole koskaan ollutkaan. Ei olisi viisasta lähteä perustamaan maamme läänien lääninhallituksiin poliisitoimistojen yhteyteen suuria esikuntia. Vaikka niiden aluksi uskoteltaisiin tulevan toimeen vähemmällä väellä, oltaisiin aivan varmasti hetken päästä valmiit vaatimaan niihin lisää väkeä, niin että muuttaman vuoden kuluttua tämän maan lääninhallituksissa, toimistoissa, olisi tyyssija erittäin suurelle joukolle kalliisti poliisityöhön koulutettua henkilöstöä. Olisihan se tietenkin uljaan tuntuinen joukko ainakin niiden läänien poliisitointa johtavien neuvosten mielestä, jotka toinen toistaan erilaisimpina persoonakohtaisten mieltymystensä mukaisesti johtaisivat sitä poliisiylijohtajan peräänkuuluttamaa lääninpoliisia. Nyt olisi korkea aika vihdoon haudata kaikki haaveet lääninpoliisista. Siltä osin keskusrikospoliisi jo kuluvan vuoden alkupuolella sai työrauhan. Näin tulisi viipymättä järjestää työrauha myös liikkuvalla poliisille.

Poliisin ylimmällä johdolla tulee olla halu ja kyky kehittää Suomen poliisitointa nykyisten erillisorganisaatioiden puitteissa. Sisäasiainministeriön ylimmän poliisijohdon olisi tullut jo ajat sitten ottaa huomioon liikenneturvallisuusasiain neuvottelukunnan vuonna

1987 julkaisemat ehdotukset liikenneturvallisuustyön kehittämiseksi. Mietinnössään toimikunta korosti muun ohessa sitä, että sisäasiainministeriön tulee määritellä liikennevalvonnan tavoitteet käytettävissä olevan tutkimustiedon perusteella ja jakaa tavoitteet eri poliisiyksiköiden kesken. Edelleen neuvottelukunta korosti mietinnössään, että liikkuvan poliisin asemaa liikennevalvontaan erikoistuneena yksikkönä tulee kehittää sen tehtäväkuvausta nykyaikaistamalla. Liikenteen valvonnan määrää on voitava lisätä. Valvontaa ei saa nähdä sellaisena poliisin työnä, että sitä tehdään vain, jos muulta toiminnalta jää aikaa. Liikkuva poliisi pystyy nostamaan valvonnan määrää omalta osaltaan, jos tätä poliisin erillisyyksikköä halutaan rauhassa kehittää sen mukaisesti kuin on tuotu esille liikkuvan poliisin uudessa ohjesääntöehdotuksessa.

Tieliikenteen kansainvälistyessä liikkuvalla poliisilla on parhaat edellytykset vastata koko maan ammattimaisen sekä kansainvälisen liikenteen sekä myös vaarallisten aineiden kuljetusten ja kaiken raskaan kuljetuskaluston käyttämisen valvonnasta. Kannattaa panna merkille myös Ruotsin malli, kun siellä muutama vuosi sitten tehtiin päätös lääninpoliisijärjestelmästä. Seuraukset ja tulokset olivat niin huonot, että nyt ollaan siellä taas tekemässä muutosta, joka johtaa mm. erityisen liikennepoliisin perustamiseen. Ei ole viisasta juosta muiden, vieraiden mallien perässä. Parasta on seistä lujana omalla maallaan luottamatta tässäkin asiassa vieraisiin.

Kun nykyistenkään tieliikenteen säännösten noudattamista ei voimavarojen riittämättömyyden takia pystytä edes välttävästi valvomaan, kuinka sitten tiukennettaviksi aiottuja säädöksiä? Valvonnan vähyys on osaltaan vaikuttanut liikennekurin höltymiseen. En suinkaan vastusta seuraamusjärjestelmän tiukentamista esimerkiksi rattijuoppouden ja muun liikenneturvallisuutta eniten vaarantavan käyttäytymisen osalta, päinvastoin pidän kaikkia näitä toimenpiteitä välttämättöminä ja kiireellisinä, mutta ne eivät saa jäädä kuolleeksi kirjaimeksi niiden noudattamiseksi tarvittavan valvonnan puuttumisen tai riittämättömyyden vuoksi.

Riittämättömästä poliisityövoimasta aiheutuneet vaikeudet ovat kasautuneet. Ennestään olleita ongelmia osaltaan on lisännyt kuluvan vuoden alusta voimaan tullut esitutkintalaki, josta johtuvan lisätyövoiman tarve

lain valmistelun ja säätämisen yhteydessä tiedettiin ja määriteltiin, mutta jota sitäkään työvoimaa ei kokonaisuudessaan vieläkään näytä saatavan poliisityöhön. Kun kerran ongelmat poliisin henkilöstöresurssien osalta tiedetään, on väärin niistä vaieta.

Eräillä muillakin hallinnonaloilla Suomessa on ankara pula viroista ja työntekijöistä. Niistä ei kuitenkaan ole vaiettu. Niinpä esimerkiksi aivan oikein sosiaali- ja terveydenhuollon aloilla on virkoja työntekijöitä lisätty ja lisätään aivan tuhansittain tänä vuonna ja myös ensi vuonna. Näin on tehtävä sen vuoksi, että kansalaisille voitaisiin määrällisesti ja laadullisesti turvata ne palvelut, mitä lait ja säädökset edellyttävät. Ihmisten turvallisuus, turvallisuus tieliikenteessä mukaan lukien, tulisi mielestäni katsoa sen arvoiseksi, että sitä nykyisestä tasosta pyrittäisiin tositoimin lisäämään antamalla poliisille sitä varten riittävät voimavarat ja liikkuvalla poliisille entistäkin paremmat mahdollisuudet rauhassa keskittyä liikenne-turvallisuustyöhön.

Herra puhemies! Edelleen tieliikenteestä. Vuodesta 1960 lähtien autokanta Suomessa on kasvanut yli seitsenkertaiseksi. Samana aikana teiden kunnossapitoon osoitetut määrärahat ovat rahan arvon muutokset huomioon ottaen vain kaksinkertaistuneet teiden rakentamiseen osoitettujen määrärahojen jopa pudotessa. Jo useiden vaalikausien aikana ja edellisten hallitusten hallitessa on tieliikenteeseen ohjattu varoja yleensä vain budjetin keskiarvoista nousua vastaava määrä. Suunnitelmia sekä päätöksiä tehtäessä ei ole otettu huomioon tieliikenteen yhteiskunnalle antamaa tuottoa eikä tiestön kehittämistarvetta. Osaltaan ovat väärät ennusteet ohjanneet poliittista päätöksentekoa väärään suuntaan. Maamme tieverkko on ainakin pääteiden osalta rakennettu pääosin sodanjälkeisinä vuosikymmeninä, 1950- ja 1960-luvulla. Silloin rakennetut tiet eivät enää vastaa nykyajan ja vielä vähemmän tulevaisuuden vaatimuksia.

Eräänä tällaisena päätienä haluan tässä mainita valtatie 2:n. Se on valtakunnallinen päätieyhteys, jonka vaikutusalueen noin puoli miljoonaa ihmistä ja monien tuhansien työpaikkojen kuljetukset kaipaavat kunnollista tieyhteyttä pääkaupunkiseudulta Lounais-Hämeen kautta Satakuntaan ja päinvastoin. Tämän valtatie liikenteellistä merkitys-

tä korostaa rautatien heikko rakenne rataosuuden Porin ja Rauman puoleisissa päissä. Suomen suurimpiin kuuluvien Rauman sekä Porin satamien kautta tapahtuvat vienti- ja tuontikuljetukset aiheuttavat tälle valtatielle varsin paljon raskasta tieliikennettä. Tämä valtatie on eräs niistä, joiden kantavuus on riittämätön. Nykyisellään tämän päätien heikko liikennöitävyys haittaa selvästi teollisuuden ja muun yritystoiminnan kuljetuksia, sillä tämä tie on kapea, kuoppainen ja tiheään liikenteen takia ruuhkainen. Tien päällysteen painumat ja kuoppaisuus sekä tutuksi tullut urautuneisuus aiheuttavat kansantaloudellisia menetyksiä liikenteen hidastumisena ja ajokustannusten nousun muodossa.

Valtatie 2:n rakenteellinen kunto ja liikenteellinen palvelutaso on siinä määrin heikko, että siitä aiheutuu myös merkittäviä turvallisuusriskejä. Mustia neuvoja, kuolemankolarien symboleja, on tiekartalla tiheässä, ja yksikin on aina liikaa. Valtatie 2 olisi jo vuosia sitten tullut ottaa käytännön suunnittelutöiden kohteeksi niin, että se mahdollisimman pian voitaisiin rakentaa nelikaistaiseksi päätieksi.

Tässä yhteydessä haluan mainita myös sen, että muutkin Satakunnan päätiet ovat heikkoja rakenteeltaan ja palvelutasoltaan. Pääosin myös niiltä puuttuvat kulkukelpoiset pientareet. Jalankulkijat ja pyöräilijät kokevat siitä johtuen olevansa miltei alituisessa hengenvaarassa niillä teillä liikuessaan.

Satakunnassa tieolosuhteiden jälkeensäneisyttä osaltaan kuvaa se, että siellä ei vielä ole ollenkaan nelikaistaisia pääteitä. Kun Satakunta ei eduskunnassa vuonna 1986 kariutuneesta läänihankkeesta johtuen saanut omaa tiepiiriä, jatkuu takamaakunnan asema, josta eräänä näyttönä on se, että Satakunnan saama osuus suuren Turun tiepiirin määrärahoista on jäänyt vuosien kuluessa jopa satoja miljoonia markkoja vajaaksi siitä, mitä sinne oikeudenmukaisten jakoperusteiden mukaan olisi tullut. Totta on myös se, että koko suuri Turun tiepiirikään ei ole saanut sitä kohtuullista osuutta, joka siihen suurena tiepiirinä olisi tullut saada.

Vaikka tietäsiöitä käsiteltäessä päähuomio saattaa helposti keskittyä pääteihin, on tärkeätä muistaa, ettei Suomessa ole varaa enää laiminlyödä myöskään alempiarvoisiksi luokiteltujen teiden kuntoonsaattamista. Niitten hoito, kunto ja kehittäminen on viime vuo-

sikymmenien aikana laiminlyöty. Erityisesti maaseudun saviorapintaisille maanteille ja paikallisteille on tullut ja tulee ajoneuvojen painojen noustessa niin suuret kuormitukset, etteivät useimmiten kantavia rakenteita kokonaan vailla olevat tiet sitä tule kestämaan. Sen vuoksi myös näiden alemmanarvoisiksi luokiteltujen teiden laajamittaisena toteutettavan peruskorjauksen tulee olla paljolti teiden uudestirakentamista, jolloin juuri näitä teitä on myös kestopäällystettävä.

Näiden teiden kuntoonsaattaminen ja kehittäminen on välttämätöntä. Se on tehtävä teollisuutemme raaka-ainehuollon ja kuljetusten turvaamiseksi, mutta se on tehtävä myös ja erityisesti maaseudun ja syrjäseutujen elinvoiman säilyttämiseksi ja vahvistamiseksi. Eräänlaiseksi tienpidon puiteohjelmaksi laadittu tie 2000 -ohjelma on osoittautunut alimitoitetuksi ainakin rahoitustarvetta koskevalta osaltaan, mutta myös liikennemäärin kasvuennusteita koskevalta osalta. Jälkimmäisenä mainitsemani alimitoitus tietenkin lisää ensimmäisenä mainitsemaani tienpidon rahoitustarvetta juuri kuluvalle vuosituhanella eli tulevien 11 vuoden aikana.

Tie 2000 -ohjelmaa laadittaessa on perusteellisesti erehdytty liikenteen kasvuennusteita tehtäessä. Liikenteen kasvuksi siinä oli vuoteen 2000 mennessä arvioitu 40 prosenttia. Kuitenkin tämä kasvuennuste näyttää täyttävän miltei kymmenen vuotta oletettu aikaisemmin. Mutta huolestuttavinta asiassa on se, että tässä maassa ei ole näinä vuosina pystytty tienpidon rahoituksen osalta seuraamaan edes tätä alimitoitetuksi todistamaani tie 2000 -ohjelmaa. Sen mukaisesta tieohjelmasta on juuri riittämättömästi rahoitukselta johtuen jääty ratkaisevasti jälkeen.

Valtiovarainministeriön olisi jo ajat sitten tullut huomata, että tieliikenteen odottamattoman nopea ja voimakas kasvu on tuonut ja tuottaa vuosittain valtiolle useita satoja miljoonia markkoja rahaa yli ennusteiden, eli edellytykset ja todelliset tarpeet tierahoituksen ratkaisevan suuruiselle tasokorotukselle ovat olemassa. Jos tierahojen niukkuutta halutaan valtion budjetin valmistelijoiden ja budjettiehdotuksen käsittelijöiden taholta selitellä valtiontalouden huonolla tilalla taikka kulutuksen rajoitustarpeella, niin ei tässä maassa sitten ole mahdollisuuksia nykyistä

parempaan tiestöön sen enempää hyvinä kuin huonoinakaan aikoina.

Tieinvestoinneilla tiedetään olevan monia taloudellista toimintaa elvyttäviä vaikutuksia. Hyvin toimiva tieverkosto tekee mahdolliseksi yritystoiminnan ja palvelujen tarkoituksenmukaisen sijoittumisen sekä kehittymisen. Myös toimiva aluepolitiikka edellyttää hyväkuntoisia teitä. Sen vuoksi meillä Suomessa olisi jo ajat sitten tienpidon rahoitustasoa ratkaisevasti nostamalla tullut ryhtyä parantamaan tieverkon palvelukykyyn kasvua kansantulon kasvua nopeammin. Näillä perusteilla toivon tulevan vuoden tiemäärärahojen tuntuvaa tasokorotusta siitä, mitä kirjaan nyt on merkitty ja esitetty.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

Poistoja päiväjärjestyksestä

Toinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 2) — 13) asia.

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi perjantain täysistuntoon

14) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 16 (A n:o 12)

15) Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 17 (A n:o 14)

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 12.

Täysistunto lopetetaan keskiviikkona 20. syyskuuta kello 0.07.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola (s. 2217—2308)

M. V. Mandelin (s. 2308—2321)

